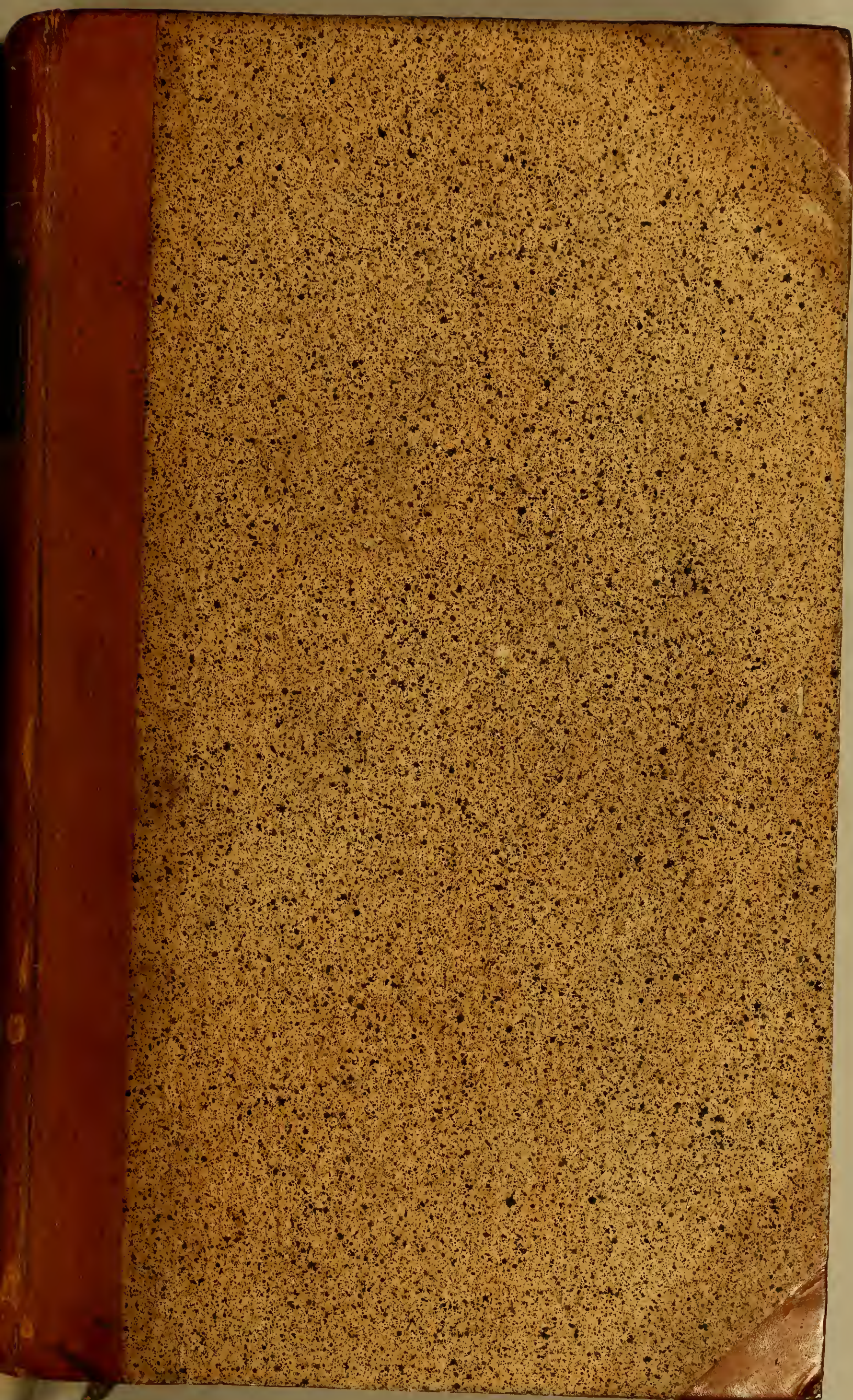

HEDENDAAGSCHE HISTORIE;

OF,

TEGENWOORDIGE STAAT

VAN

GROENLAND,

EN

STRAATDAVIDS,

MET BETREKKING TOT DERZELVER LIGGING, BEWOONERS, GEBOUWEN, ZEDEN, GEWOONTEN, GODSDIENST, REGEERING, KOOPHANDEL, LANDBOUW, LANDZIEKTEN, PLANTEN, DIEREN, EN ANDERE ZAAKEN TOT DE NATUURLYKE HISTORIE DIER LANDEN BEHOORENDE;

BENEVENS,

EENE UITVOERIGE BESCHRYVING,

VAN DE

WALVISCH EN ROBBEN-VANGST:

Met Plaaten en Kaarten.

II. DEEL.

Te AMSTELDAM,
By W. VERMANDEL en J. W. SMIT.
MDCCLXXXVI.

HET VYFDE BOEK
DER
GROENLANDSCHE HISTORIE,
VERVATTENDE

Een verhaal van 't begin der Zendinge van de Broeders tot op de eerste visitatie, *dat is van 't jaar* 1733 *tot* 1740.

Het eerste Jaar 1733.

INHOUD.

§. 1. *Eerste aanleiding tot de Zendingen der Broederen in 't gemeen, en in 't byzonder naar* St. Thomas.

§. 2. *Aanleiding en begin der Zendinge van de drie eerste Broederen*, Matthæus Stach, Christian David *en* Christian Stach, *naar* Groenland.

§. 3. *Derzelver aanzoekinge te* Kopenhagen *ontmoet in den beginne zwarigheden, doch vervolgens vindt dezelve ingang en slaagt wel.*

§. 4. *Hunne reize naar, en aankomst in* Groenland, *en derzelver gedagten by 't zien van dat land en deszelfs Inwoners.*

HET

HET VYFDE BOEK
DER
GROENLANDSCHE HISTORIE.

§. 1.

HET begin van, en 't geen aanleiding gegeven heeft tot de Zendingen der evangelische Broeder-Gemeente is zo eenvoudig en gering, maar niet te min zo wel overlegt, en met een zo standvastig geloof ter uitvoeringe gebragt, dat een gemoed, 't welk op de tekenen der tyden met aandagt let, zig daarby zeer levendig kan te binnen brengen, 't geen de Heiland van 't Koningryk Gods zegt: *Het is gelyk een mostaartzaat, het welk een mensche genomen en in zynen hof geworpen heeft: ende het wies op, en werd tot een groten boom, en de vogelen des Hemels nestelden in zyne takken.* *Luc.* XIII. 19.

God had den zaligen Grave *van Zinzendorf*, van deszelfs kindse jaren af, een hart gegeven, dat, na deszelfs eigene zaligheid, niets vuriger begeerde, dan de zaligheid zyner Natuurgenoten, zo veel in hem was, te bevorderen, en in alle omstandigheden, in welke hy door de voorzienigheid mogt geplaatst worden, te behartigen. Hiertoe bood zig reeds in deszelfs jonge jaren ene gelegenheid aan, die hy geenzins liet voorby gaan, waar omtrent in het eerste Byvoegsel van de *Naturellen Reflexionen*, bladz. 6. dus gesproken word:

„ In het *Pædagogium* te *Halle* bevonden zig in de jaren „ 1713 en 1714. vyf Personen, die zig op ene gansch by- „ zondere wyze onderling verbonden hadden. Zy onder- „ vonden dadelyk 't geen de Heiland zegt: *Waar twe of* „ *drie vergadert zyn in mynen name, daar ben ik in het mid-* „ *den van hen.* Zy werden door ene innige genegenheid „ tot de bevordering der Zaligheid van velen bezielt. Twe

„ van hen maakten in 't jaar 1715 een verbond, om de „ heidenen te bekeren, en wel in 't byzonder zulke heidenen, met welken zig niemand anders bemoeijen zoude. Zy waren eigentlyk niet van begrip, dat zulks of „ iet dergelyks door hen zelven ter uitvoeringe zoude gebragt worden; want zy waren beiden voor de grote wereld geschikt, en begrepen zeer wel, dat gehoorzam te „ zyn hunne zaak was. Zy hoopten egter, dat God „ hen zulke lieden, die tot zaken van zo veel gewigt de „ vereischte gaven en bekwaamheid hadden, aanwysen, „ of zelve tans reeds door hunnen dienst onder hunne Mede-Studenten toebereiden zoude. Uit dien hoofde waren deze jonge Heren gedurig daar op uit, dat zy „ hunne Mede-Studenten, waar het pas gaf, een indruk zogten te geven van dien God, die zyn leven voor „ ons overgegeven heeft „.

Schoon nu de zo even gemelde jonge Heren naderhand van elkander afraakten, en slegts de ene, die met den Heer Graaf een verbond ter bekeringe der heidenen gemaakt had, door zonderlinge wegen zodanig geleid werdt, dat hy weer by den Heer Graaf kwam; de indruk egter, welken deze zaak in het hart van den laatsten gemaakt had, volgde hem op de hoge School te *Wittenberg*, op zyne reizen, en in de Regering te *Dresden.* By alle gelegenheden, vooral by deszelfs verblyf in *Holland*, zogt hy onderregt te worden van den toestand der heidensche volkeren, en wegen en middelen te vinden, om het Evangelie van *Kristus* onder hen te brengen. Dit deed hy egter zonder 'er veel ophefs van te maken, en openbaarde zyn oogmerk ten dezen opzigte aan niemand, dan aan zyne boezem-vrienden. Doch zyner Gemalin openbaarde hy reeds by 't begin van derzelver huwelykse verbintenis, in ene met haar en de haren voorafgaande afspraak, het gehele oogmerk, dat hy zig als een doelwit van zyn loopbaan door den tyd voorgesteld had, en dus ook zyn voornemen, om zig aan den dienst des Heren in 't gemeen, en in 't byzonder onder de heidenen, tot welken hem te eniger tyd ene opene deur mogt vergunt worden, op te offeren.

Hiertoe zag men toen nog gene gelegenheid, des deze zaak in de eerste jaren na het bouwen van *Herrnhut* tot op het jaar 1728. onaangeroerd bleef. Omtrent dezen tyd was 'er te *Jena* ene byzondere opwekking onder de *Magisters* en Studenten. Onder het lezen van de heilige Schrift en

en voor al der Propheten, waartoe zy by een kwamen, werd de beloofde bekeringe der Heidenen in het laatfte der dagen een voorwerp, 't geen by velen van hen een byzonder aandagt en yver verwekte. Zommigen van hen toonden, met ene innige genegenheid ter bevordering van deze zaak bezielt te zyn, en een derzelver, die ook naderhand gelegenheid heeft gevonden, zyne gaven onder de heidenen aan te wenden, gaf zyne gedagten in een brief aan de Gemeente te *Herrnhut* te kennen, en bood zig aan tot den dienft des Heilands onder de *Negers*. Dit was, zo veel ik heb kunnen ontdekken, het eerftemaal, dat te *Herrnhut* van Zendingen onder de heidenen in 't openbaar gefproken werd, en met dat gevolg, dat 'er by vele Broeders een verlangen verwekt werd, om mede de handen aan dit werk te flaan; doch daartoe ontbrak het nog aan roepinge en nadere aanleiding.

Deze deed zig eerft in 't jaar 1731 op, wanneer de Heer Graaf de kroning van Koning *Chriftian* den *VIden* te *Kopenhagen* bywoonde: Want toen zag hy niet alleen twe gedoopte Groenlanders, en hoorde met leedwezen, dat de groenlandfche zendinge uit vele redenen zoude afgefchaft worden; maar een gedoopte *Neger*, *Anton* genaamt, raakte ook met deszelfs bedienden in kennis, en verhaalde hen, hoe hy tot kenniffe der waarheid gekomen zy. Hy gaf hen tevens weêmoedig te kennen, dat hy nog ene Zuster te *St. Thomas* had, die insgelyks zeer begerig was, het Kriftendom (dus drukte hy zig uit) te leren, maar 'er nog tyd nog gelegenheid toe had, des hy den groten God dikwils bad, dat hy iemand zenden mogt, om haar den weg te wyfen. Omtrent den zelven tyd had *Chriftian David* op ene reize een kort berigt van de groenlandfche Zendinge by een Man van den eerften rang onder de geeftelykheid gevonden. Hieruit zond hy een uittrekfel, en zogt de broeders tot dit werk in deszelfs brief aan te moedigen.

Ondertuffchen was de Heer Graaf te Herrnhut weêr gekomen, en de bovengemelde Neger *Anton* had van deszelfs Heer verlof gekregen, om de Gemeente aldaar te bezoeken. Hier ftelde hy het verlangen zyner landsgenoten, en in 't byzonder dat van zyne Zufter, nogmaals in ene vergadering van vele Broeders op ene zeer aandoenelyke wyze voor, gaf egter tevens te kennen, dat men van wegens den veelvuldigen arbeid der Negers gene gelegenheid vinden

zoude, om ze te onderwyſen, ten ware dat men zelve een ſlaaf werd, om gedurig met hen te kunnen verkeren, en ze by den arbeid onderwyſen. Dit en 't geen de Broeders, die de Groenlanders te *Kopenhagen* gezien hadden, van de groenlandſche heidenen verhaalden, maakte een diepen indruk op de harten der Broederen, en velen gaven elkander in onderlinge zamenſpraken hunne genegenheid te kennen, om den heidenen, in 't byzonder hen die onder het gebied van 't Deenſche Hof ſtaan, het Evangelie te verkondigen. Het hart van Broeder *Leonhard Dober* was in 't byzonder dermaten van begeerte naar *St. Thomas* te gaan ontvonkt, dat hy'er de volgende nagt niet van ſlapen kon. In den beginne wilde hy 't ſlegts als zoete verbeeldingen aanmerken, die tot gene dadelykheid konden gebragt worden, en dus niet dan ydele en vergeefſche gedagten waren; hy werd egter tegen zyne twyffelmoedigheid vertrooſt, wanneer hy by 't opſtaan den Bybel opſloeg, en ten eerſten deze aanmerkelyke ſpreuk vond: *Dat en is geen vergeefs woord voor u lieden, maar het is uw leven; en door dit zelve woord zult gy de dagen verlengen. Deuteron.* XXXII. 47. Hierin werd hy nog meer beveſtigd, wanneer hy by de eerſte zamenſpraak met een zyner vertrouwde vrienden, welken hy by zig zelven ten eerſten tot Reisbroeder uitgezogt had, met verwondering vernam, dat dezelve insgelyks by 't verhaal van den Neger niet alleen een ſterken trek had gevoelt, naar *St. Thomas* te gaan, maar ook bepaaldelyk om die reize met hem te doen, en had zig alleenlyk door allerly bedenkingen laten te rug houden, van zyne gedagten te openbaren.

Dus namen deze twe Broeders, na zig in den gebede verenigd te hebben, het beſluit in een brief aan de ganſche Gemeente te kennen te geven, dat zy zig uit liefde tot de *Negers* gedrongen vonden naar *St. Thomas* te gaan, en, byaldien zy geen ander middel vonden, zig zelven tot ſlaven te verkopen, om zommigen van hen, ten minſten de arme *Negerin*, die 'er zo hartelyk naar verlangde, met hunnen Schepper en Verloſſer bekent te maken. Dit hun voornemen verwekte wel by vele Broeders hoogagting en vreugde: dan by de meeſten werd het als ene zoete verbeelding van jonge welmenende lieden aangemerkt, waarvan de dadelyke uitvoeringe meer te wenſchen dan te verwagten zy. Daardoor werd deze zaak langer dan een jaar uitgeſtelt, maar intuſſchen ook nader en beter getoetſt, en ein-

eindelyk de roepinge van Broeder *Leonhard Dober*, naar *St. Thomas* te gaan beveftigd, werwaards hy, verzelt door *David Nitfchman*, de reis den 21 Auguftus 1732 met een gelovig en verblyd hart aantradt.

§. 2.

Op den zelven tyd en by dezelve gelegenheid werd een begin gemaakt met de zendinge naar *Groenland*, van welke wy hier eigentlyk te fpreken hebben. Ik zal dezelve met de eigene woorden van den nog in leven zynde eerften Miffionaris *Matthæus Stach*, en zo als hy my dezelve, by myn kort bezoek in *Lichtenfels*, ten dele mondeling verhaalt, ten dele in deszelfs gefchrevene beantwoordingen myner nagelatene vragen opgegeven heeft.

„ Wanneer ik den brief der twe Broeders, die naar *St.* „ *Thomas* reizen wilden, in't openbaar hoorde voorlezen, „ werd de innige genegenheid, die ik by het eerfte berigt „ van Groenland gevoelt had, doch dewelke ik van we- „ gens myne onbekwaamheid en geringe ervarenheit (ge- „ merkt ik nauwelyks twe jaren in Herrnhut geweeft was) „ fchroomde te openbaren, op nieuws levendig by my. „ Ik arbeidde toen met *Frederik Böhnifch* aan de nieuwe „ Begraaf-plaats op den *Hutberg*. Dezen openbaarde ik „ 't eerft, 't geen by my omging, en ik befpeurde, dat 'er by „ hem insgelyks door dezelve aanleidingen een verlangen „ naar de zaligheid der heidenen verwekt was. Hierover „ fpraken wy eenvoudig met elkander, en vonden de fterk- „ fte neiging naar Groenland, wiften egter niet of wy de- „ ze in ons verwekte genegenheid voor ene door God ge- „ wrogte neiging houden, en dezelve der Gemeente be- „ kend maken zouden, dan of wy wagten moeften tot dat „ ons ene roepinge zoude gegeven worden. Doch eens „ gezind zynde en eenvoudig gelovende, dat de belofte „ des Heilands: *indien twe van u zamen ftemmen* enz. ook „ ten onzen opzigte zoude vervuld worden, zo vielen wy „ met elkander in 't naaft gelegen boffchaadje op de knien, „ en baden hem, ons in deze gewigtige zaak te willen ver- „ lichten, en op den regten weg leiden. Hierop werden „ onze harten met ene zonderlinge vrymoedigheit en „ vreugde vervuld, des wy niet langer aarzelden, onze ge- „ voelens der Gemeente in gefchrifte te openbaren; en

„ schoon wy de sterkste neiging tot de Groenlanders be-
„ speurden, wy lieten egter de bepaling, tot welke hei-
„ denen ons ene roeping zoude gegeven worden, 't ene-
„ maal aan 't oordeel der Gemeente. Onze brief werd in
„ ene openbare vergadering gelezen, en in 't gemeen met
„ vreugde aangehoort. Zommigen egter gaven hunne ver-
„ wondering te kennen over de eenstemmigheid van onzen
„ brief met dien der bovengemelde twe Broeders, zelfs
„ waren 'er die niet twyfelden, of wy hadden zulks vol-
„ gens afspraak met hen gedaan, ofte dat wy hen zogten
„ naar te bootsen. Dit was misschien ook de reden, dat
„ wy in langen tyd nog enig antwoord kregen, nog door
„ de bestierders der Gemeente daaromtrent aangesproken
„ werden. Slegts een van hen uitte zig by gelegenheid in
„ diervoegen jegens my, dat ik maar weinig reden had, om
„ 'er iet meer van te hopen. Wy lieten ons egter daardoor
„ zo min afschrikken, als door 't geen ons voorgehouden
„ werd van de bezwaarlyke reis *naar*, en de manier van
„ leven *in Groenland*, waarvan wy by gelegenheid veel
„ hoorden; terwyl wy met geduld waren afwagtende,
„ of onze aanbieding zoude aangenomen dan verworpen
„ worden. Na verloop van enigen tyd liet ons de Heer
„ Graaf *van Zinzendorf* by zig ontbieden, en vroeg ons, of
„ wy nog zo als voorheen gezind waren? hierop ja geant-
„ woord en tevens te kennen gegeven hebbende, dat wy
„ gaarn naar Groenland zouden gaan, gaf hy ons nogmaals
„ de zwarigheden te overwegen nopens onzen onderhoud
„ en bestaan in dat land, en voegde 'er ten besluite by,
„ dat wy, zulks in een gelovig vertrouwen op den Hei-
„ land willende wagen, ons met zynen en der Gemeente
„ zegen tot de reis gereed maken konden. Dus zagen wy
„ den tyd onzer Zendinge met verlangen te gemoet, en na-
„ men intusschen den arbeid van ons uitwendig beroep vly-
„ tig waar. Ondertusschen verliep nog een gantsch jaar,
„ eer wy verzonden werden. En dewyl *Frederik Böhnisch*
„ intusschen ene andere reis ondernomen had: zo bood
„ *Christian David* zig aan, om my naar *Groenland* te ge-
„ leiden. Onze afvaardiging duurde niet lang, doch in de
„ twe laatste dagen hield de Heer Graaf enige gezegende
„ zamenspraken met my, die voornamelyk de bewaring
„ van ziel en lighaam tot voorwerp hadden, en my tot een
„ blyvende zegen verstrekten.
„ Dan nademaal *Christian David* het volgende jaar te
„ rug

„ rug keren zoude, zo verzogt ik, gevraagd wordende
„ wien ik tot myn medgezel hebben wilde, mynen neef
„ *Christian Stach* te mogen hebben. Hy nam deze roepin-
„ ge met blydfchap aan, en maakte zig ten fpoedigften
„ tot de reis gereed.

„ Tot onze uitruftinge werd weinig tyd en koften ver-
„ eifcht. De Gemeente beftond merendeels uit arme lie-
„ den, die om de vryheid van hun gewiffe huis en hof ver-
„ laten hadden, en gevolgelyk ons niet veel konden mede-
„ geven, terwyl wy zelven t' enemaal niets dan onze ge-
„ wone en noodzakelyke klederen hadden. Wy waren
„ gewent ons met weinig te behelpen, en bekommerden
„ ons niet, hoe wy naar *Groenland* komen, en aldaar be-
„ ftaan zouden. Den dag voor ons vertrek kwam 'er ietwes
„ van een vriend, die zig toen als leermeefter te *Venetien*
„ ophield, waarvan ons een gedeelte tot reisgeld naar
„ *Kopenhagen* gegeven werdt. Daardoor rekenden wy ons
„ zo rykelyk voorzien, dat wy onderwegen niets van ie-
„ mand aannamen, in het eenvoudig vertrouwen, dat hy,
„ die ons tot deze reis het noodzakelyke ter regter tyd
„ gegeven had, ook zorgen zoude voor de uitvoeringe van
„ ons voornemen, zo ras wy 't zouden nodig hebben.

„ Men kon ons weinig onderrigting geven, en ook
„ niet vele regelen voorfchryven, want de Gemeente had
„ nog gene ondervinding van Zendingen onder de hei-
„ denen, en wy waren 't twede gezelfchap, dat beproeven
„ zoude, of de heidenen de boodfchap des vredes van
„ hunnen Schepper en Verloffer aannemen wilden. Dien-
„ volgens liet men 't aan ons, zodanig in alle omftandighe-
„ den te handelen, als de Here en zyn Geeft ons leiden
„ zoude. Men vermaande ons flegts, dat wy ons onder-
„ ling broederlyk beminnen zouden, den ouden Dienft-
„ knegt des Heren, *Christian David*, als onzen Vader eren,
„ en ons van deszelfs raad bedienen; dat wy ons by den
„ van God op ene zonderlinge wyze geroepenen, en door
„ vele zware omftandigheden beproefden *Apostel* der Groen-
„ landers, den Heer *Egede*, tot hulp aanbieden zouden,
„ of hy ons ook zoude willen en kunnen gebruiken; dan
„ dat wy, by aldien hy ons niet gebruikte, denzelven op
„ generly wyze ftoren zouden; dat wy voor 't overige
„ afzonderlyk zouden wonen, en onze huishouding in
„ diervoegen inrichten, als een godzalig leven en wan-
„ del vereifcht. Verder wift men ons niets te zeggen.

„ Dat het zo geworden is, als men 't tans ziet, zulks moet „ toegeſchreven worden aan de leiding van den alleen „ wyſen Here, die ons van tyd tot tyd geleid en geholpen heeft. Wy hebben niet geweten, nog een ontwerp vooraf gemaakt, hoe het worden zal en moet.

„ Kort voor ons vertrek werd ons door den toenmaligen „ Ouderling *Auguſtin* in een gebed en met opleggingе der „ handen de Zegen des Heren' tot uitvoeringe van ons „ voornemen toegewenſcht. Dus vertrokken wy den 19den „ January 1733, onder veelvuldige zegenwenſchen der „ Gemeente, over *Halle* en *Hamburg* naar *Ekrenförde* in „ *Holſtein*, van waar wy te zeê naar Kopenhagen reis„ den. "

Tot dus verre het eigenhandig berigt van den Miſſionaris.

§. 3.

Schoon zy nu hier door de vrienden, welken zy aanbevolen waren, in 't byzonder door den Heer *Ewald*, Hoogleeraar en lid van het hoogloffelyk *Miſſions-Collegie*, als mede door den Heer Hof-Predikant *Reuſſ*, met veel liefde ontvangen werden; het voornemen naar Groenland te gaan kwam egter velen zeldſaam voor, alzo niemand toen weten kon, of de groenlandſche Zending en Koophandel, dewelke tot hiertoe, als 't ware, zieltogende geweeſt was, op nieuws zoude onderſteund, of eindelyk 't enemaal opgeheven worden, waarvan het laatſte het waarſchynelykſte was. Hoe zouden de Broeders 'er komen? en hoe beſtaan, al was het ook, dat zy 'er komen konden met het ſchip, waardoor de Miſſionariſſen en de nog overige bedienden van den koophandel zouden gehaalt worden, 't geen egter nog geenszins zeker was? Zy zouden of door de Wilden vermoord worden, ofte van honger vergaan, ofte, gelyk het met de meeſten op de Volkplanting voor drie jaren gebeurt was, aan beſmettelyke ziekten ſterven.

Dit was in der daad geen gunſtig vooruitzigt voor hen lieden. Zy waren egter by dit alles ſtil, en zagen met een ſtandvaſtig vertrouwen op hem, die hen tot deze onderneming geroepen had, aan hem overlatende, hoe hy hun voornemen ter uitvoeringe brengen zoude. Ene wyl daarna werden zy verwittigt, dat de Koning had toegeſtaan, nog

nog eens een Schip naar *Godhaab* te zenden, en dat de Opper-kamerheer *Pleff*, ook den koopman *Severin* bewogen had, ene proef te maken, met een koopvaardyfchip naar de *Bogt von Disko* te zenden, 't geen ook reeds klaar en op zyn vertrek lag. Zommige Vrienden waren van begrip, dat zy met het laatftgenoemde fchip vertrekken moeften, eensdeels, om dat het nog niet zeker was, of het koninglyk fchip dadelyk vertrekken zoude, en zo ja, of het niet den groenlandfchen Miffionaris met deszelfs lieden te rug zoude brengen; in de twede plaats, om dat het beter zy met ene eigene Zendinge te beginnen ter plaatfe, waar zy niemand in den weg waren, en door niemand konden verhindert worden, dan op een anders grondflag te bouwen. In den beginne waren zy ook van dezelve gedagten, doch na alle omftandigheden rypelyk overwogen te hebben, befloten zy het koopvaardyfchip te laten vertrekken, en op het Koninglyke te wagten. (*)

Dus by zig zelven ten vollen verzekert zynde keerden zy zig tot den Opper-kamerheer *Pleff*. Hunne eerfte aanbie-

(*) Naar 't fchynt zoude het zekerlyk beter zyn geweeft, dat de Broeders zig op ene plaats, waar nog niemand was, met 'er woon neder gezet hadden. Doch ten dezen opzigte fchynt de Wysheid zig gefchikt te hebben naar de zwakheid van hare Kinderen. Want 1) zoude het hen genoegfaam onmogelyk geweeft zyn, op ene woefte en onbewoonde plaats, waar zy alleen zyn zouden, ene taal te leren, die zy nauwelyks, onderfteund door de hulp der getrouwe onderwyzing van den Heer *Egede* en deszelfs kinderen, die onder de Groenlanders opgewaffen waren, leren konden; gemerkt zy alle drie ongeletterde lieden waren, en de Groenlanders in den beginne ganfch gene genegenheid toonden, om zig met hen lieden in te laten. 2) Zouden zy ten aanzien van het uitwendige niet hebben kunnen beftaan, alzo zy nog viffchen nog jagen konden, des zy, gene levensmiddelen met het fchip ontvangende, gelyk de ondervinding in de volgende jaren getoont heeft, of van honger zouden hebben moeten vergaan, of met het eerfte fchip te rug keren: gezwegen, dat drie weerlofe lieden altoos in vreze voor hun leven hadden moeten wonen onder Wilden, die nog gedurig voor de wraakzugt der *Europeanen* over het vermoorden der oude Noormannen bevreesd waren, en maar al te gaarn roofden, waarvan nog zedert dien tyd zo vele Zevaarders de ongelukkige uitwerkfelen hebben moeten ondervinden.

bieding werd niet zeer vriendelyk en gemakkelyk aangenomen. Want deze Heer maakte hen, in gevolge van deszelfs doordringende schranderheid en natuurlyk eigene rondborstigheid vele zwarigheden, zo wel in 't byzonder als in tegenwoordigheid van andere Staats-dienaren, zond ze ook by enige Godgeleerden, om door dezelven onderzogt en getoetst te worden. En ongetwyfeld moest het dezen Heer, dien het gansch niet onbekent was, hoe weinig de geleerde en tevens ongemeen naarstige, brave en opregte *Egede* by de heidenen uitgevoert had, zeer zeldsaam toeschynen, dat jonge en ongeletterde lieden zig met de hope vleidden, van iets by dezelven uit te zullen voeren, vooral daar men tot nog toe geen voorbeeld had van ongeletterde Missionarissen. Dan van den grond hunnes geloofs en de opregtheid van hun voornemen overtuigd wordende, vereerde hy ze met deszelfs vertrouwen, en gaf hen vele blyken van zyne byzondere toegenegenheid, bragt hun schriftelyk verzoek met volvaardigheid onder de ogen van den Koning, en deed al wat hy vermogt ter ondersteuninge van het zelve. Onder anderen zal hy deze beweegreden gebruikt hebben: dat God, ter uitvoeringe van de grootsten oogmerken in zyn Koningryk, zig gewonelyk bediend hebbe van de geringste, en voor de wereld onaanzienelykste, ja zelfs veragtste middelen, om te tonen dat hem de eer alleen toekome, en ten einde de menschen te gewennen, op den zegen van zyne handen, en niet op hunne eigene inzigten en vermogens te zien. Zyne koninglyke Majesteit liet zig ook door het voorstel van dezen Staatsdienaar overreden, nam de aanbiedinge der Broeders met de genadigste uitdrukkingen aan, en besloot, nadat de zwarigheden nogmaals overwogen en uit den weg geruimd waren, voor het aanbouwen van Groenland en de bekeringe der heidenen op nieuws te zorgen, en vergunde niet alleen aan deze drie Broeders als Missionarissen derwaarts te reizen, maar begeerde ook, dat zy haast door meer Broeders mogten gevolgt worden, en schreef eigenhandig aan den Heer *Egede*, dat hy de Broeders vriendelyk ontvangen en zorg dragen zoude, dat hun voornemen mogt bevordert, en derzelver arbeid aan de heidenen niet verhindert worden.

Door den zo even gemelden Staats-dienaar werden de Broeders met verscheidene godsdienstige personen van rang bekent, die tot wederzydsche stigting met hen spraken, en hen

hen tot de reis en het bouwen in Groenland, onderftand deden, zonder dat de Broeders zulks verzogt hadden. Onder anderen vroeg de Opper-kamerheer, hoe zy zig in Groenland dagten te generen? Zy antwoordden: door het werk hunner handen en den goddelyken zegen, en dat hun voornemen zy, zig op den Akkerbouw toe te leggen, (want zy wiften nog niet, dat het vafte land uit louter kale en dus onvrugtbare fteenrotfen beftond) voorts een huis afzonderlyk voor zig te bouwen, ten einde niemand laftig te vallen. Wanneer hy nu hier tegen inbragt, dat 'er geen hout zy, en men dus niet begrypen kon, hoe zy bouwen wilden? gaven zy tot andwoord: dat zy zig woningen in de aarde graven wilden, waarop hy tot hen zeide: „ Neen, dat zult gy niet doen, neemt hout mede „ en bouwt een huis voor u lieden, ziet hier zyn vyftig „ ryksdaalders, die gy lieden daar toe gebruiken kunt." Hy zo wel als andere voorname begunftigers voegden 'er nog meer by, waarvoor allerhande bouw-ftoffen en gereedfchappen gekogt werden, by voorbeeld: fes en veertig ftammen van bomen, hondert en twintig planken, enige latten, allerly gereedfchap om te graven, fteen te breken, te metzelen en te timmeren; als mede allerhande foorten van zaat en planten, om het land te bouwen; netten en geweer tot de viffchery en de jagt, vlas om te fpinnen; allerly huisraad, by voorbeeld: yzere ovens, venfters, tin en koperwerk, bedden, bont, klederen, boeken, papier en levensmiddelen.

§. 4.

Zy gingen eindelyk onder veelvuldige en hartelyke zegenwenfchen zo wel van 't Hof, als van byzondere welmenende en opregte perfonen den 10den April aan boord van 't koninglyk fchip *Caritas*, fchipper *Hildebrand*.

De Gemeente te *Herrnhut* was zedert het jaar 1729. gewent, voor het begin van 't jaar ene verzameling te maken van fpreuken uit de heilige Schrift, en vervolgens voor elken dag ene fpreuk te fchikken met byvoeging van een ter opheldering dienend vaersje. Zodanige fpreuk werd de *Leus* van den dag genoemd, dewelke voor elk lid der Gemeente tot een voorwerp verftrekte van deszelfs byzonderen aandagt en overweging op den bepaalden dag, terwyl

de

dezelve in de openbare vergadering door den leraar verklaard werdt. Van agteren zag men dikwerf, dat de *Leus* of het *Woord* van een dag, op welken iet aanmerkelyks en zonderlings gebeurd was, ook iet aanmerkelyks en zonderlings te kennen gaf. Dus was by voorbeeld de Leus van den 10den April, zynde de dag, op welken onze Broeders naar ene onder de heidenen in Groenland ondernomene, doch tans byna hopelofe Zendinge zeil gingen, de volgende fpreuk: *Het geloof is een vafte gront der dingen, die men hoopt, en een bewys der zaken, die men niet en ziet. Hebr.* XI. 1. *Hem, wien geen oog aanfchouwen kan, ziet met gelovige oogen aan.* Op dezen vaften gront vertrokken zy, en lieten zig door de zwarigheden der volgende jaren geenzins moedeloos maken, maar volhardden in hun gelovig vertrouwen, tot dat zy en wy de vervulling zagen van 't geen zy in 't geloof gehoopd hadden.

Zy hadden ene fchielyke, en, behalven enige ftormen, zelfs gemakkelyke reis; den 22ften April zeilden ze voorby *Hitland* en kwamen in 't begin van May in de *Straat Davis*. Den 6den May ontdekten ze by een zwaren mift het dryf-ys, en werden den volgenden dag van een hevigen ftorm belopen, waardoor egter tevens het ys zo ver zydwaards weggedreven werd, dat zy buiten gevaar geraakten. Den 13den kregen zy het land in 't gezigt, doch denzelven dag ontftond 'er, na ene gehele verduiftering der Zon, een allerhevigfte ftorm, die vier dagen en nagten duurde, waardoor zy meer dan dartig mylen te rug dreven. Den 20ften kwamen zy na ene reis van fes weken in *Bals-Rivier*, zynde de Leus van dien dag de volgende fpreuk: *De Vrede Gods, die alle verftant te boven gaat, zal uwe herten en uwe zinnen bewaren in Kriftus Jefus. Phil.* IV. 7. *Laat alle onze zinnen ftille worden.* Met welke woorden zy zig in de volgende jaren by allen tegenfpoed, terwyl zig nog ganfch gene gunftige voortekenen van de bekeringe der heidenen vertoonden, onderling vertrooft en elkander naarftig aangemoedigd hebben tot ene gelovige volhardinge in 't geduld en de lydfaamheid der heiligen.

Zo naar ook immer het land in vergelyking met Europa uitzag, (want zy vonden genoegfaam niets dan barre klippen en fteile met fneeuw en ys bedekde rotfen) zy waren egter zeer verblyd, dat zy tans daar waren, waarheen zy zo lang met een reikhalzend verlangen gewenfcht hadden te komen. Het gezigt van de eerften Groenlanders verblyd-

blydde hen zeer, fchoon zy niets met dezelven fpreken konden; hunne harten werden gevoelig getroffen doorden ellendigen toeftand dezer heidenen, en zy baden den Here, het ligt ter verligtinge der heidenen, dat hy hen genade, wysheid en kragt fchenken wilde, om eerlang zommigen, zo niet allen, uit de duifterniffe tot zyn wonderbaar ligt te brengen. Ten dezen opzigte werden zy zeer bemoedigd door de fpreuken, die zy dagelyks tot opwekkinge voor zig zelven in den Bybel opfloegen. Van dezen waren de volgende de eerften: *Denwelken van hem niet was geboodfchapt, die zullen het zien: en dewelke het niet gehoort hebben, die zullen het verftaan. Rom.* XV. 21. *Door het geloof heeft hy Egypten verlaten* —— *want hy hielt zig vaft, als ziende den onzienelyken. Hebr.* XI. 27.

§. 5.

Zo ras zy aan land gekomen waren, gingen zy by den Heer *Egede*, en gaven hem de brieven over, die zy tot hun lieder aanbevelinge van enige leden van 't hoogloffelyk *Miffions-Collegie* ontvangen hadden. Hy ontving ze zeer vriendelyk, en wenfchte hen veel geluk en voorfpoed in hun voornemen met belofte, dat hy hen in 't leren van de taal alle hulpe, die in zyn vermogen was, toebrengen zoude. Vervolgens zogten zy ten eerften aan den naaften bewoonbaren ftrand ene plaats uit, waar zy bouwen wilden, zy vielen op hunne knien, en wyden de plaats in met een gebed, begaven zig terftond aan den arbeid, namelyk aan 't opregten van een groenlandfch huis van ftenen met tuffengevoegde zoden, waarin zy hunne perfonen en goederen voor fneuw en regen bewaren konden, tot dat zy een woonhuis van hout zouden opgebouwt hebben. Van den fchipper kogten zy een ouden boot, ten einde zy zelven van tyd tot tyd, ten behoeve van hun onderhoud, uitvaren konden. Schoon nu de fneuw toen reeds zo verre weg gefmolten was, als in andere jaren nauwelyks in Juny gefchiedt, het was egter nog zo koud, dat de zoden dikwils in hunne handen bevrozen. Den 6en Juny werd hun groenlandfch hutje in zo verre klaar, dat zy 'er met dank en lofzang hun verblyf in nemen konden, en de hut van planken afbreken, in welken zy zig ondertuffchen hadden moeten ophouden. De nog overige dagen tot het vertrek

van het schip werden met het schryven van brieven toegebragt.

Zo ras was het schip op den 15en Juny niet vertrokken, of de grond van hun eigentlyk woonhuis, waartoe zy het hout van *Kopenhagen* mede gebragt hadden, werd ten eersten gelegt, en hiermede werden zy binnen vyf weken in zo verre klaar, dat zy ene kamer bewonen konden. Ook begonnen zy een groenlandsch huis te bouwen ten dienste van zodanige heidenen, die te eniger tyd by hen komen mogten, om onderwezen te worden: waartoe egter niemand in dit en de eerst volgende jaren enig lust of neiging toonde.

§. 6.

Uit derzelver brieven zal ik slegts zo veel mede delen, als nodig is om de gesteldheid hunner harten en derzelver eenvoudig oogmerk en moed ten aanzien van de bekeringe der heidenen te leren kennen.

In hun brief aan de gantsche Gemeente word na ene korte beschryving van het land en deszelfs Inwoners gezegt: „ Ten onzen opzigte mag men in der daad wel zeggen: „ *verlies alles, zelfs den weg, als gy maar het geloof behoudt.* „ Onze dagelykse leus is: *Laat alle onze zinnen stille worden.* Wat ons zelven aangaat, wy zyn zeer vergenoegt „ maar ons doelwit is zielen te winnen, en zulks kunnen „ wy tot nog toe niet bereiken. Wy zullen egter door de „ goddelyke genade den moed niet verloren geven, maar „ op de hulpe des Heren wagten. Gaat hy ons voor, wy „ zullen hem volgen en ons niet van zyn aangezicht verwyderen. Indien de tyd der heidenen gekomen is, dan „ zal de duisternis van Groenland in ligt, en de koude zelve in warmte moeten veranderen, en de harten der menschen, schoon zy zo koud als ys zyn, zullen warm moeten worden en smelten. Verzekerd zynde van onzen weg „ en deszelfs opregtheid voor den Here, hebben wy ene „ grote vrymoedigheid en onze harten zyn geenzins vertsaagd als die Gode openbaar zyn. 't Is waar, wy worden by alle menschen, en voor al by hen, die langen tyd „ in dit land geweest zyn, en het volk van 't zelve kennen, als dwazen aangemerkd; doch wy zyn 'er over verblyd, en denken, waar de Doorbreker is, daar moet

„ ope-

„ opening en weg gevonden worden, hoe verkeert het ook „ immer mag uitzien. In dit gevoelen menen wy ftandvastig te volharden; en al was het, dat wy niets in Groenland ter uitvoeringe bragten, wy zouden niet te min zynen name de eer geven, fchoon wy 'er niets anders bereikt hadden, dan dat wy verootmoedigd en in onze eigene ogen regt klein geworden waren. Dan den Heiland, wiens hart vol is van trouwe en liefde jegens ons en de arme heidenen, zyn alle onze wegen bekend, en hy heeft ze gekend, eer wy waren. Ons leven, goed en bloed zy zyner ere toegewyd. Hy heeft ons door zynen dood het leven weder gebragd, onze zonden weggenomen, ons met zig zelve verzoend, en zig een volk verzameld, dat een eigendom van hem zal zyn en zyne deugden verkondigen. Ach dat toch alle menfchen door den dood van den Here Jefus levendig gemaakt wierden, en zy allen dezen goeden en getrouwen Herder volgden „.

Matthæus Stach drukt zig in een brief, ter opwekkinge aan deszelfs vorige huisgenoten gefchreven, aldus uit: „ Ik fchryf u, myne Broeders, uit een land, waar de naam van Jefus nog niet bekend en de Zonne der gerechtigheid nog niet verfchenen is. Gy lieden woont in 't midden van 't ligt. By u lieden is de Zon opgegaan, heeft ze ook uwe harten verwarmt? of zyn 'er nog enigen onder u ftyf van koude en zonder gevoel? allen is het ligt verfchenen; maar het ware hem, die niet opgeftaan is, en niet in 't ligt wandelt, beter, dat hy in Groenland woonde, en nog noit iet van Jefus gehoord had: want het goede te weten en 'er zig niet naar te gedragen, is der waarheid fmaad aan te doen. Is het wel mogelyk, dat Jefus, wiens hart in liefde brandende is naar der menfchen zaligheid, ene ziele, die 't om hem te doen is, vier, vyf, ja fes jaren zo maar zoude laten heen gaan, zonder zig aan haar te openbaren? Zulks kan ik niet geloven, want ik heb het tegendeel ondervonden. Toen ik hem, zo veel in myn vermogen was, zogt, en zag, dat myne vermogens niet toereikende waren, weenden myne ogen en myn hart beefde van verlangen. En toen ook myne ogen gene tranen meer ftortten, nog myn hart langer beven kon, openbaarde zig de vriend myner ziele, kufte my in den geeft, en genas de wonden myns gewisfens. Dit is in der daad gene ydele verbeelding, maar

„ ene goddelyke kragt, die het hart inneemt. Maar gy,
„ die den Here Jesus hebt leren kennen, en door zyn bloed
„ afgewasschen zyt, laat de genade uw hart geheel en al
„ vervullen, en gesmaakt hebbende, dat de Here goed is,
„ gaat voort in en door de kragt dezer spys, en overwint in
„ den name des Heren. Ik ben met uwe harten onder de
„ kruis-baniere van onzen getrouwen Heiland verbonden.
„ Hem wil ik leven, Hem wil ik sterven; alzo my niets
„ meer verblyden kan, dan de naam myns Heilands, die
„ myne ziele den dood ontrukt heeft. Nu myne Broe-
„ ders, groeit in de gezegende gemeente des Heren, die
„ hy voor zig geplant heeft, en tot een teken gestelt onder
„ de volkeren, dat zy een ligt op den kandelaar zy, en
„ voor de ogen der wereld openbaar worde in deze laatste
„ tyden. De zaligheid is groot en de oogst zal heerlyk
„ zyn, wanneer wy wenende rykelyk zullen gezaaid heb-
„ ben. Dat dan de een den anderen opwekke, om het
„ Lam, dat zig door zyn bloed met ons heeft verbonden,
„ buiten de legerplaatse te volgen. Verblydt u niet daar-
„ over, dat gy de oude Slang onder de voeten hebt; maar
„ zyt daarover verblyt, dat gy tot uwe behoudenis ene
„ schuilplaats gevonden hebt in den rotsteen der eeuwige
„ liefde. Waakt, gelyk de leeuw, van welken gezegd
„ word, dat hy riep: ik waek. Hebt uwe lendenen om-
„ gord, en uwe kaersen brandende, en neemt de wacht
„ des Heren waar (*), gelyk wy mede in Groenland doen
„ zullen, en uit dien hoofde ook onze plaats *Nieuw-Herrn-*
„ *hut* genoemt hebben. Gedenkt altoos in uwe gebeden
„ uwes geringsten broeders „.

§. 7.

Het woonhuis voltoid hebbende begonnen zy zig te schikken tot zodanigen arbeid, als tot derzelver lighamelyk onderhoud noodzakelyk vereischt werd, als mede de taal te leren, ten einde met de heidenen in ene nutte verkering te komen. In den beginne was alles met grote zwarigheden verknogt. Op de visschery en de jagt voerden zy weinig of niets uit; want by dezen arbeid waren zy niet opge-

(*) In't Hoogduitsch staat: wartet der HUT des HERRN;

opgewaffen: ook konden zy de Groenlanders niet naarbootfen, gemerkt daartoe vereifchd werd, in de *Kajak* te varen. Wanneer zy de eerfte reis uitvoeren, om dryf hout in de eilanden te zoeken, werden ze van een ftorm belopen, en met veel moeite te huis gekomen zynde, dreef de wind 's nagts den boot met het hout weg, zo dat zy denzelven eerft enige dagen daarna, fchoon zeer befchadigd, van de Groenlanders te rug kregen. Zy geloofden hierinne de hand van God te ontdekken, en dat hy ze door allerly tegenfpoeden leren wilde, dat zy zig niet te diep in de zorgvuldigheid voor hunnen leeftogt inlaten zouden; en namen dus, by gebrek van anderen arbeid, het befluit, om, naar het voorbeeld der inwoners van *Silefien* en de *Opper-Laufitz*, van welken zy afkomftig waren, enige noodzakelykheden met fpinnen te winnen.

In 't leren van de Groenlandfche taal hielp de Heer *Egede* hen zo veel hem immer mogelyk was, hy gaf hen alle zyne daaromtrent opgefchrevene aanmerkingen, om dezelve uit te fchryven, en liet ze door zyne kinderen voor hen lieden verklaren. Men begrypt ligtelyk, dat het dezen ongeletterden lieden, die noit ene *Grammatica* gezien hadden, zeer zwaar heeft moeten vallen, door het onderwys hunner Deenfche leermeefteren, wier taal zy tevens leren moeften, voor eerft maar een begrip te krygen van de taalkundige konft-woorden, by voorbeeld: *Nomen*, *verbum*, *cafus*, *modus indicativus*, *conjunctivus*, *perfonæ*; vervolgens de veelvuldige *declinationes* en *conjugationes* met derzelver ganfch ongewone *modos*, en daarenboven nog de *fuffixa pronominum agentium & patientium*, welke in de zonderlinge taal der Groenlanderen gevonden worden, wel te onderfcheiden, en benevens ene menigte van woorden, gemerkt de Groenlanders dikwerf tien verfchillende woorden tot ene en dezelve zaak gebruiken, van buiten te leren. Het was derhalven zeer natuurlyk, dat zy in den beginne dikwils onder het leren moede werden; vooral daar de Groenlanders toen nog niet alleen in 't geheel in geen gefprek met hen komen wilden; maar ook, zo ras zy maar gelegenheid hadden, den Broederen hunne met veel moeite nagefchrevene boeken ontftalen, en zig, om zo te fpreken, van den bofen gebruiken lieten, om dezelven te beroven van het noodzakelykfte middel, waardoor zy te eniger tyd de zielen van hem zouden kunnen afkerig maken. Dan door de liefde tot dit volk en het ftand-

vaſtig verlangen naar de redding hunner zielen werden zy gedurig weêr ontvonkd, om ook hierin hunne getrouwheid te tonen, waarby zy zeer wyzelyk het beſluit namen, van niet tot een begin en ſlegts ter oeffening in de taal over godsdienſtige zaken met de heidenen te ſpreken, ten einde dezelven door onverſtaanbare en dubbelzinnige uitdrukkingen zig gene valſche begrippen van den kriſtelyken godsdienſt maken mogten, dewelken een mengelmoes van wantaal zoude hebben kunnen veroorzaken.

Doch in den beginne hadden zy ook zeer weinig gelegenheid met de Groenlanders te verkeren, en ietwes by hen uit te voeren. 'Er waren toen wel in *Bals-rivier* omtrent twe hondert Groenlandſche huisgezinnen, die byna twe duizend zielen uitmaken konden; doch op de visſchery, de zehond-vangſt en de rendier-jagt uit zynde, waren zy ten dele in de eilanden, ten dele tuſſchen de bergen verſtroid. En dewyl zy, volgens hunne gewoonte, tegen den winter dertig ja zelfs hondert mylen verre naar hunne vrienden in 't noorden en zuiden vertrekken, zo begrepen de Broeders ten eerſten, dat het door dit gedurig zwerven der Groenlanders zeer bezwaarlyk vallen zoude in ene nadere verkering met hen te komen, en dat, indien men ze al door een kortſtondig geſprek tot enige heilzame overweging bragt, zulks egter ſchielyk weêr uit hunne onverſchillige en tevens loſſe zielen verdwynen zoude. Tot hiertoe had men ze of in 't geheel niet kunnen overreden en door voordelen bewegen, om t' ſamen te wonen en op de volkplanting te blyven, of het was maar van korten duur geweeſt; zo dat men van de genen, die tot hiertoe gedoopd waren, niet meer dan twe aankomende jongelingen en twe meisjes op de volkplanting had kunnen houden. 'Er kwamen wel zommigen van tyd tot tyd in 't voorby varen by de Broeders, doch niet dan uit nieuwsgierigheid, om den bouw te zien, of naalden, viſchhoeken, meſſen en ſoortgelyke zaken te vragen, zo niet zelfs te ſtelen. Kwamen de Broeders by hen in de eilanden, zy vonden zelden iemand, die hen, zelfs voor betaling, herbergen wilde; en in plaats van zig in een geſprek met de Broeders in te laten, vroegen zy hen maar gedurig, of ze niet haaſt weêr vertrekken wilden.

§. 8.

§. 8.

Doch dit waren maar geringe zwarigheden, die den moed wel beproeven konden, maar niet doen zwigten. Dan in het eerfte jaar kwam 'er reeds ene zeer harde beproeving, die niet dan door ene van boven gefchonkene ftandvaftigheid in de hope, waar niets meer te hopen was, kon overwonnen worden. Dit was de yffelyke dood, die als ene peft den ganfchen volke den ondergang dreigde. Zie hier hoe deze verwoefting een begin nam en zig allengskens verder verfpreidde. Van de fes Groenlanders, die men voor twe jaren naar Denemarken mede genomen had, waren 'er niet meer dan twe in 't leven gebleven, te weten een aankomende jongeling en een meisje, die, om dat zy ook niet meer regt gezond waren, met het fchip van dit jaar naar hun vaderland te rug gezonden werden. Het meisje ftierf op de zeê, de jonge kwam, naar 't fcheen, gezond in 't land aan: doch kort daarna openbaarde zig ene ziekte by hem, die men voor een uitflag aan zag, aan welken hy ook, na hier en daar in 't land omgereift en zyne landsgenoten aangefteken te hebben, in de maand September geftorven is. De eerfte die hem volgde was een groenlandfch jongeling, *Frederik Chriftian* genaamd, een byzonder gunfteling van den Heer *Egede*, welken hy na eene onderwyzing van negen jaren zo verre gebragd had, dat hy hem by de kinderen als Katechifeerder gebruiken kon; defe jongeling kon niet alleen Deenfch lezen maar ook fpreken, en was den Heer *Egede* in 't vervaardigen ener groenlandfche *Grammatica*, en by de overzetting der Zondags-Evangelien van veel dienft geweeft. In den beginne kende men de ziekte niet, en wift derhalven ook geen genees-middel tegen dezelve te gebruiken, tot dat men aan een jongeling op de volkplanting, welken men beter bezorgen kon, befpeurde, dat het de kinder-ziekte was. De Heer *Egede* zond terftond over al heen, en liet de Groenlanders waarfchouwen, dat zy op hunne plaatfen blyven zouden, om dat de reeds aangeftekenen doch niet ontvlugten konden, en liet op de gezonde plaatfen zeggen, dat zy gene vlugtelingen op hun land zouden laten komen, ten einde zy ook niet aangefteken wierden. Dan wat men ook voorftelde, het was te vergeeffch. De aan-

gestekenen, die nog niet 't enemaal bedlegerig waren, begaven zig op de vlugt, het land stond hen alomme open, en de Groenlanders zyn niet gewend, vreemde gasten af te wysen. Dus verspreidde zig de ziekte gedurig verder.

De elende onder dit volk, 't welk gene ondervinding van deze ziekte had, was zeer groot. Want, de pokjes niet willende uitkomen, leden zy, om dat ze behalven dat zeer heet van natuur zyn, ysselyke pynen van hitte en dorst, die zy, hoe zeer men ze ook waarschouwde, zogten te stillen door zig te ontbloten en een goed teugje ys-water te nemen, waardoor zy zig den dood zo schielyk op den hals haalden, dat weinigen den derden dag beleefden. Zommigen staken zig dood, of wierpen zig in de zêe, om het einde hunner pynen te bevorderen. Zeker man, wiens zoon gestorven was, stak de zuster van zyne vrouw dood, in de dwaze verbeelding, als of zy hem dood getovert had. En de *Europeänen* hadden in der daad reden voor ene overvallinge te vrezen, te meer daar ene Koopvaardy-sloep, die uitgevaren was, over den gewonen tyd uitbleef, en de Groenlanders hen als de oorzaak dezer pest aanmerkten; waarin zy bevestigt werden door ene oude vrouw, die gedroomd had, dat de Groenlander *Karel*, die van *Kopenhagen* te rug gekomen was, alle zyne landsgenoten ombrengen zoude. By deze gelegenheid kan ik niet nalaten als ene zonderlinge uitwerking der verbeeldings-kragt aan te merken, dat een Groenlander, die van ene plaats, waar de ziekte nog in 't geheel niet bespeurt werd, op de volkplanting was gekomen, om zyne zuster te bezoeken, haren geest meende gezien te hebben, eer hy op het land gekomen was, waardoor hy dermaten verschrikd werd, dat hy, te rug gekeerd zynde, ten eersten ziek geworden is en zyne mede-ingezetenen aangesteken heeft.

By alle deze elende, en daar men den dood gedurig voor de ogen zag, bleef egter dit arme volk by deszelfs gewone onverschilligheid en verhardinge, 'er was gene nadenkinge, gene voorzorge, veel min enige bekommering over den tegenwoordigen en toekomenden staat hunner zielen te bespeuren; ja die nog in 't leven bleven, bedreven zelfs, gelyk zy anders gewent zyn, geen rouw over den dood hunner naasten bloeds-verwanten. De ouden riepen wel God, zo goed zy 't begrepen hadden, in dezen nood om hulpe aan; dan wanneer het des niet tegenstaan-

de

de flegter werd, murmureerden zy, en fpraken hopelofe ja zelfs godslafterlyke woorden, wilden van geen geduld nog onderwerpinge aan den wil van God horen, gene vermaning aannemen om hunne arme zielen den getrouwen Schepper aan te bevelen, maar ftierven zo in wanhope heen.

Hoe de Heer *Egede* by deze elende te moede zal geweeft zyn, kan men zig ligtelyk voorftellen. Hy zat 'er niet ftil by, maar voer over al naar toe, ten dele alleen, ten dele in gezelfchap van onze Broeders, of hy zond zynen zoon, om de arme menfchen te onderwyfen, te troosten en tot den dood te bereiden. Doch op de meefte plaatfen vond men niet dan ledige uitgeftorvene huifen, en onbegravene lyken in en buiten de huifen in den fneuw liggen, dewelke men met ftenen bedekte. Op een zeker eiland vond men nog een meisje, by 't welk de pokjes uitgekomen waren, en dat met hare drie kleine broeders alleen over gebleven was. De vader, die alle inwoners van dat land had begraven, had zig eindelyk zelver benevens het kleinfte zieke kind in een graf van ftenen gemaakt gelegt, en het meisje bevolen hem wel met vellen en ftenen te dekken, om niet een prooi der voffen en raven te worden, en dat zy zig en de overigen kinderen met de twe nog voorhanden zynde zee-honden en enige gedroogde haringen zo lang zou tragten in 't leven te houden, tot dat zy by de *Europeanen* komen konden. Dien volgens liet de Predikant ze halen. Hy ontving alle zieken, die naar hem toe vlugtten, en onze Broeders volgden deszelfs voorbeeld. Zy namen in hunne eigene vertrekken en flaap-kamers zo velen als 'er konden geplaatft worden, verzorgden en bedienden dezelven zo goed zy maar immer konden, fchoon zy dus hunne eigene gezondheid door den ondragelyken ftank der zieken en ftervenden in gevaar ftelden. Door deze bewyfen van liefde, die de Groenlanders van hunne eigene landsgenoten niet verwagd hadden, kregen doch velen van hen een indruk van dankbaarheid, gelyk dan een zeker man, die by gezonde dagen niets gedaan had dan den fpot dryven, voor zyn einde tot den Predikant zeide: „ Gy „ hebt aan ons bewezen, 't geen de onzen niet bewezen „ hebben: gy hebt ons onderhouden toen wy geen eten „ hadden, gy hebt onze doden begraven, die anders een „ prooi der honden, der voffen en der raven zouden ge- „ weeft zyn; ook hebt gy ons onderrigt van God en van

„ een

„ een beter leven gegeven ". Ongetwyfelt moeſt het ook den Predikant tot ene ſtoffe van blydſchap verſtrekken, wanneer hy by zommige kinderen, die hy in hunne onſchuld gedoopd had, ene geduldige inwagting des doods, en ene vertrooſtende hope der opſtandinge en des euwigen levens beſpeurde. By deze omſtandigheden zogten onze Broeders, het hart dier arme menſchen, die hun toevlugt tot dezelven namen, of die zy uit de eilanden gehaald hadden, door ernſtige aanſpraken te bewegen, en dit deden zy zo goed men 't van eerſtbeginnende in de taal verwagten kon, hunne gevoelens door woorden en tekenen zo duidelyk als zy konden te kennen gevende, waardoor zy ook een jongeling, van welken zy zig in 't leren van de taal meenden te bedienen, overreedden, by hen te blyven wonen, konden hem egter, zo ras hy buiten gevaar was, niet houden.

Dus woedde de ziekte van de maand September 1733 tot in de maand Juny 1734, en miſſchien nog langer. Volgens de ingekomene berigten verſpreidde zy zig twintig mylen noord-waarts en even zo verre naar 't zuiden. De kooplieden op den koophandel uitvarende vonden alle woonplaatſen, binnen den afſtand van vyftien mylen noordwaarts, ledig. Het getal der dooden bedroeg binnen een omkring van ſlegts vier mylen rondom de volkplanting, reeds in de maand January vyf hondert, ſchoon de Groenlanders zig in den beginne aanſtonds op de vlugt begeven hadden, waaruit men dan enigzins opmaken kan, hoe groot het getal moet geweeſt zyn van allen, die, de overige plaatſen mede gerekend, tot in de maand Juny weggeſleept zyn, en die door den Heer *Egede* gerekend worden tuſſchen twe en drie duizend uit te maken. In *Bals Rivier* waren 'er niet meer dan agt die de ziekte hadden doorgeſtaan, en een jongeling, die ene opening in de zyde had, door welke zig de dodelyke ſtoffe ontlaſten kon, was 't enemaal vry gebleven.

§. 9.

Nademaal nu genoegſaam het gehele volk ſcheen uitgeſtorven te zyn, en de landſtreek omtrent Nieuw-Herrnhut niet alleen verlaten was, maar ook by hen, die verre af woonden, als ene peſt-plaats zwart gemaakt, zo zoude het

niet

niet te verwonderen geweest zyn, indien de moed der arme Broeders had beginnen te wankelen. Dan zy lieten zig hierdoor geenzins storen, alzo zy meermaals de wonderwegen van God gezien en aangebeden hadden, en door velerly verdrukkingen en tegenspoeden beproefd en bevestigd waren. Zy kwamen van ene plaats, waar zy de vervulling van het woord: *hy roept de dingen die niet en zyn, als of ze waren* (*), met eigene ogen gezien hadden. En gelyk hunne neiging onder de heidenen te gaan niet gisteren eerst ontstaan, en ook niet gewassen was als het zaat, dat op steenachtige plaatsen viel, zo kon dezelve ook niet zo schielyk verdwynen. Zy hadden het vaste besluit genomen ettelyke jaren, al was het maar om ene ziele, te wagten, en konden dus den genen, die hen raden wilden te rug te keren, om dat zy hunnen tyd, terwyl alles scheen uitgestorven te zyn, te vergeefsch verkwisten zouden, met vrymoedigheid antwoorden: „ De wegen van God zyn „ gene wegen der menschen; hy die ons geroepen heeft, „ kan ons des niettegenstaande ons doelwit doen berei- „ ken ".

Dat deze ziekte by geval zoude ontstaan zyn, konden zy redelyker wyze niet denken, alzo zelfs geen muschken, zonder den wil des hemelschen Vaders, op de aarde valt. Dat God dit arme volk van wegens deszelfs ongeloof zo hard zoude hebben willen straffen, konden zy niet over een brengen met de langmoedigheit en barmhertigheit, die God aan hen zelven bewezen had, en die zig ook zo klaar en duidelyk aan 't Kristendom by de klaarste onderwysing en kennisse openbaart. „ 't Is (dus schryven ze) „ voor ons ene verborgenheid. Wy weten ook niet wat „ wy den Here bidden zullen, en wat best en betamelyk „ is, of hy ze in 't leven bewaren zal, dan toelaten, dat „ zy sterven. Het zou kunnen zyn, dat hy, gelyk in de „ eerste wereld, de *agt* tot een heilig zaat heeft laten over „ blyven. De Here lere ons maar geloven en zyne ver- „ borgene wegen aanbidden ".

Daarenboven werden zy zelven allen, de een na den anderen, ziek. Zy hadden nauwelyks hunne woning in orde

(*) Deze plaats had iemand boven de kopere plaat van *Herrnhut* laten zetten; waar zy volgens de Hoogduitsche vertaling van *Lutherus* dus luid: *Er ruft dem, das nicht ist, dass es sey.*

orde gebragt, of zy kregen een uitslag, die in den winter dermaten toenam, dat zy hunne leden nauwelyks bewegen konden, en dikwils genoodzaakd werden, in 't bed te blyven. Het zou wel kunnen zyn, dat dit niet anders geweest zy, dan de scheurbuik, die by de Noordlanders zo gemeen is, en door welke hun bloed, by de stilte, die zo schielyk op den zwaren arbeid volgde, en in welke zy tegen hunne gewoonte met niets dan met lezen en schryven, en wel in een vogtig en koud huis, bezig waren, te ligter kon verdikd en bedorven worden; ten ware men deze besmetting zoude moeten toeschryven aan den ondragelyken stank der stervende Groenlanders, die zeer waarschynelyk den dood der huisvrouw van den Heer *Egede* veroorzaakd heeft. Ondertusschen bleef 'er doch gedurig een van hen beurtelings op de benen, die dan zo wel de huishouding kon waarnemen, als ook mede ten bezoek van de zieke heidenen uitvaren. In deze omstandigheden gedroeg zig de Heer *Egede* als een getrouw en opregt vriend der Broeders, hy bezogt ze vlytig, en zyne huisvrouw vergat noit, wanneer zy zelve wat had, hen het een of ander ter verfrissinge te zenden; zo dat zy menigmaal beschroomd waren de weldaden, waarmede zy als overstelpd werden, aan te nemen.

Dus ging het begin van hunne zending door wegen van benauwtheid. „ Wy zyn tans (dus schryven ze in een „ brief) in ene oeffenschool van 't geloof, zonder enig uit- „ zigt voor als nog te hebben. Onder de heidenen be- „ speuren wy niet het minste goeds, niet ene enkele zug- „ tinge, daarenboven vinden zy den dood, waar zy het le- „ ven ontvangen zouden. Van welke zyde wy ons zelven „ beschouwen, wy vinden niets dan elende van buiten „ en van binnen. Van buiten vinden wy niet eens de lig- „ hamelyke bekwaamheid, om het in dit land te kunnen „ houden. God zal ze ons eerst moeten schenken. Wy „ worden door de ziekte hard aangetast, schoon wy ge- „ loven, dat onze natuur daardoor zal gezuiverd en ster- „ ker gemaakd worden, ten dienste van den Here. Wy „ merken het ook als ene byzondere weldaad aan, dat de „ krankte niet gekomen is, eer wy in ons woonhuis inge- „ trokken zyn. Van binnen is ons al 't geen uit onzen ei- „ genen goeden wil voortvloeijen kan, zelfs de moed ten „ aanzien van 't leren der taal, ontvallen; niets is over „ gebleven dan 't geen de genade gewrogt heeft. Den

„ Here is het bekend, waarom hy de zwakften en 't minft
„ geoeffenden, en die ten dele eerft begonnen onder u lie-
„ den te gedyen, op dezen Poft geplaatft heeft. Wy wil-
„ len egter in deze oeffen-fchool blyven, waar het op 't
„ geloof aankomt, en waar wy niets voor ons zien dan on-
„ mogelykheden, tot dat de Heiland ons als elendige
„ doorhelpt, en wy zullen voor niets zorgen, dan dat wy
„ hem mogen welbehagelyk zyn. Onze hoop is, dat God
„ de zaken zyner kinderen gewonelyk door wegen van
„ benauwtheid doet gaan, en onze vreugde is de gedag-
„ tenifse, in welke wy by zo vele kinderen van God in
„ *Europa* zyn."

HET TWEDE JAAR

1734.

INHOUD.

§. 1. *De Broeders doen enige reizen naar de heidenen om dezelven te bezoeken, en vinden ze van buiten en binnen in enen elendigen toeftand.*

§. 2. *Zy worden zelden van heidenen bezogd, en zy die komen, komen maar uit flegte redenen.*

§. 3. *Aan de Miffionariffen worden twe Broeders tot hulp gezonden.*

§. 4. *Derzelver reize en aankomft in Groenland.*

§. 5. *De Miffionariffen en derzelver nieuwe Mede-arbeiders wekken elkander onderling op tot vlyt, geduld en getrouwheid.*

§. 1.

IN zulke bekommerlyke omftandigheden werd het eerfte jaar ten einde gebragd en het twede begonnen. Wat de ziekte

ziekte aangaat, de Broeders bekwamen weder vry wel, zo ras het voorjaar genaakte, en het voortreffelyke lepelkruid te bekomen was; dan onder de Groenlanders bleef de ziekte voortduren tot over het midden van 't jaar, des men zelden iemand van hen zag. De Broeders lieten egter niet na, de weinigen, die zig hier omſtreeks ophielden, zo veel doenlyk te bezoeken, niet alleen wanneer zy uitgingen om te viſſchen, te jagen, en hout te zoeken, maar ook door opzettelyk ten dien einde ondernomene reizen, waarvan ik in dit jaar agt aangetekent vinde, en die zy ten dele alleen, ten dele in gezelſchap van hunne Buren gedaan hebben. De meeſte reizen moeſten in den winter, dikwerf in de bitterſte koude geſchieden, alzo men de Groenlanders zelden in den zomer te huis vindt.

De verſte reize in dit jaar ondernam *Chriſtian David* van den 11^{en} tot den 31^{ſten} Maart, in het gezelſchap der kooplieden, die toen naar het *Zuiden* voeren, gelyk hy ook naderhand naar 't *Noorden* varen wilde, doch niet kon. Het oogmerk dezer reize was, het land te leren kennen, te vernemen of de ziekte nog woedde, en waar de meeſte Groenlanders zig gewonelyk zo wel in den zomer als in den winter ophielden; vervolgens hen de blyde boodſchap van den Here Jeſus zo veel doenlyk bekend te maken, en ze tot een bezoek uit te nodigen. Enige mylen verre vonden zy gene menſchen, niet dan vervallene huiſen, en nog vele onbegravene lyken, by welken hier en daar nieuwe klederen en gereedſchappen lagen. Den tweden dag geraakten zy by harden wind tuſſchen ys en klippen in groot levens-gevaar, en kwamen niet dan na veel moeite en arbeid door het ys aan land. Na drie dagen en nagten in bittere koude onder den blauwem hemel toegebragd, en te vergeefſch op een gunſtiger wind gewagd te hebben, wilden ze naar een door Groenlanders bewoond eiland te rug varen, dog van wegens het ys niet aan het land kunnende komen, moeſten zy hun boot verlaten, en meer dan ene grote myl op het ys naar een ander eiland gaan, waar zy vyf bewoonde groenlandſche huiſen vonden; by welken *Chriſtian David* benevens enige boots-lieden tien dagen vertoeven moeſt. De Groenlanders gedroegen zig vriendelyk tegens hem, wilden zyn naam en deszelfs betekenis weten, beſchouwden zyn boek, (den Bybel) verwonderden zig, hoe hy daaruit den wil van God verſtaan kon, en wilden 'er ook wat van weten. Dan door gebrek der taal kon hy

hen

hen hierin weinig dienen. Zy liepen hem als kleine kinderen over al na, en zagen hem ongaarn weêr vertrekken.

Zyne befchryving en deszelfs oordeel van deze lieden luid dus: „ Naar het uitwendige voeren deze menfchen „ een leven, 't welk, in vergelyking met dat van onze eu„ ropeäanfche kriftenen, een leven van Engelen is. Daar„ entegen kan men van hen zeggen, dat zy zonder God in „ deze wereld leven, en 't geen zy by geval van God ge„ hoord hebben, is hen zo droog als hout. 't Is hen om 't „ even, of men van Hem fpreekt dan zwygt, of wy dan „ zy een lied zingen. Men befpeurt niet de minfte bewe„ ging by hen. Hun verftand is zo zwak en om iet te over„ denken zo ftomp, dat zy zig in 't geheel geen begrip van „ een goddelyk wezen maken kunnen, en dus hebben zy „ ook geen godsdienft. Zo zinnelyk zy ook immer zyn, „ zy fchynen by na 't enemaal vry te zyn van driften, ten „ minften worden dezelve niet ligt bewogen en gaande ge„ maakt. Zy weten van niets dan van fchoon zyn en wel „ fmaken, en dewyl zy van niets dan van de dieren, die „ zy tot hunne fpys gebruiken, weten te fpreken, zo zyn „ zy ook even zo dierlyk en dom als de dieren zelven, zy „ houden zig tot huns gelyken, en beminnen gelyk de die„ ren hunne jongen, 't geen ook al 't goede is, dat zy den„ zelven weten te doen. Ons houden zy voor een ander „ foort van menfchen, die niet tot hun geflacht of aart be„ horen. Of nu deze menfchen tot het geloof toebereid „ kunnen worden, zulks is den Here bekent ".

§. 2.

Buiten de bezoek-reizen kregen de Broeders in dit jaar weinige Groenlanders te zien, om dat dezelven nog gedurig voor de ziekte bevreesd waren, en zo al iemand by hen kwam, het was niet dan om uitwendige zaken, en dat zy het een of ander verruilen wilden, of ietwes gefchonken hebben, zo zy niet zelfs zulke dienften begeerden, die men hen niet toeftaan kon; dus, by voorbeeld, verzogt een jong man de hulp der Broeders, om deszelfs gefchaakte vrouw met gewapende handen te rug te halen. 'Er was namelyk een vader, die zyne dogter aan een Groenlander had gegeven; doch naderhand ene weduwe,

duwe, die een zoon had, getrouwd hebbende, nam hy zyne dogter van zynen ſchoon-zoon wêer te rug, en gaf dezelve aan zynen ſtief-zoon. Een half jaar daarna ontvoerde de eerſte man zyne hem ontnomene vrouw op ene liſtige en geweldige wyze, en tans zogt de ſtief-zoon van den ouden de hulp der *Europeanen*, om den eerſten man de vrouw wêer te ontnemen.

Tegen het einde van 't jaar lieten zig ettelyken hier om ſtreeks wêer vinden, zy vertoonden zig vry vriendelyk, en lieten het ook niet aan loftuitingen ontbreken, waardoor zy de *Europeanen* tot milddadigheid tragten te bewegen, gemerkt het by hen ene ſchande is, om iets te bidden. Zo lang men van de zee-hond-vangſt met hen ſprak, of hunne vragen nopens den ſtaat van andere landen beantwoordde, hoorden zy gaarn. Dan zo ras men van de bekering begon, werden zy ſlaperig, of begonnen zelfs te ſchreuwen en liepen heen. Wanneer de Predikant mede in 't gezelſchap was, beſpeurde men wel meer eerbied jegens zynen perſoon, en zy waren op de voorgeſtelde leringen zeer gereed met deze betuiging: *Wy geloven zeer*! ja zy verzochten meer bezocht en onderwezen te worden. Dan dat zulks niets anders dan een perſonele eerbied jegens hem, zo niet ene loutere veinzery, geweeſt zy, kon men uit vele andere omſtandigheden opmaken, voor al uit de volgende gebeurtenis. Een der andere deenſche miſſionariſſen (want de Heer *Egede* kreeg in dit jaar drie Mede-arbeiders) hen de geſchiedenis van de ſchepping tot op *Abraham* verhaald, en zy hem hunne gewone toeſtemming: *Wy geloven zeer*! gegeven hebbende, begonnen zy de beuzelagtige fabelen en wonderwerken van hunne *Angekoks* te verhalen, wanneer nu de miſſionaris hunne vraag, of hy zulks gelove, met neen beantwoordde, en daarvan deze reden gaf, dat zulks tegen de gezonde reden en alle waarſchynelykheid aanliep, gaven zy hem dit antwoord: „ Indien gy ons niet op ons woord gelooft, dan moet gy ook „ niet begeren, dat wy u op uw woord geloven, 't geen wy „ niet begrypen kunnen „.

§. 3.

Om te voldoen aan het allergenadigſt verlangen zyner koninglyke Majeſteit, dat namelyk meer Broeders naar

Groen-

Groenland gaan zouden, en om tevens de belofte te vervullen, die men den eerften miffionariffen by derzelver vertrek gedaan had, werden hen in dit jaar nog twe medearbeiders toegezonden. De ene, te weten *Frederik Böhnifch*, had, zo als hier boven gemeld is, zig reeds in 't jaar 1731. met *Matthæus Stach* verbonden naar Groenland te gaan, en deze zyne neiging door een brief te kennen gegeven. Dan dewyl men ten dien opzigte toen nog tot gene zekerheid komen kon, zo deed hy intuffchen in 't jaar 1732. ene andere reize, en ontving onderwegen op deszelfs te rug reis een brief uit *Herrnhut*, ten einde hem zyne te rug reis te doen verhaaften, alzo men voornemens zy, hem een beroep onder de Negers in St. Thomas voor te ftellen. Doch hy kwam tot het gezelfchap, 't welk toen naar *Weft-Indien* reisde, te laat. Dan, wanneer men hem des niettegenftaande vroeg, of hy niet by de eerfte gelegenheid naar *Thomas* dagt te gaan, antwoordde hy, dat hy de neiging naar Groenland, die hy in den beginne reeds gevoeld en geopenbaard had, volgen wilde. De Gemeente gaf hem derhalven, na zulks rypelyk overwogen te hebben, een beroep naar Groenland, en liet hem de vryheid een Medgezel te verkiezen uit de twe Broeders *Daniel Schneider* en *Johan Bek*; by welke gelegenheid hy om den laatften verzocht. Deze had reeds by het vertrek der eerfte Zendelingen het befluit genomen van hen te volgen, waartoe hy ook door een brief van *Matthæus Stach* uit Groenland op nieuws aangemoedigd was, en had naderhand zyn voornemen aan de Ouderlingen geopenbaard. Dienvolgens nam hy deze roepinge zonder enige nadere overweging aan, en hier over heeft hy ook noit enig berouw gehad, zynde deszelfs roepinge met veel zegen bekroond geworden. Na dat men hen een maand lang tot derzelver beroep toebereid had, werden ze in ene zekere vergadering, die men de *Gemeente-raad* noemde, (*) afgevaardigd, en ontvingen door den Ouderling

(*) Dit was ene Vergadering van alle Broeders, die tot het Avondmaal toegelaten waren. Vóor deze vergadering werden, toen nog het getal der leden van de gemeente klein was, alle de gemeente en derzelver leden betreffende zaken, waaronder ook de Zendelingen naar de heidenen begrepen waren, na alvorens in de *Conferentie* der Ouderlingen aangedient en overwogen te zyn,

ling onder oplegging der handen en na een voorafgaand hartelyk gebed, den zegen des Heren. Zy namen eerst den weg naar *Berlyn*, alwaar zy den 10en Maart aankwamen, en hen door den Heer *Jablonsky*, eersten Hof predikant en Bisschop der Broeders in *Polen*, vele liefde bewezen en den goddelyken zegen tot hun voornemen toegewenschd werd. Van daar vervolgden zy hunne reize over *Lubek* naar *Kopenhagen*, waar zy den 1sten April aankwamen.

§. 4.

Schoon zy nu hier met vele liefde ontvangen werden; 'er deden zig egter by 't aandienen van derzelver reis vele zwarigheden voor hen op. Uit dien hoofde gaven zy een smeekschrift over, 't welk in handen van zyne koninglyke Majesteit kwam, en ondersteund werd door den Heer *Baron van Sölentbal*, Opper-hofmeester by zyne koninglyke Hoogheid den Here Kroon-prins, welke Heer de Broeders enige reizen nopens derzelver reis en voornemens ondervraagd had. Waarop het allergenadigst *appointement* volgde, ingevolge van welk de Broeders zonder verdere bedenkinge, en zelfs zonder betalinge, zouden mede genomen worden.

In dit jaar gingen 'er drie schepen naar Groenland. Op het ene, 't welk by *Godhaab* inliep, bevond zig een nieuw deensch missionaris, te weten de Heer *Ohnsorg*, op het twede, dat naar *Disko* stevende, was de Heer *Bing*, benevens de oudste zoon van den Heer *Egede*, die in 't jaar 1731. naar *Kopenhagen* vertrokken was, om zyne oeffeningen in de wetenschappen aldaar voort te zetten, en tans als missionaris by de volkplanting, die te *Disko* stond opgeregt te worden, te rug kwam. Het derde schip bragt de bouw-stoffen voor deze volkplanting. Met dit schip reisden onze Broeders. Zy hadden gene aangename reis en moesten, behalven een hard onthaal, nog velen spot

zyn, gewonelyk gebragt; ten einde het gevoelen der Vergadering over dezelven te vernemen, en na ene algemene goedkeuring vast te stellen, of, by aldien slegts één lid 'er ietwes met grond tegen inbrengen kon, van dezelven af te zien.

fpot en verfmadende woorden verdragen, 't geen ik niet nalaten kan met weinig woorden aan te merken, en met geen ander oogmerk, dan om onze Broeders, die in den tegenwoordigen tyd over zêe naar de heidenen reizen, daardoor te meer op te wekken tot verheerlyking van God, en tot dankbaarheid jegens de menfchen in de wereld, terwyl zy niet alleen ongeftoord in de hen aangewezene plaatfen blyven, maar daarenboven liefde en vriendfchap genieten van menfchen, die in vroeger tyden hunne voorgangers op foortgelyke reizen op allerhande wyfen zogten te kwellen.

Zy vertrokken den 17den May van *Kopenhagen*, zeilden *Hitland* den 2den Juny voorby, en hadden na dien tyd genoegfaam gedurig mift. Wanneer deze den 17den Juny verdween, bevonden zy zig in grote levens gevaar, alzo zy by ene ftyve koelte met ys omringd waren. Tot hun geluk ging de wind liggen, en men kon nog te regter tyd wenden en in de ruime zêe komen. Het woord van dien dag was den Broederen by deze omftandigheid zeer aanmerkelyk: *Hy rukte my uit; want hy had luft aan my.* *Pf.* XVIII: 20. en den volgenden dag: *Rigt uwen weg voor myn aangezigte*, Pf. V: 9. „ *Heer, doe op! laat zich* „ *niets fluiten, nog onzen gang fluiten, baan 't fpoor, ons* „ *in zegen, ook door ongebaande wegen* ". Den 2den July kregen zy voor 't eerft land in 't gezigt, zeilden den 5den *Godhaab* voorby, en hadden den 6. en 7den een hevigen ftorm. By 't eiland van *Disko* kwam *Chriftian David* met het fchip van *Godhaab* by hen, om als timmerman by 't bouwen der volkplanting te helpen. Na elkander op het hartelykfte verwelkomd en verhaald te hebben, 't geen de Here, zedert dat zy elkander niet gezien hadden, aan hen gedaan had, kwamen zy den 15den in de haven aan, hielpen aan den bouw van de nieuwe volkplanting *Chriftianshaab*, en vertrokken den 25ften met fchipper *Jacob Bentzen* naar *Godhaab* te rug, (*) alwaar zy den 8ften Augustus aankwamen.

§. 5.

(*) Met dit fchip ging ook de Heer *Paul Egede* naar *Godhaab*, om zyne ouders te bezoeken, by welken hy tot in 't jaar 1736. bleef, wanneer hy zig naar *Chriftianshaab* begaf, en de *Miffion* aldaar tot 1740. waarnam. Daarvan heeft hy een dag-verhaal uitgege-

§. 5.

Eer men van de afzending dezer twe mede-arbeiders kon verwittigt worden, waren *Chriſtian David* en *Chriſtian Stach* op de gedagten gekomen, met het eerſte ſchip te rug te keren, alzo zy niet begrepen, wat zy in een land doen zouden, 't welk genoegſaam t'enemaal ſcheen uitgeſtorven te zyn, en by wiens overgeblevene inwoners men in 't geheel geen luſt en geſchiktheid tot het ryk van God beſpeurde. *Matthæus Stach* had egter tot deze gedagten niet kunnen komen. De woorden, *tegen den avond zal het ligt worden*, die hem zo indrukkelyk waren, wanneer hy de eerſte neiging naar Groenland gevoelde, kwamen hem nog dikwerf in de gedagten. Dus had hy het beſluit genomen, van 'er alleen te blyven, en de Heer *Egede* had zig aangeboden, en belooft, voor hem te willen zorgen, zo lang hy 'er zelve blyven zoude. Dan met het eerſte ſchip de tyding ontvangende, dat zy nog twe mede-arbeiders te verwagten hadden, en dus zo wel van het voornemen der gemeente, de groenlandſche zending te onderſteunen, als van des Konings allergenadigſt gevoelen nopens hen nogmaals verzekert wordende, ſchepten ze nieuwen moed, zagen hunne mede-arbeiders met verlangen te gemoet, en verbonden zig met dezelven, de heerlykheid des Heren in dit woeſt land met geduld en in hope af te wagten. Dus begonnen ze de zaak, en vooral het leren van de taal, met verenigde kragten te hervatten. Ten dien einde wilden zy een huis op een der meeſt bewoonde eilanden bouwen, alwaar twe broeders beurtelings by de groenlanders wonen zouden, en de taal leren. Doch daarin werden ze belet, en moeſten het laten by 't vlytig bezoeken der heidenen, en by 't leren ener voor ongeletterde lieden zeer zware *Grammatica*, waarin de jonge Heer *Egede*, die als een kind de taal van de groenlanders geleert en ene grote vaardigheid in dezelve verkregen had, hen beloofde met alle getrouwheid te willen helpen, ten welken einde hy zig ook we-

gegeven onder dezen tytel: *Conſtitution af Relationerne, betreffende den Grönlandske Miſſions tilſtand fra A.* 1734. *til.* 1740.

wekelyks twemaal in de hoogduitfche en groenlandfche taal met hen oeffende.

Daarbenevens deden zy hun beft, om zig door den arbeid zo veel doenlyk, op de groenlandfche manier te genéren, en de handreiking van buiten te verligten, waartoe God zynen zegen gaf, zo dat zy allengskens in het viffchen bedrevener werden. Van hunne woning keerde God een ongeluk genadig af, want op een tyd dat 'er niet meer dan twe Broeders te huis waren, en een derzelven, horende, dat er buiten geklopt werd, uitging om te zien wat 'er was, werd hy ten eerften gewaar, dat het vuur boven uit den fchoorfteen brandde, 't welk zy egter gelukkig, hoewel met veel moeite blufchten, alzo zy het water uit de zeê een fnaphaans-fchoot verre halen moeften.

Ook maakten ze tans ene betere inrichting ten aanzien van hunne dagelykfe oeffeningen, terwyl zy, behalven de uren die voor de bede-ftonden en zing-vergaderingen (*) gefchikt waren, nog ene uur van den dag bepaalden tot het lezen en overwegen der heilige Schrift, makende een begin met den brief aan de Romeinen. Daarenboven verkoor een iegelyk van hen een byzonderen tyd zo wel des dags als des nagts, om, behalven den gewonen arbeid en de dagelykfe oeffeningen, in een ftil gebed en afzondering den Here zynen eigenen toeftand voor te dragen, en tegens aan zyne broeders en aan alle kinderen van God op den ganfchen aardbodem voor den Here te gedenken, en hem om zynen zegen ter leringe van de taal, en tot een vrugtbaren arbeid onder de heidenen, aan te roepen.

(*) In 't hoogduitfch *Singftunden*, 't welk zodanige vergaderingen betekend, in welken niet gefproken maar alleenlyk gezongen word.

HET DERDE JAAR

1735.

INHOUD.

§. 1.

DUS begonnen zy ook het derde jaar in Groenland. Het voornaamste, dat zy in den winter doen konden, (want zy hadden nog weinig gelegenheid aan de heidenen te arbeiden) was de taal te leren, waarvan zy de zwarigheid, naar mate zy 'er meer van begrepen, van tyd tot

tot tyd duidelyker ontdekten, vooral, daar zy zig niet meer vergenoegen wilden met de gewone fpreekwyfen, die men in de verkering met de Groenlanders leren kan, maar tans ook een begin maakten met ene groenlandfche vertaling van fchriftmatige en duidelyke woorden van de bekering tot God en den toeftand van een hart, dat genade heeft. Zy waren ongeletterde lieden, en taalkundigen verzekerden hen, dat het niet mogelyk zoude zyn, enige andere ftukken te vertalen, dan de zulken, die gefchiedenisfen behelzen, om dat de Groenlanders tot de meefte zaken der heilige Schrift gene uitdrukkingen hebben, en zig van geeftelyke zaken in 't geheel geen denkbeeld maken kunnen. Dan zy lieten zig hierdoor niet affchrikken, en bragten het, door de goddelyke hulp en door de groenlanders vlytig te ondervragen, (voor al toen zommigen van hen de waarheid bevindelyk leerden kennen, en zelven woorden uitvonden, om de bekommeringen hunner harten, van welken zy voorheen niets geweten hadden, uit te drukken) binnen ettelyke jaren in de groenlandfche taal verder, dan zy in den beginne zelven hadden kunnen denken, en verwagten.

Zy waren in dit jaar wel voornemens hunne woonplaats, waar zig nog gedurig flechts weinige Groenlanders vertoonden, te veranderen, en naar ene plaats te vertrekken, waar dezelven zig gewonelyk den meeften tyd des zomers zo wel als des winters ophouden, doch na een nader onderzoek vonden zy, dat de Groenlanders zig zelden, zelfs op de befte plaatfen, langer dan twe of drie jaren ophouden, maar volgens hunnen wispelturigen aart van 't zuiden naar 't noorden, en dan wêer te rug trekken; en dat Bals-rivier, fchoon 'er aan enige zaken gebrek is, egter van de noodzakelykfte levens-middelen voor de Groenlanders voorzien zy, en dat gevolgelyk deze rivier, dewelke daarenboven genoegfaam in 't midden van het land ligt, altoos de bekwaamfte vergaderings-plaats der Groenlanders zyn en blyven zoude. Dienvolgens namen zy het befluit hier te blyven, en de gemeente te *Herrnhut* om een paar getrouwde lieden ter bezorginge van de huishouding te verzoeken, ten einde zy lieden den arbeid naar buiten des te ongeftoorder konden verrigten, de taal leren, en de heidenen bezoeken.

§. 2.

Ondertusschen nam *Christian David* het grootste gedeelte der huishoudelyke zaken op zig, om dat hy te oud was, de taal te leren, en uit te varen, zynde nog gedurig aan den scheurbuik onderhevig, en behalven dat ook van voornemen, met het eerste schip te rug te keren, en voor het best der groenlandsche Broeders in Europa te zorgen, gelyk hy dan ook dadelyk in dit jaar te rug keerde. De overigen vier Broeders verdeelden de bezoek-reizen onder elkander, waarvan ik in dit jaar negen aangetekend vinde, des een iegelyk van hen gelegenheid kreeg, de omstandigheden van het land, de in- en uitwendige gesteldheid der inwoners, derzelver zeden en taal te leren kennen, en, zo veel doenlyk, hier en daar op hoop te zaijen. Dan in de maand Maart zig daartoe met yver en vreugde gereed makende, werd hun vrouwen-boot, de enigen, dien zy nog hadden, door een geweldigen storm van 't land opgeligt, enige hondert schreden in de lugt weggevoerd, en tegen ene klip verbryzeld. Dit bragt hen in grote verlegenheid, zy werden egter vertrooft door het opslaan der spreuk: *Tot hiertoe heeft ons de Here geholpen.* En hy hielp ze ook verder: want de Heer *Egede* schonk hen een ouden *Europeaanschen* boot, en 't geen tot deszelfs verbetering nodig was; en wanneer zy niet volks genoeg hadden ter bezetting van den boot, leende hy hen ene jol of een klein bootje, om hun beroep in de buurt waar te kunnen nemen; ook nam hy ze vlytig meê, wanneer hy de heidenen bezogt.

De verste reizen werden in dit jaar door *Matthæus Stach* en *Christian Stach* ondernomen, de eerste reisde in Maart twintig mylen naar 't *zuiden*, en de laatste even zo verre in April naar 't *noorden*; beiden in 't gezelschap der kooplieden, wier hulpe by zulke bezwaarlyke en gevaarlyke togten, in koude, regen, sneuw en tegenwind, niet onaangenaam was. Enige mylen verre vonden zy niets dan uitgestorvene en vervallene huizen, benevens enige honden, die zig gedurende de twe jaren door oude vellen van tenten en door schulpvisschen onderhouden hadden. In den beginne werden de Broeders by de Groenlanders voor bedienden van de kooplieden gehouden, om dat zy over al de handen vlytig aan den arbeid sloegen, en uit dien hoofde

de toonden de Groenlanders enige kleinagtinge jegens hen. (*) Dan wanneer de laatften zagen, dat de Broeders niet gekomen waren, om met hen lieden te handelen, maar om ze met hunnen Schepper bekend te maken, en tevens befpeurden, dat de Broeders zig door een ftil en ingetogen leven van andere *Europeänen* onderfcheidden, werden zy oplettender op derzelver woorden en daden. Het vriendelyk gedrag der Broeders jegens hen zonder boertery en moedwil, hunne befcheidene en ernftige behandeling zonder fcherpheid, verwekte zo veel hoogagting en vertrouwen by de Groenlanders, dat zy by uitnemendheid het gezelfchap der Broeders zogten, dezelven nodigden, in hunne woningen te komen, om derzelver vlytig bezoek baden, en ook beloofden, de Broeders te zullen bezoeken. Hierdoor werden de Broeders aangezet, om zig met allen vlyt op de taal toe te leggen. Zy begonnen ook over uitwendige en onder het bereik der zinnen vallende zaken zig met de Groenlanders in gefprekken in te laten, doch ten aanzien van geeftelyke dingen waren zy zeer voorzigtig en befchroomt, om dat zy aan dit onverftandig beuzelagtig volk niet gaarn enige gelegenheid geven wilden tot lachen over hunne ongepafte uitdrukkingen, en tot kleinagtinge van de goddelyke waarheden. Zy moeften 't voor als nog aan de Groenlanders overlaten om meer uit hunnen handel en wandel, dan uit hunne woorden, op te maken, hoe het harte der Broeders jegens hen lieden geftelt zy. En dit was

(*) De *Groenlanders* maken wel onder elkander geen ander onderfcheid, dan dat zy den huisvader *Nalegak*, (Heer) en die deszelfs brood eet, *Kivgak* (dienaar) noemen, zonder egter den laatften met veragtinge te bejegenen. Dan ten aanzien van buitenlanders handelen zy ganfch anders. Zy onderzoeken ten eerften, wie de heer zy. Met dezen verkeren zy gaarn, doch de anderen, die zy voor deszelfs dienftknegten houden, zien zy met veragtinge aan. Onze Broeders waren gezonden om hen het Evangelie te verkondigen. Indien zy voor dienft-knegten van een ander waren gehouden geworden, de Groenlanders zouden hunne woorden met veragting aangehoort hebben. Wanneer zy vroegen, wie dan van hen lieden de Heer zy, gaven de Broeders tot antwoord: Niemand is heer nog dienftknegt, wy zyn allen Broeders. Dit was van dat gevolg, dat de een niet boven den anderen geftelt werd, en dat elks woorden een gelyken ingang vonden.

was ook niet t' enemaal te vergeeffch. Ondertuſſchen lazen zy hen enige door den Heer *Egede* vertaalde ſtukken voor, by voorbeeld, de tien geboden, het geloof, en het gebed des Heren, erinnerden ze aan 't geen de Heer *Egede* hen enige jaren herwaarts van de ſchepping en verlosſing voorgelezen had, en bragten het hen, wanneer zy 't weer, naar gewoonte, vergeten, of kwalyk begrepen hadden, op nieuws voor den geeſt, terwyl de Broeders, in zo verre zy zig uitdrukken konden, hen tevens onder 't oog bragten, hoe ze de kriſtelyke leer niet alleen toeſtemmen en van buiten leren, maar ook in 't hart ondervinden moesten. Het ontbrak hen, naar zy zig uitdrukten, niet aan toeſtemming en geloof; dan wanneer het op de ondervinding van 't hart aan kwam, wiſten zy niet, wat men daardoor te kennen geven wilde: by voorbeeld, wanneer *Matthæus Stach* hen een kort gebed voorgelezen en gevraagt had, of zulks goed groenlandſch zy, antwoordden zy ja, maar betuigden tevens niet te verſtaan wat de woorden *Jeſus Kriſtus, met bloedſtortinge verloſſen, hem leren kennen, lief hebben, en aannemen*, betekenden, en dat dit ene vremde en al te verhevene taal zy, welke hunne oren niet in ſtaat waren te begrypen, en te bewaren.

§. 3.

Behalven deze bezoek-reizen, moeſten de Broeders ook ter oorzake van hun onderhoud verſcheidene reizen naar de naburige Groenlanders doen, en deze lieten zig tans ook meer dan voorheen in hunne woningen vinden, ja zy kregen van tyd tot tyd zo veel vertrouwen tot de Broeders, dat zy, by 't vallen van den avond, of ſlegt weer, by hen kwamen, en zig een of meer nagten by dezelven ophielden. Men beſpeurde wel haaſt het oogmerk van hun bezoek, want merendeels zogten ze maar wat te eten, of enige naalden en ſoortgelyke geringe zaken tot een geſchenk te krygen, ja zy verklaarden rondborſtig, dat, indien men hen geen ſtokvis meer geven wilde, zy ook niet meer wilden toehoren, van begrip zynde, dat zy, komende en zig gewillig tonende om te horen en te geloven, ons geen geringen dienſt deden, waarvoor men verpligt zy, hen lieden te betalen. Men kon ze ook, ten minſten in den beginne van 't jaar, met geen geruſt gemoed zonder

eten laten vertrekken, om dat zy van wegens de koude, die zo fel was, dat de inkt in de warme kamer bevroos, niet doen konden, 't geen ter verkryging van hunnen leeftogt nodig was, zo dat vele Groenlanders menigmaal in drie en vier dagen geen mond vol te eten hadden. Zy kwamen ook wel eens in den zomer tot een bezoek, wanneer zy, na ene goede vangft gehad te hebben, zig by een gaftmaal de nagt door moede gedanft hadden, maar zy konden of voor flaperigheid tot geen fpreken gebragt worden, of zy wilden flegts wat nieuws horen, alles, wat hen vremd was, zien, 't geen hen behaagde gefchonken hebben, en indien men 't hen niet geven kon, moeft men wel op hunne behendige vingeren letten. Dit maakte het bezoek dezer menfchen, hoe zeer men het zelve ook wenfchte, in der daad dikwils zeer laftig. Men kon ze egter daarom niet afwyfen, uit vreze, dat men ze anders affchrikken zoude, en moeft zig met hun goed vertrouwen en gewilligheid om te komen (hoe flegt ook immer het oogmerk zyn mogt) voor als nog vergenoegen, en op hoop van betere tyden moed fcheppen, waarvan zig ook zomtyds wat vertoonde, wanneer men namelyk by zommigen ene luft befpeurde, in de avond-vergadering of bedeftonde te blyven, en tevens zag, dat zy in dezelve, fchoon ze in 't Hoogduitfch gehouden werd, oplettende waren, en zelfs uit eigene beweging naar den grond en het oogmerk der vergadering vroegen. In ene diergelyke vergadering gaf men eens een heiden den Bybel op te flaan, die de fpreuk trof: *Dan zullen de heidenen, die in de plaatfen rondom u zullen zyn, weten, dat ik, de Here, de verftoorde plaatfen bebouwe, ende het verwoefte beplante: Ik de Here heb het gefproken, ende zal het doen.* Ezech. XXXVI. 36. Welke heerlyke belofte, vooral na de verwoefting der kinder-ziekte, het geloof der Broeders, dat zy namelyk onder de overgeblevene heidenen nog 't eniger tyd de heerlykheid des Heren zien zouden, ongemeen fterkte.

§. 4.

Ter bevestiging en fterking van het geloof in hun beroep, was hen hunne zogenaamde *Proef-vergadering* van veel dienft, 't geen ik niet 't enemael met ftilzwygen kan

voorby gaan, om dat zy zelven, terwyl het hen (gelyk ze schryven) ontbrak aan aangename stoffen ten aanzien van de heidenen, aan welken zy nog weinig doen konden, nodig geoordeelt hebben, den ouderlingen der gemeente een opregt berigt te geven van hunnen eigenen inwendigen toestand, ten einde de gemeente weten kon, wat zy voor hen lieden van den Here te smeken had. Zy melden dan, dat zy tot dus verre wel menigmaal in hunne vergaderingen een zegen genoten, en ook een inzien gekregen hadden in vele waarheden, die hen voorheen niet bekend geweest waren, en dat zy ook daar omtrent opregte besluiten genomen hadden; doch dewyl ze onder elkander tot nog toe niet in de nauwste gemeenschap gestaan hadden, en dus niet volkomen als in een jok samen gekoppelt waren geweest, maar een ieder zyn eigen last had zoeken te dragen, zo hadden zy ook hunne goede oogmerken niet regt ter uitvoeringe kunnen brengen, terwyl het in tegendeel den bosen dikwerf gelukt was, hen lieden te siften. Uit dien hoofde hadden zy ook zedert enigen tyd niet tot de tafel des Heren kunnen naderen, vooral daar zy by ene overweging van 1 *Cor.* I. hadden gezien, dat zy tot nog toe al hun eigen in den dood van Kristus niet begraven hadden. Ten dien einde wilden zy tans 's avonds na de zing-vergadering ene proef-vergadering van 7 tot 8 uren aanleggen, in welke een ieder naar zyn behagen, in vryheid, doch opregtelyk, als voor het aangezigte des Heren, en naar zyne beste kennisse zou mogen zeggen, wat hy dien dag by zig zelven waargenomen had, wat hem in de gedagten zy gekomen, voor zig zelven, voor zyne broeders, voor alle kinderen Godts in het Kristendom, en voor deze heidenen te bidden, en welke beletselen en aanstoot hy by zig zelven of by anderen had waargenomen. Daarby wilden zy elkander erinneren en des noods zynde vermanen en bestraffen, zulks in liefde van elkander afnemen, en zig verbeteren, vervolgens hunne noden den Here gemeenzaam voordragen, en dus een ieder des anderen last mede zoeken te dragen.

Dit besluit namen zy den 10den October van 't voorleden jaar, en begonnen terstond hunne dagelykse zamenspraak, waarby ook in 't byzonder altoos in aanmerking werd genomen, 't geen by de dagelykse lezing der heilige Schrift een byzonder indruk, met betrekking tot hunne byzondere omstandigheden, op hun gemoed gemaakt had. Na dus

allerly hinderpalen uit den weg geruimt te hebben, traden zy in ene nauwere verbintenis, namen egter nog den tyd van enige weken, om zig te bedenken en over de volgende punten zig in de ftilte te onderzoeken, en vervolgens gemeenzaam met elkander te fpreken.

1.) Of zy van de goddelykheid van hun beroep overtuigd waren.

2.) Of zy by hun beroep blyven wilden, al gebeurde het, dat zy uit Europa niets tot hun onderhoud krygen konden.

3.) Of zy zig 't enemaal ten dienfte der heidenen konden opofferen, en van dat voornemen niet afzien wilden, voor dat zy in hun gemoed ten vollen zouden overtuigd zyn, dat zy als getrouwe dienft-knegten gedaan hadden, al 't geen in hun vermogen was, of dat zy door God van het beroep ontflagen werden.

4.) Of zy 't ook eens waren nopens de middelen, ter bereiking van het voorname oogmerk by de heidenen, by voorbeeld, de taal biddende en in 't geloof te leren, enz.

§. 5.

Na verloop van enigen tyd openbaarden zy hunne gevoelens op de volgende wyze:

Chriftian David verklaarde, geen ander beroep naar *Groenland* gekregen te hebben, dan de Broeders derwaarts te geleiden, en te rug te keren, wanneer hy ze in orde zoude gebragt zien; gelyk hy dan dadelyk reeds te rug geroepen, en ook van voornemen was, met de eerfte gelegenheid zyne te rug roepinge te volgen. Terwyl hy zig egter verpligt rekende, de zendinge in Groenland niet alleen in den gebede te behartigen, maar ook op alle plaatfen met raad en daad voor dezelve te zorgen.

Chriftian Stach had reeds van den beginne zyn beroep niet in diervoegen aangemerkt, dat hy zig den heidenen voor zyn geheel leven zoude opofferen, al was het, dat men in tien jaren gene vrugt by hen befpeurde; hy had deze reis tot ene proef ondernomen, en in 't begrip, dat men te rug keert, wanneer 'er niets te doen is. Hy wilde

egter in zyn tegenwoordig beroep blyven, tot dat hy door God van hetzelve zoude ontſlagen, of door de Broeders te rug geroepen worden.

De overigen drie, *Matthæus Stach*, *Frederik Bôhniſch* en *Johan Bek* wilden zig ten dienſte van dit werk op het nauwſte, ja op dood en leven, verbinden, geloven, waar niets te zien was, hopen, waar zig geen ſchyn van verwagtinge toonde, en op generly wyze zoeken, van hun beroep ontſlagen te worden, tot dat zy zig op het getuigenis van hun gewiſſe voor God zouden kunnen beroepen, dat zy alles gedaan hadden, wat men met God doen en wagen kan. Ja zy vonden zig na ene nadere overweginge verpligt, om niet zonder ene goddelyke overtuiginge uit het land te vertrekken, al was het, dat men zulks van hen begeren zoude, maar hun leven by de heidenen te laten. Zy wilden niet van voren zien, horen of weten, hoe en op welke wyſe God in dit werk zoude verheerlykt worden, nog op de onbekwaamheid hunner ziels- en lighaams kragten zien, maar door de mogendheid des Heren in den gebede gelovig en getrouw volharden, al was het, dat zy in vele jaren gene vrugt zien zouden. Zy wilden zig, naar 2 Cor. XI., door de genade Godts den roem niet laten ontnemen, dat zy niemand ten laſte waren, die het niet voor ene genade rekende, in de afwezenheid het zyne tot redding der heidenen toe te brengen; veel minder wilden zy weldaden aannemen, door welke zy tot iets anders dan liefde zouden kunnen verpligt worden. Alle zodanige middelen, die dienſtig waren om de heidenen te winnen, wilden zy op nieuws met yver aangrypen, en in 't byzonder alle dagen twe uren ter gemeenzame oeffening in de taal beſteden, enz.

Van den grond, welken een iegelyk van hen voor de goddelykheid van deszelfs beroep had, worden verſcheidene kenmerken opgegeven, onder anderen merken zy aan, dat zy in 't uitvoeren hunner reis meer zwarigheden hadden gevonden, dan zy zig voorgeſteld hadden, en na dat God hen uit die zwarigheden geholpen had, had het egter, naar den aart van het goddelyk Kruis-Ryk, nog noit aan verdrukking, ſpot en hoon ontbroken.

§. 6.

§. 6.

Dus verbonden zig deze drie Broeders den 16en Maart dezes jaars op de volgende punten:

1.) Wy willen niet vergeten, dat wy in vertrouwen op onzen God en Heiland, door welken de einden der aarde zullen gezegend worden, herwaarts vertrokken zyn, niet op het zien, maar op het geloof, fteunende.

2.) De kenniffe van Kriftus, zo als hy aan 't kruis de reiniging van onze zonden door zyn bloed heeft te wege gebragt, en allen, die geloven, ene oorzake der eeuwige zaligheid geworden is, zal onze hoofdlere zyn, die wy met woorden, met handel en wandel, naar het vermogen, dat God geeft, betuigen willen, en daardoor tragten, de heidenen tot gehoorzaamheid des geloofs te brengen.

3.) De taal willen wy met vlyt, in liefde, geduld en hope tragten te leren.

4.) Wy willen de genade, die een iegelyk heeft, erkennen, en onderling elkander hoog agten, elkander met eerbied te gemoet komen, en in de vreze des Heren onderdanig zyn.

5.) Wy willen de broederlyke tugt, vermaning en beftraffing naer het voorfchrift van Kriftus ftandvaftig bewaren, ons onttrekken van den genen die niet zuiverlyk naar het Evangelie wandelt, en denzelven van den broederlyken liefde- en vrede-kus (welken wy hier mede als een teken van onze ware gemeenfchap invoeren) zo lang uitfluiten, tot dat hy zig voor God en de Broeders zal vernederd hebben.

6.) Onze uitwendige zaken willen wy in den name van den Here Jefus verrigten, en den genen, die daarin nalatig is, erinneren.

7.) Ten dien opzigte willen wy niet bezorgt zyn, en zeggen, *wat zullen wy eten* enz., maar de zorg aan hem overlaten, die de mufchkens onderhoudt, en de lelien des velds bekleedt; doch niet te min het woord des Heren betragten: *In 't fweet uwes aanfchyns zult gy broot eten*, als mede dat van den Apoftel: *Gy weet, dat deze handen tot mynen nooddruft —— gediend*

diend hebben. Ik heb u allen getoont, dat men alzo arbeidende enz. *Handel.* XX. 34, 35.

Hierop gebruikten zy het heilig Avondmaal, waardoor hunne harten op ene uitnemende wyfe in het geloof en liefde gefterkt, en in hun gemeenzaam beroep onderling verbonden werden.

§. 7.

Dewyl zy nu, naar het fcheen, niet gedurig, ten minften in dit jaar niet, uit Europa van levens middelen zouden voorzien worden, zo voegden zy 'er nog enige punten by, ten einde de angftvallige bekommering over den leeftogt, het verdriet by gebrek en zwaren arbeid, en de onenigheid nopens het vinden van noodzakelyke levensmiddelen voor te komen, en voor al te verhoeden, dat iemand, in de goede mening van de anderen te dienen, voor al daar men genoodzaakt werd weldaden aan te nemen, zig en zyne broeders tot dienft-knegten van een ander verkope, en zyne handen late binden in den arbeid aan de heidenen.

Deze harde beproeving, die tevens van langer duur was dan alle vorige zwarigheden, bleef ook niet agter wegen. In het voorleden jaar had hen een voornaam begunftiger aan het koninglyk hof van levensmiddelen voorzien, doch deze reis had men ze 't enemaal vergeten, zelfs had men niet in dit jaar voor hen mede genomen, 't geen de Broeders, die voorleden jaar gekomen waren, van wegens mangel aan plaats hadden laten ftaan. By de gemeente te *Herrnhut* hadden zy om gene hulp verzogt, ook wift men niet, hoe en waarmede men hen dienen kon. Behalven enige tot opwekking gefchrevene brieven van den Heer *Steenbuch*, hoogleraar en lid van het *Miffions-Collegie*, als mede van 's Konings Schenker, den Heer *Martens*, ontvingen zy zelfs geen brief, nog van de gemeente, nog van andere vrienden, 't geen niet nalaten kon aanleiding tot allerhande zwaarmoedige giffingen te geven.

By deze omftandigheden geraakten zy in der daad in den uiterften nood. Hun geheel voorraad voor dit jaar beftond in een en een halve ton gort, die zy op de volkplanting verruilden tegen mout; in een halve ton erweten en tien fchips-biskuiten, waarvan zy hunnen broeder *Chriftian David*

David ook nog wat tot deszelfs te rug reis mede delen zouden, alzo de fchipper hem niet in de koft kon nemen; fchoon hy naderhand by de matrofen in de koft kwam. De drie Heren Miffionariffen op *Godhaab* betuigden wel hun medelyden, en hielpen ze met raad en daad, zo veel zy wiften en konden; dan de Miflionaris *Bing* met deszelfs huisgezin, wegens gebrek aan levens-middelen van *Chriftiaanshaab* naar *Godhaab* overgebragt zynde, waren dezelven niet meer in ftaat, om hen lieden zodanig te helpen, als zy wilden. Voeg hier by; dat de jagt en visfchery, die tot hiertoe vry wel gegeven hadden, hen tans weinig of niets verfchaften, alzo 'er juift in dit jaar ene buitengewone fchaarsheid van dieren, viffchen en vogelen befpeurt werd. Des 'er geen ander middel voor hen over bleef, dan zee-honden, die zy zelven niet vangen konden, van de Groenlanders te kopen. Dan deze wel haaft befpeurende, dat de Broeders in nood waren, ftelden hunne waren niet alleen op hoger prys, maar de meeften, en wel de bekendften, die voorheen veel goeds van de Broeders genoten hadden, wilden hen zelfs in 't geheel niets verkopen. Zy kregen dikwerf op ene reis van twe en drie dagen na veel fmekens nauwelyks een halven zee-hond, en moeften, wanneer dezelve verteert was, hunnen honger met fchulpviffen en ongekookt zegras (want gekookt was het niet eetbaar) ftillen. Eindelyk kwam door de voorzienigheid van God, die aan *Elias* een rave tot deszelfs onderhoud zond, een ganfch vremd Groenlander, *Ippegau* genaamd, twintig mylen verre uit het zuiden by hen, met aanbieding van hen zo veel van tyd tot tyd te verkopen, als hy zelve miffen kon. By dezen Groenlander waren zy eens by geval, wanneer zy namelyk in de eilanden verdwaald waren, in den zomer gekomen. Hy had ze vriendelyk ontvangen, naukeurig op hunne woorden en houding gelet, en zig in een ernftig gefprek met hen ingelaten. In hunnen nood dagten ze niet meer om hem, en zouden hem niet ligtelyk hebben kunnen opzoeken. Hy kwam dus van zelve tegen het einde van 't jaar by hen, beklaagde hunne zware omftandigheden, en nodigde ze op een nieuw bezoek uit. Deze heiden was het middel, waarvan zig God voornamelyk bediende, om de Broeders een tyd lang te onderhouden. Dus gewenden zy zig zee-hondsvleefch te eten, terwyl zy de gort, die ze nog hadden, of van tyd tot tyd op de volkplanting wonnen, met het

spek van de zee-honden klaarmaakten. Een ieder, die maar weet, dat de traan uit zeehonds-spek gekookt word, zal ligtelyk kunnen bevroeden, hoe hen hierby te moede geweest zy. Niet te min smaakte, en bekwam het hen beter, dan wanneer zy, by gebrek van het zelve, hunne spys met oud bedorven smeer van kaarssen moesten klaar maken.

By deze schaarsheid werd tevens hun arbeid, en het daarmede verzelt gaande levens-gevaar, veel groter, gemerkt zy niet altoos een vast weder afwagten konden, om uit te varen, maar dikwils door hongers-nood gedrongen werden, zig by los en veranderlyk weder, in een ouden en gebrekkigen boot, twe, drie en meer mylen verre op de onstuimige zee te wagen. Eens werden zy, reeds naby het land zynde, door een schielyk opkomenden storm meer dan ene myl te rug gedreven, en door de over heen slaande golven door nat gemaakt, moesten zy op een eiland in bittere koude en natte klederen tot op den vierden dag blyven. Een andermaal moesten zy in de maand November, na zig tegen den wind aan, moede geroeit te hebben, op een onbewoond land overnagten, zig met een weinig zeehonds-vleesch, dat zy van een Groenlander by een gastmaal gekregen hadden, vergenoegen, schoon zy voor koude en vermoeidheid weinig eten konden, en gene tente hebbende, moesten zy zig in ene holte tusschen de sneuw leggen, doch deze holte ook eindelyk toegewaait zynde, weêr opstaan, om zig door lopen te verwarmen.

§. 8.

Voor het vertrek van 't schip drongen allen by hen daarop aan, dat zy toch naar *Europa* te rug keren zouden, en liever in 't volgende jaar wederom komen, alzo men niet zag, hoe zy zig zouden kunnen generen. Wanneer zy hierop antwoordden: „ De Here onze God is magtig, om „ ons te onderhouden, en zo het hem niet behaagt, zulks „ te doen, wy vallen in zyne handen; " wilde men 't voor eigenzin en roekeloosheid, ja zelfs voor ene verzoekinge van God, te boek stellen. De Groenlanders, die anders niet gewent zyn, vele overwegingen te maken, begonnen ook hierover te denken, en konden niet begrypen, welke beweegredenen de Broeders hebben konden, om by gebrek van al wat men voordeel noemen kan, by nood, by elende en

en veragtinge, hier te blyven, fchoon men hen daarvan het eigentlyk oogmerk dikwils verklaart had. Deze ftandvaftigheid zoude by andere lieden agting hebben kunnen verwekken; dan by de Groenlanders, die niemand weten te agten, dan dezulken, die veel hebben, en veel geven kunnen, verwekte zulks niets dan veragtinge. „ Uwe lands- „ genoten (zeiden ze) deugen niet, want zy hebben u „ niets gezonden, en zo gy niet te rug keert, zyt ge niet „ wys. " Daarenboven werden de Broeders dikwils, wanneer zy onder de heidenen waren, met eene ongewone benauwdheit bevangen, terwyl ze by de toefchynende onmogelykheid, van de harten der Groenlanders te treffen, ene zonderlinge magt der duifterniffe voelden. Dus had hun moed ligtelyk kunnen verflauwen, en men zoude het hen niet kwalyk hebben kunnen afneemen, byaldien ze hunnen poft verlaten hadden. Dan zy hielden zig aan 't woord der belofte, en geloofden, dat hun Vader in de hemelen zyne dienaars niet van honger zoude laten vergaan. „ Wy „ bevelen (dus fchryven ze) den Here onze leiding: wy „ weten ook zo weinig wat hy met ons voor heeft, als wy „ de verborgene hand, die hy reeds onder de heidenen „ heeft, begrypen kunnen. Wy befpeuren ook, dat wy „ nog meer beproevingen te wagten hebben; geloven eg„ ter, dat het nog aan 't einde heerlyk zal worden, en dat „ hy, na ons beproeft en bevonden te hebben, dat wy hem „ en zyner roepinge getrouw zyn, ons ook nog zyne heer„ lykheid zal laten zien. —— De vergadering, in welke „ wy den Bybel gemeenzaam lezen, is ons by deze omftan„ digheden tot een byzonderen zegen, en de Here fchenkt „ ons menigmaal een klaar gezigt van onze zaak. Wy on„ dervinden, dat hy met ons is, en in 't midden van ons. En „ fchoon menfchen, die niet dan op het tegenwoordige „ zien, zonder hunne ogen op het toekomende en onzie„ nelyke te rigten, in den beginne niets zien, nog begry„ pen kunnen, en ons eenvoudige dienftknegten, of als „ gekken, of als verwaande menfchen befchouwen, die „ maar wat nieuws beginnen willen, en zig een naam ma„ ken, wy geloven egter met een vaft vertrouwen, dat hy „ het werk onzer handen, 't welk *zyn* werk is, op zyn tyd „ zal voorfpoedig maken, en openbaren, dat hy ons tot „ dit werk verkozen en beroepen heeft. Indien maar Je„ fus Kriftus, die gifteren en heden dezelve is, met zyne

„ genade by ons armen en elendigen blyft, en door zyne
„ kragt de gewilligheid in ons onderhoudt, om de heide
„ nen naar zyne roepinge te dienen, dan zal alles tot ere
„ van hem uitvallen ”.

HET VIERDE JAAR

1736.

INHOUD.

§. 1. *Blyken van de goddelyke voorzienigheid by 't aanhou den der ſchaarsheid, en het verzwakken der ligbamelyk kragten.*

§. 2. *Vriendelyke aanbieding uit* Holland, *ter onderſteunin van de zendinge in 't ligbamelyke.*

§. 3. *Het huisgezin der Broeders word met vier perſone vermeerdert.*

§. 4. *De Heer* Egede *keert naar* Denemarken *te rug. Me denzelven reiſt* Chriſtian Stach *op een bezoek naa* Duitſchland.

§. 5. *De Broeders vinden tot nog toe geen ingang by de he denen, maar beſpotting, onbeuſchheid, ja levens-ge vaar.*

§. 6. *Aanmoediging in hun beroep door het eerſte voorbeel van een leergierig heiden, en door den trooſt des godde lyken Woords.*

§. 1.

DUS beſchouwden de Broeders hunne toenmalige om ſtandigheden, terwyl zy nog meer en hardere beproe vingen, ſchoon met een gelovig vertrouwen op de godde lyk

lyke hulp, te gemoet zagen, doch zo, dat zy de middelen en wegen, hoe hy ze onderhouden, en zyne zaak uitvoeren zoude, niet zagen, eer dezelven voorhanden waren. Hun uitwendig gebrek aan levens-middelen nam met den winter gedurig toe. De bootsgezellen lieten zig wel door het voorftel van den Heer *Egede* overreden, om van derzelver wekelyks rantzoen van gort een gedeelte te fparen, en tegen betaling aan de Broeders over te laten, 't geen de laatften ook met dank aannamen. Daar benevens wonnen zy ook door handwerk, nafchryven enz. enige levens-middelen by de Heren Miffionariffen. Doch dezen geraakten eindelyk zelven in grote verlegenheid, en vonden zig in de maand May genoodzaakt, een boot naar de volkplanting in de *Bogt van Disko* te zenden, om levens-middelen te halen.

Dus bleef 'er voor de arme Broeders geen beter middel over, dan naar de Groenlanders te varen, om enige levensmiddelen te kopen. Egter kwamen zy doorgaans ledig te rug. Want hun *Ippegau* had zelve dikwils niets, en trok eerlang verder weg, terwyl de overiger Groenlanders niets by hunne danferyen miffen wilden, in tegendeel de Broeders moeften zien, dat by ene dergelyke danfery, die den ganfchen nagt duurde, elf zee-honden verteert werden, zonder dat men hen, hoe zeer zy 'er ook om baden, ietwes verkopen wilde.

Zo lang zy ietwes van deze, fchoon onfmakelyke, fpys krygen konden, bleef het nog al redelyk met hunne gezondheid en kragten geftelt, 't geen zy als ene byzondere weldaad van God erkenden, te meer, daar op de volkplanting vele menfchen aan de fcheurbuik ziek waren. Doch in 't voorjaar, wanneer de Groenlanders zig zelven door gebrek genoodzaakt vonden, by hen lieden te komen bédelen, moeften zy zig enkel en alleen met fchulpviffen en zeegras onderhouden, waarby hunne kragten in diervoegen verminderden, dat zy nauwelyks in ftaat waren, hun boot te beftieren, waardoor het dan ook eens gebeurde, dat de boot, om dat zy hem uit gebrek van kragten niet hoog genoeg op het land gehaald hadden, door een hoge vloed en ftorm zeer befchadigd werd.

Ook waagden zy 't menigmaal, by ftil weêr in den kajak te varen, en met den hengel te viffchen. Doch dewyl een van hen door een fchielyk ontftaan wind, en de daardoor veroorzaakte golven, omgeworpen werd, en ongetwyfelt zou-

de verongelukt zyn, byaldien hy niet opgeholpen was door enige naby zynde Groenlanders, die hem tussen hunne *kajakken* vast bonden, en dus aan 't land bragten; zo lieten zy deze gevaarlyke visschery agter wegen, aan de voorzienigheid overlatende, wat hen door dezelve zoude toegevoegd worden.

Zy werden ook dikwils op ene zonderlinge wyze door dezelve verzorgt. Eens vonden de bootgezellen een doden wit-visch, waarvan ze enige geregten aan de Broeders schonken.

Een andermaal liet een Groenlander hen een ongeboren zee-zwyn over, waarvan zy, na in vyf dagen niets dan schulpvisschen gegeten te hebben, ene maaltyd maken konden. Op een anderen tyd, wanneer zy ledig naar huis voeren, doch van wegens tegen wind op een onbewoond eiland overnagten moesten, werden zy een arend, zittende op het nest, gewaar, dezen schoten ze, en kregen, schoon niet zonder bevorens op ene gevaarlyke wyze in de rotsen te hebben moeten klauteren, twe grote eyeren, en tevens van den Arent, die twaalf ponden woeg, agt en tagtig schryf-pennen, die ze ook nodig hadden.

In hun dagverhaal van de maand April word het volgende gezegt: „ De voorbeelden van *Elias* en *Elisa* werden ons, in onze Bybel-vergadering, by uitnemenheid groot, ziende, hoe de Here hen ook in hongersnood onderhouden heeft. Wy kunnen door ondervinding getuigen, dat dezelve God nog leeft, en ons zyne getrouwe voorzorge laat genieten, in deze groenlandsche wildernis, waar het schynt, als of wy van alle menschen, ja zelfs van onze Broeders verlaten waren, terwyl wy nogtans verzekerd zyn, dat zy ons zo min, als wy hen, voor den Here vergeten kunnen „.

§. 2.

In dit vertrouwen werden zy op eenmaal zeer gesterkt, hoewel in dit jaar nog weinig verbeterd. Een Groenlander bragt namelyk van een hollandsch schip, 't welk vyftien mylen ten zuiden van de volkplanting lag, by de Heren Missionarissen de tyding, dat de schipper brieven voor hen had, die hy hen eigenhandig moest overgeven. De Heer *Egede* zond zynen zoon derwaarts,

fchoon de Broeders ten eerften vooronderftelden, dat zy lieden gemeent waren. En dus was 't ook. De Deenfche floep bragt een vaatje met allerly levens-middelen en tevens een brief van een vriend uit Amfterdam voor hen lieden mede „ Wy waren juift (fchryven ze) van „ ene bezwaarlyke reize ledig te huis gekomen, en wer- „ den dus te meer door de zigtbare hulpe en wonderbare „ hand van God befchaamd. En nademaal wy in twe ja- „ ren gene tyding uit Europa gekregen hadden, zo werd „ onze geeft op ene uitnemende wyze gefterkt, en opge- „ wekt, wanneer wy van de grote genade en barmhartig- „ heid, die de Here zynen volke bewezen had, verwit- „ tigt werden. Ons werd tevens berigt, dat de fchipper „ met ons fpreken wilde, en ten dien einde nog veertien „ dagen in 't zuiden wagten. Dewyl nu de Broeders te „ Amfterdam een berigt van onzen toeftand begeerden, en „ dat wy hen tevens melden zouden, of wy dit vaatje, „ 't welk zy flegts tot ene proef hadden gezonden, wel ont- „ vangen hadden, en of zy ons langs dezen weg dienen „ konden, in welken gevalle wy het nodige begeren zou- „ den; zo waren wy wel zeer gewillig naar het fchip te „ varen, bevonden egter, dat het met onzen ouden en lek- „ ken boot zeer bezwaarlyk zoude vallen, de reize te doen „ door de yffelyke golven, die op vele plaatfen in de *Fiör-* „ *den* uit de opene zêe tegen het land aan rollen, en den „ weg naar het fchip tuffchen de vele eilanden en blinde „ klippen zonder ongeluk te vinden. Dan dewyl wy 't als „ ene byzondere fchikking van den Here aanmerkten, dat „ de Groenlander des fchippers brief by misflag niet by „ ons, maar op de volkplanting gebragt had, en dat dus „ die heren het fchip te eerft moeften opzoeken, en ons „ juift zo veel levens-middelen brengen, als wy tot de „ uitreize nodig hadden; zo waagden wy 't in 's Heren „ naam, en begaven ons den 20ften May op de reis. Vier „ mylen van onze plaats overnagten wy in een vervallen „ groenlandfch huis. Den 21ften vervolgden wy onze reis „ met veel regen en harden wind, doch die ons regtftreeks „ van agteren volgde, wy zeilden fes mylen, en fliepen des „ nagts op een onbewoond eiland onder den blauwen he- „ mel. Den 22ften kregen wy, na ene wyl geroeit te heb- „ ben, twe groenlanders voor betaling, en vervolgens eenen „ anderen, die ons als gidfe de overige drie mylen naar het „ fchip verzelde. Na den fchipper het begeerde bewys

„ van ontvang gegeven te hebben, begaven wy ons den
„ 24sten op de te rug reis, kogten onder wegen wat zee-
„ honds-vleesch, en kwamen den 27sten wel, schoon door
„ het roeien zeer vermoeid by onze woning aan, die de
„ Engel des Heren intusschen bewaakt had, alzo wy be-
„ vonden, dat men wel gepoogt had, de deur te openen,
„ doch niets beschadigd. Op deze reis ontdekten wy de
„ getrouwe leiding des Heilands zeer klaar, en prezen den
„ Here met een verblyd en dankbaar hart".

Dezen weg om levens-middelen te krygen konden de Broeders toenmaals niet van de hand wysen, te meer daar het in dien tyd de enige weg was, om het leven te bewaren. De vrienden in Holland waren hiertoe, nog door hen lieden, nog door iemand anders aangezet of verzogt, maar God had de gedagte, ene proef te doen, of men door hollandsche schepen den Broederen in Groenland enige levens-middelen zou kunnen toezenden, in 't hart van den door deszelfs schriften genoegsaam bekenden Here *Isaac le Long* verwekt. Ten dien einde gaf de gemelde Heer den schipper een vaatje meê, gevuld met ettelyke soorten van levens-middelen, en tevens een brief aan de Broeders, met oogmerk, om het volgende jaar, indien zy dit wel ontvingen, door den onderstand van goede vrienden zo veel te zenden, als zy zouden nodig hebben. Deze vriendelyke aanbieding namen zy aan, en verzogten, indien men ook niets anders zou kunnen zenden, voor al om een goeden en sterken boot, dien zy tot hunne onderhouding, en verligting der hulpe van buiten, het meest nodig hadden.

§. 3.

Tans zagen zy de verwagte schepen met verlangen te gemoet, waarvan 'er in dit jaar drie kwamen. Het eerste kwam den 13den Juny aan. Doch met het zelve kregen zy nog brieven nog levens-middelen. De schipper, een eerlyk en vroom man, toonde veel medelyden met hun gebrek, te meer, daar hy hen niets, behalven een weinig zout, kon overlaten, alzo hy naar de noorder-volkplanting bestemd was, werwaards hy ook den jongen Heer *Egede* als Missionaris mede nam. Het laatste schip kwam den 7den July aan, en schoon zy met het zelve niet de helft van 't geen zy nodig hadden ontvingen, in tegendeel, door ene

ver-

vermeerdering hunner huishoudinge van vier perfonen, in zwaarder arbeid, en meer nooddruft, gebragt werden, zy werden egter door de ontvangene brieven en berigten, alsmede door de onderfteuning van nieuwe medearbeiders, niet weinig verfterkt. Deze waren, de moeder van *Matthæus Stach*, ene weduwe van vyf en veertig jaren, benevens hare twe ongetrouwde dogters *Rofina* van twe en twintig, en *Anna* van twaalf jaren, die de huishoudinge zouden op zig nemen. Ten geleide was hen *Georg Wiefner* mede gegeven, in wiens willekeur het geftelt was, of hy in groenland blyven, dan te rug keren wilde, waarvan hy het laatfte in 't volgende jaar verkoos.

§. 4.

Met het laatftgemelde fchip keerde de Eerwaarde Heer *Egede* naar Denemarken te rug. Van dezen in alle opzigten verwonderens-waardigen man, welken God op ene zonderlinge wyze heeft gebruikt, de zendinge in groenland te beginnen, is reeds zo veel gezegt, dat my tans niets anders overblyft, dan de redenen van zyn vertrek, en deszelfs daarop gevolgde lotgevallen, mêe te delen. Hy was in groenland gekomen met het vafte voornemen, zyn leven aldaar ten dienfte der heidenen op te offeren; en hoe ftandvaftig hy ten dezen opzigte was, zag men allerduidelykft, wanneer hy, terwyl het volk, dat derwaarts gezonden was, afgehaalt werd, met zyn huisgezin, benevens enige weinige matrofen, zonder verzekering van enige onderfteuning, agter bleef. Hy werd ongemeen verblydt, wanneer hy in 't jaar 1733. de koninglyke allergenadigfte verzekering ontving, dat de groenlandfche zaak met vernieuwde kragten zoude voortgezet worden. Dan zyne hoop, van iet beftendigs ter uitvoeringe te brengen, werd geweldig geflingert, wanneer juift in het zelve jaar de groenlanders in de gehele landftreek uitftierven, en alle de kleine kinderen, die hy tot dien tyd toe gedoopt en onderwezen had, of mede weggerukt, of door derzelver ouders verre weg gevoert werden. Hy zag niet, waartoe een langer verblyf dienen zoude, en verlangde tans even zo zeer het land te verlaten, als hy eertyds verlangt had in het zelve te komen. Zyne kinderen groeiden allengskens op, en hy kon hen onder de groenlanders de nodige opvoeding niet geven. De veelvuldige

arbeid, bekommeringen en onaangenaamheden verzwakten zyne ziels- en lighaams-kragten dermaten, dat hy zyn amt met de vereischte levendigheid van geest niet waarnemen kon, en wagtte dus op ene toereikende onderfteuning. Doch wanneer hem in 't jaar 1734. niet meer dan drie Missionarissen toegezonden werden, een getal, 't welk hem in een zo uitgestrekt veld te gering toe scheen, nam hy het besluit zyn ontslag te verzoeken, naar Kopenhagen te rug te keren, ten einde hy zelve van den toestand der zendinge ter eerste plaatse berigt geven kon, en tevens voor de middelen zorgen, die ter uitvoeringe van dezelve vereischt werden. Hy ontving in 't jaar 1735. zyn ontslag in zeer genadige uitdrukkingen, doch niet kunnende besluiten, zyne huisvrouw, die intusschen gevaarlyk ziek geworden was, over de zee te voeren, bleef hy nog een jaar in het land. Op den 21sten December behaagde het den Here, haar tot zig te roepen. De Heer *Egede* schryft zelve op de volgende wyze van haar: „ Ik ben niet in staat, om haar in dier-
„ voegen te kunnen roemen en prysen, als 't hare Gods-
„ vrugt en kristelyke deugden verdienen. Van hare trou-
„ we als vrouw, en van hare tederheid als moeder, zal ik
„ niet spreken; ik zal alleenlyk aanmerken, hoe gewillig
„ en onderworpen zy zig aan mynen wil betoonde, wan-
„ neer ik het besluit nam, myn volk en vaderland te ver-
„ laten, en my naar groenland te begeven, om de onwe-
„ tende inwoners van dat land in de kristelyke leer te on-
„ derwysen. Want schoon vrienden en magen zeer sterk
„ by haar daarop aandrongen, dat zy, in aanmerking van
„ de tydelyke welvaart van haar, van my, en van onze kin-
„ deren, my in dit, naar het oordeel van alle menschen,
„ dwaas en roekeloos voornemen wederstaan zoude; zy liet
„ zig egter uit liefde tot God, en my, overreden, in myn
„ voornemen toe te stemmen, en als ene getrouwe Sara
„ met haren Abraham van haar volk, en vaders huis, uit te
„ gaan naar een vremd, bar en heidensch land. Hoe ge-
„ duldig en moedig zy alle moeite en tegenspoeden met
„ my heeft door geworstelt, en hoe dikwils zy myn hart
„ vertroost en opgewekt heeft, wanneer het by zo veelvul-
„ dige hinderpalen kleinmoedig en neêrslagtig werd, zulks
„ is velen bekend genoeg ". Tot dus verre de Heer *Egede*. Ik heb hier en daar van deze grootmoedige vrouw, die ik te regt eene kristelyke heldin noemen mag, gewag gemaakt, en voeg 'er tans nog maar by, dat ik onze Broeders

ders noit dan met den diepften eerbied en veel aandoening van haar heb horen fpreken; en zy heeft ook in der daad by alle gelegenheden met de Broeders gehandeld, als of dezelven hare kinderen waren.

Door de droefheid over dit verlies namen de ziels- en lighaams-kragten van den Heer *Egede* allengskens af, en hy werd eindelyk op ene fmertelyke en harde wyze door de fcheurbuik aangetaft. Het fchip, met 't welk hy, na een zwaren en tot nog toe, naar den fchyn, onvrugtbaren arbeid van vyftien jaren, uit groenland ftond te vertrekken, gekomen zynde, hield hy zyne affcheids-Predikatie over *Jef.* XLIX: 4. *Ik zeide, ik heb te vergeefs gearbeit, ik heb myne kragt onnuttelyk ende ydelyk toegebragt: gewisfelyk myn regt is by den Here, ende myn werkloon is by mynen God.* Na de Predikatie doopte hy een groenlandfch jongetje, zynde dit de eerfte doop, dien de Broeders in groenland zagen. Zyn affcheid van hen was zielroerende. Zy verzogten hem, alle hunne misflagen te willen vergeven, en hy verzekerde hen van zyne opregte liefde, naar welke hy, gelyk tot hiertoe gefchied was, ook te *Kopenhagen* voor hun beft zorgen wilde, onder toewenfching van den goddelyken zegen en hulpe tot hun beroep en amt, terwyl hy ene levendige hope toonde te hebben, dat God de groenlandfche zaak, die hy vol bekommering verlaten moeft, eindelyk nog op ene heerlyke wyze ter uitvoeringe brengen zoude. Hy vertrok den 9den Auguftus met zynen jongften zoon, en twe dogters. In dit gezelfchap zonden onze Broeders hunnen medearbeider *Chriftian Stach* naar Europa, ten einde mondeling berigt te geven van hunne in- en uitwendige omftandigheden, van den toeftand hunner zendinge, en tevens om hen antwoord te brengen, alzo hunne brieven tot hiertoe niet altoos wel hadden kunnen beftelt worden. Zy kwamen den 24ften September te *Kopenhagen* aan. De Heer *Egede* had het gebeente zyner zalige Vrouw mede genomen, 't welk op den Nicolai kerkhof begraven werd. Kort na deszelfs aankomft had hy de genade, by zyne koninglyke Majefteit tot een gehoor toegelaten te worden, en werd, na een opftel overgegeven te hebben, nopens de befte manier, op welke de zendinge met nut zou kunnen voortgezet worden, tot *Superintendent* van de Deenfche zending in groenland aangeftelt, met een jaarlykfe wedde van 500. ryksdaalders, waarby hem tevens bevolen werd, een kweekfchool op te regten van ftu-

denten, en weesjongens, die hy in de groenlandfche taal onderwyfen zoude, en uit welken de Miffionariffen en Katechifeerders zouden genomen worden. Zyne laatfte jaren bragt hy by zyne dogter op het eiland *Falfter* ruftende en in ftilte toe, en eindigde aldaar zyn loffelyk en roemwaardig leven op den 6den November 1758, in den ouderdom van drie en zeventig jaren.

§. 5.

Naardien nu de Broeders, zo als boven gemeld is, ene vermeerdering van vier perfonen gekregen hadden, des hun huisgezin uit zeven perfonen beftond, zo rigtten ze hunne huishouding en arbeid op nieuws in, en *Matthæus Stach* gaf zyne twe zufters, die, behalven dat zy de huisfelyke zaken waarnemen zouden, gefchikt waren, om onder de groenlanderinnen te arbeiden, aanleiding de taal te leren, waarin zy 't ook, voor al de jongfte, tot een ieders verwondering, zeer verre gebragt hebben.

In den arbeid aan de heidenen konden zy in dit jaar niets byzonders doen: zy hadden weinig bezoek van hen, alzo dezelven, ten aanzien van 't geeftelyke, nog gedurig zorgeloos waren, en gene tydelyke voordelen verwagten konden. Niet voor het begin van 't voorjaar kwamen 'er zommigen uit honger, en dezen deelden de Broeders, wanneer zy 't hadden, gaarne wat mede.

Tot grote bezoek-reizen hadden zy dit jaar gene gelegenheid, en moeften het dus laten by de bezoeken, die zy wegens hun onderhoud in de naby gelegene plaatfen deden. Zelden vonden zy opene oren, en nog minder begerige harten. Want de groenlanders hadden of geen tyd en luft daartoe, nu van wegens hun arbeid, dan van wegens hunne dans-gezelfchappen, of zy wilden maar wat nieuws horen, onder voorwendfel, dat zy de geeftelyke zaken reeds genoeg van lieden, die dezelven beter zouden moeten verftaan dan de Broeders, gehoord hadden, en dat zy die dingen wiften en geloofden. Daar benevens waren zy niet alleen by 't onderwyfen onoplettende, wispelturig en kinderagtig, maar wanneer de Broeders langer dan ene nagt by hen bleven, zo werd alles 'er op toegelegt, om dezelven tot ene toeftemming in hun ligtvaardig en dartel leven te brengen. En wanneer zy hierinne, door een in alle om-
ftan-

ftandigheden betoonden ernft en befcheidenheid te leur geftelt werden, zogten zy de Broeders moede te maken, door derzelver lezen, zingen en bidden, met allerly belachelyke gebaarden naar te bootfen, of het een en ander met hunne trommelen en yffelyk gefchreeuw famen te paren. De uitwendige armoede der Broeders verftrekte hen tot ene ftoffe van bittere fpotternyen, dewelken met hunne veel te kennen gevende gebaarden de Broeders nu eerft regt begonnen te verftaan. En wanneer men hen tot antwoord gaf, dat men niet hier zy wegens lighamelyk onderhoud, maar om hun lieder willen, en om ze van den wil van God te onderregten, antwoorden zy wêer fpottende: „ *Illivfe Ajokarfaromarpififgut!* " Hoe! wilt gy lieden on-„ ze leraars zyn? wy weten immers, dat gy zelven onkun-„ dig zyt, en van anderen leren moet."

Dergelyke onbefchoftheid eu fpotterny verdroegen de Broeders met geduld. Dan de groenlanders, befpeurende, dat zy ook hierdoor niets wonnen, begonnen de perfonen zelven te mishandelen. Zy wierpen de Broeders uit ligtvaardigheid met ftenen, fprongen hen op de fchouders, namen hun goed, en floegen het aan ftukken, ja zy zogten derzelver vaartuig te bederven, of in de zee te doen dryven. Zelfs lieten zy de Broeders des nagts niet in ruft; want als dezen, op een geraas, 't welk zy eens in de nagt voor hunne tenten hoorden, en waarby ze befpeurden, dat 'er waren, die het voorhangfel van de tente, 't welk de Broeders met fpelden vaft gemaakt hadden, zogten af te trekken, naar buiten gingen, om te zien wat 'er te doen was, vonden ze 'er een hoop groenlanders ftaan, onder welken zommigen meffen in de handen hadden, en die niet eer vertrokken, dan na men ze met het geweer gedreigt had. De Broeders geloofden toen nog niet, dat zy enig ander voornemen gehad hadden, dan de vellen van de tente aan ftukken te fnyden, doch ettelyke jaren daarna, wanneer zig eenige groenlanders bekeerden, kregen zy te weten, dat men 't op hun leven had toegelegt, in hope, dat de anderen *Europeänen* den dood van zulke arme en veragte lieden niet zouden zoeken te wreken. En dewyl ze door de groenlanders verwittigt werden, dat dezelven door enige vyandige menfchen opgehitft waren; zo verzogten ze de Deenfche Heren Miffionariffen en den Koopman op ene nadrukkelyke wyze, zorg te dragen, dat hunne lieden de plig-

pligten van menſchlievendheid beter betragten mogten. Dit beloofden ze niet alleen, maar deden het ook zo, dat het van een goed gevolg was.

§. 6.

Ondertuſſchen gaven de Broeders hunne hope geenzins verloren, en verblydden zig, als 'er maar nu en dan een enig kwam, die gaarn hoorde, of uit zig zelve naar de waarheid vroeg, waarvan hen in dit jaar het eerſte voorbeeld van een 't enemaal onbekend heiden gegeven werd. Zie hier de eigene woorden, uit het berigt der Broeders. „ Den 4den May voeren wy in den *Zond* om Nepiſet-vis-„ ſchen te ſteken, en ſloegen onze tente naaſt vier groen-„ landſche tenten op. Zy pakten egter hunne zaken ten „ eerſten ſamen, en trokken verder, om dat zy 'er ons niet „ gaarn zagen. Wanneer wy den 7den bezig waren met „ te viſſchen, kwam een ganſch vremd heiden, die in dit „ voorjaar vier en twintig mylen verre uit het zuiden her-„ waarts gekomen was, by ons, en begeerde onze zaken „ te zien. Deze toonden wy hem, vooronderſtellende, dat „ hy by ruiling enig yzer-werk van ons tegen groenland-„ ſche eetwaren hebben wilde. Doch hy was zeer ſtil, en „ zeide eindelyk, dat hy by den *Pelleſſe* geweeſt zy, (dus „ drukken zy het Deenſche woord *Præſt* uit, 't geen een „ *Prieſter* of *Predikant* betekent) van welken hy wonder-„ bare zaken gehoord had, van een, die den hemel en de „ aarde zal gemaakt hebben, en *Gud* (dat is in de Deen-„ ſche taal *God*) genaamd word. Hy verzogt, dat, by „ aldien wy 'er ook van wiſten, wy hem toch meer daar-„ van zeggen zouden, alzo hy 'er reeds veel van vergeten „ had. Dit maakte ons zeer oplettende, en wy ſpraken, zo „ goed wy konden, met hem van 's menſchen ſcheppinge, „ en derzelver oogmerk, van den val, en de verdorvenheid „ van den menſch, en van de verloſſing, die *Kriſtus* te we-„ ge gebragt heeft, als mede van de opſtandinge, en de „ euwige zaligheid, of verdoemenis der menſchen. Hy „ was doorgaans zeer oplettende, bleef ook in ons Avond-„ gebed, en ſliep de nagt in onze tente. Nu geliefde Broe-„ ders! dit is de eerſte groenlander, die by ons naar God „ en goddelyke zaken gevraagd heeft, 't geen nog nie-

„ mand

„ mand van allen, die hier omtrent wonen heeft gedaan, „ fchoon men hen vele jaren heeft voorgelezen. Brengt „ derhalven de offerhanden van uw gebed voor den Here, „ dat hy het werk beginne, om ook in deze wildernis zyn „ Zion te bouwen."

En aan 't einde van 't jaar fpreken zy dus: „ Uit alle boe-„ ken der heilige Schrift, doch voor al uit den brief aan „ de Romeinen, hebben wy een uittrekfel gemaakt van „ vele waarheden, die een byzonder indruk op ons ge-„ maakt hebben, zo wel ten aanzien der gerechtigheid, „ aan 't geloof toegerekend, als ten opzigte van de beloof-„ de bekeringe der heidenen. En nademaal hem zyne ga-„ ven en roepinge niet berouwen; zo behartigen wy onze „ roepinge tot deze heidenen met allen yver, fchoon wy „ nog niet zien, wanneer en hoe het oogmerk kan bereikt „ worden. Dan ten vollen verzekerd zynde, dat het zyn „ werk is, bevlytigen wy ons, te doen zo veel in ons ver-„ mogen is, en bevelen voor 't overige de zaak aan hem, „ wien en wy, en deze arme heidenen, toebehoren. Onder-„ tuffchen kunt gy ligt bevroeden, hoe wy te moede zyn, „ daar wy by gebrek van 't vaartuig, 't welk by een hogen „ vloed befchadigd is geworden, nu reeds in drie maan-„ den tot geen enig heiden hebben kunnen komen, ter-„ wyl in dien tyd ook niet een van hen by ons gekomen „ is, als waartoe zy zig tans wegens de reizen naar hun-„ ne gaftmalen geen tyd nemen. Des moeten wy ons, als „ in een gevangen-huis opgefloten, onderling in de taal „ oeffenen. De Here ontferme zig, en helpe ons, want wy „ wagten met verlangen naar den dag der zaligheid voor „ deze menfchen. —— En dus eindigen wy het jaar „ 1736. met gebed, en dankzegging voor alle wonderbare „ wegen, die God in het zelve met ons gehouden heeft, „ terwyl hy ons uit zo vele in- en uitwendige benauwdhe-„ den geholpen, en zyne genade zo kragtdadig in 't mid-„ den van ons geopenbaard heeft. Wy bevelen 't aan hem, „ hoe hy ons in 't volgende jaar zal gelieven te leiden, „ niets meer wenfchende, dan dat wy, en onze verrichtingen, „ hem hoe langer hoe meer mogen geheiligd worden, op „ dat wy hem by den dienft aan zyn Evangelie ene aange-„ name offerhande onder de heidenen zyn mogen."

HET VYFDE JAAR

1737.

INHOUD.

§. 1. *Het gebrek aan een bekwaam vaartuig, en aan levensmiddelen, veroorzaakt den Miffionariffen veel bekommering.*

§. 2. *Door de terugkomft van* Chriftian Stach *worden ze naar ziel en lighaam verkwikt, en krygen een nieuwen mede-arbeider.*

§. 3. *De beloofde hulp uit* Holland *blyft nog agter wegen. Velerly gevaren op de rivieren in* Groenland.

§. 4. *Zy worden, by de tot nog toe voortdurende onvrugtbaarheid, zeer befchaamd en verlegen over de ontvangene handreiking.*

§. 5. *De jammerlyke toeftand der heidenen laat genoegfaam gene hoop meer over, van iet heilzaams by hen uit te voeren.*

§. 6. *Nadere opheldering van het gezegde, door het berigt van een verblyf van vier weken onder de wilden.*

§. 7. *Ene befchryving in vaerfen van den toeftand der zendinge tot op dezen tyd.*

§. 1.

DE langdurige, en voor zulke levendige lieden, laftige ruft, duurde tot de maand May, wanneer zy hun befchadigd vaartuig in zo verre herfteld hadden, dat zy, fchoon tot verwondering van een ieder, en van hen zelven, zig 'er op zee mêe wagen konden. „ Ons beroep (zeggen „ zy)

„ zy) en de hoge nood leren ons vele zaken op ene bui-
„ tengewone hulp en bewaring van God wagen, die wy
„ anders niet konden, en ook, zonder God te verzoeken,
„ niet durfden wagen ". Hy hielp ze ook altoos zonder fchade uit de gevaren, of bewaarde hen, dat zy 'er niet in kwamen. Dus werden ze of door voorteken van een aanftaande ftorm duidelyk genoeg gewaarfchuwd, zo dat ze nog voor het opkomen van den ftorm een haven bereiken konden; of hunne kragten werden, by een fchielyk ontftaane ftorm, onder het zeilen, roeijen en water uitfcheppen, dermaten onderfteund en verdubbelt, dat zy altoos, hoe zeer ook vermoeid, den Here pryfen konden, wanneer zy elkander levendig weêr zagen.

Ten aanzien van het uitwendig beftaan, hadden zy 't, wel is waar, in dit jaar niet zo zwaar, als in de twe vorigen, alzo zy met het laatfte fchip, ten minften enige levens-middelen gekregen hadden. Dan aangezien hun getal ook vermeerderd was, en zy tot in de maand van May, uit gebrek van een boot nergens varen konden, zo geraakten ze nog dikwils in verlegenheid: daarom word het als iet byzonders aangemerkd, dat zy by 't Paafch-feeft eens brood gegeten hadden, en dat een ieder van hen een gehelen Patrys had gehad. Het toegezonden mout verruilden ze of tegen erweten, of aten het, gemaalt zynde, in plaats van fop, en dronken 'er water by. Zomtyds bragt hen de een of ander groenlander het brood, dat men hem gefchonken had, te koop. Zo dra zy weer uitvaren konden, zegende God hunne viffchery, en rendiers-jagt, naar hunne nooddruft; en wanneer zy niets kregen, was het als of de groenlanders gezonden werden, om hen eijeren aan te bieden. Als zy eens in 't geheel niets gekregen hadden, vonden zy in de zee eenen kleinen zee-hond, die gedood was, en den pyl 'er naaft; de Groenlander bragt hen 'er nog een by, om den pyl wederom te krygen. Dus werden ze van tyd tot tyd door den Here voortgeholpen. En om niet, zo als tot hiertoe, gedurig genoodzaakt te zyn, in den winter fneuw en ys in de kamer te fmelten, ten einde water te hebben, maakten ze ene proef, van een put te graven, en vonden ook zo veel water, dat zy tot hiertoe 'er geen gebrek van gehad hebben.

§. 2.

§. 2.

Eindelyk werden ze met het schip, 't welk van *Kopenhagen* den 6den July aankwam, van toereikende levens-middelen voorzien. Met het zelve kwam ook hun mede-arbeider *Christian Stach*, die in 't voorleden jaar naar Duitschland afgezonden was, te rug. Op deszelfs uitreize in gezelschap van den Heer *Superintendent Egede*, had hy in vier harde stormen de wonderbare hulp des Heren zeer kennelyk ondervonden; voor al in den laatsten storm by een zwaren mist aan de kust van Noorwegen, door welken storm, schoon dezelve niet langer dan een uur duurde, het schip byna omgeworpen werd, terwyl op denzelven tyd dertig schepen op de Noorweegsche kust strandden. Van *Kopenhagen* reisde hy door *Holstein* en *Hamburg* naar *Maagdenburg*, waar hy den Heer Abt *Steinmetz*, die in vroegere tyden, wanneer dezelve te *Teschen* in *Opper-Silesien* stond, de Moravische Broederen veel liefde en vriendschap bewezen had, een berigt van Groenland mededeelde. Vervolgens zette hy zyne reis naar *Herrnhut* voort, en na zig aldaar omtrent drie weken naar ziel en lighaam versterkt, van den toestand der zendinge berigt aan de gemeente gegeven, en de zending aan derzelver gebed en ondersteuning bevolen te hebben, reisde hy na nieuw-jaar over *Jena* (waar hy den zaligen *Magister Brumhart*, en de overigen met de gemeente verbondene Studenten, bezogt) naar *Frankfort aan den Mein*, in hope den Here Graaf aldaar te spreken. Hier vond hy onder anderen *Christian David*, die afwezig de groenlandsche zaak tot hiertoe getrouw behartigt had. Dan de Heer Graaf in *Engeland* zynde, maakte hy haast, derwaards te reizen, om den Here Graaf, en deszelfs mede-arbeiders, van den toestand zyner Broeders en derzelver zendinge mondeling berigt te geven; en na zulks gedaan te hebben, verzogt hy derzelver raad en ondersteuning. Men zogt hem wel aan te moedigen, door hem het voorbeeld van de tans reeds bloeyende zending in *St. Thomas* voor te houden, en gaf hem ook enige aanmerkingen mede, doch ten aanzien van hunne byzondere omstandigheden kon men hen weinig raad geven, die ter zake diende. Ten opzigte van hunne ondersteuning in 't uitwendige beloofde men hen zo veel mogelyk

lyk te doen, en nam daartoe ten eersten de nodige maatregelen.

By deszelfs verblyf te Herrnhut, had zig *Christian Marggraf* tot den dienst der heidenen in groenland aangeboden, en de reis met hem naar *Holland* gedaan. Aldaar werd zyn beroep naar groenland bevestigd, en hy plegtig tot deszelfs amt ingewyd onder opleggingе der handen van den Bisschop *David Nitschman*. Vervolgens reisden ze onder des Heren beschermingе van *Amsterdam* over zee naar *Kopenhagen*, en van daar, onder de allergenadigste vergunningе van zyne koninglyke Majesteit, op den 11den May naar *Groenland*, alwaar zy na velerly ongemakken den 5den July in een haven, twe mylen van de volkplanting inliepen, en door een storm uit het zuiden op ene klip gedreven werden, op welke het schip twaalf uren lang, doch zonder schade, zitten bleef, schoon men by laag water de kiel van 't schip zien kon. Den volgenden dag werden zy met blydschap en dankerkentenis door de Broeders verwelkomt en afgehaalt, en vervolgens in hunnen post gestelt.

§. 3.

Met deze Broeders kregen zy tyding, dat de hollandsche vrienden hen door een Walvisvanger een nieuwen boot zouden toezenden, welken zy by de uiterste eilanden overnemen zouden. Hierop wagtten zy twe reisen ettelyke dagen, doch te vergeefsch, des zy niets anders denken konden, dan dat schip en boot moesten verongelukt zyn. Dit vooronderstelde verlies trof hen te gevoeliger, om dat zy met hun oud en lek vaartuig byna in 't geheel niet meer uitvaren konden. „ Wanneer wy (dus „ schryven ze) ons vaartuig beschouwen, 't geen oud „ zynde, ons geschonken, en, na dat wy 't met veel „ moeite herstelt hadden, wêer beschadigt werd; en, na „ nogmaals vermaakt te zyn, zo slegt en lek is, dat men 't „ met een mes kan doorsteken: wy weten niet, hoe by de „ heidenen te komen, en moeten ons telkens verwonderen, wanneer wy levendig te huis komen. Dan wy be„ velen hem, die ons beroep, ons hart, en onzen nood, „ best kent, onze zaak, en zingen dikwils: *Verlies ook* „ *zelfs den weg, doch niet 't gelove* „.

Het was niet zonder reden, dat zy, zo als boven gemeld is, voor het verlies van ſchip en boot vreesden, alzo 'er in dit jaar, by ene ongewone koude, (waardoor de ſterke dranken, zelfs in warme vertrekken, bevrozen, en zy nog in May den winter in hun wezen hadden) zeer vele ſtormen waren, in welken ook de ſchipper, die hen voor leden jaar het vaatje uit Holland gebragt had, zyn ſchip verloor, in een haven feſtig mylen zuidwaarts van *Godhaab*. Het volk redde zig benevens eenige levens-middelen in twe boten, en moeſt, langs de wal heen, een ander hollandſch ſchip, verder dan hondert mylen, zoeken.

Desgelyks waren ook de meeſte bootsgezellen van de Volkplanting, bezig zynde met hunne vaartuigen by een ſchielyk opgekomen ſtorm in zekerheid te brengen, met de vaartuigen los geraakt en weggedreven, en moeſten door de Broeders opgezogt worden, die dezelven eerſt na drie dagen wel onbeſchadigt, doch van koude en honger half dood, wêer vonden. Dan het ergſte kwam deze lieden in de maand December over, wanneer zy op hunne terugreis van den Koophandel, weinig mylen van huis, door den wind in 't ys bezet raakten, en tuſſchen het zelve by een yſſelyk holle zee, vier dagen lang heen en wêer gedreven werden. Na eindelyk veertien mylen te rug gedreven te zyn, bereikten ze het land, doch nauwelyks met hun allen aan land geſtapt zynde, raakten hunne beide vaartuigen door den wind op nieuws los, en dreven in de zee. Tot hun geluk kwamen zy by een Groenlander, die hen ettelyke dagen herbergde, en ze den halven weg te water bragt. Den overigen weg moeſten zy, by ene felle koude, en in een land, dat zo bâr en vol van rotſen en bergen is, te voet doen, en kwamen na twe dagen wêer by enige heidenen, die hen eindelyk te huis bragten.

§. 4.

De Broeders moeſten zig intuſſchen, by gebrek van gelegenheid, om aan de heidenen te kunnen arbeiden, met het leren van de taal, en hunne eigene ſtigting, vergenoegen. In hunne Bybel-vergadering lazen ze de Pſalmen door, en begonnen wêer met de brieven der Apoſtelen, waar over zy hier en daar hunne aanmerkingen aangetekent hebben, doch

doch die, als niet behorende tot derzelver geschichte, hier voorby gegaan worden, schoon dezelven zamenhangender en bondiger zyn, dan men 't van hen zou kunnen verwagten. Alleenlyk zal ik in aanmerking nemen 't geen tot het gebrek, dat zy tot hiertoe in 't uitwendige hadden, als mede tot de schynbare vrugteloosheid van hunnen arbeid, betrekking heeft. In 't begin van 't jaar word over 2 *Cor.* VIII. en IX. het volgende aangemerkt: „ By 't geen hier „ door den Apostel geschreven word, nopens de gave der „ heiligen te Jerusalem, erinnerden wy ons, dat ook wy „ hier in Groenland van ene soortgelyke gave leven moe„ ten. Schoon wy nu niet zien, dat wy ons door den ar„ beid onzer eigene handen zullen kunnen onderhouden, „ wy wenschten egter, indien het mogelyk was, te kun„ nen bestaan, zonder hulp en weldaden van buiten te ont„ vangen: niet, om dat wy een afkeer hebben, van aan ie„ mand iets anders dan liefde schuldig te zyn, 't geen wy „ buiten dat altoos, ten aanzien der vremden, en der zul„ ken, die zo gaarn wat te bedillen hebben, betragten zul„ len, opdat wy niet onder het oordeel van lastertongen „ vallen mogen; maar om dat het ligtelyk zou kunnen ge„ beuren, dat zelfs opregte kinderen van God moede wier„ den, indien zy niet binnen kort den zegen van onzen „ arbeid te zien kregen. Schoon wy nu zelven nog niet „ zien, wanneer en hoe wy zo verre vorderen zullen, dat „ wy ons zullen kunnen verblyden over den zegen onder „ dit volk, gemerkt wy nog gene genoegsame gelegenheid „ hebben, om slegts de taal ten vollen en zo te leren, dat „ wy in staat zouden zyn, hen de gevoelens onzer harten „ nopens hen lieden uit te drukken. Niet te min zullen „ en willen wy naar ons vermogen getrouw zyn in 't geen „ ons aanbevolen is, en in 't geloof en vertrouwen op den „ onzienelyken, als zagen wy hem, standvastig hopen, dat „ hy ons nog ter zyner tyd uit de veelvuldige middelen en „ wegen, die in de diepte zyner wysheid verborgen lig„ gen, een weg zal openbaren, langs welken wy zyne „ zaak ter zyner ere uitvoeren kunnen. Dus hopen wy „ ook eenvoudiglyk, dat onze Broeders en vrienden in „ *Europa*, die de zaligheid dezer arme heidenen door wel„ daden en handreikinge van buiten tragten te bevorderen, „ in het zelve gevoelen zyn zullen. 't Is ondertusschen ze„ ker, dat wy elken bete met dankerkentenis jegens on-

„ ze weldoeners genieten, en dezelven in ons gebed nie
„ vergeten „.

§. 5.

Men behoeft zig niet te verwonderen, dat zy, na een vergeefſchen arbeid van vyf jaren, niet tegenſtaande zy alle getrouwheid in denzelven aangewend hadden, ove hunne onvrugtbaarheid, verlegen werden, vrezende, da hunne voorſtanders en weldoeners, zo niet door de kosten, egter door allerly misvattingen nopens deze onderneming, zouden afgeſchrikt worden, van 'er iets meer aan te wagen: te meer, daar zy verwittigt werden, dat men op verſcheide plaatſen met hunne vergeefſche moeite den ſpo dreef, (*) over welke verſmadinge zy zig met het voorbeeld van hunnen Heiland, tot welken ook gezegt werd: *Medicynmeeſter geneeſt u zelven!* trooſtten, en 'er hope ui ſchepten.

Wie den toeſtand der heidenen grondig kende, en zag, hoe gering de vrugt was van den arbeid, tot hiertoe aan hen beſteed, en wie tevens in aanmerking nam, hoe de een voor, de ander na, de hope van de bekering dezer heidenen opgegeven had: (want 'er waren niet weinigen, die geloofden, dat ze zig niet bekeren zouden, voor dat zy, zo als ten tyde der Apoſtelen, wonderwerken zagen, gelyk dan de groenlanders zodanige werken van hunne Leraren verwagtten) die had in der daad gene reden, om zig zo zee over de onvrugtbaarheid van 't werk dezer eerſtbeginnenden tot nog toe te verwonderen, als wel daarover, dat dezelven door genen in- en uitwendigen nood, door generly zwa-

(*) In een zeker brief had men deze woorden van den Digter: *Nos numeri ſumus & fruges conſumere nati*; ſpottende op de Broeders in Groenland toegepaſt. Wanneer dit den Here Graaf medegedeelt werd, ontvouwde hy 't, gelyk *Hiskia*, met een bedroefd hart voor den Here, en hield in 't gebed aan, dat het hem behagen mogt, deze verſmadinge van zyne dienſtknegten weg te nemen, om het bitter lyden en ſterven wille van den Here Jeſus, en gaf ook daarop te kennen, hoe hy hope had, dat de hulp niet verre zy. Men werd ook in der daad dit jaar door de tyding van den eerſten bekeerden Groenlander verblydt.

zwarigheden en hinderpalen moedeloos gemaakt werden, nog aan de bekering van dit arme volk, hoe onmogelyk dezelve ook immer fchynen mogt, wanhoopten.

Tot hiertoe was hen in 't geheel niets gebleken van enigen gezegenden indruk der waarheden, aan de heidenen voorgedragen. De Groenlanders, die van verre kwamen, waren dom, onwetende, en zonder enige overweginge; 't geen hen by een kort bezoek kon gezegt worden, en nu en dan ook met enigen indruk aangehoort werd, verdween, by hun gedurig omzwerven, ten eerften weêr. Zy, die in *Bals-Rivier* een vaft verblyf hadden, en zo vele jaren onderwezen waren, waren geenzins beter, maar in tegendeel, immers de meeften van hen, flegter geworden. Zy waren de zake moede, ongevoelig, en verhard. Zy hadden geen luft meer, om iets te horen, ten ware dat men hen iets fchonk, want zy wilden alles betaald hebben. Zo lang men hen allerly nieuws verhaalde, hoorden zy vlytig toe, konden ook nog wel verdragen, dat men hen enige gefchiedeniffen uit den Bybel, en de wonderwerken van den Heiland, en deszelfs Apoftelen, mondeling mededeelde. Dan zo dra men hen een begrip geven wilde van Godts wezen en deszelfs eigenfchappen, van den val, en de verdorvenheid der ziele, van den goddelyken toorn over de zonde, van de noodzakelykheid der verzoeninge, van 't geloof in den Here Jefus, van de genade-middelen, van de genezing en heiligmakinge des verdorvenen en kranken zondaars naar ziel en lighaam, van de navolginge van Kriftus, en van de euwige zaligheid, en verdoemenis; zy werden of flaperig, beantwoordden alles met ja, en gingen ftilletjes heen, of zy wilden 'er niets van horen, en begonnen van hunne zeehond-vangft te fpreken; of zy verontfchuldigten zig, dat zy 't niet verftaan nog begrypen konden. „ Toondt ons „ (zeiden ze) den God, welken gy lieden befchryft, en „ wy zullen in hem geloven, en hem dienen. Gy befchryft „ hem al te verheven en onbegrypelyk, hoe zullen wy tot „ hem komen? en hy zal zig ook om ons niet bekommeren. Wy hebben hem aangeroepen, wanneer wy geen „ eten hadden, of ziek waren, maar 't is, als of hy ons „ niet horen wilde. 't Geen gy ons van hem zegt, moet „ wel niet waar zyn, of indien gy lieden beter met hem „ bekend zyt, maakt dan door uw gebed, dat hy ons „ fpys, een gezond lighaam, en een droog huis geeft, „ want verder behoeven wy niets. Immers onze ziele is

„ gezond, en haar ontbreekt niets, hadden wy maar een „ gezond lighaam, en tevens genoeg te eten. Gy lieden „ zyt andere menschen dan wy, het kan wel zyn, dat de „ inwoners van uw land kranke zielen hebben, wy bespeu- „ ren 't ook aan velen, die 'er van daan komen, dat zy in „ 't geheel niet deugen, zulke lieden mogen wel een Hei- „ land, een Arts voor de ziel, nodig hebben. Voor u lie- „ den mag de Hemel en ene geestelyke vreugde en za- „ ligheid goed genoeg zyn, maar dat zoude ons verdrie- „ tig vallen en vervelen: wy moeten zee-honden, visschen „ en vogelen hebben, zonder welken onze ziele zo min „ bestaan kan als het lighaam. Deze zaken vinden wy „ niet in den Hemel; welken wy voor u lieden, en de on- „ deugende Groenlanders, gaarn laten willen, wy begeren „ neder te dalen tot *Torngarsuk*, waar wy alles in over- „ vloed en zonder moeite vinden „.

Op deze wyze zogten zy te ontwyken, of zelfs bespottelyk te maken, al 't geen ene heilzame bekommering in hunne zielen verwekken kon. Van hunne spotternyen over de verborgendheid van de heilige Drieënheid en 't hoogwaardig Avondmaal, als waarvan de wilden ook reeds iets gehoord en gezien hadden, houd my de eerbied te rug iets te melden. Wanneer zy vrolyk waren, en gene dreigementen of verbod van te spreken te vrezen hadden, was hen gene waarheid te heilig, om niet ten koste van dezelve hun vernuft te willen tonen, want de domste Groenlander kan zyn verstand ook misbruiken.

In den beginne had men ze voor deugdzaam gehouden, alzo men van buiten weinig of gene ondeugden by hen bespeurde. Zy wisten ook op het ontbreken van zekere ondeugden, aan welke zy zig niet zo als andere volkeren in 't openbaar overgeven, zo wel te pogchen, en anderen te veragten, als zig vele Kristenen met een eerbaar leven, en hunne eigene gerechtigheid, tragten te vrede te stellen. Doch allengskens bespéurde men, dat hunne uitwendige zedigheid, over welke men zig tot hiertoe zo zeer verwonderd had, geen anderen grond had, dan de vrees voor een kwaaden naam, en dat hunne zo zeer geroemde Gastvryheid uit denzelven bron voortvloeide, uit welke de zondaren of heidenen, volgens het zeggen van den Heiland, elkander lief hebben; te weten, dat zy slegts den genen mededelen, van welken zy weêr wat verwagten kunnen.

§. 6.

§. 6.

Dit alles gaf nog maar weinig hope van de bekering der Groenlanderen. Daarenboven onttrokken zy zig ook der verkeringe met de Broeders, om dat zy dezelve niet overeenkomftig met hunne oogmerken vonden. In de maand Juny namen wel velen van hen den toevlugt by de Europeanen, alzo 'er een gerugt ontftond, dat de Zuidlanders voornemens waren, herwaarts te komen, en de Groenlanders hieromftreeks te vermoorden. En men kreeg ook, wanneer van deze gedugte gaften enige boten vol aankwamen, inderdaad weêr gelegenheid, om dezen zo wel, als den anderen, de leer van Jefus ernftig voor te houden, fchoon men nog niet zag, hoe met het ligt van 't Evangelie door de dikke duifterniffe dezes volks door te breken. Dan zo dra deze vremden vertrokken waren, ontbrak het aan bezoek, en de Broeders vonden zig genoodzaakt, hunne bekenden met hun oud en lek vaartuig in de eilanden op te zoeken. Ik zal flegts van ene dier bezoek-reizen fpreken, en den toenmaligen toeftand der heidenen met de eigene woorden van den Miffionaris verhalen.

Hun voornemen was in November naar *Kangek* te varen, doch door tegenwind werden ze naar de zuidwaarts gelegene eilanden gedreven, alwaar zy vele bekende en onbekende Groenlanders vonden, en onder anderen ook den meergemelden *Ippegau*, die hen voor twe jaren, door ene byzondere fchikking van God, van zee-honds-vleefch ter redding van hun leven voorzien had, en zedert weêr in 't zuiden geweeft was. Deze lieden ontvingen de Broeders vriendelyk, en fchoon zy na ettelyke dagen niet onduidelyk te kennen gaven, dat hen de terugreis der Broeders aangenaam zyn zoude; zy lieten zig egter overreden, om een van de Broeders een tyd lang by hen lieden te laten wonen, ten einde hy zig in de taal zou kunnen oeffenen. Dus bleef *Matthæus Stach* vier weken by hen, en gaf, in een brief aan zyne Broeders, nopens het gedrag dier lieden het volgende berigt.

„ Zy gedragen zig, zo als gy weet dat ze altoos doen,
„ zeer veranderlyk. Nu zyn ze gemelyk, dan weêr vrien-
„ delyk, jegens my. In den beginne heb ik veel met hen
„ kunnen fpreken, en hen nu en dan een ftuk uit het Nieu-

„ we Testament voorlezen, doch tans hebben zy geen lust „ meer om te horen Ik heb met hen gesproken van de „ reden, waarom de Zoon van God heeft moeten sterven, „ doch daartoe hebben ze gene oren, en begeren maar, „ dat ik met hen zal uitgaan, en den Zoon van God aan- „ roepen, dat hy hen zee-honden geve, alzo zy gebrek ly- „ den. Ik ben dikwerf zeer benauwd over hunnen jam- „ merlyken toestand. Uit 't geen ik hen van goddelyke „ zaken zeg, maken zy louter beuzel-praat, en lagchen „ 'er mêe. Daarentegen pryzen ze hunne Tovenaren, die „ voor hunne ogen verdwynen, en aan een onzigtbaren „ riem den hemel en de onderaardsche gewesten doorrei- „ zende, den Duivel dwingen kunnen, de gevangene zee- „ honden los te laten. Wanneer ik hen nu de ongerymd- „ heid dezer verdichtselen, en de ware geschapenheid des „ hemels en der helle tragt voor te stellen, dan worden „ zy verdrietig, gebieden my te zwygen, en gaan heen. „ Een andermaal zeggen zy weer, dat zy alles geloven, „ wat ik hen zeg, dat ik maar een geruimen tyd moet by „ hen blyven, en hunne taal leren, om hen nog meêr te „ kunnen zeggen. Doch deze gewilligheid duurt niet lang. „ Eens hebben ze twe nagten agter een gedanst, by welke „ gelegenheid omtrent hondert en vyftig menschen in 't „ huis by een waren, waarvan zommigen my allerly ver- „ driet zogten aan te doen, en by hun dansen en zingen „ zo ysselyk trommelden en schreuwden, dat my de oren „ zeer deden. Doch ik keerde my met myn hart tot den „ Heer, en bad hem in de stilte, dat hy zig over deze ar- „ me menschen, tot hunne behoudenis, ontfermen wilde. „ Wanneer het den volgenden dag sterk regende, begeer- „ den zy, dat ik den Zoon van God, alzo hy almagtig zy, „ om goed weder bidden zoude, op dat zy niet den regen „ door het dak in 't huis kregen. Ik zeide hen: dat het „ niet nodig zy, daarom te bidden, alzo zy niets anders „ behoefden te doen, dan de vellen van de tenten over „ het dak te leggen, en dus te beletten, dat de regen 'er „ niet door dringen kon: maar zy zouden veel eer God „ met my bidden, dat hy aan hunne zielen genade bewy- „ sen wilde Doch over dit zeggen lachten zy my uit, en „ zeiden, zulks niet te verstaan, en ook niet nodig te heb- „ ben; terwyl het misschien voor my van nut zou kunnen „ zyn. In 't algemeen misbruiken zy den naam van God „ op ene honende en bespottelyke wyze, en spreken op

„ den-

„ denzelven trant van 't geen zy zo vele jaren gehoord, en
„ ook betuigt hebben te geloven. Daarenboven doen ze
„ dikwils vragen, die, schoon ze zeer ongerymd voor den
„ dag komen, egter overdagte befpottingen der waarheid
„ behelzen. Het grieft my dikwils in 't hart, wanneer zy
„ zo befpottelyk van God fpreken. De kinderen, die my
„ allen lief hebben, en overal naar lopen, heb ik zomwylen
„ famen geroepen, met hen gefproken, en hen enige vra-
„ gen gedaan. Zy horen gaarn, maar hun aandagt laat
„ zig bezwaarlyk onderhouden; zo ras zy wat anders
„ zien of horen, lopen zy daarna toe, en vergeten 't geen
„ zy gehoord hebben ten eerften. Wanneer ik op een ze-
„ ker tyd een Groenlander iet voor las, waarin onder an-
„ deren deze uitdrukking voorkwam: *Het aardfche zullen
„ wy verachten*, vroeg hy: *Saog*? Waarom dat? Hierop
„ ftelde ik hem voor, dat God de menfchen niet alleen
„ voor een aardfch, maar voor een onverganKelyk leven
„ gefchapen hebbe, doch dat zy na den beklagelyken val
„ door de zonde flegts voor hunne lighaamen, maar niet voor
„ hunne onftervelyke zielen, zorgden, ten einde dat te vin-
„ den, waardoor zy euwig zouden kunnen behouden worden
„ by de verfchyninge van Jefus Kriftus, die komen zal om
„ de menfchen te oordelen, en de gelovigen in den he-
„ mel in te leiden, terwyl hy de ongelovigen en de boos-
„ doeners in 't onuitbluffelyk vuur by den duivel zal ne-
„ derftorten. Hierop zeide de Groenlander, dat hy, by-
„ aldien de Zoon van God zo vrefelyk zy, niet begere in
„ den hemel te komen. En wanneer ik hem vroeg: of hy
„ dan in 't helfche vuur begeerde te komen? antwoord-
„ de hy: Neen, dat ook niet; maar hy begeerde hier op
„ de aarde te blyven. Als ik hem hierop onder 't oog
„ bragt, dat immers geen menfch euwig op de aarde bly-
„ ven kon, maar dat allen fterven, en na den dood op
„ ene goede of kwade plaats komen moeften, zweeg hy
„ op alle vragen ftil., en zeide eindelyk, zulks niet te we-
„ ten, en 'er ook niet meer van te willen horen, alzo hy
„ tans op de viffchery moeft uitgaan, dewyl zyne vrouw
„ geen voorraad meer, en hy gene oren had, om zulke on-
„ begrypelyke zaken te vatten. „ enz.

Zo weinig was 'er by deze lieden door ene befchryving van de goddelyke eigenfchappen, de euwige zaligheid en verdoemenis, en door ene aanwyzing van derzelver pligten, uit te regten. Daartoe werd wat anders vereifcht, en

 zulks

zulks moeſt hen van boven gegeven, en met ene kinderlyke eenvoudigheit en ootmoed aangenomen worden.

§. 7.

De zwarigheden, en ſlegte aanſchyn der groenlandſche Zendinge tot hiertoe, en tevens de getrouwheid, en't geduld, met welke de Miſſionariſſen ene gunſtige verandering afwagtten, vind men kort en levendig uitgedrukt in enige vaerſen, door den jongſten Miſſionaris, *Frederik Böhniſch*, in dit jaar vervaardigd, en der gemeente toegezonden. (*).

1.

Hier zyn wy, uw' Gezellen,
Naar uw beſtellen,
Heer! die reeds de uuren tellen,
Wanneer uw' tyd
Zal komen, ons te ſtellen
Ter zaligheid
Den heid'nen, uw' rebellen.
Geef, dat wy vellen
Hun hart, door te vertellen,
Wat Gy *ons* zyt.

2.

Wy zyn, ſchoon zwaar van tongen,
Doch doorgedrongen,
Dat we in hunn' taale zongen
Uw kruis: alleen,
Zo de ouden als de jongen
Zyn hard als ſteen,
En, ſchoon bykans gedwongen,
Zyn 't doch ontſprongen;
Ja, waar het niet bedongen, (†)
Wy gingen heen.

3. De

(*) By de vertalinge van dit lied heeft men meer op het oog gehad, om den hoogduitſchen zin volkomen uit te drukken, dan aan de regelen der dichtkunde te voldoen.

(†) Van ons als arbeiders in den Wynberg. Matth. 20.

3.

De harten zyn veel' reizen
Op honderd wyzen
Met grend'len, tot afgryzen,
Vaft toegemaakt,
Dat alles, de oude gryzen
Ook zelf, niet raakt.
Wil men de ftar der wyzen
Den kind'ren pryzen,
Zien we ons van jonge ryfen
Befpot, gelaakt.

4.

Doch ftrekte 't ons tot fchanden,
Wanneer het branden
Der liefde in koude landen
Geen vuur ftak aan:
Te meer, daar wy in banden
Der Broed'ren gaan.
Hief over deze landen,
En barre ftranden,
Maar Jefus zyne handen;
Niets kon weêr ftaan.

5.

Myn God! gy ziet ze weiden,
En u vermyden
Door 's Satans louter nyden,
U tot een hoon.
Gedenk aan Jefus lyden,
Hy is uw' Zoon!
Zal men Hem zyn verblyden
Dan zo befnyden?
Behoort niet menig heiden
Ook tot zyn' loon?

6.

De waereld mag vry laaken
Alle onze zaaken,

En

En vraagen, wat ons maaken
In Groenland zy;
Wy zullen 't doel wel raaken,
(Het blyft daar by)
En voor de list der draaken
Het huis bewaaken,
En heid'nen zalig maaken.
Nu willen zy! (*)

HET SESDE JAAR

1738.

INHOUD.

§. 1. *By de Missionarissen blyft een Groenlander, wiens hart bewogen word: daardoor scheppen zy nieuwen moed.*

§. 2. Kajarnak, *een gansch vremd en onwetend Groenlander, word onder het voorlezen der geschichte van 's Heilands lyden opgewekt en gelovig.*

§. 3. *Door dezen worden meer heidenen getrokken, terwyl hy zig door generly verzoekingen laat aftrekken.*

§. 4. *De Missionarissen bespeuren by 't onderwys der heidenen kragtdadige Genade-werkingen, en hebben ten hunnen opzigte vreugde, en droefheid.*

§. 5. *By 't toenemen van den geestelyken en lighamelyken arbeid bidden zy om meer Medearbeiders, en een bekwamer woonhuis.*

§. 1.

DE Broeders begonnen het sesde jaar ook nog in 't geloof, zonder iets te zien, en als onvrugtbaren, die ge-

(*) Deze woorden zyn eerst in 't volgende jaar daarby gevoegd, toen men de eerste tyding ontfing van Groenlanderen, die zich van harte bekeerden.

gereed waren alle veragting wegens vergeeffche moeite, en nog meer ongemakken te verdragen, zonder moedeloos te worden, en de hope op te geven, fchoon zy nog niet zagen, hoe naby de hulpe uit Zion was, en dat de Heer zig nog in dit jaar over zyne in de ketenen der duifternis gevangen liggende Groenlanders ftond te ontfermen.

Zy hadden, wel is waar, reeds met den beginne van 't jaar veel, en genoegfaam alle dagen, bezoek van de heidenen; doch dezen werden gewonelyk niet dan door den honger gedreven. De Broeders deelden hen, zo veel in derzelver vermogen was, mede, en namen tevens deze gelegenheid waar, onder hartelyke gebeden tot den Here, een waren honger naar het woord des levens by hen te verwekken, en vorfchten ook by de genen, die enige dagen by hen lieden bleven, vlytig naar, of zy gene ongeruftheid in hun gemoed, of, wanneer zy enig kwaad bedreven, gene beftraffing in hun gewiffe befpeurden; doch de Broeders vonden het verftand dezer lieden zo verduifterd, dat zy in 't geheel niet begrypen konden, wat men daardoor te kennen geven wilde, ja de Broeders betrapten een van hen, kort na denzelven de zonde van 't ftelen in 't brede voorgeftelt te hebben, op allerhande dieveryen.

Onder deze hongerige gaften bevond zig een jong groenlander *Mangek* genaamd, die zig aanbood, om beftendig by de Broeders te blyven, indien zy hem onderhouden wilden, waartegen hy hen ook al 't geen hy vangen zoude wilde overgeven. Schoon nu de Broeders niet geloofden, dat hy, de hongers-nood voorby zynde, blyven zoude, zy namen hem egter aan, als een hen van boven aangewezen middel, om de taal grondiger te leren, ook begonnen zy hem dagelyks te onderwyfen, en zogten hem in 't byzonder tot een bezef van den toeftand van zyn hart te brengen. In den beginne befpeurden zy geen onderfcheid tusfchen hem en andere blinde heidenen; doch binnen kort zag men aan zyn gedrag, dat 'er wat anders by hem moeft omgaan, 't geen ook van dat gevolg was, dat de anderen hem wel haaft begonnen te vervolgen. Want hem niet kunnende overreden, van de Broeders te vertrekken, of in hunne heidenfche zaken mêe te doen, zogten ze de Broeders door lift te bewegen, denzelven weg te jagen; terwyl zy voorgaven, dat hy heimelyk allerly zaken van hen, ontvremd had. Dan na een naukeurig onderzoek vond men, dat zy zulks uit boosheid verzonnen hadden,
't geen

't geen zy ook zelven bekennen moesten. Zyn hart begon allengskens gevoelig te worden, 't geen voor al bespeurd werd, wanneer men met hem bad, waarby hem gewonelyk de tranen in de ogen stonden.

Schoon nu deze eerste Groenlander, ondanks vele herhaalde bewegingen van deszelfs hart, de Broeders in 't vervolg verlaten heeft, hy veroorzaakte egter in den beginne enige vreugde by hen. „ Wy hebben (zeggen ze aan 't „ einde van de maand May) nog enige hope, dat onze „ verlosser ook in het duistere Groenland een begin zal „ maken, met de uitnemende kragt zynes bloeds aan de „ harten te betonen, en zig in deszelfs bloedige gestalte „ aan dezelven te openbaren. Doch het heeft ons zeer ver- „ nederd, wanneer wy uit de narigten, die wy met het „ laatste schip ontvangen hebben, zagen, hoe onze Broe- „ ders alomme, zo wel onder kristenen, als heidenen, voor- „ al in *St. Thomas*, in hunnen arbeid aan 't Evangelie met „ zo veel zegen bekroond worden, terwyl wy hier nog „ 't enemaal zonder vrugt zyn. Houd egter goeden moed, „ geliefde Broeders! en gelooft met ons, dat de Heer ein- „ delyk zyne heerlykheid in Groenland nog openbaren „ zal. Wy zullen intusschen niet ophouden te stryden, „ en om het heil dezer arme menschen te bidden, dat „ het den Heiland behage, de kragt zynes bloeds ook aan „ hunne harten openbaar te maken „.

§. 2.

Deze hunne hope begon ook tans vervult te worden, want weinige dagen na de zo even gemelde klagte over hunne onvrugtbaarheid, en na dat zy den Heiland om de openbaring van de kragt zynes bloeds aangeroepen hadden, werd de eerste Groenlander, en wel een gansch vremd en woest *Zuidlander*, die nog noit een woord van God gehoort had, door het getuigenis van 's Heilands lyden grondig opgewekt. Waardoor de belofte, die de Broeders by hunne aankomst in dit land uit *Rom.* XV, 21. *Den welken van hem niet was geboodtschapt* enz. gekregen hadden, (*) hare vervulling begon te verkrygen. Deze aanmerkelyke

(*) Zie bladz. 15.

ke gebeurtenis zal ik met hunne eigene woorden befchryven.

„ Den 2den Juny (*) werden wy van veele voorby va-„ rende Zuidlanders bezogt. *Johan Bek* was juift bezig „ met iets uit de overzetting der vier *Evangeliften* in 't rein „ te fchryven. De heidenen gaarn willende weten, wat dat „ boek behelze, las hy hen ietwes uit het zelve voor, en „ nam tevens aanleiding tot een gefprek. Hy vroeg hen: „ of zy ene onftervelyke ziel hadden. Zy antwoordden: „ ja. Waar dan hunne ziel, het lighaam ftervende, naar „ toe varen zoude? Zommigen zeiden, naar boven, an-„ deren, naar beneden. Na hen enige onderrigting gege-„ ven te hebben, vroeg hy: Wie hemel en aarde, de men-„ fchen, en alle zigtbare zaken, gemaakt hebbe? Zy zeiden „ zulks niet te weten, en 'er ook noit van gehoord te heb-„ ben, het moeft wel een zeer groot en ryk Heer zyn. „ Hierop verhaalde hy hen: hoe alle dingen, en in 't by-„ zonder de menfchen, door God goed gefchapen waren, „ en hoe de laatften door ongehoorzaamheid van hem af-„ gevallen, en in de uiterfte ellende en verdorventheid ge-„ raakt waren. Doch God, zig over hen ontfermende, „ was een menfch geworden, op dat hy lyden en fterven, „ en dus de menfchen verloffen kon. Indien wy nu zalig „ wilden worden, zo moeften wy in hem geloven. By „ deze gelegenheid werd de zo evengemelde Broeder door „ den geeft van God kragtdadig bewogen, hen op ene „ ganfch byzonder nadrukkelyke wyze het lyden en fterven „ van den Here Jefus voor te dragen, en met een innig „ bewogen hart te vermanen, dat zy toch wel overwegen „ zouden, *hoe veel het den Heiland gekoft hebbe, ons te ver-„ loffen*, en dat zy hem hunne harten, als een door zyne ver-„ dienften zo dier verworven loon, niet onthouden zou-„ den,

(*) De leus of het woord van dien dag was, ten aanzien van den tot hiertoe vergeeffchen arbeid aan de heidenen, en dezen eerften duurzamen zegen, zeer aanmerkelyk. Het was uit *Jef.* LXV, 23. *Zy zullen niet te vergeefs arbeiden, nog baren ter ver-ftoringe, want zy zyn 't zaet der gezegenden des Heeren, en hunne nakomelingen met hen.* Dus werden de nakomelingen der gezegenden des Heren, ik mene der zo lang onderdrukten en vergetenen Evangelifche Broederen, over hunne tot hiertoe geduurt hebbende onvrugtbaarheid vertrooft.

„ den, alzo hy, na vele wonden ontvangen, zyn bloed „ vergoten, en zulk ene angst en benauwtheid in zyne ziel „ uitgestaan te hebben, dat zyn zweet werd gelyk grote „ druppelen bloets, die op de aarde afliepen, den dood „ voor hen gesmaakt hebbe. Hy las hen tevens de geschie-„ denis van 's Heilands lyden en deszelfs bloedig zweet „ omtrent den Olyf-berg, uit het nieuwe Testament voor. „ By deze gelegenheid opende de Heer het hart van een „ Groenlander, *Kajarnak* genaamd, die, tot aan den ta-„ fel genaderd zynde, met ene aandoenelyke stemme over-„ luid zeide: Hoe was dat? Zeg my dat nog eens, want „ ik wilde ook gaarn zalig worden (*). Deze woorden, „ (word 'er gezegt) die ik nog noit van een Groenlander „ gehoord had, gongen my door 't hart, en bewogen my „ dermaten, dat ik den Groenlander de gansche lydens ge-„ schichte van den Here Jesus, en den raad Gods nopens „ het zaligen van zondaren, met ogen vol tranen ontvouw-„ de. Middelerwyl kwamen de anderen Broeders van hun-„ ne bezigheden te huis, en begonnen den heidenen den „ weg der zaligheid breedvoeriger, en met vreugde, te ver-„ klaren. Zommigen van hen lagen de handen op de „ mond, gelyk ze gewonelyk doen, wanneer zy ene zon-„ derlinge geschiedenis met veel verwondering horen; „ anderen, welken met de zaak niet gedient was, gingen „ stilletjes en ongemerkt heen; terwyl ettelyken begeer-„ den, dat wy hen ook zouden leren bidden, en wanneer „ wy hen voorbaden, herhaalden zy 't meermaals, ten „ ein-

(*) Enige maanden voor dezen tyd word het volgende gezegt: „ wy werden van een heiden bezogt, welken wy zeiden, „ waarom wy in hun land gekomen waren, namelyk, om dat „ zy van goddelyke zaken 't enemaal onkundig waren, en, by-„ aldien zy zo bleven, niet by God zouden kunnen komen. Wy „ wilden hen derhalven van God en deszelfs woord onderregten, „ en indien zy zulks aannamen, en hun best deden, om het goede „ naar te komen, zouden ze na den dood met ons by God ko-„ men. Hy luisterde, en was 'er stil by." Zo verschillende de stoffe van voorstellen is, zo verschillende is ook derzelver uitwerking. *Doch als zy dit hoorden* (te weten van Jesus, den gekruisten, den Here en den Kristus) *werden zy verslagen in het harte, en zeiden* —— *wat zullen wy doen? Handel.* II, 36. 37.

„ einde het noit te vergeten. Kort: 'er was ene beweging „ onder hen, waarvan wy nog noit een voorbeeld gezien „ hadden. By hun affcheid beloofden ze, binnen kort wêer „ by ons aan te komen, om dat zy de zaak nogmaals ho- „ ren, en ook aan de hunnen een verhaal van dezelve doen „ wilden.

„ Den 11den Juny kwamen 'er weer ettelyken, die des „ nagts by ons bleven. *Kajarnak* wift nog veel van 't geen „ wy met hem gefproken hadden, kon ook een weinig „ bidden, en zeide, tans naar zyne tente te willen varen, „ en zynen huisgenoten, voor al zynen kleinen zoon, deze „ grote zaken verhalen.

„ Den 18den Juny bezogt ons weêr een groot getal „ *Zuidlanders*. De meeften van hen hadden gene oren „ om te horen. Doch by *Kajarnak* befpeuren wy hoe lan- „ ger hoe meer, dat hy een angel in 't hart heeft gekre- „ gen, welken hy niet ligtelyk kwyt raken zal. Zyn ge- „ moed is gedurig met het een of ander werkzaam, het „ zy met een kort gebedje, of met een Bybelfche fpreuk, „ die hy van ons gehoord heeft. Ook zeide hy dikwils in „ zyn hart erinnert te worden, om te bidden. Van dien tyd af heeft hy ons nog vlytiger bezogt, en is eindelyk met 'er woon by ons gekomen. Wanneer wy met hem fpreken, is hy dikwils dermaten bewogen, dat de tranen hem langs de wangen rollen. 't Is een byzonder menfch, zo dat men zich over hem moet verwonderen, wanneer men de verregaande onverfchllligheid en domheid der Groenlanderen, die niets, dan 't geen waarmede zy dagelyks bezig zyn, begrypen kunnen, in aanmerking neemt. Want nauwlyks hoort hy ene zaak twemaal, of hy verftaat en bewaart dezelve, niet alleen in 't geheugen, maar ook in 't hart. Daarbenevens toont hy ene ongemene liefde jegens ons, en, 't geen wy tot nog toe in genen Groenlander befpeurd hebben, een vurig verlangen, om nog gedurig beter onderregt te worden, zo dat hy ons de woorden uit den mond fchynt te nemen. Hoe vele aangename uren hebben wy tans, geliefde Broeders, na zo vele droefheid, wanneer wy met hem fpreken en bidden! Helpt ons den getrouwen Heiland fmeken, dat hy zyn licht onder het ganfche volk zende, en hen oren geve, om te horen, en harten om te verftaan; dat hy zyn genade-werk in dezen eerfteling eerlang gelieve te beveftigen, ten einde wy met u lieden zyne

 „ heer-

„ heerlykheid, zo als wy hopen, in Groenland haaſt zien
„ mogen, gelyk wy 'er tans reeds een voorſmaak van
„ hebben. De Heer zy gedankt en geprezen voor het wei-
„ nige, dat hy ons laat zien, en dat hy ons, na dat wy
„ vyf jaren in geloof en hope toegebragt hebben, het
„ doelwit onzes geloofs door een klein beginſel heeft laten
„ bereiken ".

§. 3.

Ook zag men wel haaſt by dezen Groenlander gebeu-ren, 't geen David zegt: *Ik gelove, daarom ſpreek ik en worde zeer geplaagt* (*). Zyn huisgezin of tentge-noten, die negen perſonen uitmaakten, waren de eer-ſten, welke hy door zyne woorden en gedrag overtuig-de, en deze maand was nog niet ten einde, of 'er kwa-men nog drie talryke huisgezinnen Zuidlanders met zak en pak, die hunne tenten by de Broeders opſloegen. Aan deze lieden verkondigden de Broeders de blyde boodſchap der verloſſinge, en wanneer zy gene woor-den vinden konden, om zig duidelyk uit te drukken, hielp *Kajarnak* hen uit den overvloed van zyn hart. Zy werden allen zeer bewogen, zelfs de genen, die in den beginne der waarheid wederſtaan hadden, betuigden tans ook gelovig te willen worden, en 'er den winter met *Ka-jarnak* te willen wonen, ſchoon de weinigſten hun woord hielden. Want de meeſten vertrokken kort daarna op de rendier-jagt, namen met tranen afſcheid, en beloof-den tegen den winter wederom te komen. Maar *Ka-jarnak* wilde niet met hen varen, uit vreze, dat hy ſchade lyden mogt, 't geen helaas! by den anderen waar werd. Want ſchoon zy weêr kwamen, zy waren egter zeer verwilderd en trokken kort daarna t' enemaal weg. Hierdoor geraakte de arme *Kajarnak*, gene eigene tent hebbende, in verlegenheid. De Broeders boden hem hunne eigene, ſchoon zeer bekrompene, woning aan. Doch hy begeerde ſlegts enige vellen tot ene tente, en
zei

(*) Wy volgen hier de Hoogduitſche vertaling van *Lutherus* door den Auteur aangehaalt, om dat 't geen daardoor hier za[l] beveſtigt worden zulks vereiſcht.

zeide, dat zyne vrienden hem nu voor de derde reis verlaten hadden, het vrouwen-vaartuig, 't geen zy gemeenzaam gebouwd hadden, mitsgaders de tente mede nemende, om dat hy hen niet naar hunnen zin had willen volgen. Uit deze omftandigheid kon men opmaken, dat God iets aan hem moeft gedaan hebben, eer hy van zynen Schepper en Verloffer gehoord had, fchoon hy 't niet begrepen had, en dat dus zyn hart by de eerfte Prediking aanftonds door het woord ontfteken werd.

Men was nog wel gedurig niet zonder zorg, dat hy zig door zyne vrienden zoude laten verleiden, alzo zy niets verzuimden, om hem de ongemakken van zyne nieuwe levenswyze, en de daaruit voortvloeijende bepalerking hunner wilde en tomelofe vryheid onder de ogen te brengen, waarby zy ook niets onbeproefd lieten, 't geen dienen kon, om zyne leraars veragtelyk, en hunne leer, zeden, en vriendfchap, verdagt by hem te maken. Doch dewyl hy, tegen de gewoonte der Groenlanders, zeer opregt en openhartig was, den Broederen de goede en kwade gerugten, die zy by de heidenen hadden moeten ondergaan, zonder enige agterhouding ontdekte, over alle zyne voornemens hunnen raad eerft innam, en, wanneer hy een befluit nam, het zy ja, het zy neen, 'er altoos ftandvaftig by bleef; zo konden zy by alle verzoekingen, aan welken hy bloot geftelt was, vertrouwen, dat hy, die een goed werk in hem begonnen had, zulks ook voleindigen zoude.

Hy toonde ook dadelyk by alle aanlokkingen en befpottingen ene voor een eerft beginnende ongewone ftandvaftigheid en voorzigtigheid. Wanneer zy hem of zyne leraars veragtten, antwoordde hy in plaats van alle verdediging: " Ik wil niet te min by hen blyven en „ het woord van God, 't geen my zo wel gefmaakt heeft, „ horen ". Wilden zy hem horen, hy fprak; begonnen ze te fpotten, hy zweeg; na hen bevorens de waarheid der zake kort en ernftig betuigt te hebben. By zyne naaste bloedsverwanten won hy eindelyk zo veel, dat zy het befluit namen, om weêr naar de Broeders te trekken, en door de Broeders afgehaald wordende, werden de laatften nog van enige huisgezinnen verzogt, om hen ene woonplaats te vergunnen, en een huis te helpen bouwen, 't welk hen met vreugde beloofd werd.

§. 4.

Dus waren 'er omtrent het begin van October, wanneer de Groenlanders by 't aankomen van ſneuw en vorſt, gewent zyn in de winter huizen te trekken, meer dan twintig perſonen in twe huizen byeen, van welken egter het ene huis weêr verlaten werd. Met de twe hier geblevene huisgezinnen van *Kajarnak*, en deszelfs bloedsverwant *Simek*, begonnen de Broeders een groenlandſch morgen- en avondgebed, als mede ene katechiſatie, terwyl hen des zondags een ſtuk uit den Bybel voorgelezen en verklaard werd. Vyf perſonen, die naar de gedagten der Broeders de naaſte hoop konden hebben, om gedoopt te worden, werden in ene nadere onderwyſing genomen, en met vyf kinderen begon men ſchool te houden. Schoon dit nu in den beginne zeer zwaar ging, alzo men de groenlandſche kinderen niet ligt by ene zaak bepalen kan, terwyl hen alle tugt 't enemaal ongewoon is, en de ouden toen nog geen nut in 't lezen en ſchryven zien konden, men bragt het egter met vele moeite en woorden zo verre, dat zommigen begonnen te lezen.

Wanneer de Groenlanders ziek werden, moeſten de Broeders ook hunne geneesmeeſters zyn, en ſchoon de Broeders onbedreven waren, de Heer zegende egter hunne weinige geneesmiddelen in allerly toevallen. „ Wy „ hebben (ſchryven ze) geen geloof der Wonderwerken, „ begeren 't ook niet, zien egter, dat God de middelen, „ die ons onze Broeders uit hartelyke liefde gezonden heb- „ ben, niet alleen ter lighamelyke genezing der Groenlan- „ deren zegent, maar daardoor ook een vertrouwen tot ons „ verwekt, zo dat zy oplettende worden, wanneer wy „ hen by die gelegenheid de menſchelyke elende voor- „ ſtellen, en de liefde van God aanpryſen. En ongetwy- „ feld zal 't, wanneer wy dit arme volk met enige lighame- „ lyke weldaden tot derzelver gezondheid dienen kunnen, „ ook ene goede werking op hunne zielen hebben. „

Twe zieken begeerden een Formulier van een op hunne omſtandigheden toepaſſelyk gebed, en hierin kwam men hen te gemoet, ſchoon men ze by elke gelegenheid erinnerde, dat zy hunnen nood op alle plaatzen en tyden den Heiland uit hun eigen hart voordragen konden. Wanneer

zy zeiden, dat zy daartoe gene regt gepafte woorden wisten te vinden, ftelde men hen hunne kinderen tot een voorbeeld voor, die hunnen nood eenvoudig, zonder om de woorden te denken, aan hunne ouders te kennen geven, en ten eerften verhoord worden. Ook zag men klaar, dat de kragt van 't Evangelie de Groenlanders in hunne ziekten onderfteunde. Want fchoon dezelven anders veel benauwder voor den dood zyn dan enig ander volk, men befpeurde egter by deze nog ongedoopte nieuwelingen weinig van die yffelyke vreze des doods, en *Kajarnak* betuigde in ene zware ziekte, gene vrymoedigheid te hebben, God om zyne lighamelyke herftelling te bidden, maar dat hy het Gode overgaf, om hierin naar deszelfs welbehagen met hem te handelen.

Schoon 'er nu dus een goed begin was, men vond egter wel haaft reden, om vermaning en beftraffing te doen. Want ten tyde van den Zonneftand in December werden ze van de naburige heidenen tot ene danfery uitgenodigt, en fchoon men ze waarfchuwde, gingen egter de meeften heimelyk daar na toe. Na dat ze nu uitgeflapen, hadden, werd hen uit *Exod.* XXXII. en 1 *Cor.* X. onder 't oog gebragt, hoe duur het volk van God een foortgelyk vermaak, waarby zy den heidenen gelykformig geworden waren, had moeten betalen. Schoon nu de meeften hierdoor getroffen werden, en zig fchaamden, men moeft egter met leedwezen horen, hoe zig zommigen met het voorbeeld van anderen, met derzelver goedkeuring van, en hulpe tot, dergelyke geoorloofde vermaken, wiften te verontfchuldigen.

§. 5.

By zo vele aanlokkingen en kwade voorbeelden was het derhalven wel nodig, dat de Broeders hunne zwakke en nog onbedrevene fchapen, die de genade van den heiligen Doop nog niet ontvangen hadden, te zorgvuldiger bewaakten, op dat het zaat des Goddelyken Woords niet aanftonds in deszelfs eerfte tederheid en groey verftikt wierd. Ten dien einde voeren de Broeders, zo veel doenlyk, zelven met de Groenlanders naar de plaatzen hunner neringe: en wanneer de Broeders zelven uitvaren moeften

om hout, turf en levensmiddelen te zoeken, lieten zy altoos een van hen by de Groenlanders te huis blyven, ten einde dezelven dagelyks met het heilryk woord des levens te weiden, en onder de genen, die ten bezoeke kwamen, een nieuw zaat uit te ſtroyen. Daarenboven konden zy met hunnen boot, welken zy in dit jaar uit Holland ontvangen hadden, de kooplieden twemaal op den ſpek-handel volgen. Van deze reizen bedienden zy zig, den Groenlanderen het Evangelie te verkondigen, of de waarheden, die dezelven eertyds gehoord, doch door hun bygeloof in hunne gemoederen verduiſterd hadden, in een helder ligt te ſtellen, en tot ene ware bekeringe aan te dringen. Tot zulke uitgeſtrekte geeſtelyke en lighamelyke bezigheden waren vier mannen niet toereikende, want *Chriſtian Stach* was, op een verkregen beroep, in dit jaar naar Duitſchland weêr vertrokken. Uit dien hoofde vonden zy zig verpligt, om twe medearbeiders te verzoeken. En naardien hun tegenwoordig huis reeds bouwvallig, en ſlegts voor drie menſchen ingericht was, terwyl 'er egter lieden van beide kunnen in wonen moeſten, zo dat zy wanneer 'er bezoek was, zig nauwelyks keren konden, veel min plaats vinden om te ſchryven; zo verzogten zy, dat men hen, indien het doenlyk was, helpen wilde, een nieuw huis, met een groot en twe kleinere vertrekken, te krygen, doch deze wenſch heeft niet dan vier jaren daarna kunnen vervult worden.

HET ZEVENDE JAAR

1739.

INHOUD.

§. 1.

DE kleine opwekking van 't vorige jaar nam in het tegenwoordige niet af, maar werd in tegendeel, fchoon onder allerly afwiffelingen, kragtdadiger en, door de ver-

dere verkondiging der lere van den Here Jesus, uitgestrekter; terwyl zig de Heer naar deszelfs wysheid van verscheidene uitwendige en, naar den schyn, niet altoos aangename omstandigheden bediende, om de heidenen onder het gehoor van 't Goddelyk woord te brengen, en hunne harten tot aanneminge van het zelve te bereiden. Reeds in den beginne van 't jaar was de koude zo fel, en enige mylen zuidwaards van de volkplanting zo veel ys, dat de Groenlanders op hunne neringe niet naar gewoonte uitvaren konden, des velen uit gebrek van spek tot hunne lampen, en van andere levensmiddelen, van koude en honger om 't leven kwamen. Door dezen nood werden velen gedreven, hunnen toevlugt by de *Europeanen* te nemen. Velen moesten drie mylen, ja zommigen een gehelen dag over 't ys gaan, en hunnen *Kajak* op het hoofd dragen, eer zy denzelven in 't water konden brengen. Zy baden en smeekten ootmoedig, dat men hen ene kleine woon-plaats vergunnen wilde, en hunne vrouwen en kinderen, die zy enige mylen verre op het ys gelaten hadden, afhalen. De Broeders maakten zig aanstonds gereed, en van de volkplanting werd tevens een vaartuig meê gezonden. Doch wegens het ys niet aan het eiland, waarop deze arme lieden gevlugt waren, kunnende komen, moest men ze 'er nog een week laten, tot dat men 'er by zagter wêer naar toe zenden kon, en ze afhalen, na dat zy tien dagen op den sneuw gelegen en hun leven met oude vellen van tenten, met leder van schoenen, en zegras, onderhouden hadden. Ondertusschen had egter een Groenlander gewaagt, zyne vrouw benevens twe kinderen af te halen, die hy ook dadelyk in een *Kajak* herwaarts bragt, hebbende de vrouw, met het kleinste kind op haar rug, in een ander *Kajak* geplaatst, welken hy aan den zynen vast maakte, terwyl hy 't grootste kind agter zig zelven op de Kajak vast gebonden had.

Dus kregen de Broeders hunne twe groenlandsche huizen door de aankomst dezer lieden zo vol, dat zy zig nauwelyks verroeren konden, en namen de gelegenheid, die hen de uitwendige nood dezer heidenen verschafte, waar, om hen aan 't hart te komen, vonden ook by zommigen velen ingang, gelyk men uit derzelver oplettenheid en begeerte, om nog meer te horen, bespeuren kon. „ Ach (zeiden ze) wy en onze voorouderen hebben zo „ lang niets geweten nog geloofd! Wie zou toch nu niet „ wil-

„ willen horen en geloven. „ Daarbenevens erkenden de Broeders de verandering hunner eigene uitwendige omftandigheden met hartelyke dankbaarheid jegens God, den bron aller goede gaven, en jegens hunne Broeders. „ Want „ (zeggen ze) daar wy ons voor weinig jaren in den ui„ terften nood verblydden, wanneer ons de Groenlanders „ na veel biddens en fmekens enige benen, die zy zelven „ niet luftten, verkogten, en ons tevens zo veel fpot en „ hoon, als zy maar konden, aandeden, hebben wy tans „ van dezelve Groenlanders dagelyks vyftien tot twintig „ uitgehongerde menfchen rondom ons ftaan, wanneer wy „ eten, welken wy ook, zo veel in ons vermogen is, naar „ nooddruft dienen, voor al daar wy reeds enige we„ ken flegt wêer gehad hebben, zo dat zy niets hebben „ kunnen *verwerven* (*). Wy geloven ook, dat onze „ handreiking by dit arme volk niet zonder zegen zyn zal: „ het maakte ook veel indruk by hen, wanneer wy hen „ zeiden, dat onze Broeders en vrienden ons voorname„ lyk uit die reden zulke weldaden lieten toekomen, dat „ zy naar het heil en de zaligheid der Groenlanderen zo „ vurig verlangden. " (†)

Onder deze vlugtelingen bevond zig ook een man, die zyne vrouw in het kraambedde verlaten had, en tans by de Broeders wonen wilde. Zy zonden hem egter met een gefchenk te rug, en gaven hem te kennen, dat hy, indien zyn voornemen was zig te bekeren, met zyne vrouw herwaarts komen zoude. Hy heeft egter enen an-

(*) Dus noemen de Groenlanders hunne verrichtingen op de jagt en de viffchery, en wie zig en anderen onderhouden kan, word by hen een *verwerver* genoemd.

(*) Men denke niet, dat de Broeders dus doende de Groenlanders door lighamelyke weldaden naar zig getrokken, tot Kristenen gemaakt, en by een gehouden hebben. Deze lieden vertrokken weer: Uit het volgende zal men van het uitwendig beftaan der Groenlandfche gemeente en de verzorging hunner armen een klaar denkbeeld krygen. Het is wat anders, iemant door weldaden naar zig te trekken en *Profelyten* te maken, en in tegendeel, iemant, die in lighamelyke armoede is, zonder aanzien des perfoons en deszelfs gevoelens te helpen, en hem by die gelegenheid met zynen Schepper bekend te maken. Anders zoude men erger zyn dan een Heiden.

anderen weg genomen. In 't voorjaar bragten de Broeders deze arme lieden op hun eigen verzoek naar hunne vorige plaatzen terug: een enig huisgezin bleef by de Broeders, en de anderen beloofden, vlytig te zullen bezoeken, en tegen den winter ook by hen te wonen, om het woord van God te horen.

§. 2.

Intusschen bleven de Broeders niet stil te huis zitten, maar begonnen reeds in February, naar de heidenen te varen, schoon zy hun vaartuig vry verre over 't ys dragen moesten. Hunne Groenlanders vonden zig door gebrek van levensmiddelen verpligt naar *Kangek* te vertrekken. *Johan Bek* voer met hen, om hen gedurig te onderwysen, en ook den anderen heidenen het heil hunner zielen aan te prysen. Van zyn verblyf, 't welk twaalf dagen duurde, meld hy onder anderen het volgende:

„ Hier vonden wy op een eiland vyf huizen, en men herbergde ons allen in het grootste. 's Avonds hield ik met de onzen ene Bedestonde, waarover zig de wilden verwonderden. Den 3den Febr. sprak ik, na een lied gezongen en gebeden te hebben, van de liefde Gods jegens alle menschen, en hoe hy wil, dat alle menschen zalig worden en tot kennisse der waarheid komen. Van de onzen sprak ik met een ieder afzonderlyk, en vermaande *Mangek* voornamelyk, dat hy, als de eerste, die zig in onze onderwyzing begeven had, een voorbeeldig leven onder de anderen voeren zoude. Den 4den kwamen velen uit de andere eilanden naar *Kangek* om te danssen. Het huis was zo vol, dat men niet zitten kon. Wy ontweken in een klein huisje, en lieten hen de gansche nagt tieren. Na dat zy uitgeslapen hadden, sprak ik kortelyk met hen van de Schepping, den Val en de Verlossing. In het avond-gebed werd de groenlander *Megak*, naast welken ik sliep, zeer bewogen. Toen wy ons lagen, herhaalde hy 't gebed meermaals, en vroeg, hoe 't gegaan was, wanneer de Heiland ons van den duivel verloste. Het was my zeer aangenaam, dat hy over zulk ene voorname stoffe vroeg, en ik sprak 'er met hem langer dan een uur over. Den 6den begon hy 'er wêer

van te fpreken, zo dra wy des morgens vroeg ontwaaken. Na het morgen-gebed gehouden te hebben, ging ik over het ys naar een ander eiland, om de wilden te onderwyfen. Ik gevoelde een innig medelyden met hunne blindheid, en hoe baarblykelyker het onderfcheid was, hoe meer kon ik de genade, die de Heer aan *Kajarnak* en deszelfs huis gedaan had, pryfen. Hy verlangde zeer naar *Nieuw-Herrnhut*, alzo hy 't tans onder het tieren der heidenen zeer benauwd heeft. De menfchen werden des avonds zeer verlegen, om dat drie mannen, die uitgevaren waren, over den tyd uitbleven. Ik vertroofte hen met de hope, dat zy waarfchynelyk zo lang uitbleven, om dat zy iet zouden gevangen hebben, dat ze niet dan met moeite herwaarts brengen konden. Dewyl ze nu omtrent middernagt met twe zee-honden te huis kwamen, meenden zy, dat ik waarzeggen kon, en wilden voortaan al 't geen ik zeide geloven. Zy waren den 7den zeer oplettende by ene redenvoering van 's Heilands liefde, die hem bewogen had in de wereld te komen, en ons door lyden en fterven te verloffen. Niet te min gingen ze 's avonds weer naar de danfery, doch ettelyken bleven by my, en luifterden met veel aandagt naar 't geen ik zeide. Dus werden ook de overige dagen tot op den 11den toegebragt. Nu waren zy eens zeer begerig om te horen, dan wêer lieten zy zig verleiden. Intusfchen fprak ik met de onzen, en vooral met de kinderen, die zeer begerig zyn, vlytig van 's Heilands menfchwordinge, deszelfs lyden en fterven. Zy verlangden allen zeer naar huis. By den affcheid gaf *Megak* my een vogel, om zyne dankbaarheid te betuigen, dat ik in zyn huis geflapen en van den Heiland met hem gefproken had. 't Geen my zeer aanmerkelyk was, om dat anders de Groenlanders liever nemen dan geven."

In een brief, welken hy by zyn verblyf te *Kangek* naar *Nieuw-Herrnhut* fchreef, word onder anderen het volgende gezegt: „ Wanneer ik deze menfchen befchouw, „ hoe zy zonder God, zo als ze door de natuur gedreven „ worden, leven, word my de uitnemende liefde onzes „ getrouwen Zaligmakers, op nieuws zeer gevoelig en „ groot. *Ons* is barmhartigheid gefchied. Hy heeft ons, „ die eertyds ook vervreemd en niet zyn volk waren, naby gebragt, zo dat wy weten, wat wy aan hem hebben, „ en durven gedurig tot hem in 't geloof naderen. Ach „ dat

„ dat wy in ſtaat waren, zyne liefde en vrye genade te
„ beantwoorden. Dan wy hebben niets om hem te ver-
„ gelden. Het enige, dat hem aangenaam zyn zal, is ons
„ *Hart.* Geven wy hem dat, wy zyn zalig, en de vyand
„ kan ons met zynen gehelen aanhang geen ſchade toe-
„ brengen: Want des Heilands wonden zyn onze zekere
„ ſchuilplaatzen. Wy moeten egter waken en bidden, zul-
„ len wy overwinnen. Want de Duivel heeft groten toorn
„ tegen de genen, die hem reeds ontrukt zyn, hoe veel
„ groter derhalven tegen ons, die zynen Ryke afbreuk
„ tragten te doen. Ik beſpeure hier zyne liſtige aanſlagen
„ en verzoekingen zeer kennelyk en op velerly manieren:
„ Doch de Heer geeft ons in allen de overwinning. Hem
„ zy de eer en de dankzegging tot in euwigheid. ”

§. 3.

De Broeders ondernamen mêer dergelyke bezoek-reizen. En nademaal de Deenſche Heren Miſſiouariſſen, by gebrek van een eigen vaartuig en roejers, niet altoos uitvaren konden, wanneer zy wilden; zo namen de Broeders dezelven mede, en hadden dus het genoegen de liefde en hulp, die hen in het zelve geval door den Heer *Egede* en de zynen eertyds bewezen was, te kunnen vergelden. Schoon men nu nog hier en daar heidenen vond, die niet gewillig waren, om zig te laten onderwyſen, men vond egter ook vele leergierigen, die de onderwyſing met dank aannamen, om dat men, naar zy zeiden, zig duidelyker in hunne taal uitdrekken kon, en hen niet ſlegts voor las, en eiſchte, dat zy zulks van buiten leren zouden, maar zig tans ook in vrye of ongedwongene geſprekken over de voorgedragene leerſtukken met hen inliet. De waarheid vond ook by velen ingang, en men beſpeurde dikwils onder het voorſtel ene kragtige beweging by de toehoorders. Hun verſtand was egter, zo lang zy nog vremd waren van het ware leven, dat uit God is, zeer verduiſterd. Zo verre waren zy gevorderd, dat zy uit de zigtbare dingen enen onzigtbaren Schepper erkenden, vreesden, en denzelven leerden aanroepen om voedſel, kleding en lighamelyke gezondheid. Dan zo dra men ze zogt op de diepe verdorvenheid der ziel te brengen, en hen de noodzakelykheid van de bekeringe en het geloof in den Here Jeſus aanpryzen wilde, kon-

konden en wilden zy 'er niets van begrypen, werden of moede te horen, of ftemden alles toe met hun gewoon zeggen: *Wy geloven zeer;* waardoor zy, gelyk men hoe langer hoe meer befpeurde, te kennen geven wilden, dat men toch met hen zou te vrede zyn en hen maar laten gaan. En fchoon 'er by den een of ander een meerder nadenken ontftond, het bragt egter altoos gene heilzame zelfskennis en reikhalzen naar een Schepper en Verloffer voort, maar veeltyds niet dan allerhande vragen over zaken, die tot het wezentlyke niets deden, en, behalven dat zy weinig nut verfchaffen konden, dezen onwetende volke niet ligt door antwoorden klaar te maken waren. Dus vroeg, by voorbeeld, een van hen, die reeds veel wift en niet te min verre van het Koningryk Godts bleef: of God dan niet gehoord hebbe, toen de Slang met *Eva* fprak, en waarom hy haar niet gewaarfchuwd en den Val belet hebbe? Doch de meeften dagten niet eens zo verre. Zy hoorden 't en verwonderden zig 'er over, maar zo dra 'er zig ene gelegenheid opdeed ter voldoening van hunne luften, gingen ze heen, en lieten het weinige, dat in hun gemoed nog enigen grond mogt gevat hebben, verftikken.

Daarenboven moeft men dikwils allerly woefte en zelfs wrede handelingen aanzien, zonder altoos in ftaat te zyn, om dezelven te beletten. Ene oude vrouw, die (naar 't fcheen) des nagts geftorven was, werd aanftonds, naar de groenlandfche manier, door haren zoon in een vel gepakt en met riemen vaft gebonden. Een uur daarna begon de gewaande doode jammerlyk te fchreuwen. De groenlanders hielden zig uit vreze 't enemaal ftil. Op het aandringen van een der Miffionariffen, ontblotte egter de zoon het aangezigt van zyne moeder, en vroeg of zy nog leefde? Doch toen zy niet fprak, bond hy ze weêr vaft. Ene wyl daarna begon ze weêr te fchreuwen. Toen ftak haar de zoon een ftukje fpek op een houtje in den mond, om te zien, of zy nog dadelyk leefde. Zy flokte het op, doch niet verder willende fpreken, bond hy ze weêr vaft. Na dat zy voor de derde reis gefchreuwd en op de vraag van haren zoon geantwoord had, maakte hy ze eindelyk, na ene ernftige vermaning van den Miffionaris, los. Hy heeft ze egter naderhand ftilletjes wêer in 't vel gebonden, door het venfter gelaten, tot aan het water afgerolt, en, uit vreze van belet te worden, naar een ander eiland overgevoerd, alwaar hy ze levendig heeft begraven. Wanneer

hem

hem naderhand zyne wreedheid onder 't oog werd gebragt, antwoordde hy: dat ze een geruimen tyd haar verstand niet regt had kunnen gebruiken, en ook in vele dagen niets gegeten had; en dewyl ze dus niet langer zou hebben kunnen leven, had hy ze geenzins wreedlyk gehandeld, en niets gedaan, dan een einde van haar elende gemaakt. Men heeft naderhand bemerkt, dat 'er overal, waar zy haar gesleept hadden, een kruis in de sneeuw gemaakt was, (*) ten einde haar geest niet weder keren, en hen lieden verontrusten zoude.

§. 4.

Zo zeer de Broeders van droefheid over den jammerlyken toestand der heidenen getroffen waren, zo verblyd waren ze in tegendeel over de bewyzen van genade, die zy in *Kajarnak* en de overigen leerlingen bespeurden. Men ontdekte by hen niet alleen ene ware overtuiging van het Goddelyk aanwezen, en een diepen eerbied voor het zelve; niet alleen ene vreugde over de opstandinge der doden, de wederkomste van den Here Jesus, en de zaligheid der gelovigen hier namaals, maar ook, en wel voornamelyk, een gevoel van hunne elende, ene vreugde over die in de verzoeninge van Kristus geopenbaarde liefde Godts jegens de gevallene menschen, en ene gedurig toenemende begeerte naar het woord des levens. En dat het werk der genade in hunne harten diepen wortel geschoten had, zulks openbaarde zig in de verandering van hun gedrag, in de vrywillige verlochening der heidensche dartelheden, en in het vrolyk dragen van de versmadinge der wilden, van welken zy verlaten, gehaat en bespot werden.

Vooral was *Kajarnak* zeer opgewekt, zo dat hy menigmaal nog ene vermaning na de Katechisatie aan de zynen deedt, ten einde dezelven op te wekken om de gehoorde waar-

(*) Of dit onder de Heidenen een gewoon gebruik is, en waar aan hetzelve zynen oorspronk verschuldigd zy, heb ik niet kunnen ontdekken. Indien de gissing, dat zig zommigen van de oude Noorweegsche Kristenen met de Groenlanders zullen vermengd hebben, grond had, dan zoude het maken van kruissen nog afkomstig kunnen zyn van de toenmalige Ceremonien.

waarheid, na zo lang in de onwetenheid geleefd te hebben, met een gewillig en dankbaar hart aan te nemen, en dezelve tot ene ware bekeringe te laten werken; of hy bragt de verhandelde ftoffe in een fchoon, kort, egter kragtig gebed; waarby men vooral aanmerken moet, dat hem zulks noit bevolen, nog enige aanleiding daartoe gegeven was. Hy was daarbenevens fchrander en levendig van geeft, hielp zyne leraars zulke woorden, als zy zogten, uit te vinden, gemerkt hy hunnen zin en mening reeds vry wel begreep, zo dat hy hunne uitdrukkingen dikwils verbeterde en befchaafde. Dus begrepen zy van agteren, hoe gelukkig het geweeft zy, dat ze in de eerfte jaren het befluit genomen hadden, van niet met de heidenen terftond, en flegts om zig in de taal te oeffenen, over Goddelyke zaken te fpreken, alzo hen tans nog door een opregt en eerlyk gemoed zulke dubbelzinnige uitdrukkingen aangetoond werden, die ligtelyk, door de verblinding des Satans, by de lofe heidenen zouden hebben kunnen aanleiding geven tot allerly ongerymde en afgodifche gevoelens. Het aangenaamfte by deszelfs onderwyzing was, dat hy niet wagtte, tot dat men hem vroeg, of een van buiten geleerd antwoord liet opzeggen, maar dat hy zelve vroeg en zig antwoord en verklaring van de leraren liet geven. En dat het niet by de kenniffe der waarheid alleen gebleven zy, maar dat dezelve ook levendig en werkzaam in zyne ziele was, zulks kon men by verfcheidene gelegenheden klaar zien: dus betuigde hy by ene redenvoering over de veiligheid, dat, wanneer een bofe gedagte, of ene kwade neiging, by hem opkome, hy zig aanftonds, waar hy ook zy, tot den Here Jefus kere, en denzelven inwendig aanroepe, dat hy hem door zyn bloed daarvan gelieve vry te maken.

§. 5.

Dewyl men nu by de leerlingen niet alleen een kragtdadig genade-werk befpeurde, maar ook een innig verlangen naar den Doop, 't geen zig zeer kennelyk openbaarde by ene verhandeling over *Exod.* XII. en 't geen daar gezegt word van 't Paafch-lam, en de voorbeeldelyke werking van deszelfs bloed, zo kon men niet langer wagten, hen dit genade-middel mede te delen, en hen den weg te banen tot de genietinge van alle door het bloed des Heilands

ver-

verworvene heilgoederen. Hierin ging men egter met vele omzigtigheid te werk; des men den eerſten, die reeds over een jaar onderwezen was, te weten *Mangek* te kennen gaf, dat men hem tans niet in ſtaat vond, deze genade te ontvangen, alzo men tot hiertoe wel vele beweging, maar niets beſtendigs by hem beſpeurd had; 't geen hy ook met beſchaming en vernedering bekende. Miſſchien ging men hierin te verre, door van buiten meer bewys van een eerſtbeginnende, aan welken men doch een arbeid van Gods Geeſt beſpeurd had, te eiſſchen, dan men van een ongedoopten verwagten kon. Miſſchien is de ſmart en het verdriet over deze terug zettinge de oorzaak geweeſt, dat hy ene wyl daarna weg ging, en zig noit, ſchoon hy dikwils weêr gekomen is, heeft kunnen herſtellen, tot dat hy zig eindelyk t' enemaal onder de heidenen verloren heeft. Men kan 't egter den Miſſionariſſen niet euvel duiden, dat zy ten aanzien der eerſtelingen, die zy voornemens waren te dopen, zo naukeurig waren, want zy begrepen zeer ligt, dat deze handeling opmerking verwekken zoude, en de heidenen op het leven en gedrag der nieuwe Kriſtenen oplettender maken.

Dienvolgens namen zy niemand dan *Kajarnak* met de zynen in de nadere toebereiding tot den Doop, onderwezen dezelven dagelyks in de noodzakelykſte ſtukken van het kriſtelyk geloof, die ze ligtelyk begrypen konden en in gedagtenis houden; des deze heilige handeling op den 29ſten Maart, (*) zynde de eerſte Paaſch-dag, verrigt werd. Na dat de Dopelingen voor de ganſche vergadering op de vragen van den Miſſionaris eenvoudiglyk rekenſchap hadden gegeven van de hope, die in hen was, en met hart en

(*) De leus of het woord van dien dag was uit *Ezech.* XXXVII: 26, 27, 28. en luid dus: *Ik zal een verbont des vredes met hen maken, het zal een euwig verbont met hen zyn: en ik zal ze inzetten, en zal ze vermenigvuldigen; en ik zal myn Heiligdom in 't midden van hen zetten tot in euwigheid. En myn Tabernakel zal by hen zyn, en ik zal hen tot een Godt zyn, en zy zullen my tot een volk zyn: En de heidenen zullen weten, dat ik de HERE ben, die Iſraël heiligt, als myn Heiligdom in 't midden van hen zal zyn tot in euwigheit.* De ondervinding toont, dat deze belofte heerlyk by de vier eerſtelingen vervult is. De Amen, de trouwe en waarachtige getuige zal ook het overige ſchenken.

ı mond belooft hadden, het heidenfche wezen t' enemaal
verzaken, by hunne leraren ftandvaftig te blyven, en 't
vangelie waardiglyk te wandelen, werden deze vier eer-
elingen uit het Groenlandfche volk, onder een kragtig ge-
ed en opleggingе der handen, van de magt der duifternis
y gefproken, hunnen regten Heer en Heiland Jefus Kris-
s toegewyd, en vervolgens door den Doop in den name
s Vaders, des Zoons en des heiligen Geeftes, der kris-
lyke Kerk ingelyft. *Kajarnak* werd *Samuel*, zyne vrouw,
nna, zyn zoon, *Matthæus*, en zyne dogter, *Annaatje*
naamd. Onder de handeling befpeurde men ene kragt-
dige genade, niet alleen aan de Dopelingen, die een
oed van tranen ftortten, maar tevens aan de aanfchouwe-
n, die ook deelgenoten dezer genade wenfchten te worden:
n welken opzigte zy ook, na ene vermaning om hunne
rten aan den Geeft van God over te geven, vertrooft
erden.

§. 6.

Doch de vreugde, een hoopje van eerftelingen te zien,
ı de hope van het zelve haaft te vermeerderen, fcheen
nsklaps en t' enemaal te verdwynen. Want 'er waren
uwelyks vier weken na den doop verlopen, wanneer de
vager van *Samuel Kajarnak*, die ook by de Broeders
oonde, door ene bende van moordenaren uit het noorden
ugebragt werd, onder het voorwendfel, dat hy den zoon
n den aanvoerder der moordenaren eertyds dood geto-
rt had. Zy hadden hem by *Kangek* op de zeê gelokt,
ı vervolgens met een harpoen op eene fchelmagtige wyfe
worpen. Schoon hy nu denzelven uit het lyf rukte, en
het land vlugte, hy werd egter agterhaalt, dertienmaal
fteken, en van ene klippe afgeworpen, waar men hem einde-
k na veel zoekens in ene holte vond, en begroef. Nade-
aal nu de moordenaren gedreigd hadden, ook *Samuel*, en zy-
en tweden zwager, te willen vermoorden, en noch de Euro-
eänen noch de Zuidlanders te vrezen, werden de gedreigden
et vreze bevangen, en meenden allen te vlugten. Men zogt
ezelven uit het woord van God te trooften, en de Heren op
e volkplanting verzuimden niets in 't werk te ftellen, 't geen
ienen kon om de moordenaren te vinden, ten einde de-
elven op ene behoorlyke wyze te doen ftraffen, hadden ook

het geluk, den aanvoerder benevens ettelyken zyner me
gezellen, in tegenwoordigheid van meer dan hondert Groe
landeren, gevangen te nemen. Ondervraagd wordende beke
de hy, behalven dezen moord, nog drie groenlanders m
eigene handen vermoord, en by drie anderen geholpen
hebben. Dan aan de menschelyke wetten niet onderwo
pen, en van de Goddelyke nog t' enemaal onkundig zynd
werd hy, na dat men hem de tien Geboden voorgelez
en scherpelyk gedreigt had, ontslagen, doch twe zyner me
gezellen, die eertyds in het woord van God reeds onde
wezen waren, werden met slagen gestraft. Doch hierdo
werd de vreze van *Samuel* niet weggenomen, maar vermee
derd, en na enigen tyd in onrust en twyffelmoedigheid to
gebragt te hebben, verklaarde hy zig verpligt te rekene
des vermoorden broeder, *Okkomiak*, op welken de moo
denaren het voornamelyk toelagen, naar 't zuiden in v
ligheid te brengen: terwyl hy voor zig zelve voorneme
zy, aldaar by zynen oudsten broeder te blyven, en denz
ven t' eniger tyd mede herwaarts te brengen. Hier teg
bragten de Broeders al 't geen zy konden in, hunne vre
te kennen gevende, dat hy, nog een nieuwling zynde,
vooral zyne twe kinderen, zeer ligt weer zouden kunn
verwilderen. Zy hielden hem zyne by den doop geda
belofte voor; met aanbieding van hem en de zynen,
lang de moordenaren hierom streeks bleven, te onderho
den, ten einde noch hy noch zy behoefden uit te varen. D
ze voorstellingen troffen hem zeer gevoelig, hy ween
met hen over hunne droefheid, kon egter niet besluiten hi
te blyven. Dus moesten zy, na hem nogmaals tot getrou
heid en een goed gedrag onder de heidenen vermaand,
in een gebed, 't geen zy knielende en onder vele tranen
den, den getrouwen Herder ter bewaringe aan bevolen
hebben, met een bedroefd hart zien vertrekken, en de g
sche buurt, binnen twe weken, van Groenlanderen, beh
ven twe tenten, t' enemaal ontbloot zien, en vervolgens
nieuwe verwyting met lydsaamheid dragen, dat ze wel h
denen dopen konden, maar niet tot ware Kristenen make
noch dezelven van de omzwervende levenswyze ontw
nen, en tot hunnent houden. De hope, van hunne e
stelingen weêr te zien, scheen t' enemaal verdwenen
zyn, en zy konden toen op generly wyze voorzien, dat
ze vlugt en schynbaar verlies t' eniger tyd door een zo
ken zegen zoude achtervolgt worden.

§.

§. 7.

Het duurde egter niet lang, of zy werden enigzins in unne droefheid vertrooft. *Samuel* kwam wel in dit jaar iet wederom: dan 'er voeren een en twintig boten Zuidinders voorby, onder welken zig ook de vrienden van en mede gevlugten *Simek* bevonden, die narigt bragten, at ze de vlugtelingen onder wegen gefproken, en vele ver- /onderenswaardige zaken van God by hen gehoord hadden, waarvan ze nader wenfchten onderrigt te worden. Zy ankten ook voor de weldaden aan hunne landsgenoten be- /ezen, en in 't byzonder dat men de vrouw van *Simek*, ie by 't baren reeds voor dood gehouden werd, wêer :vendig gemaakt had. Men had haar namelyk, by ene vare flauwte, door enige druppelen levens-balfem, tot aar zelve gebragt; 't geen deze eenvoudige lieden voor t zeer verwonderlyks en groots hielden. Dus zagen de roeders, dat de vlugt van *Samuel* en de zynen miffchien in nut zou kunnen zyn, en durfden enigzins hopen, dat y 't geluid van 't Evangelie vyftig mylen verre in 't Zui- en verfpreiden zoude; 't geen ook van agteren gebleken . Ene wyl daarna kwam *Simek* met de zynen te rug, n tegen den winter kwamen ook de meeften van de Groen- nders, die men in den beginne van 't jaar uit hunnen ongers-nood gered had, by de Broeders wederom; zo at 'er tans negen huisgezinnen by hen overwinterden. (*)

§. 8.

(*) Ook kwamen vele Zuidlanders op derzelver terug-reis t het *Noorden* by de Broeders aan. Onder deze lieden was 'er n, die geen behagen in groenlandfche vrouwen had, om dat y een *Nimrod* meende te zyn. Deze kwam op een zeker tyd, anneer de Broeders enige dagen allen afwezig waren, met een oot gevolg naar hunne woning, en wilde de ongetrouwde zus- r *Anna Stach* met geweld tot zyne vrouw nemen. Doch zy, inne taal reeds verftaande, vlugtte in 't huis, floot de deur, en eed 'er de grendels voor. Dewyl ze nu de deur niet konden oen breken, wilden ze de venfters, in verbeelding dat dezel- :n, gelyk de hunnen, van zee-honds-darmen waren, aan ftuk- :n fnyden. Doch daarmede voerden ze niets uit, terwyl het hen geluk niet in de gedagten kwam, met geweld 'er tegen te fto- ten

§. 8.

Dus ontbrak het weêr niet aan toehoorderen, met wel ken de Broeders hunne dagelykse oeffeningen en onder wyzingen in diervoegen inrichtten, dat zy, behalven d Zondags-predikatie, alle dagen 's morgens en 's avonds ee lied met hen zongen, en vervolgens over ene Bybelsch spreuk, of over ene korte schets van de Heils-orde, (di zy met de *Deensche* Heeren Missionarissen vertaald hadden katechiseerden. Daarbenevens lazen zy hen nu en da een kort begrip voor van de goddelyke huishouding va de schepping af tot op de hemelvaart van Kristus; waarb zy gelegenheid hadden, hen vele nuttige waarheden in on gedwongene en vrye gesprekken in te prenten, en de groen landsche vooroordelen en bygelovige gevoelens uit he hoofd te brengen. Het woord vond ook ingang, en d meesten lieten zig ligt overreden, hunne *Amuleta* of A godische snoeren, die hen tot behoed-middelen tegen ziek ten en een al te vroegtydigen dood verstrekken zouden, t laten varen, als mede de bygelovige onthouding van zeke re spysen, en van den arbeid by ziekten en sterf-gevallen en in tegendeel hun vertrouwen enig en alleen in Go te stellen. Zommigen egter kostte het nog veel, eer z 'er toe overgaan konden, en 'er waren, die liever ver trekken wilden, dan hunnen ydelen wandel naar heiden sche wyze verlaten.

Dus ging het onder velerly veranderingen en afwisselin gen. Veeltyds waren ze onder het gehoor van 't Godde lyk woord slaperig, onverschillig, verhard en ongevoe lig; ja by zommigen bespeurde men ene vyandigheid; e van dezen zogt de *Satan* zig te bedienen, om de waarhei tegenstand te bieden. Op andere tyden waren ze meêr op lettende, aangedaan, en begerig, wilden eensklaps vroom worden, en, al 't geen zy meenden daartoe vereischt t wor

ten. Dus vertrokken ze onder bedreiging, dat zy onverwagt zou den weêr komen. Zy kwamen ook in der daad den 3den dag i groter getal weêr. Doch onze weinige Groenlanders haalden te eersten enige Bootsgezellen van de volkplanting tot hulp, doo welken zy gelukkig verjaagd werden.

worden, te gelyk weten en geloven, zonder de zaak naar behoren te overdenken. Des men dikwils genoeg te doen had, om ze van ligtgelovigheid terug te houden, en hen den waren grond, de uitwerkzelen en kentekenen van 't geloof in tegenoverftelling van ene enkele toeftemming te beduiden. Men had ondertuffchen meer reden, om zig over hunne gewilligheid te verblyden, en op een ryken oogft t' eniger tyd te hopen, dan zig over hunne wispeltu-righeid te benauwen. De kinderen, waarvan reeds fes school gingen, en de anderen jongen lieden, gaven vooral reden, om op betere tyden te hopen. By deze gelegenheid kan ik niet nalaten aan te merken, dat de opwekking der Groenlanderen ook naar buiten goede uitwerkfelen had, en niet alleen de *Deenfche* Heren Miffionariffen aanmoedigde, om ook het begonnen werk met gebed en naarftigheid voort te zetten, maar zelfs den anderen Europeänen aanleiding gaf tot een heilzaam nadenken,

HET SESDE BOEK
DER
GROENLANDSCHE HISTORIE,
VERVATTENDE

Het twede tydmerk van de Zending der Broederen, dat is, van de eerste visitatie 1740. *tot de opbouwinge van de Kerkelyke Vergaderplaats* 1747.

HET AGTSTE JAAR
1740.
INHOUD.

§. 1. *Merkelyk onderscheid tusschen de volgende en vorige jaren, zo ten aanzien van de leerwyze en de bestiering, als ten opzigte van de gezegende uitwerkingen der bekeringe onder de Heidenen.*

§. 2. *Door de* Visitatie *van een Ouderling en de aankomst van een nieuw Mede-arbeider, als mede door een gezegend bezoek van den oudsten* Missionaris, *by de gemeente in Duitschland, komt de zending in een beter staat.*

§. 3. *De leerlingen vertrekken weêr, doch niet zonder hope van een blyvenden indruk.*

§. 4.

§. 4. *Vier verblydende voorbeelden van gelovige Groenlanders, en in 't byzonder de onverwagte wederkomst van den eersteling* Samuel, *als mede de opwekkinge en de Doop van* Sara Pussimek.

§. 5. *Het voorbeeld en de getuigenis der eerstelingen veroorzaakt by de Heidenen alomme vele opmerking.*

§. 6. *De eerstelingen zyn den Leraren by de overzetting van veel dienst, en den Heidenen tot stigting.*

§. 7. *By den overigen is het woord, schoon onder vele afwisselingen, niet onvrugtbaar.*

§. 1.

DE reden, dat ik met dit jaar een nieuw Tydmerk begin, is deze: ik bespeure, dat de volgende jaren merkelyk van de vorigen verschillen, zo wel ten aanzien van der Zendelingen eigene manier van denken en handelen, als ten opzigte van derzelver invloed op de bekeringe der heidenen.

In de punten of grondstellingen der verbintenisse van het jaar 1735. (*) hadden zy dit aanmerkelyk besluit genomen: „ De kennisse van Kristus, zo als hy aan 't kruis de „ reiniging van onze zonden door zyn bloed heeft te we- „ ge gebragt, en allen, die geloven, ene oorzake der „ eeuwige zaligheid geworden is, zal onze Hoofd-lere „ zyn, die wy met woorden, met handel en wandel, „ naar het vermogen, dat God geeft, betuigen willen, „ en daardoor tragten, de heidenen tot gehoorsaamheid des „ ge-

(*) Zie het jaar 1735. §. 6.

„ geloofs te brengen. " Dan dat men by den arbeid aan de heidenen deze grondstelling niet altoos in 't oog heeft gehad en behouden, of, gelyk zy zig kort te voren uitdrukken, dat hunne opregte voornemens, door mangel van eensgezindheid, niet naar wensch ter uitvoer hebben kunnen gebragt worden, zulks bespeurt men op meer dan ene plaats in hunne dagverhalen: en wie het voorgaande tydgewrigt met aandagt gelezen heeft, die zal bemerkt hebben, dat zy in de onderwyzinge der heidenen merendeels, schoon met ene goede mening en naar mate van hunne kennisse, ene leerwyze gebruikt hebben, die, wel is waar, van voren en in de beschouwing (*in Thesi*) de redelykste schynt te zyn; doch die van agteren en in de oeffening (*in praxi*) gebleken is tot ware hartens-opwekkinge niet alleen vrugteloos, maar ook dikwerf hinderlyk en schadelyk te zyn. Daarentegen zal men ook gezien hebben, hoe het Evangelie van den Schepper, die, om zyn gevallen menschelyk schepsel te redden, een mensch is geworden, en ze door zyn eigen dierbaar bloed en onschuldig lyden en sterven verworven en gekogt heeft, als een vuur van den Here in het hart van een nog ten enemaal onkundig Heiden gedrongen is, deszelfs hard en verduistert gemoed week gemaakt en verlicht, en in zyn dode ziele het leven gebragt heeft; en hoe deze eens vooral zo beproefd bevondene leerwyze, dat is, het eenvoudig verhaal en de toepassing der geschiedenis van Jesus menschwordinge, verdienstelyk leven, lyden en sterven, ene onfeilbare werking op het hart der heidenen gehad heeft. 't Is waar, zy is nog tot dit jaar toe aan vele veranderingen onderworpen geweest, des de uitkomst ook zeer verschillende geweest is. Dan hoe wyzer men door de ondervinding geworden is, en uit de uitwerking geoordeeld heeft van de oorzaak, hoe meer heeft men zig 'er op toegelegt, om onder de heidenen niets anders te weten, dan Jesus Kristus, en wel als gekruist, en dus heeft men bevonden, dat het Evangelie ene kragt Gods is, waardoor de allerwoeste en domste heidenen getrokken en overwonnen worden.

Zy hadden, wel is waar, een vrugtje van hun arbeid gezien, te weten *Samuel Kajarnak* en de zynen; zy zouden ook hunne moeite met deze vier zielen rykelyk betaald gerekend hebben, hadden zy ze niet met hartzeer moeten zien vertrekken, onzeker of zy dezelven oit weêr zouden

den te zien krygen, terwyl 'er zig nog weinig hope opdeedt, dit verlies door anderen eerlang vergoed te zien. Doch de opwekking onder de Groenlanderen begon eerft in dezen tyd regt ftand te grypen, en het getal der gedoopten nam fchielyker toe, dan men oit had kunnen verwachten.

Hierby kwam ook ene gunftige verandering ten aanzien van hunne uitwendige omftandigheden, gemerkt 'er van dezen tyd af niet alleen voor hunnen nooddruft en onderhoud dermaten gezorgt werd, dat zy aan de verzoeking, of van honger te vergaan, of hun poft tot fmaad der waarheid te verlaten, niet meer bloot geftelt werden, maar ook vele zaken, die hen te voren in verlegenheid gebragt hadden, door een Koninglyk bevel (*Refcript*) verligt en uit den wege geruimt werden.

§. 2.

Uit dien hoofde heb ik gemeend, een nieuw tydmerk met dit jaar te moeten beginnen, en de gezegende veranderingen van het werk der bekeringe ten dele toe te fchryven aan de *vifitatie* van den Eerwaarden *Andreas Grasman* (*), die *Johan Schneider* als een nieuw mede-arbeider mede bragt; ten dele aan het gezegend bezoek van den oudften zendeling in Duitfchland, waardoor de Broederen in Groenland gelegenheid kregen, niet alleen zelven in de zaligmakende kenniffe en ondervindinge der voldoende en algenoegfame verdienften van onzen dierbaren Verloffer, in navolginge van de Broeder-gemeente, die ten dien op-

(*) Men had in 't vorige jaar reeds de Groenlandfche Broederen door den Broeder *Wenceslaus Neiffer* willen laten bezoeken. Dan het volk van 't fchip hadden hem niet by de Bals-rivier aan 't land gezet, gelyk zy naar de aanwyzing hunner Redeeren hadden moeten doen, maar wilden eerft ter koopmanfchap naar Disko varen. Hier werd het fchip weggenomen, en *Neisfer* moeft met een ander fchip onverrigter zaak terug keren.

opzigte zedert het jaar 1734. (†) merkelyk toegenomen had, aan te groeyen; maar ook in hun ommegang met de Groenlanderen meer aan te dringen, op de vrye genade door het bloed des Lams verworven, dan op ene moeyelyke en merendeels onvrugtbare leringe van vele, ten minsten voor eerst beginnende, onnodige waarheden, die ofte van wegens derzelver veelvuldigheid niet regt kunnen begrepen, ofte, zo lang het ware leven en de kragt van Jesus bloed ontbreekt, behoorlyk aangewend worden.

Doch dewyl ik van deze visitatie niets byzonders aangetekend vinde, en ook geen gewag kon gemaakt worden van enig arbeid aan gedoopte groenlanderen, alzo 'er gene meer tegenwoordig waren, terwyl het nut, dat de Missionarissen zelven uit deze visitatie trokken, beter in een stil harte kon overdagt en bewaard dan beschreven worden; zo zal ik 'er niets meer van zeggen, dan dat de hier boven genoemde twe Broeders, beiden in Moravien geboren, gansch onverwagt op den 20sten May met een Hollandsch schip aankwamen. De schipper moest ze festien mylen van Godhaab in een boot van boord zetten, en langs denzelven weg zouden de Broeders hunne levensmiddelen afhalen. Dit geschiedde niet zonder verscheide gevaren. Zy konden alles niet op ene reis mede nemen: uit dien hoofde wilde de schipper wat nader by hen komen, en behield drie van hen aan boord; kon egter van wegens tegen wind en sneuwagtig weer niet aan 't land komen. Dus moesten zy eindelyk de levensmiddelen in de openbare zêe overnemen en op het naaste eiland weêr ontladen, alwaar zy agt dagen blyven moesten, om beter weer af te wagten, en geraak-

(†) Hiervan is het lied: *O gy ons uitverkoren hoofd* enz. een schoon gedenkteken. „ De noodzakelykheid van Jesus „ dood —— gaf my (dus schryft de Heer Graaf ten dezen op- „ zigte) een doorzigt in de gantsche lere des heils, waarvan ik „ de eerste gezegende proeve aan myn hart —— en aan dat my- „ ner geliefde Broederen en Mede-arbeideren maakte. Zedert „ het jaar 1734. werd Jesus Zoen-offer onze eigene, openbaare, en „ enige stoffe, ons algemeen middel tegen al 't kwaad in leer en „ leven, en blyft het in eeuwigheid „. Zie de Voorreden van de Budingsche verzamelingen.

raakten nog op 't laaft in gevaar van fchipbreuk te lyden op ene blinde klip.

Andreas Grasman reisde naar een gezegend verblyf van tien weken over Kopenhagen naar Duitfchland te rug en nam den oudften Miffionaris *Matthæus Stach* tot een bezoek in de gemeente met zig, na dat zy nog beiden op den 4den July het trouwen van den tweden Miffionaris *Frederik Böhnifch* (*) met de jonge dochter *Anna Stach* bygewoond, en over de maaltyd de vreugde gehad hadden, den eerfteling *Samuel*, aan wiens wederkomft velen getwyfeld hadden, zeer vergenoegt te zien weder komen.

§. 3.

Wat den arbeid onder de Groenlanderen aangaat, het zag in 't begin dezes jaars vry flegt uit. Het ontbrak wel niet aan bewegingen, voor al wanneer met hen gefproken werd van den Here Jefus en deszelfs lyden; doch het kwam by zeer weinigen tot ene grondige opwekkinge en levendigmakinge van het hart. Velen wederftonden de waarheid, voor al wanneer zy over ietwes beftraft werden: by voorbeeld, ene vrouw, aan welke men ter oorzake van haar liegen onder het oog bragt, hoe ze dus doende niet tot God, maar tot den vader der leugens ftond te komen, antwoordde met ene onbefchaamde ftoutheid: dat ze niet begeerde tot God te komen, noch zyn woord te gehoorfamen. Het fcherpfte van den winter was zo ras niet voorby, of de meeften vertrokken, fchoon ze nog door geen gebrek 'er toe gedrongen werden, en in de maand April volgden hen de overigen. „ Wat nu van 't geen wy (de „ Broeders fpreken) dezen winter onder hen gezaaid heb„ ben, zal bekleven zyn, is den Here bekend. Aan de„ zen en genen hebben wy wel gezien, dat zyn gemoed „ geraakt geworden is, doch de magt der duifternis is hen „ nog

(*) Zyn Amtgenoot *Johan Bek*, was reeds twee jaren te voren met de jonge dochter *Rofina Stach* in den egt verbonden.

„ nog te fterk (*). Wy vermaanden hen by 't affcheid
„ nemen, het gehoorde niet te vergeten, maar het zelve
„ vlytig te overdenken, en de aangebodene genade tot wa-
„ re bekeringe van hunne harten aan te nemen. Zy ver-
„ trokken in vrede, en naar het getuigenis van zommigen
„ verlieten ze ons met een beklemd hart. De arme kinde-
„ ren, die dezen winter zo wakker geleerd, en ene byzon-
„ dere liefde voor ons gekregen hadden, gingen ons het
„ meeft ter harte, en wy hadden ze gaarn by ons gehou-
„ den, indien de ouders ze gelaten hadden. Wy gaven
„ hen hunne lees-boekjes mede, in welken ook enige ge-
„ beden en allerly vermaningen gefchreven zyn, die zom-
„ migen reeds lezen kunnen, met aanmaninge, dat ze daar-
„ uit ook voor de anderen lezen zouden. Voorts hebben
„ wy de heidenen, die enige mylen rondom ons wonen,
„ vlytig bezogt, zo dikwils als weer en wind zulks ge-
„ doogt hebben. De vrugt is nog gering: doch komen 'er
„ zomtyds enige, en bidden, dat wy ze haaft weêr bezoe-
„ ken zullen. Ach, dat hunne harten eens door de genade
„ regt mogten getroffen en week gemaakt worden! Den
„ Here is niets onmogelyk. Hy kan de dingen roepen, die
„ niet en zyn, als of ze waren."

§. 4.

☞ Hoe fchraal het ook uitzag, de vervulling van dezen wenfch begon egter haaft te naderen. De eerfte vreugde beleefden de Broederen, wanneer, zo als reeds gemeld is, *Samuel Kajarnak*, na een afzyn van een jaar, niet alleen gelukkig en zonder fchade aan zyne ziele te rug kwam, maar ook zynen broeder, om welken te winnen hy voornamelyk vertrokken was, en tevens zyn huisgezin mede bragt. Hy kwam op 't onverwagft in het vertrek, waar de Brui-

☞ (*) Naderhand heeft men egter, wanneer ze bezogt werden, een merkelyk onderfcheid befpeurd tusfchen hen en andere heidenen, niet alleen ten aanzien der kennisfe en der leergierigheid, maar ook ten aanzien van hunnen wandel. En de volgende oogft heeft getoond, dat men niet te vergeeffch gezaaid heeft.

Bruilofts-maaltyd van den *Miſſionaris Böhniſch* gehouden werd, en veroorzaakte niet alleen by de Broederen ene uitnemende vreugde, te groter om dat men ten zynen opzigte alle hope genoegfaam opgegeven had, maar ook by hunne gaften, die zig niet weinig verwonderden, den eerften Groenlander te zien, in welken de genade ene zo kragtdadige uitwerking had gehad, dat hy, onder alle verzoekingen der wilden, getrouw gebleven was, en aan hunne zielen gearbeid had. Hy verhaalde, dat hy, al 't geen hy hier had gehoord, den heidenen in 't zuiden verkondigd had, dat zy 't in den beginne gaarn en met verwondering aangehoord hadden; doch ziende, dat zy 't in 't vervolg moede wierden, en ligtvaardiglyk den fpot 'er meê dreven, had hy zig in de ftilte begeven, en, in enen eenzamen en gemeenzamen ommegang met den Heiland verkerende, dagelyks met zyn huisgezin bede-ftonden gehouden. Eindelyk had hy zeer verlangt, by ons weêr te komen, zynde het hem tans onmogelyk ons meêr te verlaten, terwyl hy zelfs by zyn afzyn gevoeld had, hoe zeer wy hem en de zynen beminden. Zynen zoon had hy nog voor een jaar by zyne vrienden gelaten, in hope, dat hen zulks tot ene gelegenheid dienen zal, om ook herwaards te komen en het Evangelie te horen.

De twede perfoon, die den Broederen tot vreugde verftrekte, was een meisje, dat verzogt, in dienft by ons genomen te worden, alzo ze niemand had, die voor haar zorgde. Doch dewyl men nog gene ware begeerte naar het woord des levens in haar befpeuren, en dus niet dan tydelyke inzigten by haar vermoeden kon, werd ze, na enige weldaden ontvangen te hebben, afgewezen. Enigen tyd daarna kwam ze weêr, met tranen klagende, dat zy 't niet langer kon uitftaan by de heidenen, die haar met veragtinge en hardheid handelden, om dat ze met de gewone levens-wyze niet meer voort kon, hebbende van ganfcher harte voorgenomen zig te bekeren. Zy kwam vervolgens op de volkplanting (*Colonie*), alwaar zy by den Deenfchen Miffionaris in het ernftig zoeken der Genade onafgebroken voortging, en in de noodzakelykfte kenniffe dermaten toenam, dat hy ze nog voor 't einde van 't jaar doopte.

Het derde heugelyk voorbeeld was ene Meid in Nieuw-Herrnhut, die insgelyks zeer opgewekt was, en allen, die haar maar horen wilden, vooral den kinderen, de Genade

nade aanprees. Hierby ontbrak het niet aan veragtinge en tegenspraak. Onder anderen geboden zy haar eens te zwygen, met byvoeginge, dat ze haar horende en de zaak overdenkende ziek wierden; waarmede zy te kennen wilden geven, dat ze in hunne harten een vervelende onrust gevoelden: terwyl zy (de Meid) in tegendeel betuigde, dat ze, ziek geweest zynde, door het gebed genezen was.

Van het vierde heugelyk voorbeeld vinde ik hier en daar wat meerder aangemerkt, en dit zal ik met der Broederen eigene woorden in 't kort mede delen. „ In een groen-„ landsch huis, waar alles nog dood en vyandig was, werd „ ene jonge dochter, *Pussimek* genaamd, zeer bewogen. „ Wanneer 'er eens in de vergadering gesproken werd, „ zag men haar de handen voor het aangezigt houden, om „ de tranen te verbergen, heimelyk zugtende: *O Here!* „ *laat uw licht door de zeer dikke duisternisse doorbreken.* „ Op een ander tyd vondt men ze knielende agter een rots, „ en hoorde slegts de volgende woorden: *Ach God, gy* „ *weet, dat ik van onze eerste ouders af zeer verdorven ben;* „ *ontferm u over my.* Wanneer zy naderhand gevraagd „ werd, wat zy daar deed, antwoordde ze: *Dewyl ik nu* „ *begin te geloven, zo bid ik God dagelyks in stilte, dat het* „ *hem behage my genadig te zyn.* Men nam haar vervol-„ gens in byzondere onderwyzinge, en wanneer ze eens „ vermaand werd tot standvastigheid en aanhoudinge in 't „ bidden, begon zy zelve met tranen te bidden: *Ach* „ *Jesus, myn hart is zeer verdorven, maak my daarover* „ *toch regt bedroefd, om dat gy 't zo wilt, neemt de kwade* „ *gedachten van my, en bereid myn hart, dat het u welbe-*„ *hagelyk worde. En nademaal ik uw woord nog niet ver-*„ *sta, zo geef my uwen Geest, dat die my onderwyze.* Hare „ huisgenoten, door het voorbeeld dezer jonge dochter „ beschaamd en getroffen, zonder egter lust te hebben, het „ zelve te volgen, werden gramsturig jegens haar, en han-„ delden haar, tegens der Groenlanderen gewoonte, zeer „ hard, haar nauwelyks de vryheid vergunnende om in „ de oeffeningen te gaan. Zy moest hen ook, wanneer „ ze vertrokken, volgen, niettegenstaande zy zeer gaarn „ by ons gebleven was. Binnen weinig dagen kwam ze „ nogtans terug, met bede dat wy ze in dienst wilden ne-„ men, en liet zig noch door goede noch door kwade

„ woor-

„ woorden overreden, om van hare leraars weg te
„ gaan ".

By deze perfoon openbaarde zig een byzonder verlangen naar de ondervindinge der kragt van Jefus Bloed. Noit werd ze moede daarvan te horen, en begon wel haaft zulks aan anderen te verkondigen. Kwamen 'er heidenen tot bezoek, zy was terftond in 't midden van hen, en betuigde voor hen, het zy dat men haar vroeg, of niet, welke de reden zy, waarom ze hier was, wat zy reeds onder het getuigenis van Jefus lyden ondervonden had, en hoe zeer zy wenfchte, zulks ten vollen deelagtig te worden: waardoor altoos zommigen, en menigmaal de zulken, die nog ten enemaal vremd waren, zeer geraakt werden. Dienvolgens tragtte men haar nader tot den Doop te bereiden, en zogt haar een regt begrip te geven van de inftelling, het oogmerk en de kragt van dit heilig Sacrament. „ Haar befluit (dus
„ fpreekt men 'er van) is nu vaft, dat zy tans niet meer
„ gelooft, om dat wy 't haar gezegt hebben, dat Jefus de
„ vriend is van zondaren, maar om dat zy zulks by haar
„ zelve ondervonden heeft. ——— Dewyl wy nu een
„ ganfch byzonder verlangen naar het bloed der befpren-
„ ging en de kragt van Jefus dood in haar befpeurden, ge-
„ lyk zy dan ook dikwerf haar vurig verlangen naar den
„ Doop te kennen gaf; zo werd ze op den 30ften October
„ in den name der heilige Drieënheid gedoopt, en haar
„ de naam *Sarah* gegeven. 'Er waren vele Groenlanders
„ tegenwoordig. De meeften waren door de kragt der
„ genade zeer bewogen, terwyl zommigen met tranen
„ zagen en hoorden. De Here zy gedankt voor dezen tyd
„ der genade."

§. 5.

Hierdoor ontftondt weêr ene nieuwe beweging onder de heidenen. Velen begonnen te wenfchen, even zo zalige menfchen te worden als deze hunne landsgenoten, en verzogten, vlytig bezogt te worden. Dus tragtte men zig te bedienen van het voorbeeld en getuigenis dezer eerftelingen, en nam ze menigmaal by het bezoek onder de heidenen meê, ten einde dezen door levendige brieven te overtui-

tuigen, dat het woord van 't kruis ene kracht Gods is, tot zaligheid een iegelyk die gelooft, en tot verandering van deszelfs hart, zin, gemoed, en alle vermogens. Het was ook niet te vergeefsch. Zy verkondigden de Genade, die de Heiland allen menschen door zyn bloed verworven heeft, en die zy nu ook aan hunne harten ondervonden hadden, met ene vrymoedigheid, over welke de heidenen verbaasd stonden. De meesten werden bewogen, en enige volkomen overtuigd, dat zy zondaren zyn en het bloed van Jesus nodig hebben, waarvan men ze anders gansch niet ligt heeft kunnen overtuigen. Een oude gryzaard betuigde, dat de naam van Jesus in zyn hart ingedrukt zy, en hem, waar hy staa of gaa, gedurig invalle, *Jesuna!* dat is, ach Jesus! welk woord hy enige malen onder het gebed gehoord had. Dit werd hem nader verklaard, en de vermaning gegeven, den zaligmakenden naam van Jesus overal aan te roepen; met verzekering, dat hy ook dus hulpe ten leven ontvangen zoude.

Zie hier een ander getuigenis van een bezoek, dat door de Broeders alleen, enige mylen zuidwaards, gedaan werdt onder de heidenen, die in 't vorige jaar by hen gewoond hadden en zedert verscheidemalen verzogt hadden, om by hen te komen: „ De Heiland gaf zegen over ons getuigenis en „ 'er werd in vyf dagen genoegsaam gene redevoering gehouden, in welke niet zommige harten getroffen werden. Wy zien klaar, dat de Here toebereidselen maakt, „ om ook in Groenland, dat zo lang woest gelegen heeft, „ zyn Zion te bouwen. *Samuel* heeft ondertusschen te huis „ vlytig met de Groenlanderen bede-stonden gehouden, „ ook heeft *Sarah* onder hare kunne en de kinderen niet „ ledig gezeten. Zy spreekt in 't byzonder zeer vlytig met „ de genen, die door de genade getroffen zyn, van hun „ hartens-toestand, en wyst hen, volgens hare eigene ondervinding, met alle ellenden naar het Lam Gods, dat „ de zonden der wereld wegneemt, en tragt dus by alle „ gelegenheden met het talent, haar toevertrouwt, te „ woekeren ".

De heidenen, die van verre tot bezoek kwamen, droegen insgelyks een gezegenden indruk van het getuigenis der bekeerden Groenlanderen weg. In de maand Juny kwamen vele Zuidlanders in 't voorby varen herwaard. De

plaats

plaats hunner woninge, die zeer verre was, en misfchien zelfs aan de ooft-zyde, kon men niet regt ontdekken, om dat men hunne woorden, die zy zingende en als flepende voort bragten, niet wel verftaan kon. Het getuigenis van den gekruiften Jefus en deszelfs liefde tot alle menfchen was hen wel ten enemaal vremd en onbegrypelyk, zy waren 'er egter niet vyandig tegen, maar hoorden alles begerig aan. In de maand Auguftus floegen vele Noordlanders hunne tenten, voor enige dagen, by de Broederen op. Schoon nu deze lieden ganfch gene geringe gedachten hadden van hun geloof, gemerkt zy niet ten enemaal onkundig waren; zy werden egter dikwils getroffen, wanneer men met hen fprak van den wezentlyken toeftand ener ziel, die in den Here Jefus waarachtig glooft en hem bemint. Doch vooral werden zy zeer ftil en verflagen, wanneer *Samuel* en *Puffimek* (die toen nog niet gedoopt was) hen hunne bekeringe verhaalden. Zy waren 't meeft over hunne gebeden verwonderd, en denkende dat ze dezelven van buiten geleerd hadden, wilden zy ze gaarn van hen leren. Doch dezen gaven hen te kennen, dat zy maar eerft hunne ellende moeften leren kennen, en deze gevoelende, zoude hen de nood leren, hun hart en 't geen daarin omgaat voor den Heiland open te leggen.

Ook kwamen 'er van tyd tot tyd van de omliggende eilanden velen voor ettelyke dagen tot bezoek, 't welk noit zonder meer of min vrugt gefchiedde. Men fprak vlytig met hen, en deze gefprekken werden gewonelyk met ene nadrukkelyke vermaning of gebed door een der opgewekten befloten, waarby de wilden dikwils tot een teken hunner verwondering de hand op den mond leiden.

§. 6.

Jegens den winter werd het kleine hoopje van heilbegerige Groenlanders weêr met een huisgezin vermeerderd. Om nu meer tyd te vinden tot onderwyzinge der heidenen, maakten de Broeders enige verandering in hunne inrichting, en wel in diervoegen, dat zy dien tyd gewonnen, door iets van zodanige oeffeningen, die voor hunne eigene ftichting gefchikt waren, te laten varen. Ten dien einde begonnen zy de overeenftemming der vier Evange-

liſten in 't groenlandſche te vertalen, waarby *Samuel* en *Sarah* hen zeer dienſtig waren, en 'er voor hun eigen hart veel zegen van genoten. In 't byzonder bemerkte men, dat zy in 't bidden uitdrukkingen gebruikten, die men, naar de regelen der taalkunde, onmogelyk had kunnen uitvinden. De Broeders, vlytig op deze uitdrukkingen lettende, leerden dus van hunne gelovige Groenlanderen *ſpreken*, na dat dezen van hen hadden leren *denken*.

Ook zogten zy dezen twe perſonen in byzondere onderwyzingen de nodigſte kenniſſe der ganſche zaligmakende waarheid in te boezemen, alzo zy in ſtaat waren aan anderen te arbeiden, en dikwils meer gelegenheid hadden dan de leraren, om by de wilden van nut te kunnen zyn. In 't byzonder beſpeurde men by *Samuel* eenen regt opgewekten geeſt. Hy liet niet ligt ene gelegenheid voorby gaan, een getuigenis by de Groenlanderen af te leggen, en hetzelve met een ſtigtelyken wandel te beveſtigen. Wanneer hy eens op ene reis, ter gelegenheid van 't Zonne-feeſt, genodigd werd om te danſen, ten einde zig over de wederkering der zon met hen te verheugen, gaf hy tot antwoord: „ Ik „ heb ene andere vreugde, dewyl in myn hart ene ande„ re Zon, te weten Jeſus, opgegaan is. Ook heb ik „ 'er geen tyd toe, om dat ik naar myne leraars haaſte, „ die binnen kort een groot Feeſt hebben, ter gedagtenis„ ſe, dat de Schepper aller dingen als een arm menſchen„ kind ter wereld geboren is, om ons te verloſſen. " Hierover heeft hy ene redevoering voor hen gehouden, over welke zy, volgens het verhaal van zynen broeder, die hem onderſteunde, door al 't geen hy getuigde te beveſtigen, allen verbaasd waren. Wanneer nu de wilden hem nogmaals by zyn vertrek aanzogten, om toch op ene andere tyd ſlegts nog eenmaal te komen danſen, gemerkt hy in deze kunſt altoos uitgemunt had, verzogt hy hen te geloven, dat 't geen hy voorheen gezegt had in goeden ernſt door hem gezegt was. En zyn broeder, die ook zedert enigen tyd tot een gevoel van zyn elende gekomen is, en naar genade verlangt, betuigde hen ook het zelve.

§. 1

§. 7.

Onder de overigen inwoonders van Groenland openbaarde zig insgelyks de arbeid der Genade, fchoon onder velerly veranderingen. Hoedanige ook by de gedoopten befpeurd werden. Van *Anna*, de vrouw van *Samuel*, dewelke eens gevaarlyk ziek werd, word onder anderen gemelt, dat ze, gevraagd zynde, of zy ook nog, gelyk de Groenlanders, voor den dood vreesde, tot antwoord gaf: „ Neen, ik weet wel, dat ik nog zeer elendig en traag „ ben, gelove nogtans door den Heiland in genade aan„ genomen te zullen worden ". Zy heeft ook gedurende hare ziekte dikwerf by dag en nagt den Heiland uit 's harten gronde aangeroepen. Men zoude byna kunnen zeggen, dat haar man ze gezond gebeden heeft, want hy heeft een byzonder vertrouwend geloof, waarin hy zig door niets laat tegenhouden; en wanneer hy enige bekommeringe heeft, zo zegt hy: „ Myn Heiland, ik weet, „ dat u alles mogelyk is, dewyl gy ons nu bevolen hebt „ te bidden, wanneer ons iets ontbreekt, zo bid ik u ver„ hoor my ook tans. " En dus is hem dikmaals gefchied, 't geen hy gebeden heeft.

Onder dit eerfte gelovig paar egte-lieden zogt de vyand twefpalt te brengen, ten einde der waarheid fmaad aan te doen, en *Samuel* onbruikbaar te maken. Enige nydige agterklappers hadden by deszelfs afzyn zyne vrouw willen wys maken, dat hy hunne meid tot bywyf genomen had. *Anna* werd na een naukeurig onderzoek overtuigd, dat ze zig door ligtvaardige lieden tot agterdogt en harde woorden had laten verleiden, intusfchen was *Samuel* ook zeer verootmoedigd, om dat hy by deze befchuldiging niet geduldś en zagtmoedigheids genoeg jegens haar getoond had. „ Wy zien nu (dus fchryven de Broeders) dat de Hei„ land hem allengskens in de gemeenfchap zyner verfma„ dinge dieper inleidt. Hy geeft hem egter ook door het „ bloed des verbonds gedurig meer kragt, om, hem vol„ gende, dezelve gewillig te dragen. "

Dit waren dan de eerften vrugten van het getuigenis van Jefus den gekruiften, waarvan aan 't einde van 't jaar gezegt word: „ Wanneer ik in de vergadering van Jefus

„ bloed en wonden sprak, werd myn en aller harten door
„ ene onzigtbare kragt innig bewogen. Zedert enigen tyd laat
„ zig een byzonder geest des levens onder ons gevoelen,
„ zo dat 'er genoegzaam gene ziel is, die niet getroffen
„ word, zelfs de kleinen kinderen, die nog zuigen, begin-
„ nen van Jesus naam en bloed te stamelen.

Daar is de hand, Heer, geef ons kracht,
Om ons tot uwen dienst te geeven,
U trouw te zyn in dood en leeven,
Tot dat elk heeft zyn' loop volbragt.

HET

HET NEGENDE JAAR

1741.

INHOUD.

§. 1.

ONder de Groenlanderen befpeurde men, in den overigen tyd van dezen winter, gene mindere kragt der genadewerkingen des heiligen Geeftes, en onder de naburige wilden openbaarden zig insgelyks vele aangename werkingen der voorkomende genade, des men reden had te hopen, dat nog velen tot een loon van hunnes Verloffers lyden zouden gewonnen worden. Dan de eerfteling *Samuel* haafte naar zyn zalig einde, na alvorens vlytig aan de overzetting geholpen, en een gezegend bezoek onder de wilden in gezelfchap van de *Miffionariffen* afgelegt te hebben. Hiervan zal ik een kort uittrekfel uit hun dagverhaal mededelen. „ In de maand February hebben wy aan de overzetting der overeenftemming van de vier Evangelie-Schryveren vlytig gearbeid. *Samuel* en *Sarah* hebben ons ge-

 trouw-

trouwlyk geholpen, en 's Heilands woorden zyn hen by die gelegenheid regt levendig in hunne harten geworden. Wy spreken dagelyks met hen over de een of andere waarheid, om dat zy dezelven anderen duidelyker kunnen voorstellen dan wy, gelyk wy zelven dikwils met verwondering horen. Ook is *Samuel* twe reizen uit geweest, om Jesus, als den vriend van arme zondaren, den heidenen aan te prysen. De eerste reis wilden zy hem niet horen, en dreven den spot met 't geen hy zeide. Hy kwam bedroeft te huis, en bad den Heiland met tranen, zyn en zyner landsgenoten elende in genade aan te zien. Kort daarna voer hy naar Kangek, en vond enige begerige toehoorders, aan welken hy met vrymoedigheid betuigde, hoe goed men 't by den Heiland hebben kan. Wy verheugden ons met hem over de genade, die hem de Here geschonken had. Op den 18den was hy, by ene zamenspraak over 's Heilands bloed en deszelfs liefde jegens zondaren, zeer bewogen. Den 21sten werd hy door een sterke hoest en ontstekinge in de zyde hevig aangetast. Wy spraken met hem van de vergangelykheid onzes levens, en hoe wy ons dagelyks, als op nieuws, in de handen van den Heiland over te geven hebben. Onder het spreken werd hy zo zwak, dat hy niet zag noch hoorde. Wy baden over hem, en hy kwam onder het gebed weêr tot zig zelven, en begon ten eersten onder de hevigste pynen zo hartelyk en vertrouwend te bidden, dat wy en alle Groenlanderen, die tegenwoordig waren, ons niet genoeg verwonderen konden. Hierop gevoelde hy terstond enige verligting. Den 25sten greep het hem weêr zo geweldig aan, dat zyn adem dikwils ten enemaal weg bleef. Niettemin bespeurde men onder de hevigste pynen een ordentelyk en bedaard wezen, en wanneer zyne huisgenoten van aardsche zaken met hem spreken wilden, zeide hy: „ Dat zy 'er zyn gemoed niet mede bezwaren moesten, „ de Heiland was hem gedurig in zyn hart en gemoed. " Wanneer hy ze op een zekeren tyd zag schreyen, zeide hy: „ Bedroeft u toch niet over my, gy hebt immers zo dikwerf gehoord, dat de gelovigen, wanneer zy sterven, tot „ den Heiland in de eeuwige vreugde overgaan. Gy weet, „ dat ik onder u lieden de eerste ben geweest, die zig tot „ den Heiland bekeerd heeft, en 't is tans zyn wil, dat ik „ ook de eerste zal zyn, die tot hem henen gaat. Indien „ gy getrouw blyft tot aan 't einde, zo zullen wy elkander

„ voor den troon des Lams weêr zien, en ons eeuwiglyk ver-
„ blyden, over de genade, die hy aan ons bewezen heeft.
„ Ondertusschen zal hy wel zorg dragen voor uwer aller on-
„ derhouding, en in 't byzonder ook voor die van myne
„ vrouw." Vervolgens verzocht hy ons, de zorg voor haar
n de overige nagelatenen, zo wel in 't geestelyke als 't
ighamelyke, op ons te nemen, en vooral zynen zoon *Mat-
thæus*, die nog niet uit het zuiden te huis gekomen was,
ls mede het ene van zyne twe zoontjes, die op den eer-
ten January laatstleden geboren waren, als onze eigene
inderen aan te zien, en, byaldien zyne vrouw weêr zoude
villen vertrekken, deze twe zonen by ons te houden.
Daarna baden wy met hem, en zongen enige liederen, die
ny nog gedeeltelyk mede zingen kon. Den 26sten spra-
ken wy met hem van het Lam Gods, 't welk onze zonden
n die der gansche wereld gedragen heeft, en wiens
weet, wanneer het in zwaren strydt zynde te ernstiger
bad, om ons van eeuwige angsten en pynen te verlossen,
gelyk grote droppelen bloeds wierdt, die op de aarde af-
iepen. By deze gelegenheid zeide hy, wel te weten,
lat zyne smarten niets te beduiden hadden, in vergelyking
net 't geen de Heiland voor hem had uitgestaan, en ook
e geloven, dat hy door zyne zonden niet alleen veel zwaar-
dere smarten aan 't lighaam, maar ook de eeuwige verdoe-
menis verdiend hebbe; dan hy geloofde tevens van gan-
scher harte, dat de zone Gods een mensch geworden zy,
en zyn bloed vergoten hebbe, om hem van alle zonden te
verlossen en het eeuwige leven te schenken. Den 27sten
spraken wy met hem over *Matth.* X, 22. *Die volstandig
zal blyven tot den einde, die zal zalig worden.* Hierdoor
werd hy zeer levendig van geest en betuigde, dat hem
tans, al 't geen hy by gezonde dagen gehoord had, klaar-
der en duidelyker zy. 's Namiddags werd hy allengskens
zwakker. Dewyl hy zig van wegens hevige pynen niet
bewegen kon, had hy deze ses dagen gedurig over end ge-
zeten. De Deense Missionaris den zieken zeer beminnen-
de, en de genade, die de Heiland aan denzelven gedaan
had, erkennende, had hem dagelyks bezogt en aangespro-
ken, en zulks deedt hy ook heden. Wanneer wy nu juist
met hem spraken, hoe vriendelyk de Here is, boog hy het
hoofd op de handen neder als of hy slapen wilde. Doch
wel haast bemerkende, dat hy aan 't zieltogen was, kniel-
den wy naast hem neder en bevalen zyne ziel in 's Hei-

landshanden. By deze gelegenheid waren *Anna* de vrouw van den overledenen, en deszelfs broeder *Kujajak*, tegen de gewoonte der Groenlanderen, zeer bedaard en zeiden: dat wy 't met de begraffenis maken zouden, zo als 't onder de gelovigen gebruikelyk is. Wy bragten derhalven het lyk in ons huis, en leiden het in 't wit gekleed in een dood-kist. Den 28sten kwamen de Missionarissen en Kooplieden, als mede de Bootsgezellen en Groenlanderen van de volkplanting, mitsgaders de onzen, ter begraffenis. Wy zongen eerst enige liederen, die op het hart van den overledenen een byzonder indruk gehad hadden. Na ene redenvoering over *Job.* V. 24--29. droegen vier Groenlandsche jongelingen het lyk naar onze nieuwe begraafplaats, dewelke tevens by deze gelegenheid ingewyd werd. Een der Deensche Heren Missionarissen hield nog by 't graf ene korte vermaning aan de bystanders, over de woorden: *Ik ben de opstandinge en het leven* enz. in welke hy hen aantoonde, hoe een gelovige niet sterft, maar stervende eerst regt begint te leven, en eeuwig leeft. Deze aanspraak geeindigd zynde knielden wy voor den Heiland neder, en gaven hem deze onze eerste vrugt over met verschuldigde dankerkentenis voor de genade, die hy ons en onzen zaligen broeder geschonken heeft, zo lang wy met elkanderen verkeerd hebben. De Groenlanders verwonderden zig over al 't geen zy zagen en hoorden, alzo het ten enemaal tegen hunne gewoonte is, lieden, die des overledenen naaste bloedsverwanten niet zyn, een lyk zo dienstvaardig en vergenoegt te zien geleiden.

Gy zult ligtelyk bevroeden, geliefde Broeders, hoe ons by deze gebeurtenis te moede zal geweest zyn. Indien wy met ons vernuft wilden raad plegen, wy zouden niet weten, wat 'er van te denken. Want wy weten best, wat wy aan dezen onzen zaligen broeder verloren hebben, voor al ten aanzien van de overzettinge, waarby wy hem slegts met halve groenlandsche woorden een vers behoefden te zeggen, dan wist hy 't naar de groenlandsche spreekwyze aaneen te schakelen. Wy hebben dezen winter zeer klaar aan hem bespeurd, dat de Heiland haast maakte met hem tot de voleindinge van zynen loop te bereiden. Hy was een moedig getuige der waarheid onder zyne landsgenoten, en in zyne redevoeringen zo wel als in zyne gebeden bespeurde men ernst, orde, en zalvinge des geestes. Wy hebben gezien, dat zyn getuigenis van zegen is geweest by

vele

vele zielen, en ondervinden nu van agteren, dat ook door zyn zalig ontflapen meer leven en beweging onder zyne landsgenoten gekomen is.

§ 2.

Dit openbaarde zig wel haast aan deszelfs nagelatene weduwe, die zig de woorden van haren zaligen man dikwils met zegen te binnen bragt, het werk der genade ruimer plaats in hare ziel gaf, en met 'er daad toonde, dat zy niet was gelyk de andere heidenen, die gene hope hebben. Dan nademaal zy haren verzorger verloren had, zo nam men haar met hare kinderen, ten einde zy niet door gebrek naar hare heidenfche bloeds-verwanten mogt gedreven worden, in verzorginge, tot dat zy weer by een Groenlandfch huisgezin zoude kunnen geplaatst worden, en hare onderhouding vinden.

Het zalig fterven van *Samuel* had ene niet min goede uitwerking by deszelfs broeder *Kujajak*, die tot nog toe niet had kunnen befluiten, zig van ganfchen harte te bekeren. „ Ik heb (zeide hy) nog altoos by my zelve in twyfel geftaan, of ik by u lieden blyven wilde: doch gezien hebbende, hoe getrouw myn broeder by den Heiland gebleven, en hoe vergenoegt hy geftorven is; heb ik van myne onagtzaamheid, ten aanzien van 's Heilands woord, hartelyk berouw, en ik heb tans het befluit genomen, myn 's broeders voorbeeld te volgen, op dat ik ook moge met vrymoedigheid kunnen fterven, wanneer het Gode behaagt. " Dan door het fterven zyner vrouw fcheen hy weer twyfelmoedig te worden. Haar einde verfchilde grotelyks van dat van den zaligen *Samuel*; want gelyk zy in haar leven denzelven geeft niet gehad had, zo was ook hare ziekte en het fterven zo verfchillende, dat alle Groenlanders van het onderfcheid zeer klaar overtuigd en tevens tot nayver van het ftigtelyk voorbeeld van *Samuel* opgewekt werden. Alleenlyk had het by haar man niet dezelve uitwerking. In 't voorjaar voer hy (gelyk alle Groenlanders doen moeten om leeftogt te vinden) met de zynen naar de eilanden. By zyn affcheid, 't welk van wederzyden met tranen verzelt ging, beloofde hy met de anderen vlytig te denken aan al 't geen zy den winter gehoord hadden. Wanneer hy ons bezogt, verzekerde hy,

zulks nog niet vergeten te hebben, en dat hem in 't byzonder het woord, dat Jeſus zyn bloed voor zondaren geſtort heeft, dikmaals voor het gemoed kwam. Hy kwam ook zyne belofte naar, en woonde den volgenden winter by de Broeders: doch van zyne bekeringe kwam 'er niets, want in het volgende jaar vertrok hy ten enemaal naar 't noorden, en kwam op de reize om 't leven.

Van zynen zoon *Kuanak* had men meer hope, maar ook te meer bekommering, uit hoofde van zyns vaders onſtandvaſtigheid. Deze jongeling was van aart of inborſt ſchroomagtig, maar kinderlyk, hy toonde jegens den Heiland en de gelovigen ene hartelyke liefde, en men vond hem, wanneer hy alleen was, dikwerf biddende. Om voedſel en leeftogt te vinden moeſt hy wel zynen vader naar de eilanden volgen, hy liet egter niet ligt ene gelegenheid voorby gaan, om zyne leraars te bezoeken, die in hem, naar mate dat hy 't onderſcheid tuſſchen de gelovigen en ongelovigen ontdekte, ene grotere begeerte naar het woord des levens beſpeurden. „ By de wilden, zeide hy, is 't my dikwils zeer benauwt: derhalven bid ik den Heiland, dat hy my kragt en genade geve, op dat ik noit van hem afdwale, want ik vinde nergens ruſt, dan wanneer ik my voor de voeten van Jeſus nederwerp, en myn hart, zo als het is, voor hem open leg. " Hy verlangde zeer by zyne leraars te blyven, moeſt egter eindelyk zynen vader op de reis naar het noorden volgen, en kwam na deszelfs dood als een arme kreupel terug.

De Genade openbaarde zig kragtdadig ook aan de wederſpannigen. De jonge dogter *Okutſuk*, waarvan in 't vorige jaar geſproken is, dewelke op de beſtraffinge over hare leugens zo ſtout geantwoord, en zig dezen zomer onder de wilden verloren had, kwam ook weêr, na het ſtigtelyk overlyden van *Samuel* bygewoond te hebben; zy zeide, zedert dien tyd, ſchoon ze gedurig onder de wilden was geweeſt, ene zeer levendige overtuiging van haar elende gevoeld te hebben, en tans zeer verlangende te zyn naar den Doop, en naar de kragt van Jeſus bloed in haar hart te ondervinden. In deze gemoeds- geſteldheid bleef ze met een ſtandvaſtigen ernſt, verliet eindelyk hare aanzienelyke en ryke vrienden, en kwam den winter weêr by de gelovigen.

De trouw en vriendſchap, die *Ippegau* voor vyf jaren den Broederen had bewezen, wanneer hy hen in den uiter-

erften nood eetwaren verkogt had, werd hem in zyne kin-
leren beloond. Zyne dogter, die op de volkplanting woon-
le, werd door de genade kragtdadig opgewekt, zy kon-
le niet ligt ene vermaning of redenvoering zonder tranen
ywonen, en reikhalsde naar de ondervinding van 's Hei-
ands genade en de afwasfchinge van hare zonden door
yn bloed. (*).

§. 3.

Door zodanige voorbeelden van Heidenen, zo wel man-
ien als vrouwen, aan welken zig de kragt der Genade geo-
enbaard had, werden de anderen opgewekt, ons vlytiger
e bezoeken, de prediking van 't Evangelie met opletten-
ieid by te wonen, 't welk niet zonder indruk op hunne
gemoederen gefchiedde, indiervoegen dat men 'er in 't
ervolg een ryken oogft van verwagten kon. Van deze
genegenheid maakten de Misfionarisfen een voordelig ge-
ruik, en deden vele reizen om hen te bezoeken, waar-
an ik flegts een kort verhaal van de eerfte, uit hunne da-
gelykfe aantekeningen, mededelen zal.

,, Dewyl onze Groenlanders op den 10den January naar
Kangek varen wilden, om hunne vrienden te bezoeken,
zo vonden wy 't goed, dat een van ons mede varen zou-
le, zo wel om hen, als de genen die daar woonden, te
onderwyfen. Wy kwamen gelukkig aan op ene plaats,
waar fes huifen ftaan, en vele menfchen wonen. 's Avonds
fprak ik en *Samuel* (die toen nog leefde) met de mannen,
en *Sara* maakte zig uit eigene beweging met de vrouwen te
doen, gelyk *Kuanak* met de jongelingen. Voor 't overige
leven zy ftil. Den 12den ging ik met hen naar ene andere
plaats, waar vier huizen ftaan. Wy fpraken met de men-
fchen en befpeurden aandoening. Doch in één huis kon-
den wy niets fpreken, om dat zy, bezig zynde met te
fchreyen over een doden, niet horen wilden. Den 13den
gaf my de Heiland genade, van zyn lyden met indruk te
fpreken. Hierdoor ontftond een onderling gemor onder
hen.

(*) Uit het huisgezin en de nakomelingen dezes mans zyn
velen nog na twintig jaren, door de genade opgewekt zynde,
gedoopt geworden.

hen. Zommigen ontvingen het woord met genegenheid, en werden begerig, om 'er meervan te horen: anderen in tegendeel beklaagden zig heimelyk, dat wy hen daardoor in hunne vermaken stoorden. Myn hart verheugt zig, wanneer ik zie, hoe onze Gedoopten, 't geen zy te huis opgedaan hebben, tragten uit te stroyen, en hoe de Heiland hunne pogingen zegent. Met de anderen gaat het slegt: want door het woord, dat ze dagelyks horen, overtuigd zynde, kunnen zy met de wilden niet voort, terwyl het hen egter aan kragt ontbreekt, om door te breken. Onder de inwoners dezer plaatzen zyn velen zeer bewogen. Wy hadden een gezegende zamenspraak met hen tot laat in den nagt. Den 14den keerden wy weder naar Kangek. De Heiland gaf ons genade, dat wy de heidenen grondig overtuigen konden van de gesteldheid hunner harten. Zommigen beleden de bedriegery van hunne toverkunst, en *Kassiak* de grote meester in deze kunst (*) begint zig te schamen. 's Avonds begon een van hen te zingen en te dansen. Ik vroeg hem, of hy wel wist, wat de Heiland gedaan had, om ons te verlossen? Hy antwoordde: Neen. Ik zeide hem dan: dat de Heiland zig met nagelen door zyne handen en voeten aan een kruis had laten hegten, en in deszelfs dodelyken dorst zyn mond met edik en galle laten vullen, ten einde het zondig misbruik onzer leden te boeten, en dezelven tot zynen dienst te heiligen, enz. Hierdoor werd hy stil en beschaamd. Over deze stoffe sprak ik den ganschen avond, terwyl het my regt wel onder deze lieden te moede was. Op den 15den sprak ik met de mannen van de verzoening in het bloed van Kristus, waarby een byzonder gevoel van genade bespeurd werd. Den 16den deden wy een bezoek op ene andere plaats. De *Kangermers* denken, dat alles uit een boek moet opgelezen worden, en wanneer men komt, zo vragen ze terstond, waar onze boeken zyn. *Sarah* toonde hen, dat de heilige Geest de beste leermeester zy, zo dat men, wanneer die het hart bestiert, en het woord van God tot waarheid in de ziele maakt, ook zonder boek spreken kan. In het huis van *Tettamak* (†) bespeurde men de genade zeer kragtdadig.

(*) Van dezen is tans ook een zoon gedoopt.
(†) Een berugt Tovenaar en Moordenaar, wiens kinderen in 't vervolg gered en zalig zyn geworden.

lig, en zommigen beleden, zeer verdorven te zyn, en enen Verloffer nodig te hebben. Den 18den was 'er een hevige ftorm, waardoor de venfters in ftukken geflagen werden, en vele zaken uit hunne boten in de zee weg gevoerd. By deze gelegenheid fprak ik met hen van 's Heilands almagt, en hoe hy hen en alle fchepfelen in een ogenblik zou kunnen doen verdwynen: doch dat hy tans nog op hunne bekering wagt, om dat hy hunne zielen lief heeft, en nog ene menigte tot een loon voor zynen arbeid verkrygen moet. Zommigen wilden, dat ik om het bedaren van den ftorm bidden zoude. Ik zeide, dat zy, indien ze bevreeft waren, zelver bidden zouden. Wy kunnen niet, antwoordden zy; en ik, was myn weder-antwoord, wil niet, alzo ik het des Heilands wil denk te zyn, dat het ook eens ftormen zal. Den 19den bezochten my zommigen: ik ftelde hen voor, hoe vele jaren zy reeds van God gehoord hadden, en, naar zy zeiden, ook in hem geloofden, en hem in den nood aanriepen, terwyl zy egter van Jefus, van het oogmerk zyner menfchwordinge, en van 't geen hy ons door zyn lyden en bloedig fterven verworven heeft, tot nog toe geen regt begrip, veel minder ene levendige ondervinding hadden, en ook liever van andere zaken, dan juift van 't ene noodzakelyke horen wilden. Zy bekenden het, begeerden meer onderwyfing, en baden, dat wy, zelven niet kunnende komen, *Samuel* vlytiger wilden zenden, om ze te onderwyfen. Den 20ften fprak ik met hen van 's Heilands opftandinge, hen vermanende van den flaap der zonden op te ftaan. Dit had veel indruk op hen, zo dat velen het befluit namen met ons te varen, om nog meer van den Heiland onderwezen te worden. 's Avonds fprak *Samuel* met ene byzondere opgewektheid van 's Heilands bloedig Zoen-offer, en hoe hy zyne leden aan een zo fmartelyken dood overgegeven had, ten einde wy onze leden niet meer zouden gebruiken ten dienfte van de zonde, maar om ons in ftaat te ftellen van dezelven, zo lang wy leven, tot wapenen der gerechtigheid te gebruiken. Den 23ften hadden wy ftormagtig weder. Dewyl zy nu geen fpys hadden, zo gaf my zulks gelegenheid te tonen, dat God de menfchen niet van harte plaagt en bedroeft, maar ze tot nadenken zoekt te leiden, ten einde zy hem in zyne werken erkennen, voor zyne gaven danken, en dezelven niet tot zonde en overdaad misbruiken zullen.

Den

Den 24ſten herhaalde ik nogmaals kortelyk al 't geen zy deze veertien dagen van 's Heilands Zondaars-liefde gehoord hadden, beval hen zyner genade, en nodigde de genen, die naar het woord van God begerig waren, uit, om ons te bezoeken. Een huisgezin verzelde ons ook naar huis ".

§. 4.

Onder dezen bevond zig een ongetrouwd Groenlander, *Arbalik* genaamd, in wiens ziele het werk der genade zig levendig geopenbaard had, en dewyl hy tevens zeer vlug van geeſt was, gaf hy ons hope, dat de Here hem ook ter zyner tyd tot een werktuig onder zyne landsgenoten toebereiden zal. Hy kon egter de onderwyzing niet langer dan twe maanden genieten, na welken tyd hy met zyne vrienden het hoofd van hun huis een verre weg op de jagt en de viſſchery volgen moeſt: waarby het altoos wiſſelvallig is, of men zodanig een leerling der genade haaſt, dan eerſt na ettelyke jaren, ofte wel noit weêr te zien krygt. Men moeſt derhalven nog gedurig op hope zayen, en 't aan den Here des oogſts overlaten, wanneer en hoe men de vrugten vergaderen zoude, terwyl men nog niet zag, hoe de wispelturige en onſtandvaſtige Groenlanders tot ene ſamenwoninge zouden te gewennen zyn. De jongeling verzuimde ondertuſſchen gene gelegenheid om zyne leraars te bezoeken, en zo ras hy kon, maakte zy zig met zyne moeder van zyn vorig huisgezin los, en trok naar hen toe. Deze twe lieden namen zy met vreugde aan, bouwden ene tente voor hen, en bragten de weduwe van den zaligen *Samuel* met hare kinderen, benevens *Sarah* by hen, voor welker onderhoud *Arbalik* als voorſtander van 't huisgezin zorgen moeſt. Wanneer hy nu ten dien einde met hen naar de eilanden trok, zo wilde hy de reeds ontvangene genade geenszins verzwygen, en was zeer verblyd, wanneer hy heilbegerige heidenen vond, maar klaagde tevens nog over zyn eigen elende en onkunde.

§. 5.

§. 5.

Dit was het enigfte huisgezin, dat den zomer by de Broeders woonde. Dan in October kwamen drie talryke huisgezinnen weêr by hen, om 'er den winter te wonen, van welken de meeften reeds in een ernftig verlangen naar den Heiland ftonden. Wy deden ons beft om ze te onderwyzen en in de leer van het Evangelie te gronden, waarby de overzetting der overeenftemming van de vier Evangelie-Schryveren, dewelke in dezen maand ten einde werd gebragt, ons byzonder wel te ftade kwam. Tot ène voorbereiding van het dagelyks lezen en overdenken van Jefus redenvoeringen, 't welk noit zonder nut gefchiedde, en waarvan wy den zegen in 't vervolg veelvuldig befpeurd hebben, werd ene redenvoering gehouden over *Job.* VII. 17. *Zo iemand wil den wil van God doen, die zal bekennen, of deze leer uit Gode is.* En ten einde de Groenlanders by ftormagtig weder, als wanneer het dikmaals gebeurt, dat niemand uit den huize komen kan, niet zonder ftigting mogten zyn, zo werd het aan *Arbalik* en *Kuanak* opgedragen, dat zy, na vooraf gezongen en gebeden te hebben, de onderwyzing met de hunnen herhalen zouden, 't welk ook van nut was. Men begon ook weêr fchool te houden voor de kinderen, waar van 'er ditmaal agt voorhanden waren. Onder dezen werd ene nieuwe beweging befpeurd, zy fpraken dikwerf, naar mate van hun begrip, veel nadrukkelyker van hunnen inwendigen ftaat dan de ouden: en *Kuanaks* zufter, een meisje van twaalf jaren, die door de leer van Jefus lyden zeer gevoelig getroffen was, vergaderde de kinderen dikwils uit eigene beweging by een; fprak en bad zo hartelyk met hen, dat men 't niet zonder vreugde en innige aandoening horen kon. Wanneer eens twe der leraren gevaarlyk ziek waren, kwamen zy vlytig by hen, vielen naaft derzelver bedfteden op hunne kniën, den Heiland met tranen biddende, dat hy ze nog by hen geliefde te laten. En hun gebed werd verhoord.

§. 6.

§. 6.

Doch het getal der broederen verminderd zynde, doordien niet alleen *Matthæus Stach* in het vorige jaar naar Duitschland gereist was, maar ook *Christiaan Marggraf*, die dikwils ziek was, en de Groenlandsche taal niet leren kon, in dit jaar derwaards te rug keerde, werd hen *Daniel Schneider*, geboortig uit Moravien, voor een jaar gezonden, om hen in uitwendige zaken bystand te doen, terwyl het in zyne willekeur gesteld werd, om, indien hy zig genegen en bekwaam vinden mogt, de Groenlandsche taal te leren, aldaar te blyven.

Met het Deensche schip kwamen twe Groenlanders te rug, een jongeling en ene vryster, die de Missionaris *Paul Egede* in het voorleden jaar van *Christiaans-haab* mede genomen had. De jongeling was een broeder van onzen *Arbalik*, en zoude gaarn by hem gebleven zyn, doch hy werd by den *Missionaris Drachart* op de volkplanting geplaatst.

Schoon ik niet in staat ben een volkomen berigt van de Deensche Zending te geven, om dat het my aan voldoende en zekere narigten ontbreekt: ik kan egter by deze gelegenheid niet nalaten een weinig te melden van de Buur-vriendschap en onderlinge handreiking tusschen dezen Deenschen en de Duitsche Missionarissen. Deze *Missionaris* kwam in 't jaar 1739. met twe *Katechiseerders* (*Catecheten*) in 't land: enige byzondere voorbeelden der genade onder onze Groenlanders bewogen hem nadere kennis met de broeders te maken, en dus sprak hy menigmaal met hen over de beste leerwyze, om het hart der heidenen te treffen, bezogt ze met de broeders te gelyk, en, gelyk de uitkomst getoond heeft, niet zonder zegen. Hy begreep ook, niet kwalyk te zullen doen, door hen, (de Broeders) zonder zyn amt en de kerk-orde enig nadeel toe te brengen, te verzoeken, om hem behulpsaam te zyn in de voorbereidinge tot den doop, gelyk zy zig ook van zyne hulpe by de hunnen bedienden. Hy gaf hen zyne verlegenheid te kennen, wanneer hy zomtyds niet zo veel vrugt van zynen arbeid bespeurde, als hy ten eersten wenschte, schoon de Broeders zeer klaar zagen, dat de Here met hem was, terwyl zy hem onder zyn hoopje Groenlanders ver-

erfcheidenen tonen konden, die niet flegts ene letter-ken-
is, maar een wezentlyk verlangen hadden naar de gena-
e in het bloed van Jefus, fchoon zy nog niet de regte
andvaftigheid bezaten. Dewyl hy nu begeerde, dat zy
em naar hunne inzigt en ondervinding raden zouden, zo
eden zy hem, het niet zo zeer toe te leggen op een gro-
n hoop, dan wel op ene dadelyke beveftiging en leven-
ige kenniffe der genen, die door het woord opgewekt
erden, en ze ten dien einde, by de opentlyke en byzon-
ere onderwyzing, tevens tot ene onderlinge gemeenfchap
gewennen, als waardoor zy zelven, wanneer hy niet kon
hen zyn, elkander opwekken konden en hunne noden
oor den Heiland brengen. Deze raad geviel hem zeer
el, en hy heeft het nut 'er van zeer klaar van jaar tot jaar
zien.

„ Nu geliefde Broeders (dus eindigt het dagverhaal der Broederen van dit jaar) uit deze narigten zult gy enigzins zien, wat de Heiland tot hier toe zo wel aan ons als de Groenlanderen gedaan heeft. Wy vinden wel ftoffe genoeg, om hem aan te bidden voor zyne barmhartigheid en de blyken zyner genade en heerlykheid: dan wanneer wy ons zelven voor zyn aangezicht onderzoeken, wy moeten met een diepen ootmoed en hartelyke vernedering beleiden, dat wy in der daad arme en elendige menfchen zyn. Wy bidden en fmeken, in onze eigene ogen nog armer en elendiger, maar tevens ook in het bloed des Lams gedurig fterker te worden, ten einde wy onzen arbeid onder de Heidenen vrymoedig en in het gelove mogen voortzetten, tot dat een kudde van Groenlanderen met ons mogen neder vallen, en aanbidden voor de voeten van het Lam, dat zyn bloed voor ons geftort heeft en geftorven is. Hy zal het doen, hy heeft het gezegt, en wy geloven 't. ”

HET TIENDE JAAR
1742.
INHOUD.

§. 1. Matthæus Stach *komt van zyn bezoek in Duitschla* *terug, werwaarts* Daniel Schneider *weder keert, zo* *der egter aan te komen.*

§. 2. *In de plaats van zommigen terug gekeerde toehoor* *ren, komen, uit verre afgelegene plaatsen, enige d* *den zaligen* Samuel *tot nadenken gebragte bei* *nen.*

§. 3. *Ook worden enige in de naby gelegene plaatsen op* *wekt, en zeker* Angekok *tot stilzwygen gebragt.*

§. 4. *De nieuw bekeerden zyn oplettende, en getuigen* *ernst tegen de heidenen.*

§. 5. *Nut van het getuigenis der gelovige Groenlander* *en de daarby gebruikte omzigtigheid, om te belette* *dat zy zelven geen schade leden.*

§. 6. *Nieuwe aangroey van overtuigde Groenlanders. Ze* *in derzelver opentlyke en byzondere vergaderingen, i* *byzonder onder de kinderen.*

§. 7. *Het hoopje der gedoopten word met vyf personen* *meerderd.*

§. 1.

DE oudste Missionaris, *Matthæus Stach*, die voor jaren naar Duitschland gereist was, kwam met z vrouw en een Broeder voor de kinderen in dit jaa

rug. Hy was in December 1740. te *Marienhorn* aangekomen, juift ten tyde wanneer het *Synode* van de Kerk der verenigde Broederen aldaar gehouden werd, en kon derhalven aan de by een vergaderde dienaren dier kerk mondeling berigt van de GroenlandfcheZending geven. Kort daarna verzelde hy den Heer Graaf op deszelfs reis naar *Geneve*, verblydde op deszelfs terug reis door Zwitferland, Wurtemberg, Frankenland, de vrienden, als mede in Herrnhut zyne oude bekende Broeders, door zyn bezoek en verhalen, en hield zig het overige van den zomer in de *Wetterau* op. Hy werd op den 12den December 1741. te *Marienborn*, door *Polycarpus Muller*, een der Biffchoppen van de voorgemelde kerk plegtig tot den heiligen dienft ingewyd, en begaf zig kort daarna op deszelfs terug reis naar Groenland.

Te Koppenhagen gaf hy op den 24ften January 1742. een ootmoedig Smeek-fchrift over, ter affchaffinge van zekere drukkende bepalingen, zo wel in 't lighamelyke als 't geeftelyke, en verkreeg, na ingenomen berigt en goedkeuring van het hoogloffelyk *Miffions-Collegie*, tot zyn volkomen genoegen een allergenadigft *appointement*, ge agtekend den 16den Maart 1742, waarin onder anderen ten aanzien van zyne aanftelling of inwying tot den heiligen dienft, en het daarop gegrond Leraars-amt gezegt word: „ Dat wy allergenadigft willen, dat de *geordineerde* Mat„ thæus Stach voortaan een wettig leraar onder de Groen„ landfche Moravifche Broeders zy, en in die hoedanig„ heid den doop, als mede alle de plegtige handelingen „ van het leraars-ampt (*Actus miniſteriales*) die onder hen „ lieden voorvallen, bedienen en verrigten moge ".

Hy zette zyne reis naar Groenland op den 23ften April voort, kwam egter aldaar van wegens veelvuldig tegenwind, niet voor den 17den July aan. Hy bragt ook enige bouw-ftoffen mede, ten einde het huis, 't welk voor hunne woning, en in 't byzonder voor de vergadering der Groenlanderen te klein werd, groter te maken. Dan de Broeders konden met het bouwen niet voortgaan, en twe van hen trokken in een Groenlandfch huis, om in het Europeäanfche ('t welk met een by hevig ftorm-wêer ontstaan brand gedreigd, doch door den Here, genadiglyk bewaard werd) voor de vergaderingen der Groenlanderen plaats te maken.

Daniel Schneider begaf zig met het zelve fchip, waar-

mede *Matthæus Stach* overgekomen was, op de teru
reis. De Broeders velerly bedenkingen by deze reis vin
dende, hadden liever gezien, dat hy 'er dit jaar nog ge
bleven was. Dan nademaal hem zulks door de gemeent
niet uitdrukkelyk was opgedragen, en hy zig in de Groen
landfche levens wyze niet vinden kon, zo lieten zy hen
in vrede vertrekken. Van de nieuwe volkplanting, *Fre
deriks-haab*, alwaar de fchipper nog enige goederen loffe
moeft, verwittigde hy hen nog van zyn welvaren. Doc
zedert heeft men nog van hem nog van het fchip ietwe
vernomen. Dit is de enigfte Broeder, die op de, va
wegens het verfchrikkelyk ys, zo gevaarlyke zee-reizen va
en naar Groenland gebleven is, fchoon 'er, voor al in d
eerfte jaren, vele fchepen verongelukt zyn.

§. 2.

In het twejarig afzyn van den Miffionaris Stach was 'e
niet meer dan ene Groenlanderin gedoopt. Ondertu
fchen had zig de kragt van Jefus leer in 't opwekken va
vele zielen bewezen, in voegen men haaft een ryken oog
van hen verwagten kon. En fchoon vele Groenlande
uit deze buurt naar 't noorden trokken, en *Kujajak*, *Sa
muels* broeder, bewogen, om mede derwaarts te vertrek
ken, waardoor dan zyn zoon als mede zyne dogter e
maagd, die, door de genade in ene zeer tedere gefteldhei
van gemoed gebragt zynde, gaarn zouden gebleven zyn
verpligt werden te volgen; het vertrek der vorige toehoo
deren werd egter haaft vergoed, en deze buurt met nieu
we inwoners vervuld. Onder dezen bevonden zig oo
twe bloedsverwanten van den zaligen *Samuel* en nog ve
fcheidene van de genen, by welken hy na zyn doop den to
vlugt had genomen. Zy betuigden, dat hy hen veel va
Jefus had verhaald, 't geen zy wel toen niet regt begr
pen, doch naderhand gedurig overdagt hadden, zynd
zulks ook de reden, dat zy nader hier na toe waren ge
komen, om zig te beter te laten onderwyfen. En dat d
niet ydele woorden waren, openbaarde zig in velen, die
buiten de vergaderingen, elk in 't byzonder kwamen, o
nog meer van Jefus en deszelfs verloffinge te horen, 't wel
zy gewonelyk deden verzeld gaan met deze zugting
„ Ach, dat het Gode behage, myne ogen te openen en my

„ I

, ne oren te reinigen, om de zaak regt te vatten en zalig
, te worden ".
Allen hadden in der daad niet een en hetzelve voorne-
nen, zynde die uit het zuiden gewonelyk zeer ruwe men-
chen, en aan hunne heidenfche gebruiken zeer gehegt:
Een van hunne makkers, *Nauagiak* genaamd, niet meer
an hunnen fmaak zynde, lieten zy heimelyk op het land
etten en voeren weg. Hy kwam terftond met de zynen
y de Broeders, en men bemerkte wel haaft, dat de gena-
e onder hen werkfaam was, en dat zy, gelyk *Samuel*
ertyds met de zynen, van de hunnen verftoten waren,
m een beter erfdeel te vinden.
Zommigen werden ook, door ongelukkige toevallen in
et uitwendige, tot meerder nadenken gebragt, en dus
egerig gemaakt, om weêr het woord van God te horen.
emand, die reeds in vroegere tyden met ons bekend ge-
veeft was, op een zeker tyd gevraagd wordende, of hy
og wel wift, wat 'er de laatfte reis met hem gefproken
vas, antwoordde: Ja, en nog te herinneren, 't geen ge-
egt was van enen Jefus, die door zyne vyandige landsge-
oten met fpykers aan een hout was geklonken; en hy voeg-
e 'er by, dat hy onlangs met zyn Kajak omgeflagen was,
n niet in ftaat zynde, van weêr om hoog te komen, had
y onder 't water gedagt: nu moet ik fterven, en myne
iel zal wel nederwaarts naar den bofen geeft moeten va-
en. Hy had egter in zyn hart geroepen: O gy, die in
e hoogte woont, neemt myne ziele tot u! en terftond
varen 'er twe Groenlanders gekomen, die hem weêr om
oog hadden gebragt. Wanneer hem nu hierop gezegt
verd, dat Jefus een verloffer betekent, die ons door zyn
loed van de zonde en den eeuwigen dood verloft heeft,
n allen, die zynen naam aanroepen, zeer gaarn helpt,
o riep hy met luider ftemme: Ach die grote verloffer!

§. 3.

Ook vonden de Miffionariffen by hun bezoek onder de
eidenen, het zy dat zulks toevallig met de kooplieden
n uit hoofde van leeftogt, ofte met opzet gefchiedde,
edurig nieuwe gelegenheid, om het goede zaad uit te
roijen, ofte te befproeijen, en de Here vergunde ons
ikwerf blyken te zien van 't groeijen. Het eerfte bezoek
 ge-

geſchiedde van den 30ſten January tot den 7den February. Men vond deze reis wel vele menſchen by een vergaderd, doch weinigen hadden geopende oren en harten. 'Er waren egter zommigen, welken men den dood des Heren met nadruk verkondigen kon. Dus was eene vrouw weinige weken te voren toebereid geworden, door een verhaal, 't welk *Arbalik* haar gedaan had, van 's Heilands zamenſpraak met de Samaritaanſche vrouw, 't geen in haar ene begeerte verwekt had naar het water des levens voor alle dorſtigen, waarvan zy tans verlangde onderregt te worden. Dit gaf gelegenheid, om breedvoeriger met haar en andere oplettende toehoorderen te ſpreken van Jeſus den gekruiſten, die de waaragtige God is en het eeuwige leven; by welke gelegenheid hen teffens verklaard werd het voorbeeld van de kopere Slange, als mede de woorden van Joannes: *Ziet het Lam Gods* enz. Men beſpeurde altoos ene byzondere beweging, wanneer van Jeſus bloedig zweet en wonden geſproken werd.

„ En dewyl onze eigene harten (dus word 'er in 't berigt geſproken) nopens deze ſtoffe brandende waren, zo rolden ook de woorden, in voegen dat zig naderhand de ene over des anderen gave, van zig uit te drukken, verwonderen moeſt. De ere komt den heiligen Geeſt alleen toe; hy heeft ons gebrekkig ſtamelen van Jeſus in de harten der heidenen verklaard. Vooral was het hart van de laatſtgemelde vrouw, gelyk dat van Lydia, geopend. Want ſchoon zy des dags veel van ons en onze Sarah gehoord had, zy liet ons egter 's nagts nog eens door haren zoon in haar huis halen, om 'er nog meer van te horen. Doch by deze gelegenheid kregen wy met een tovenaar te doen. Hy ontkende wel niet het aanwezen van een God, die het heel-al gemaakt hebbe, en nog beſtiere, hy meende nogtans, ook ene goddelyke kragt van den *Torngarſuk* ontvangen te hebben, ofte, naar hy zig uitdrukte, ook een God te zyn, ſchoon niet over de gelovigen, welken hy door zyne kragt niets doen kon, om dat dezelven zig onder de beſcherming van een ander God begeven, doch over allen, die het met den *Torngarſuk* houden, en dezen kon zyne konſt te ſtade komen. De Heiland gaf ons genade, dat wy hem in aller tegenwoordigheid van den jammerlyken en onzaligen toeſtand, in welken hy zig boven alle de anderen bevond, overtuigen konden. "

§. 4

§. 4.

In 't algemeen befpeurden de Broeders het nut van 't voorbereidend werk der gelovige Groenlanderen onder de heidenen, gemerkt zy overal, waar ze kwamen, om voedfel en leeftogt te zoeken, de lere van Jefus verkondigden, en met de genen, die begerig waren, 's avonds oeffening hielden en baden. En fchoon zy niet altoos het wit troffen, men zag egter, dat zy in de onderwyfing en in 't byzonder onder het voorlezen van de heilige Schrift oplettender geweeft waren, en meer begrepen hadden, dan men dagt. Dus had een van hen op de vraag: waarom hy niet van een zo even gefchoten *Ren-dier*, 't welk nog warm en vol bloeds was, volgens hunne gewoonte, rauw eten en van het bloed drinken wilde? tot antwoord gegeven: dat God zulks zynen volke in de wet verboden, en hy by zyne leraren gezien had, dat zy het bloed lieten weglopen; en het voorbeeld van dezen wilde hy volgen. Dit had hy niet dan uit het verhaal opgemerkt, alzo niemand den heidenen hier omtrent ietwes voorgefchreven had.

Van *Arbaliks* moeder, dewelke ongedoopt geftorven was, word 'er gezegt: „ Deze oude Groenlandfche vrouw had in haar leven veel indruk van 't geen 'er gezegt word, dat de Heiland zommigen ter fesde, anderen ter negende, en ook enigen ter elfde ure beroepen hebbe, en zy heeft dikwerf verklaard: ik ben in de laatfte ure geroepen. Wy konden in hare ziekte niet tot haar komen, maar haar jongfte zoon heeft tot aan haar einde voor haar gezongen en gebeden ". Een der gedoopten van den Heer *Drachart*, moeft op een zekeren tyd in een huis, waar meer dan honderd menfchen by een gekomen waren om te danffen, overnagten. Niet wetende wat hy doen zoude, om de verzoekingen en het geraas te ontwyken, viel hy buiten het huis op zyne knien, en bad den Heiland om hulpe. Daarna ging hy onbefchroomd in 't huis, en gebood de heidenen ftil te zyn, alzo hy hen wat beters te zeggen had, met byvoeginge, dat hy, indien zy zulks niet deden, den trommel van hen afnemen en met voeten aan ftukken trappen zoude. Zy werden ftil, en hy fprak met zodanigen nadruk, dat zommigen zeer bewogen werden. Zelfs heeft onze *Sarah* hen eens den trommel ont-

nomen en aan ſtukken geſlagen; weshalven men haar naderhand vermaande, van zig niet te bemoeijen met de vermaken der heidenen, maar ſlegts met de zulken, die gaarn van den Heiland horen wilden, eenvoudig te ſpreken en voor 't overige zig ſtil te houden.

§. 5.

Men ziet hieruit den yver, met welken deze eerſt beginnende Kriſtenen de heidenen door woorden en daden van hunnen dwaalweg zogten af- en tot Kriſtus te leiden. Hiervan maakten de Miſſionariſſen een zeer voordelig gebruik, om dat zy zelven niet overal en altoos by de heidenen komen konden, terwyl dezen by hunne gelovige landsgenoten de tegenwerping niet meer maken konden, die zy den Miſſionariſſen eertyds gedaan hadden, en dewelke van vele onwetende in het kriſtendom tot ene verſchoning van hunne lauwheit gebruikt word: „ Gy zyt „ andere menſchen dan wy, 't is uw beroep, gy hebt tyds „ en bekwaamheids genoeg, om die zaak te overdenken ". Zy zagen tans voorbeelden uit hun midden, en aan menſchen, die geenszins beter dan zy geweeſt waren, doch door de genade andere menſchen waren geworden, en die de deugden des genen in 't openbaar verkondigden, die hen geroepen had uit de diſterniſſe tot zyn wonderbaar ligt.

Dan hoe ligtelyk geraakt een onbedrevene op afwegen, zo ras zig de eigen liefde in ene zaak mengt, die met een goed oogmerk ondernomen word! Dit beſpeurde men ook by onze groenlanderen, en hierdoor werd der leraren vreugde nog dikmaals met bittere droefheid ondermengt. „ Wy hebben zedert enigen tyd (zegt men ergens) op- „ gemerkt, dat onze *Sarah* los en ſtyfhoofdig word. Wy „ bragten haar zulks onder de ogen met herinnering aan „ de genade, die de Heiland reeds aan haar bewezen „ heeft, en vermaanden haar getrouw te blyven en het „ bloed van Jeſus niet gering te agten. Haar hart werd „ week, zy erkende hare afwyking, en bad den Heiland „ hartelyk om vergiffenis, en genade tot beterſchap, die „ zig egter nog niet zo ſchielyk en ten eerſten toonde. „ Men heeft in 't vervolg de reden van hare afwykinge „ ontdekt, te weten, de grote gedagten die zy, ter gele-

„ gen-

„ genheid van haar vlyt en zegen aan en onder de heidenen, van haar zelve opgevat had. Dit gaf ons gelegenheid om haar op de verdorvendheid van haar hart te wyfen, en herinnerden haar aan den toeftand, in welken zy was, en aan 't geen zy gevoeld had, wanneer de Heiland haar zyne barmhartigheid het eerfte maal liet ondervinden. Zy begon te fchreijen en zeide: Ach tans voel ik wel, hoe ik van de zaligheid, die ik toen ondervond, allengskens afgekomen ben, en my van den Heiland vervremd heb. Schoon ik nu bid, ik voel egter geen trooft in myn hart, en 't is als of ik den weg tot hem niet weder vinden kon. Wy vielen met haar op de knien, en baden den Heiland, zig wederom aan haar hart te willen openbaren. Zy zoude ook bidden, maar kon voor tranen geen woord voortbrengen: na dien tyd hebben wy befpeurd, dat zy zeer klein en gebogen van harte is, en weêr een vryen toegang heeft tot den vriend van arme en elendige zondaren. "

De Heer *Drachart* had onder zyne gedoopten het zelve gebrek bemerkt, terwyl zy, zo ras ze enige kennis verkregen, en van goddelyke zaken fpreken konden, zeer ligt eerzugtig werden en grote gedagten van zig zelven opvatten. Dus befpeurden wy, dat men by de onderwyzing vele omzigtigheid diende te gebruiken, en voor al op de kennis van 's menfchen elende en verdorvenheid aan te dringen, en by de aanmoediging ter verkondiging van de genade onder de andere heidenen, zorgvuldig daar op te letten, dat zy zig, niet zo zeer, gelyk de Difcipelen van Jefus, daarover verblyden mogten, dat hun woord anderen tot nut verftrekte, maar dat zy zig veel meer daarover in ootmoed te verheugen hadden, dat hunne eigene namen in de Hemelen gefchreven zyn.

§. 6.

Langs dezen weg konden de Miffionariffen met meerder nut, vreugde en vertrouwen, de hulp hunner gelovige groenlanderen genieten. Zy vonden ook, dat dezelve dezen zomer niet te vergeeffch was geweeft, want in October kwamen wel dertig Groenlanders in de winter-huifen by hen wonen. Dezen zogt men zo wel lighamelyk als geeftelyk in ene voegfame orde te brengen.

Van hen, die in dit jaar naar 't noorden waren vertrokken, hadden de Broeders een boot en tente gekogt, en aan eenen huisvader gegeven, onder voorwaarde, dat hy daarvoor enige weduwen en weſen verzorgen, en ze tot arbeid aanvoeren zoude. Voor de overige armen zorgde men op ene andere wyze. In de groenlandſche vergaderingen en Catechiſatiën werd uit de overeenſtemming der vier Evangelie-ſchryveren (waarvan 's Heilands laatſte leerredenen by Joannes, in dit jaar nog eens en met meerder klaarheid vertaald waren) met zegen voorgelezen, en enige nieuw vertaalde liederen, in 't byzonder: *Kriſtus Bloed en Gerechtigheid* enz. ('t welk men uit hoofde van deszelfs voortreffelyken inhoud, van de vrye genade in de volwaardige verdienſten van Kriſtus, van vaers tot vaers verklaarde) werden met grote graagheid geleerd, en vlytig in de huiſen als mede by alle bezigheden gezongen. In de vergaderingen was 'er menigmaal zodanige beweging, dat de leraar en toehoorders in tranen uitborſten, wanneer de woorden ontbraken, om 't geen, waarvan het hart vol was, op ene duidelykere manier uit te drukken. En zulks deed ook dikwils ene betere uitwerking, dan de leerrykſte en in de volmaakſte orde aan een geſchakelde redevoering.

Voorts begon men ook in dit jaar met het inrichten van kleine zamenkomſten onder de groenlanders, in welken vier of vyf perſonen van enerly kunne en ſtaat, onder het opzigt van een leraar, vry en zonder dwang van hunnen wasdom in de levendige kennis van Kriſtus en de geſteldheid hunner harten met elkander ſpraken, waarby zy elkander in liefde zeggen en van elkander verſtaan konden, 't geen zy ten aanzien van hun zelven of anderen aan te merken hadden. Zodanige zamenkomſten of *gezelſchappen* waren 'er dit maal onder de mannen twe, en onder de vrouwen vier. 's Zondags hielden de leraars ene zamenſpraak, waarby ook zomtyds de een of andere groenlander toegelaten werd, namelyk dezulken, die men in de kleine zamenkomſten als mede-arbeiders konde aanzien, en welken men enig opzigt toevertrouwen kon.

Met de kinderen en jonge lieden, waarvan ſes begonnen te lezen, hield men vlytig ſchool. De genade kon zig dikwerf onder deze jonge harten kragtiger dan onder de ouden openbaren, en door hen op de ouders werken; gelyk 'er in der daad een klein meisje was, die byna elke

nag

nagt met hare moeder van den Heiland en deszelfs liefde jegens kinderen en arme zondaren fprak, en dezelve verzogt met haar te bidden; waardoor de moeder dikmaals over hare koelheid befchaamd werd en opgewekt, om met meer yver te ftaan naar het ware genot van de zaligmakende waarheid. Zo bragten ons ook eens de groenlanders, by hunne te huis komft van een bezoek onder de wilden, de aangename tyding, dat een kind, 't welk met zyne ouders op de volkplanting was geweeft, en aldaar de gefchichte van Jefus geboorte en deszelfs lyden, door den Miffionaris en zyne Groenlanders, had horen verhalen, zedert dien tyd zo lief van den beminnelyken Heiland fprak en bad, dat alle heidenen zig 'er over verwonderen, en dat het kind de ouders fmeekt, om het weêr tot de gelovigen te brengen, ten einde het meer van Jefus liefde horen moge. Gezegend is hy die in den name des Heren komt, en zig een lof toebereidt uit den mond der jonge kinderen ende der zuigelingen!

§. 7.

Uit de genen, die de Catechetifche onderwyfingen genoten, ftonden tans vyf gedoopt te worden, zynde allen zodanige lieden, in welken men de duidelykfte blyken van 't werk der genade in dit en het vorige jaar befpeurd had: te weten, de bekende *Arbalik*, een jongeling, die onder de Groenlanderen reeds menigmaal van de waarheid met nadruk getuigt had. Eertyds had hy by de tovenaren fchool gegaan, en ook willen leren, menfchen dood te toveren. Hy werd in 't jaar 1739. te Kangek opgewekt, wilde na dien tyd dikwils weêr tot zyn vorig leven terug keren, maar werd, naar hy zig uitdrukte, door ene onzigtbare hand wederhouden. *Nauagiak* en deszelfs zuster *Kannoa*, zyn, zo veel men uit hunne verhalen opmaken kan, omtrent dertig mylen van de Ooft kuft in deze buurt gekomen, en, door de predikinge van 't Evangelie geraakt zynde, van de Zuidlanders verftoten. *Okutfuk*, de meergemelde fpotfter, die zedert het affterven van den zaligen Samuel, gedurig door de genade vervolgd werd, en eindelyk hare maagfchap verlaten had. *Iffek*, de zufter van Sarah, dewelke door hare ftervende moeder naar de gelo-

gelovigen terug gezonden werd. Zy hadden by de overigen het getuigenis, dat dezen dikwils zeer beſchaamd werden, door der eerſten ernſt en begeerte om onderwezen te worden in het gelove: en in de twe maanden van derzelver voorbereidinge betoonde zig de genade kragtdadig aan hunne harten. Men gaf het in hunne willekeur, of zy hunne namen houden dan nieuwe hebben wilden. Hun antwoord was: dat dewyl zy hunne oude verdorvenheid den Heiland ganſch overgeven, en hem om een nieuw hart bidden wilden, zo wilden zy ook gaarn nieuwe namen hebben.

Op den tweden Kersdag vergaderden de onzen en de naburige groenlanders tot den doop. Na ene redenvoering over *Matth.* XI, 28. *Komt herwaarts tot my alle, die vermoeid ende belaſt zyt* enz. verrigtte Matthæus Stach deze plechtige handeling, onder welke men by allen, die tegenwoordig waren, ene innige beweging beſpeurde. De dopelingen ontvingen de volgende namen: *Simon*, *Noah*, *Rebecca*, *Catharina*, *Judith*. Naderhand gaf men hen een liefde-maal, (*) 't welk onderhouden werd met allerhande ſtigtelyke zamenſpraken, by voorbeeld: van de onderlinge gemeenſchap en liefde, van de navolginge, het kruis en de verſmadinge van Kriſtus enz. en eindelyk beſloten met het zingen van 't lied: *Kriſtus Bloed en Gerechtigheid* enz. Met deze kleine gemeente van negen zielen, tot welke de afwezig zynde *Matthæus Kajarnak* ook behoorde, werd dagelyks ene byzondere vergadering gehouden, uit welke de genen, die 't Evangelie onweerdiglyk mogten komen te wandelen, tot op hunne beterſchap zouden uitgeſloten worden.

Kort te voren had de Heer *Drachart* ook negen perſonen gedoopt. Onder dezen bevond zig een man van hoge jaren, die, horende, dat zyne twe dogters zouden gedoopt worden, by den Miſſionaris kwam en vroeg: of hy ook niet zou kunnen gedoopt worden? „ 't Is waar (zei- „ de hy) ik kan niet veel ſpreken, zal ook niet ligt zo veel „ leren als myne kinderen, want gy ziet, dat ik reeds ten „ ene-

(*) Dit moet niet verwart worden met het heilig Avondmaal, waartoe men geen Groenlander voor het jaar 1747. heeft aangenomen.

„ enemaal grys en een zeer oud man ben: ik gelove egter „ van ganfcher harte in Jefus Kriftus, dat hy voor alle „ menfchen geftorven is, en dat, al 't geen gy van hem „ zegt, waarheid is." Hy kon hem derhalven het water niet weren, nademaal deze man zyn geloof in den Here Jefus, en zyn verlangen om zalig te worden met zulke hartelyke beweging te kennen gaf, fchoon dezelve niet meer in ftaat was, om alle vragen en antwoorden van buiten te leren. Onder de gemelde perfonen was ook een zoon van *Ippegau*, die de Broeders eertyds van eetwaren voorzien had. Deze was voorheen een zeer woeft menfch geweeft, werd egter na den doop als een lam; onder het zelve getal bevond zig ook ene meid, die eertyds by de Broeders had gewoond: De gryfaart befproeide de plaats, op welke hy gedoopt werd, met zyne tranen, en na den doop door den Miffionaris verzogt wordende, aan het volk, dat tegenwoordig was, iet te zeggen, fpraken zyne tranen meer dan deszelfs woorden.

HET

HET ELFDE JAAR

1743.

INHOUD.

§. 1.

§. 1.

DE prediking van 't Evangelie werd in dit jaar met zodanige kragt verzeld, dat de opwekking der Groenlanderen algemeen in dit geweſt ſcheen te worden. 'Er konden, wel is waar, niet velen gedoopt worden, om dat de weinigſten voor als nog beſluiten konden, de gewone plaatſen hunner neringe te verlaten, en by derzelver leraren te wonen, om behoorlyk onderwezen te worden. Waardoor dan de eerſte yver by velen verſlaauwde, terwyl anderen in 't zuiden en noorden verſtroid werden. De meeſten egter der genen, die door de genade eens gegrepen waren, zyn in de volgende jaren in dezen landſtreek weêr, en allengskens in de gemeente gekomen, terwyl men ten aanzien der overigen hopen kan, dat velen van deze eens gegrepene en in verwarring hier en daar zwervende ſchapen eindelyk in de over al open ſtaande armen van den goeden en getrouwen Herder zullen gevallen en behouden zyn: gelyk men ook duidelyk beſpeurd heeft, dat velen ganſch anders, dan men 't onder de heidenen gewoon is, geſtorven zyn. Ook hebben zedert enigen tyd de nieuw opgeregte volkplantingen en *Miſſionen* velen tot middelen verſtrekt, om de waarheid nader naar te ſpeuren, en in den ſchoot der kriſtelyke Kerk vergaderd te worden, tot innige vreugde van hen die gezaid hebben, alſo het hen onverſchillig kan en behoort te zyn, wien het inoogſten te beurt valt, als maar de Here van den oogſt 't zyne bekomt. En in 't algemeen heeft men zedert dien tyd by de gehele natie, of het volk in 't gemeen, een ander aart beſpeurd, en meer agting voor de buitenlanders, die anders by hen gevreeſt en gehaat, ja zelfs ten enemael veracht zyn: welke verandering voornamelyk moet toegeſchreven worden aan de goede indrukken der overtuigde, ſchoon niet bekeerde, Groenlanderen, die van de ene plaats naar de andere varen.

§. 2.

Deze byna algemene beweging onder de Groenlanderen openbaarde zig zo wel in derzelver vlytig bezoek en naar-

ſpeuren

ſpeuren der waarheid, als in de genegenheid, met welke zy de leraren ontvingen, wanneer dezelven, het zy alleen, het zy in gezelſchap van den Deenſchen Miſſionaris, of deszelfs Catechiſeerder, kwamen om hen te onderwyſen. Van een dezer bezoeken word 'er in de aantekeningen van February gezegt. „ De Heer *Drachart* had vernomen, dat een der gedoopten, *Martin* genaamd, te *Kangek* verdronken was, en dat *Jakob*, onlangs door hem gedoopt, zig zeer liefderyk en yverig betoond had, in het opzoeken en aan het land brengen van het dode lighaam. Dewyl hy nu (de Heer *Drachart*) geen boot op de volkplanting krygen kon, zo voeren wy' er met hem naar toe, enige gedoopten mede nemende, om het lyk te begraven, en by die gelegenheid den aldaar wonende heidenen den dood des Heren te verkondigen, en van het ontſlapen der gelovigen met hen te ſpreken. 's Avonds wanneer de mannen uit zee kwamen, gingen wy in de huizen, om met hen te ſpreken, en vonden onzen Simon reeds aan 't werk en in vollen arbeid. Hy ſprak met hen van 't gelove in Jeſus Kriſtus, en hoe alle menſchen van natuur dood van harten waren, en buiten ſtaat, om zig zelven te helpen: doch dat men, in Jeſus gelovende, door de kragt zynes bloeds een levendig hart ontvange, en, hoe elendig men zig ook immer gevoele zeer gemoedigd worde, zonder dat men verlegen behoefde te zyn, over wat en hoe men te bidden hebbe; alzo zulks naderhand van zelve kome en uit het hart voortvloeie. „ Ik elendige (dus eindigde hy) „ heb 'er nog weinige ondervinding van, maar ziet daar „ myne leraars, die kunnen u meer zeggen ". Hierop zongen wy met hen het lied *Lam*, *Lam*, *o Lam!* enz. en ſpraken in 't byzonder over het 8ſte vaers:

Gy volken! hoort,
Het eeuwig Woord,
Dat tot ons kwam,
En alles op zich nam,
En dertig jaaren heeft
Geleeft
Arm en veracht,
En werdt geſlagt,
Is't loſſings-geld,
Dat u in vryheid ſtelt.

Het ganſche huisgezin werd bewogen, en zy zeiden:

„ Hoe

„ Hoe hebben wy 't toch nu? 't Is ons tans ganfch anders „ onder u lieder fpreken te moede, dan eertyds, wanneer „ gy gedurig niet dan van God en de twe eerfte menfchen „ fpraakt. Wy zeiden wel, alles te geloven, maar het „ verveelde ons, 'er van te horen, terwyl wy dagten, wat „ is ons toch daaraan gelegen? Dan tans horen wy, „ wat 'er aan die zaak gelegen is. Wy zien ook aan onze „ Landsgenoten, dat zy wat anders in hunne harten on- „ dervonden hebben, terwyl zy 'er van fpreken en bid- „ den kunnen, maar wy niet. " Wy zeiden hen: „ Die „ God, van welken gy eertyds gehoord hebt, is dezelve „ Jefus, welken wy u lieden aanpryzen. Gy hebt het maar „ niet begrepen. Al wat gy ziet, heeft hy gemaakt: en wanneer de twe eerften menfchen zyn woord verlieten, „ den bozen geeft geloofden, en dus door de zonde zo verdorven werden, gelyk gy tans zyt, heeft hy ze in dezen onzaligen ftaat niet willen laten, is zelve een menfch geworden, heeft zig tot den dood toe, onder het ftorten van zyn bloed, laten pynigen, en dit bloed is de betalinge voor de zonde der gehele wereld. Wie nu in dezen Jefus gelooft, die laat zig dopen, en dan ontvangt hy in zyn hart een levendig gevoel van het bloed der verzoeninge voor ons geftort. Dit maakt dan, dat wy den Heiland boven alles beminnen, en het kwade haten kunnen. " Hierop zeiden zy: „ Ach wy wilden ons ook wel gaarn bekeren, maar het valt ons al te zwaar, om zo te leren bidden. " Wy antwoordden: 't Is niet zwaar, gy behoeft niet meer te zeggen dan: Jefus, gy, die het Lam Gods zyt, ontfermt u over my! Indien gy dit van ganfcher harte begeert, dan zal de Heiland zelve alles doen. " Daarna lazen wy hen het ed voor: *Des Heeren Bloed-geregtigheid* enz. en eindigden et een gebed.

Na alle huizen op den 11den bezocht en een weinig ge- roken te hebben, maakten wy fchikkinge tot de begraf- nis. In het huis werd voor eene talryke vergadering n lied gezongen. De Heer *Drachart* hield by 't graf e redenvoering over *Joh.* XI, 25. en ten befluite werd r in het huis een gebed gedaan. Aan den zaligen *Martin* eeft men zedert een jaar befpeurd, dat het werk der ge- ade zodanig in hem toenam, als of de Heiland, om zo te reken, haaft maakte, hem te voleinden. Hy was zeer gewekt, hoorde en fprak ook gaarn van Jefus bloed en

dood, De lieden hier ter plaatfe herinneren zig tans ve
merkwaardige zaken, die hy gezegt heeft; onder andere
heeft hy onlangs, wanneer zy eenen zee-hond vingen, 't we
in dit jaargety iet zeldfaams is, over de maaltyd ene r
denvoering gehouden van de vreugde en droefheid der g
lovigen en ongelovigen, en teffens te kennen gegeven
dat hy zyn affcheid van deze wereld nog dezen winter
gemoet zag. 's Avonds fpraken wy weêr in alle huize
Zy bekenden hunne verdorvenheid, en zeiden zeer wel
weten, dat het anders met hen worden moeft, maar d
zy nog te wederfpannig waren. Zeker *Angekok* heeft h
befluit genomen, zyne bedrieglyke toverkonft te laten v
ren. Hiertoe heeft hem een nadenkelyke droom aanl
ding gegeven, van welken hy ons het volgende verha
deedt: Een klein kind was uit den hemel by hem gekome
en had tot hem gezegt, dat hy 't volgen zoude. Verv
gens had het kind hem op ene zeer aangename plaats g
bragt, alwaar hy een onvergelykelyk gezang gehoord ha
Hierop had het hem naar ene zeer duiftere plaats gevoer
en te kennen gegeven, dat dit de plaatfe was, waar h
indien hy zig niet bekeerde, ftondt te komen. Daaro
was hy zeer bedroeft geworden, vooral wanneer hy zag, d
'er vele menfchen in die plaats geworpen werden. Do
het kind had hem naar de aangename plaats wederom g
bragt, en hen, die aldaar vergaderd waren, iet wits
eten gegeven, 't welk de menfchen *ajorungnertekul
git*, dat is, zoude doen ophouden boos te zyn, of
beter doen worden. Hierop had de vergadering b
gonnen te zingen, en hy mede, 't welk ook zyne vrou
heeft gehoord, en hem uit den droom opgewekt. (*) (
de

(*) Deze en zoortgelyke ongewone gebeurteniffen werd
hier niet verhaald, om daardoor ietwes van den goeden ftaat v
een menfch te willen bewyfen. De Groenlanders en in 't b
zonder de *Angekoks*, die by hunne voorgewende toverkunft
verbeeldings-kragt in hevige beweging brengen, hebben dikw
zonderlinge droomen. Deze groenlander was een *Angekok*. M
ziet ook ligt, dat eenige eertyds reeds gehoorde waarheden,
voorbeeld, van het Kind Jefus, van hemel en helle, op desze
verbeeldings-kragt enen fterken indruk gemaakt hebben, en do
dezelve in het dromen levendig zyn voorgefteld. Doch wat l
laatfte aanbelangt, dit fchynt my enigfins bedenkelyk voor
kome

leze reize hebben wy ganfch byzondere bewyzen van
s Heilands genade befpeurd. Lieden, die ons voorheen
efpot, veracht en kwaad gedaan hebben, komen tans en
idden om vergiffenis: en die de ruwften waren, ftaan nu
an den oever en roepen ons, dat wy aan de wal zullen
oomen en het woord van God onder hen verkondigen;
n wanneer wy fpreken, zo willen zy alles leren. In het
uis, waar wy waren, zaten 'er nu in dezen, dan in den
nderen hoek enige by elkander, om met malkander te
preken, te zingen en te bidden. Den 15den voeren wy
aar huis. De koude was zo fel, dat de boot rondom met
s bezet werd, invoegen dat, fchoon wy met ons zeven
aren, wy 't ter nauwer nood met roeijen konden goed
aken, en ligtelyk zouden hebben kunnen zinken, om
at wy het boven inflaande water, 't welk terftond ys
erd, niet genoegfaam uit den boot fcheppen konden. "

men, alzo deze *Angekok*, onzes wetens, niets van het H. A-
ndmaal gehoord of gezien had, ten minften by ons niet. Hoe
zy, uit het kort vooraf gaande eenvoudig berigt ziet een ie-
r, dat het woord des Kruifes het eenig middel is, waardoor
ze Miffionariffen zo wel domme als fchrandere heidenen, bedrie-
rs en bedrogenen, op den weg der waarheid en des levens trag-
i te brengen. Zodanige zonderlinge dromen, en alle voorge-
ende of ware verfchyningen en gezigten, van welken zommi-
n dikwerf veel ophefs maken, laten wy aan hunne plaatfe, en
tkennen wel niet, dat God zig, naar zyne toegevendheid, van
lerly byzondere gelegenheden, en dus ook, volgens *Job*
XXIII, 15, 16. van dromen bedienen kan, om de menfchen
inkeer te brengen; wy hebben egter uit veelvuldige onder-
ndingen opgemerkt, dat diergelyke menfchen zelden tot een
gtfchapen en ftandvaftig wezen in Kriftus gekomen zyn: dus
ik den hierboven gemelden Groenlander nog zelve gezien en
vonden, dat hy wel een ftil en onberispelyk leven leidde, doch
t tot het genot der voorziene fpys, *waardoor men beter word*,
eft kunnen komen, alzo men den waren honger en dorft naar
Gerechtigheid van Kriftus tot nog toe in hem niet befpeurd
eft.

§. 3.

Dan nademaal de leraars niet genoeg en overal bezoek konden, zo moeſten zy 't dikwils laten by het getuiger hunner Groenlanderen, wanneer dezelven ten behoe van hunne neringe uitgingen. Onder het lezen van 't ge men hiervan angetekend heeft, heb ik het volgende h aanmerkelykſte gevonden:

„ Den 8ſten Januarius kwamen Simon en Noah weêr huis. Zy berigtten, dat zy in een zeker huis vriendel ontvangen waren, dat de menſchen gaarn van den Heila gehoord hadden, en hen verzogt, haaſt wederom te kome Doch in een ander huis had een man zig zeer tegen h aangekant. Hy had onder anderen gezegt: „ Gy dr de zaak te hoog, dat gy gedurig niet dan van God w ſpreken en zingen, en u noit meer met ons vermaken, g lyk anderen, die egter zo wel by God willen komen als lieden. " Waarop Simon geantwoord heeft: „ Die zul doen, en niet te min gelovigen willen zyn, tonen, dat Jeſus, onzen Zaligmaker niet kennen: want wie van ga ſcher harte gelooft, dat hy voor onze zonden aan 't kru geſtorven is, die moet niet by beurten het goede en h kwade doen; maar Jeſus heiligt hem en verbreekt h kwaadt in hem. " (*) Ook waren 'er enige van de vol planting tegenwoordig, die de gezegdens van Simon b veſtigden, waardoor de tegenſpreker zeer beſchaamd wer Op een ander tyd kwam Simon van *Kangek* naar huis zeide, dat hy daar, met Jacob van de volkplanting, zeer ve genoegt was geweeſt; dat zy met elkander van den H land geſproken en gebeden hadden; dat de anderen hen den beginne hadden uitgelachen, doch eindelyk ſtil war geworden, en zig over hen verwonderd hadden. Een a der berigtte, dat in het huis, waar hy geweeſt was, vel

he

(*) De Groenlanders zeggen: *Ajorteiærutipa*, hy doet he ophouden van het kwade te doen: 't Geen tot een voorbee dient, hoe de Groenlanders vele woorden zamen voegen, o door het zamengeſtelde woord iet uit te drukken, waarvan te voren geen begrip hadden.

hem over allerhande zaken gevraagd hadden, en zig verblyd, toen hy met hen bad. De anderen hadden zig ftil gehouden, en gene ydele of onnutte woorden gefproken.

Sarah was insgelyks, waar zy kwam, bezig met zulke zielen, die begerig waren, om haar te horen. Wanneer men haar vroeg: wat zy dan met hen fprak, antwoordde zy: „ Ik fpreek met hen van het verdorven hart der menfchen, maar wys ze ten eerften naar de wonden des Heilands, die hen genezen kan. “ Zy heeft eens, wanneer zy in ene tente kwam, waar een kind geftorven was, voor de vrouwen, welke tot de rouwklagt vergadert waren, gefproken over de woorden: *Laet de kinderkens tot my komen* enz. en by die gelegenheid getoond, dat zy gene reden hadden, over den dood van het kind te fchreijen, om dat de Heiland de kinderen zo teder lief heeft.

Ook was *Anna*, de weduwe van den zaligen Samuel, die zig by hare broeders langer dan een jaar onder de Heidenen opgehouden had, niet zonder zegen geweeft; zy berigtte, dat 'er enige mylen in de *Fiorde*, waar de Broeders zelden komen konden, vele begerige menfchen waren, die gaarn van den Heiland horen wilden, indien zy maar iemand hadden, die hen onderwyfen kon. „ Dikwils (zeide zy) ben ik by ganfch onbekende lieden gehaald, die 'er zeer op aandrongen, dat ik fpreken zoude, ik heb 't ook gedaan, maar wat zal ik, die nog zelve zo arm, elendig en onkundig ben, anderen zeggen! “

Het verlangen der Heidenen, om wat goeds van de gelooopten te horen, was insgelyks van ene goede uitwerking by *Catharina* : „ Menigmaal (zeide zy) herinnere ik my, 't geen ik den winter gehoord en by myn doop ondervonden heb, ik heb 'er ook dikwerf van kunnen fpreken met anderen, moet my egter zeer fchamen, dat ik 't my niet meêr heb laten aangelegen zyn, Hem, die zyn leven voor my gelaten heeft, regt te leren kennen. “

§. 4.

Dus ftrekte de verftroijing van 't kleine hoopje der gelooopten, die in den zomer, van wegens hunne neringe, nu hier, dan weêr elders, naar toe trekken moeten, tot zegen voor hen zelven, en den heidenen tot meerder overtui-

tuiging. Doch het afscheid nemen ging altoos verzeld me smert en allerhande voorstellingen van droevige toevallen „ Wanneer (word 'er gezegt) zy zig tot hun vertrek ge reed maakten, lieten wy de gedoopten, een voor een, roe pen en spraken met hen. Het ging ons, als vader Jaco met Benjamin. Wy baden hen met tranen, Jesus den ge kruisten noit uit het oog te verliezen, en onder de vee vuldige verzoekingen der heidenen, op hunne hoede t zyn, om hunne harten te bewaren. Zy beloofden het me ogen vol tranen, en dankten den Heiland voor de gena de, die zy dezen winter genoten hadden. Wy gaven he den zegen des Heren, omhelsden ze, en na aan den strand waar na toe wy hen verzelden, gesproken te hebben ove de woorden; *Ende nu, broeders, ik bevele u Gode en de woorde zyner genade, die machtig is, u op te bouwen, en u een erfdeel te geven onder alle de geheiligde.* Hande XX, 32. vertrokken zy, en wy zongen nog by hun af varen;

Heer Jesus, uwe dood,
Het bloed, dat Gy vergoot,
Uw doorboorde zyde,
Het zweet in uwen nood,
Bewaare t' allen tyde
't Volk, dat u gelooft,
Bloedig Kerken-hoofd!

Zy kwamen ons van tyd tot tyd en by beurten bezoe ken, om ons te berigten, hoe het hen en den anderen ging Men verblydde zig altoos met elkander, vooral wannee men zelfs van de heidenen vernam, dat de gedoopten zi zodanig onder hen gedroegen, dat derzelver wandel, schoo by den heidenen ongewoon en niet altoos aangenaam, eg er noit zonder stigtinge was. Wanneer het gebeurde dat enige van hen elkander op ene plaats vonden, men za ten eersten met genoegen de tederheid van hunne onder linge liefde. En hierin ging men hen ook voor met ee goed voorbeeld. Wanneer op een zeker tyd enige tot be zoek kwamen, en van wegens storm en koude zo schiely niet weêr vertrekken konden, en daardoor honger kwame te lyden, om dat men niets anders had, werden twe klei ne stokvisschen, die de Europeaansche zusters, voor eni naijwerk, op de volkplanting gekregen hadden, onder he uitgedeelt.

§. 5

§. 5.

Ook vond men kort daarna gelegenheid, om hen in :en droevig toeval, 't welk egter met vele aangename om- tandigheden verzeld werd, byftand te doen. In de *Kook- ĭr.en* dreef een dode *Cagelot* of *Pot-Walvis* op 't ftrand. Dewyl nu de Groenlanders zodanig een gevonden goed ianmerken als iet, waarin zy allen delen, zo regten ze by :ulke gevallen grote gaftmalen aan, die altoos met een dans :indigen. *Ifaac* en *Adam*, op de volkplanting te huis iorende, ftelden hen voor, dat zy, in plaats van zodanig :en geraas by dit geval te maken, God voor het gefchenk ɔehoorden te danken. Doch de wilden dreven den fpot net hen, en verdubbelden het gefchreeuw. In 't midden /an het geraas valt een van hen ter neder, en is terftond lood, kort daarna ftierven 'er twe, en den volgenden dag 1og verfcheidene, die van den vifch gegeten hadden. Ve- e zieken waren ten eerften aan 't land gebragt, en men 1ad het geluk zommigen door druppelen van tegengift te ɔehouden. Want men vernam, dat de Walvis, aan de :yde, waar hem de Harpoen getroffen had, groen en ɔlaauw was geweeft, waaruit men gifte, dat de Harpoen /ergiftigd geweeft zy. (*) Men heeft opgemerkt, dat de ogen

(*) Waarfchynelyk was hy door een Spaanfch Walvis-vanger, vaarvan 'er dit jaar twe in de Straat waren, gewond, doch ver- oren. Een van deze twe fchepen ftrandde twintig mylen ten 1oorden van *Godhaab*, en het fcheepsvolk zig in den boot aan 't and willende redden, werd, naar men meent, door de Groen- anders met pylen dood gefchoten en geplonderd; fchoon de laat- ften voorgaven, dat zy de eerften op 't land, door honger en coude omgekomen, gevonden, en zig flegts van derzelver goed neefter gemaakt hadden. Zodanig een ongeluk is velen fchepen eeds overgekomen, en twe jaren te voren werd het fcheeps- volk op een hollandfch fchip door de Groenlanders met voorbe- dagten rade en op ene regt liftige wyfe vermoord. Zy verdeel- den zig onder het volk, en hielden zig, als of zy met hen han- delen wilden, terwyl een ieder zyn man in 't oog hield, en den- zelven met een mes, 't welk op het geven van een afgefproken teken ontbloot werd, dood ftak. Niemand dan de ftuurman en twe matrofen, die onder het dek waren, en zig opfloten, ble-

ogen der zieken voor eerſt ſtyf werden, de tong werd wit, vervolgens verloren zy het gebruik der zinnen, de leden werden gevoelloos, zwollen zeer op, en zy ſtierven ten eerſten zonder enige pyn te gevoelen. Dan de genen welke twemaal vier en twintig uren leefden, en aan 't bra ken kwamen, werden behouden. Die van 't groenagti vleeſch gegeten hadden, waren onherſtelbaar, de andere konden nog door geneesmiddelen gered worden. (*) B deze gelegentheid bragt ene vrouw haren zieken zoon va twalf jaren, welken zy op haar rug droeg. Hy bad me ene zeer zwakke ſtem, dat men nog, eer hy ſtierf, va den Heiland met hem ſpreken wilde. Men deed het e vermaande hem, zynen toevlugt met een gelovig hart to de wonden van den Heiland te nemen, en niets anders t denken, dan Jeſus is voor my geſtorven. En dus gaf h onder het ſpreken den geeſt, nadat men zyne ziele i 's Heilands handen bevolen, en den zegen des Heren ove hem uitgeſproken had.

De Broeders konden niet ten eerſten naar de zieken va ren, om dat hunne huizen reeds vol waren van zieken, on der welken zig ook hun *Noah* bevond. Deze was in zyn ziekte zeer vergenoegt, en, wanneer 'er naaſt zyn ſterf-be ene vergadering werd gehouden, zeide hy: „ Ach welk grote vreugde heb ik dezen winter toch gehad, wannee wy zo met elkander geſproken, gebeden en gezongen heb ben! maar nu zal ik niet langer by u lieden kunnen zyn!" Men vërtrooſte hem met de hope die hy had, om, voo den Troon des Lams, in een veel groter gezelſchap, he lied: *Den Lamme, dat geſlacht is* enz. op ene veel aange name

ven in 't leven, en bragten het ſchip naar Holland. In de Bog van *Disko* hadden zy het volk van een ſchip, dat met den ſluik handel bezig was, met hunne waren aan 't land gelokt en iemand beſteld, die een teken geven moeſt als of de Deenſche Kooplie den kwamen om de ſluik-handelaars te vatten. Deze lieten in de verbaaſtheid hunne waren liggen en vlugten naar hun boot, doch de Groenlanders hadden reeds lieden agter de klippen geplaatſt die enige van de vlugtelingen ter neder ſchoten, terwyl de ande re Groenlanders bezig waren, met de goederen heen te gaan.

(*) In het volgende jaar hebben zig weêr vele Groenlanders, doch niet in dit geweſt, door het eten van een dood gevonden Walviſch, om het leven gebragt.

namer wyze te zullen kunnen mede zingen. En wanneer men hem vroeg: of hy den Heiland van ganscher harte lief hebbe? antwoordde hy, „ Ja, ik heb hem lief. ". In zyne laatste uren zeide hy: „ Ik heb nog een jonger broeder, welken ik gaarn den Heiland zoude aangeprezen hebben. Ik beveel hem u lieden aan, en dat gy hem, wanneer hy komt, hier houdt, en zegt, dat ik zulks op myn sterf-bed verzocht heb. " Wanneer hem het lied: *Des Heeren Bloed-gerechtigheid* voorgezongen werd, begon hy menigmaal met een zeer vriendelyk en bevallig gelaat mede te zingen; want hy had tot op het laatste ogenblik toe het gebruik zyner zinnen, en gaf zyn verlangen, om haast by Kristus te zyn, met woorden en gebaarden te kennen. Hy ontsliep op den 2den May 's morgens omtrent vyf uur, onder het opleggen der handen en een met vele tranen verzeld gebed. Wy dankten den Heiland voor de genade, die hy aan den overledene en deszelfs huisgezin bewezen had. 't Is nog geen jaar, dat hy hier kwam, en men heeft, zederd dat het werk der genade zig in hem begon te openbaren, bespeurd, dat hy dagelyks toenam en ongestoord op het regte pad voortging. Noit zag men in zyn gelaat de minste blyk van enig misnoegen, schoon hy zig in 't uitwendige zeer schraaltjes en armelyk moest behelpen, en wanneer anderen weg voeren, om zig in 't uitwendige te verbeteren, zeide hy: „ Ik wil maar by u lieden blyven, hier ontbreekt my immers niets. " Hy bezat zulke gaven niet als de anderen, om den heidenen toe te spreken, maar hy toonde een gunsteling en navolger des Heeren te zyn, wiens zaak het, om zo te spreken, was, met Joannes in den schoot Jesu aan te zitten. „ *O, hoe heeft de Here de menschen zo lief!* "

Over deze woorden werd 'er ene redenvoering by zyne begraffenis gehouden. Daarna voeren de Broeders ook naar de eilanden, om de hunnen te bezoeken, en vonden niet alleen gelegendheid, den heidenen de ware bekering tot God nader te verklaren, maar ook door hunne aanspraak en gebed twe gedoopten van de volkplanting, waarvan de ene in zyne kindse jaren door den Heer *Egede* gedoopt, en tot nog toe onder ene kragtdadige bewerking der genade gebleven was, by derzelver overgang uit de tyd in ene zalige eeuwigheid tot zegen te zyn. Behalven deze zieke stierf ook nog een ongedoopte, die reeds den vorigen winter by de Broeders gewoond had, en by alle

 ge-

genade, welke zig aan de anderen had bewezen, ongevoelig gebleven was, doch dezen zomer een gevoel van zyne elende gekregen had. Hy was in zyne ziekte zeer geduldig en onderworpen, en toonde vrymoedigheid, om als een arm zondaar voor den Troon der Genade te kunnen verfchynen.

§. 6.

Ook kwamen de Zuidlanders op hunne reis naar en uit het noorden de Broeders, in 't voorby varen, vlytig bezoeken, by welke gelegendheid de Broeders hen den weg der zaligheid zogten bekend te maken. Velen beloofden op hunne terug reis weêr aan te komen, om nog meer te horen, en, zo ras zy zig van deze en gene noodwendigheden zouden voorzien hebben, zig hier met 'er woon ter neder te zetten. Met deze lieden voeren zommigen, die by de Broeders reeds gewoond hadden, en onderwezen waren, weêr naar 't zuiden. Zy beloofden vlytig te zullen denken, aan 't geen zy gehoord hadden, en 't volgende jaar weêr te komen. „ Van allen, (*zegt men*) die dezen winter hier geweeft zyn, is 'er geen geweeft, die onder het getuigenis van het bloed des Lams zonder aandoening en gevoel gebleven is: doch, om zig geheel en al aan den Heiland over te geven, daartoe hadden zy nog geen zin. "

Daarentegen bleven enige andere huisgezinnen, die in vroeger tyden hier reeds gewoond, en het Evangelie gehoord hadden, tans met 'er woon alhier, en gaven hope, een eigendom van den Heiland te zullen worden. *Mathefingoak*, dat is, de kleine Mattheus, zoon van den zaligen *Samuel*, welken hy in 't zuiden gelaten, en zynen leraren by wyze van teftament gemaakt had, kwam, na ene afwezenheid van vier jaren, terug. Hy was, wel is waar, vry wat verwilderd, dan wanneer men hem zynen doopverbond, en 't geen zyn vader op deszelfs fterf-bed gezegt had, voorhield, werd hy week en was terftond gewillig om hier te blyven. Zyne vrienden wilden hem wel niet gaarn laten gaan, om dat zy ene byzondere levendigheid van geeft en bekwaamheid in hem befpeurden, doch wanneer zy van zyns vaders laatfte wil hoorden, en de byzondere liefde der Broederen jegens hem, als mede zyne

eigene genegenheid om hier te blyven, zagen, waren zy 'er mede te vrede. Weinige dagen daarna verongelukte zyn voedfter-vader in de zêe, 't welk zyne voedfter-moeder tot gelegendheid diende, om ook met de haren hier te blyven.

De Groenlander *Mangek*,'de eerfte, die zig aan de onderwyzing der Broederen had toevertrouwd, en die de gelegendheid is geweeft, dat anderen gekomen zyn en zig bekeerd hebben, terwyl hy zelve niet gebleven was, kwam tans, in nood zynde, ook wederom en bad, dat men hem en de zynen, die geen boot nog fpys hadden, wilde komen halen. „ Schoon wy hen (dus word 'er by die gelegentheid gefproken) ten aanzien van de uitwendige nooddruft gene grote hulpe toebrengen kunnen, wy gingen ze egter gaarn halen, en helpen hen zo veel wy kunnen: want 't is ons om hunne zielen te doen. ”

§. 7.

Dus was'er, behalven de gedoopten, nog al een tamelyk hoopje van Groenlanders by een gekomen, om hier te overwinteren, met welke de gewone morgen- en avondoeffeningen, als mede de gezelfchappen begonnen werden. En dewyl men vernomen had, dat 'er onder de gedoopten, gedurende hunne afwezendheid, enige onbetamelykheden voorgevallen waren; zo werden zy een voor een gefproken, ten einde hunne onenigheden uit den weg te ruimen, eer men wêer een begin maakte met derzelver byzondere vergaderingen, in welken gewonelyk de vrede-kus, als een teken van hunne nauwere vereniging en gemeenfchap, gegeven werd. Zy waren over hunne afwykingen zeer verootmoedigd, en baden elkander met tranen om vergiffenis. Dan, wanneer men voornemens was het liefde-maal met hen te houden, en tevens den Here om vergiffenis aan te roepen, voer *Simon* met enige ongedoopten, zonder kennis van zyne leraren en buiten derzelver weten, naar de eilanden. Dezen hadden zig door de heidenen laten overreden, om den bal met hen lieden te fpelen, waarby de ene, *Kiafuk* genaamd, plotfelyk dood ter neder viel. Dit droevig geval, 't welk zyne natuurlyke oorzaken wel hebben kon, doch met ene openbare ongehoorzaamheid verzeld was, gaf gelegenheid om ze te onderhouden over de nodelofe

delofe en gevaarlyke gemeenfchap met de ongelovigen, e derzelver tydkortingen, met vermaning om oplettender t zyn op de woorden van hunne leraren, en derzelver in richtingen naukeuriger waar te nemen, 't geen ook niet zon der zegen was.

In de kinder-fcholen, die men weêr begonnen had, werde de kinderen in 't lezen onderwezen, en voor de bejaard Groenlanderinnen werd 'er fchool gehouden, om ze te le ren zingen. De mannen, daartoe geen tyd hebbende, leer den de liederen en wyzen van de anderen in hunne hui zen. De Broeders hadden tans verfcheidene oude en nieu we liederen of enkele vaerfen reeds vertaald: wanneer eg ter een vaers niet regt duidelyk in de Groenlandfche taa kon overgezet worden, dan lieten zy denzelven liever agte wegen, dan te gedogen, dat de Groenlanders denzelven zonder verftand, of zelfs met verkeerde begrippen, zinge zouden. De zing-vergaderingen werden zeer gefchikt be vonden, om den Groenlanderen, en in 't byzonder den kin deren de waarheid van 't Evangelie op ene aangename, e byna gemakkelykere wyze dan door vragen en antwoorden in te boezemen. De vaerfen leerden zy zeer fchielyk van buiten, en namen eer de vryheid om naar den zin van een vaers, dan van ene redenvoering te vragen. Het zingen van onze Groenlanders, welken men van den eerften beginne gewende zagtjes, langfaam en duidelyk te zingen, in plaats van te fchreuwen, was zelfs den heidenen iet aangenaams, en velen ene gelegendheid, dat zy tevens of ene leerreden, of een hoofdftuk uit den Bybel hoorden.

In 't algemeen liet de Here zyne tegenwoordigheid in de vergaderingen gevoelen, en zyn geeft maakte het getuigenis in veler zielen levendig. „ De Heiland (dus fpreekt men aan 't einde der maand van November) zy geprezen, dat hy zyn licht in den fchemer-avond doet opgaan, en ons gedurig meer gelegendheid verfchaft, om de duifternis door het licht van 't Evángelie te verdryven, de koude en harde harten der heidenen door de kragt zynes bloeds te doen fmelten, en ze door het getuigenis van zynen dood in te nemen. Hy helpe ons van dag tot dag verder, en doe onze en alle andere Groenlanders ondervinden, wat zyn bloed aan arme zondaren doen kan. "

Op ene andere plaats word het volgende gezegt: „ Wanneer wy den Groenlanderen het XXIIfte *Hoofdft.* van *Matth.*

voor-

voorlazen, en hen zeiden, dat zy ook tans door Koning Jefus geroepen werden, en dat ze, zo als zy zyn, komen kunnen, en zig laten bekleden met het bruilofts-kleed, het kleed des heils en den mantel der gerechtigheid door zyn bloed verworven; befpeurde men ene byzondere beweging onder hen. Myn hart brande van liefde, en zommige Groenlanders zeiden onder een vloed van tranen, dat zy in hunne harten ene kragt gevoelden, die zy met gene woorden befchryven konden."

't Geen in dezen niet nalaten kan, enen kenner van ware genade tot zonderling genoegen te ftrekken, is het gevoel van de eigene onmagt en armoede, 't geen de Miffionariffen onder de predikinge van het Evangelie, en in 't beftieren der heidenen bezielde. „ Wanneer ik my menigmaal (word 'er gezegt) zo arm en elendig gevoele, dat ik nauwelyks een woord weet voor te brengen, dan geeft my de Heiland een blik in zyne wonden, waardoor myn hart en mond in diervoegen geopend word, dat de woorden als van zelven vloeijen, en ik zo wel als de toehoorders 'er iets by ondervinden, dat ik niet uitdrukken kan. ——

Onze armoede is ons allen klaar,
En niemand is in onze fchaar,
Die in zich zelf een' rede vindt,
Waarom zyn Heiland hem bemint;
En nogtans weten wy, zo waar Hy leeft,
Dat Hy een welbehagen aan ons heeft.

't Is waar, geliefde Broeders, gy vindt nog weinig ftoffe om u over ons te verblyden: verblydt u egter daarover, dat wy by ons zelven gedurig armer en kleiner worden. —— Wy willen in de liefde en 't gelove volharden,

En laaten ons geleiden
Door onze leevens-tyden,
En waagen, wat de Heere wil;

doch niet als helden, want dat is onze zaak niet, maar als kinderen, wier luft het is, den wil des vaders te doen."

§. 8.

§. 8.

De gemeente werd door 's Heren zegen in dit jaar met elf bejaarde Groenlanders vermeerderd, waarvan in de maand van Februarius drie, en omtrent Kersmis agt gedoopt werden.

Ook werd in 't begin van 't jaar het eerste paar Groenlanders, namelyk *Simon* en *Sara*, op ene kristelyke wyze, in den egte-staat verbonden. Men sprak eerst met hem. Hy bragt ene persoon in voorslag, die elders woonde en ook niet gedoopt was. Wanneer hem ten opzigte van deze persoon ene tegen-bedenkinge gemaakt werd, nam hy zig tyd van beraad, en zeide den volgenden dag: „ dat hy den Heiland had gebeden, om hem in deze zaak zodanig te willen leiden, als het voor zyne ziele best zyn mogt, en dus had hy ontdekt, dat zyn oogmerk niet rein en zuiver geweest was, alzo hy meer op de uiterlyke gedaante van de persoon, dan op het best van zyne ziel, gezien had. Hierover schame hy zig, willende tans naar den raad zyner leraren handelen." Dan by *Sara* had men meer zwarigheid te vrezen, gemerkt het ene oude gewoonte onder de Groenlanderen is, dat ene jonge dogter geen huwelyk moet aangaan uit eigene verkiezing, ofte volgens een by haar zelven vrywillig genomen besluit, maar dat zy daartoe moet gedwongen worden. Doch *Sara* was in ene goede gemoeds-gesteldheid, en de Heiland gaf genade en wysheid haar deze zaak in diervoegen voor te stellen, dat zy, tegen verwagting, gewillig 'er toe was. Dienvolgens werden zy, na ene korte vermaning, om zig tot een beeld van Kristus en zyne gemeente te laten bereiden, onderling verloofd, en deze handeling met een gebed besloten. Enige dagen daarna werden zy in tegenwoordigheid van alle Groenlanderen en enige Europeanen van de volkplanting, na ene redenvoering over *Ephes.* V, 23, 24. in den egt verbonden, en den Here in gebede aanbevolen, dat hy hen als 't eerste paar, 't welk hier naar ene Kristelyke orde verenigt is, met enen nieuwen zegen wilde begunstigen, ten einde zy tot een stigtelyk voorbeeld strekken mogten.

§. 9.

§. 9.

Voorts hadden de Broeders, om nog iets te melden van enige andere gebeurteniſſen, grote reden, den Here, als den getrouwen beſchermer van zyn volk, te danken, voor deszelfs zegen in't uitwendige, en genadige afweringe van allerhande gevaren, op hunne veelvuldige reizen, zo wel om de Groenlanders te bezoeken, als om zig van noodwendigheden te voorzien. Wanneer zy op een zekeren tyd van huis voeren, om hout te zoeken, werden zy, door een ſtorm van tegenwind, verzeld met ſneuw, op een bar en woeſt eiland opgehouden, en moeſten aldaar agt dagen zonder tente en in eene bittere koude blyven. Een andermaal waren de Groenlanders, die een lyk naar huis bragten, nauwelyks aan 't land gekomen, of 'er ontſtond een zo hevige ſtorm, dat het huis in gevaar was, omver geworpen te worden.

Op de tyding, dat het ſchip 't welk mondbehoeftens brengen zoude voor de volkplanting *Frederiksbaab*, in 't voorleden jaar opgeregt, niet gekomen was, nam de hier wonende Koopman het beſluit, twe boten met levens-middelen daarna toe te zenden, en verzogt de Broeders, hem met hun boot derwaarts te verzellen. Doch, zo als zy gereed ſtonden om af te varen, kwam de koopman uit het zuiden hier zelve aan, en kon dus in zyn eigen boot zo veel mede nemen, dat zy der Broederen hulpe niet van noden hadden. Dan de ene boot werd tien mylen van hier in denzelven ſtorm, door welken de Broeders agt dagen op een eiland opgehouden werden, door de zware golven omgeſlagen: twe mannen verdronken, en twe redden zig nog op de kiel van den boot, waarmede zy nog ene halve myl omdreven, tot dat zy door den anderenboot ingehaald en gered werden.

Het ſchip voor *Godbaab* geſchikt, kwam dit jaar den 2den July aan. Met hetzelve ontvingen de Broeders vele verblydende tydingen en tot hunne aanmoediging dienende brieven, als mede zo vele levens-middelen, dat zy daardoor, gevoegt by 't geen zy zelven te wege bragten, zo veel hadden, als tot hunne nooddruft toereikende was. Den dag daarna begonnen zy het bouwen van 't huis te hervatten, terwyl zulks in 't voorleden jaar uit byzondere redenen

denen was uitgesteld, maar gedurig noodzakelyker geworden, nogtans werd het in 't volgende jaar eerst klaar. Met dit schip keerde de Missionaris *Frederik Böhnisch* voor het eerste maal naar de Broeder-gemeente tot een bezoek terug, om mondeling berigt te doen, en tevens om zig zelve op nieuws tot deszelfs arbeid te versterken.

HET TWAALFDE JAAR

1744.

INHOUD.

§. 1. *Het geluid van 't Evangelie verspreidt zig door gedoopten en ongedoopten, ja zelfs door de wilden.*

§. 2. *Te* Kangek *word ene Groenlanderin gedoopt, en by die gelegenheid worden, ondanks de tegenstrevingen van een Angekok, gedurig meer heidenen door de genade getroffen.*

§. 3. *Zommige vyandige heidenen en vervolgers worden ten dele gewonnen, ten dele beschaamd.*

§. 4. *Het toeleg ener bende van moordenaren word door ene ernstige en evangelische aanspraak verydeld.*

§. 5. *De Groenlanders worden by derzelver onvermydelyke verstroijing in betere orde ingericht, en men geeft hen leraars mede.*

§. 6. *Inrichting der winter-vergaderingen, en derzelver verscheidene uitwerkingen by de Groenlanderen.*

§. 7. *Door brieven en berigten van andere plaatsen krygen de Groenlanders aanleiding en gelegenheid tot ene aangename brief-wisseling.*

§. 8.

§. 1.

DE in 't vorige jaar by na algemeen gewordene beweginge onder de wilden ging in dit jaar met zegen voort, en de leraars zogten dezelve zo wel door hunne eigene als der gelovige Groenlanderen aanfpraak te onderhouden, fchoon de vyand ze zogt te fmoren, ja zelfs de werktuigen, die hem fchade deden, door moordenaren uit den weg te ruimen. Dan hierin flaagde hy zo weinig, dat hy in tegendeel gedurig meer zielen verloor, die tot het eeuwige leven geroepen en toebereid waren.

Het berigt der Groenlanderen, wanneer zy van de eilanden te rug kwamen, was gewonelyk het volgende: „ Wy hebben velen gevonden, die ons gaarn gehoord en ook verzogt hebben, van onzen Heiland met hen te fpreken. Er zyn ook wel geweeft, die gefpot hebben, doch dezulken zyn door anderen befchaamd geworden. " Een der gedoopten vond ergens enige mannen by elkander zitten, die met bekommering over hunnen toeftand fpraken. Hy moeft zig by hen zetten, en hen zulks nader verklaren. Een ongedoopte, die zig anders vyandig tegen het woord getoond had, zynen gedoopten broeder egter niet verlaten kon, werd ook op een zekeren tyd door de wilden genoopt, om te fpreken. Doch zig zelven befchaamd en verlegen gevoelende, begon hy te fchreijen, en deedt een gebed,

waarin hy zynen slegten toestand beleedt, 't geen veel in
vloed op de wilden had.

Dat de opwekking zig verder had verspreid, dan waa
de Broeders gewonelyk bezoeken konden, zulks vernan
men door een der gedoopten, die enige mylen noordwaart
de heidenen zeer begerig gevonden had. Hy moest de gan
sche nagt met hen spreken. De andere nagt ontweek hy i
een klein huis, om een weinig uit te rusten. Doch z
wisten hem wel haast te ontdekken, en hy moest wêer op
staan en met hen spreken. Een berugt Angekok op dez
plaats had zig droomende in de helle en derzelver py
nen bevonden, en onuitsprekelyke dingen gezien. H
had gedurende twe dagen zeer geweend en naderhand zy
gezigt aan de menschen verhaald, met byvoeging, dat h
voortaan zig niet meer met zyne toveryen ophoude
wilde.

§. 2.

Dus werden de Broeders gedurig meer opgewekt, om d
heidenen vlytig te bezoeken, of ettelyke dagen by hen
blyven, om het vuur onder de assche des te beter aan
kunnen blazen. By 't ene bezoek werd ene Groenlandsch
vrouw, die van wegens het kwade weder tot den beraam
den groten doop niet had kunnen overkomen, te *Kang*
gedoopt. Hiervan spreekt men dus: „ Wy werden by d
heidenen met vele blydschap ontvangen, en men hoor
ons 's morgens en 's avonds altoos met vele genegendhei
Den 7den Maart werd de doop verrigt. 'Er kwam zo ve
volks byeen, dat het huis ten enemaal vol was, terw
nog velen buiten voor de vensters stonden. Na ene rede
voering over de woorden: *Alzo lief heeft God de wereld g*
had enz. werd de dopeling, onder ene gansch byzonde
beweging der harten en 't storten veler tranen, gedoopt
Sophia genoemd. (*). De Here stelle haar tot een zeg
ond

(*) Dit was dezelve vrouw, die voor twe jaren (zie 't j
1742. §. 3.) door *Arbaliks* verhaal van de Samaritaansche vrou
opgewekt werdt, en naderhand in't noorden geweest was. By een a
der bezoek word van haar gezegt: „ Zy kan niet verzadigd w
de

onder hare landsgenoten. Zy heeft genade en gaven, maar ook reeds veel vervolging, dewyl in deze plaats een berugt Angekok woont, die zig zeer tegen ons aankant. Hy heeft bedreigt, dat hy ons te eniger tyd met de bekende bende van moordenaren op het lyf vallen zal, nademaal hy ziet, dat hem in zyne handteringe, door onzen dienst onder de heidenen, fchade toegebragt word. Doch wy vertrouwen op 's Heilands woord, dat ons en onzen Groenlanderen geen hair van 't hoofd vallen kan, zonder den wil van onzen hemelfchen Vader. Den 9den fprong ene heidenfche vrouw van een rots in de zêe en verdronk. De reden, dat zy zulks deedt, was deze: De Angekok had in een ziek kind ene gezonde ziele willen intoveren; dewyl egter dit kind geftorven was, befchuldigde hy deze vrouw, dat zy ook deze nieuwe ziel door hare zwarte konft omgebragt had. Uit dien hoofde leidde het de vader van het kind op haar leven toe, ten einde zy nu niet, naar de gewone manier, op welke de Groenlanders met de tovereffen handelen, aan ftukken zou gefneden worden, fprong zy zelve in 't water. Zodanige leugens verzinnen de tovenaren, wanneer zy iemand gaarn van kant willen hebben. De ongelovigen leven in grote vreze voor hen. Doch de gelovigen ftellen hunne voorgewende kunft gedurig meer ten toon. Uit dien hoofde behelpen zig de tovenaren met deze uitvlugt: dat hunne konft op de gelovigen geen vermogen heeft, om dat zy zig onder de gehoorzaamheid van een anderen groten geeft begeven hebben, die hunnen geeft gedurig tegenftand biedt.

By 't laatfte bezoek in dit jaar, had de bovengemelde *Sophia*, die in den herfft met haar huisgezin naar *Nieuw-Herrnhut* vertrokken was, een brief, welken zy had laten fchryven, zo als zy hem van woord tot woord voorgezegt had, aan hare vorige huisgenoten mede gegeven. Alle Groenlanders waren begerig om denzelven te horen. De Miffionaris moeft hem meermaals voorlezen, en had dus gelegenheid, om hen te tonen, hoe ene ziel te moede word, zo ras zy de kragt van 's Heilands bloed aan haar harte ondervindt, en hoe zy 'er niet van zwygen kan, terwyl

„ den, van te horen. Zy bidt, zingt en fpreekt met allen, die „ van den Heiland horen willen, en word ook uit dien hoofde „ reeds gehaat. ”

wyl ze wenſcht, dat alle zielen hetzelve ondervinden mog ten. Zommigen waren aangedaan en weenden; anderen ſchenen ten enemaal ongevoelig te zyn, luiſterden egter naarſtig. De laatſten werden naderhand getroffen, wan neer over *Rom.* II, 4. 5. geſproken werd van Godts ver draegſaamheid en langmoedigheid jegens dode en ongevoe lige menſchen. „ Daarna (word 'er gezegt) voer ik me *Rebecca* en *Eſther* naar de andere huizen. In den beginn vonden wy niet dan vrouwen, voor welken *Eſther* in zee hartelyke en gezalfde woorden een getuigenis gaf van d genade door den vriend van zondaren aan haar bewezen Zy ſtelde hen het voorbeeld van de grote zondareſſe *Ma ria Magdalena* voor, met vermaning van hetzelve te vol gen. Onder haar getuigenis was 't my zeer wel te moede Vervolgens voeren wy naar een ander huis, waar ik ove de woorden, *ziet het Lam Gods* enz. ſprak, en ze tot de aanſtaanden doop van zommigen hunner bloedverwante nodigde. 's Avonds keerden wy naar onze herberg terug en ik ſprak aldaar over de woorden: *Ik zal water gieten o den dorſtigen, ende ſtromen op het droge* enz. By deze ge legenheid voelde ik ene byzondere kragt der wonden de Heilands, en de toehoorders werden ook zodanig getrof fen, dat 'er genoegſaam niemand zonder aandoening blee Na de redenvoering voegden zig hier en daar zommige by elkander, en ſpraken over de verhandelde ſtoffe. De 5den December begeerden zy, zo ras als ik opgeſtaan was dat ik weer ſpreken zoude. Ik ſprak van den groten angſt welken de Heiland in zyne ziele ondervonden had, wan neer hy ons vry kogt, en dat zyn bloedig zweet tans gen ziele, die zig in het geloof aan hem houdt, in 't oordee laat komen. Na de redenvoering hadden wy nog ene ge zegende zamenſpraak met enige wilden. De broeder va *Anna* riep wenende uit: „ Ach! nu begryp ik eerſt, waar om gy zo veel van 's Heilands bloed ſpreekt!" Ik kan dien ou den man niet zonder tranen aanzien. Deze man had an ders altoos tot zyne zuſter gezegt: Ik zoude my wel be keren; 't is ook myn wil; ik kan 'er egter noit regt to komen.

Den 6den werdt ene redenvoering gehouden van den goe den Herder, en na dezelve werden zy hem allen in een ge bed aan bevolen. *Anna* gaf ons hare dogter mede, om z enigen tyd ſchool te laten gaan. By 't afvaren zongen w het lied: *Op, op, gy gekogte des Lammes! weeſt wak*

ker

ter, enz. Zommigen liepen langs het ftrand ter zyden van ons, om te horen, wat wy zongen, en weenden overluid. Wy overnagtten by *Rofina*, die nevens hare *Elifabeth* met ons varen wilde. Dewyl op deze plaats enige vrome Groenlanders wonen, zo fprak ik over de woorden: *zonder my en kunt gy niets doen*; en toonde het onderfcheid tuffchen de bloot natuurlyke vroomheid en de ware hartsverandering, wanneer men zig namelyk uit liefde tot den Heiland onthoudt van al 't geen Hem zyn leven gekoft heeft, en door zyn bloed kragt ontvangt alzo te wandelen, gelyk Hy gewandeld heeft. Na de redenvoering kwam een klein meisje by my, en zeide wenende: „ Ach ik ben al te verdorven, en voele nog niets van 's Heilands bloed; wat zal ik doen? " Ik zeide tot haar: laat *Efter* en *Rebecca*, die hier zyn, u zeggen, hoe zy 't gemaakt hebben; 't geen dezen ook met blydfchap deden.

§. 3.

Uit deze eilanden kwamen van tyd tot tyd velen tot bezoek; doch onder dezen bevonden zig ook lieden, die, by al 't geen de genade aan hunne harten deedt, de waarheid nog wederftonden, en de gelovigen vervolgden, onder het voorwendzel, dat zommigen van de gelovigen vermaagfchapt waren met de moordenaren van hun lieder vrienden. Dezen ftonden zy naar 't leven, om het bloed hunner vrienden te wreken. Men bragt hen de zonde van den doodflag onder het oog en tevens de onbillykheid van ene wraak, door welke men, den regten moordenaar niet kunnende vinden, zig zoude willen wreken aan deszelfs onfchuldige vrienden, of zelfs aan dezulken, die flegts op één land met hen lieden wonen. Men liet *Jonathan*, op welken zy 't voornamelyk toegelegt hadden, komen. zy bedaarden op de betuiging van zyne onfchuld, en beloofden, dat zy nog hem nog den anderen gelovigen enig leed aandoen zouden. Eenen van hen, *Kainek* genaamd, die by ene opwekking voor vier jaren ook iets in zyn hart gevoeld had, erinnerde men aan dien tyd en vermaande hem, zig toch eens aan den Heiland over te geven. De tranen kwamen hem in de ogen, en hy wift niets te zeggen, dan dat hy een elendig verdorven menfch was, die

wel wist, dat hy zig behoorde te bekeren, doch dat hy niet kon, alzo hem het zwerven met de wilden nog beter behaagde. Deze man had, na dat de bovengemelde *Kujajak*, de broeder van *Samuel*, op de reize naar 't nuorden verdronken was, deszelfs zoon *Kuanak* tot zig genomen. Deze jongeling was in ene razende ziekte gevallen, en had in de razerny de vrouw van *Kainek* met een mes gestoken, waarover hy door dezen zo jammerlyk gehavend was, da[t] men hem als een kreupel op den rug naar de Broeders droeg, die verblyd waren, dat zy hem nog levendig terug kre[e]gen, en hem genazen. De jongeling kwam nu ook by *Kainek*, en beleedt, de slagen wel verdiend te hebben, maar vermaande tevens hem en de anderen, dat zy zig ook tans bekeren zouden. Zy weenden allen, en bekenden hunne onderlinge misslagen. (*)

Onder de anderen, die gewend waren de Broeders te be[-] zoeken, waren 'er zommigen, die berouw hadden, dat zy niet herwaarts gekomen waren om te overwinteren, alzo zy gedurig door de ongerustheid hunner harten vervolgd werden, dewelke zy, in plaats van dezelve door den bal te spelen en soortgelyke vermaken te verdryven, naderhand te sterker gevoelen moesten. Deze lieden waren tans kwa[-] lyk te vrede over een valsche Profeet en *Angekok*, die hen de kristelyke leer verdagt had gemaakt, en ze gewaar[-] schouwd voor het geloof in Jesus Kristus, onder het voor[-] geven, dat zulks niets dan een enkel verdichtsel der bui[-] tenlanders zy, gelyk een ieder tans zien kon, alzo zom[-] mige gelovigen gestorven waren, niettegenstaande hunne leraars gezegt hadden, dat niemand, die in den Zoon van God gelooft, sterve. Wanneer men hem nu hierover, in de tegenwoordigheid der anderen, aansprak, en vroeg, of hy oit gehoord had, dat de gelovigen eeuwig op de aarde blyven zouden, zeide hy: „ Voor al niet, dus heb ik he[t] niet begrepen, dan dewyl ik weet, dat ik my bekeren moet, maar niet wil, zo heb ik deze tegenwerping bedagt, ten einde de anderen zig ook niet bekeren zouden, en ik alleen blyven. " Men kon niet anders dan zig verwonde[-] ren over de opregte beleidenis van dezen man, in welk[e] hy

(*) Dat zig zommigen van deze lieden, enige jaren daarn[a] bekeerd hebben, zal ter zyner plaatse aangemerkt worden.

hy verklaarde, welke de reden zy, waarom hy aan de leer van het Evangelie geen geloof gaf: en het was te wenfchen, dat allen, die voorgenomen hebben, het Evangelie niet te geloven, en uit dien hoofde zo ligt tegenwerpingen weten te vinden, die even zo bondig zyn als het verdichtfel van dezen Groenlander, ook maar even zo opregt waren. Tot een der gedoopten had hy gezegt: dat hy zig ook wel bekeren wilde, maar dat hem de liefde tot zyne overledene kinderen en vrienden terug hield; want by aldien hy in den hemel kwam, en dezen in de hel waren, dan zoude hy toch gene vreugde hebben. Op een ander tyd werd een man van hoge jaren, die in een andere landftreek te huis hoorde, en vele jaren reeds ene tegenheid getoond had tegen het woord van God, terwyl hy egter de Broeders gedurig wêer bezogt, over de reden zyner vyandigheid aangefproken, en hem tevens voorgehouden, dat Jefus ook voor zyne vyanden geftorven was, en hem de vyandfchap gaarn vergeven, en dezelve weg nemen wilde, zo hy 't maar begeerde. Dit voorftel maakte hem oplettende en ten minften voor dien tyd zeer vriendelyk; hy kwam ook den volgenden dag in den vroegen ogtent wêer, en bad, dat men 'er nog meer van fpreken wilde, met byvoeging, dat hem de gekruifte by 't ontwaken, in 't gemoed gekomen was. Na ene bredere onderrigting ontvangen te hebben, riep hy over luid: Ach Jefus, kom my arme te hulp!

§ 4.

Dus behaalde de waarheid de ene overwinning na de andere, en de eenvoudige lere van Jefus den gekruiften, die men zo eenvoudig en hartelyk als het de leer-wyze van 't nieuwe verbond vereifcht, aan 't hart der ruwften, hardften en vyandigften lieden bragt, was noit zonder betoninge van kragt, en het ontbrak haar niet aan vrugten, al zag men dezelven eerft vele jaren daarna ten voorfchyn komen. Ondertuffchen verzuimde men niet zommigen, vooral roekelofe gemoederen, wat harder aan te taften, terwyl men ze egter, zo ras hun hart gebroken en verbryzeld was, ter ftond op het voetfpoor van het Evangelie zogt te leiden.

De bovengemelde bende van moordenaren, door welke de leraars gedreigt waren, kwam in de maand May naar

Nieuw-Herrnhut, wanneer de meesten Groenlanders, ten minsten de mannen, wegens de neringe afwezig waren; en de Broeders, die dezelven bezogten, ook niet te huis zyn konden. *Matthæus Stach*, die alleen te huis was, geeft 'er het volgende berigt van.

„ Zy kwamen uit een zond tusschen de eilanden, waar zy tans hunne tenten opgeslagen hebben, op de volkplanting, en vervolgens by ons. Myne kamer was zo vol, dat men zig niet verroeren kon. Hun oogmerk kon ik niet ontdekken, schoon my hunne bedreiginge bekend was; ik was egter niet bevreesd, maar bleef zeer gerust by myn arbeid aan de overzetting. Na een wyl gezeten te hebben, zeide hun aanvoerder: „ Wy zyn gekomen om wat goeds te horen. " Dat is my aangenaam, zeide ik, laat dan eerst alle de anderen in 't huis komen. Hy liet ze ook terstond halen. Ik zong eerst:

Dit is de Man,
Die me uit den ban
Zo krachtig toog,
Dat ik in 't stof my boog.
Joannes wees op 't Lam.
Het kwam;
Nu staat het daar.
't Hart zegt: 't is waar!
Vernuft spreekt: neen!
Daar wendt de Heer zich heen;

* * *

En zegt gezwind:
Gy arrem kind!
Ik stierf den dood,
't Heeft nu met *U* geen nood;
De schuld des doods voldoet
Myn bloed:
Die *wil* met vlyt,
My tot een' spyt,
Die sterve dan,
Zyn wille wordt zyn ban.

Daarna bad ik, dat de Here hunne harten openen wilde, ten einde zy vatten mogten, 't geen hy my tans geven zoude;

de, om tot hen te fpeeken. Hierop fprak ik kortelyk over een ftuk van myne vertaling van *Handel.* XVII., zynde de verrigting van *Paulus* te *Athenen*, en zeide vervolgens: „ Dan van den Schepper aller dingen zal ik niet breedvoerig tot u lieden fpreken, want dat 'er een Schepper is, is u niet onbekend; ('t geen zy allen, een enig uitgenomen, beveftigden) en dat gy lieden boosdoeners zyt, weet gy ook; (waarop zy allen ja zeiden) derhalven zal ik u flegts het noodzakelykfte zeggen, te weten, dat gy en wy een Heiland hebben, zynde dezelve, die in den beginne alle dingen gemaakt heeft. Deze is als een waaragtig menfch in de wereld gekomen, heeft ruim dartig jaren op de aarde geleeft, den wil van zynen hemelfchen Vader volbragt, en de menfchen onderwezen. Naderhand is hy door zyne lands-genoten, die zyn woord niet geloven wilden, aan een kruis gehegt en gedood. Dan op den derden dag is hy uit het graf verrezen en daarna ten hemel op gevaren. Doch hy zal ter zyner tyd op de wolken des hemels weder komen, dan zullen de doden allen opgewekt worden, en voor hem, als den regtvaardigen Rechter, verfchynen, en hy zal een iegelyk vergelden naar zyne werken." Hierop keerde ik my tot den aanvoerder en zeide: „ Maar gy elendige fterveling, hoe zult gy beftaan, wanneer alle de zielen, die gy vermoord hebt, naderen zullen tot hem, die op den Rechterftoel zit, en hem dus aanfpreken: Deze booswigt heeft ons vermoord, juift wanneer gy uwe gezanten tot ons zondt, en heeft ons belet, van den weg der zaligheid te horen. Wat zult gy dan antwoorden?" Hy zweeg ftil en floeg de ogen neder. Dewyl ik nu ene algemene ontroeringe onder hen befpeurde, zo voegde ik 'er het volgende nog by: „ Hoort naar 't geen ik u zeggen zal, om u een raad te geven, hoe gy het verfchrikkelyk oordeel zult kunnen ontwyken; maar gy moet het ten eerften in 't werk ftellen, want gy zyt oud, en zult haaft moeten fterven. Werpt u voor de voeten van den Here Jefus ter neder. Want fchoon gy hem niet ziet, hy is egter over al te vinden. Zegt tot hem, dat gy gehoord hebt, hoe hy de menfchen zo zeer lief hebbe, en niemand, zelfs den grootften zondaar, wanneer hy om genade fchreijt, geenszins uitwerpe; bid hem, dat hy zig ook over u elendige ontferme, en uwe zonden door zyn bloed weg neme. enz." Hy beloofde met een bewogen hart, zulks te zullen doen. Toen ik ophield te fpreken,

 be-

begon *Anna*, welker broeder in 't jaar 1739. door hen lieden vermoord was; zy prees hen de kragt van 's Heilands bloed aan, 't welk zig aan haar en de haren zo kragtdadig bewezen had, en vermaande hen, dat zy de waarheid niet langer wederſtaan zouden. Vervolgens kwam *Sarab* 'er ook by, en hield nog ene lange redenvoering. Zy luiſterden met groten aandagt, en men zag ze naderhand gedurig met gevouwene handen op het land wandelen, zy vertrokken egter nog voor de avond-ſtond.

§. 5.

In de maand Maart hadden de Groenlanders hunne huizen reeds verlaten, en zig naar de viſchplaatſen begeven. Dewyl men nu bemerkt had, dat de leerlingen en ook de gedoopten gedurende den zomer, door de verſtroijing onder de wilden, dikwils ſchade leden; zo had men ene inrichting gemaakt, in gevolge van dewelke zodanige gedoopte vrouw-lieden en kinderen, die genen verwerver (dat is genen vader, man of broeder) hebben, by een gedoopte huis-vader in de tente wonen zouden, denzelven handreikinge doen en door hem onderhouden worden. Daartoe waren zy allen gewillig, ene enkele ongetrouwde Groenlanderin uitgezonderd, die, volſtrektelyk voorgenomen hebbende, haren zin, by enen ongedoopten en ongetrouwden Groenlander te wonen, uit te voeren, zulke ligtvaardige en ſtoute taal voerde, als men gewonelyk van zodanige lieden hoort, die van alle regelen en inrichtingen, welke den wil des vleſches en der gedachten niet behagen, als van een gewetens dwang en blinde gehoorzaamheid lasterlyk ſpreken, en daarvan by vyandige gemoederen bewyſen geven, die zo geloofwaardig zyn, als men ze van misnoegde overlopers en wederſpannige menſchen verwagten kan. Men was genoodzaakt, de gemelde perſoon uit de gemeenſchap der gelovigen (want zy was gedoopt) uit te ſluiten, tot dat zy zig, op het toeſpreken der andere gedoopten, over hare ongehoorzaamheid ſchaamde en om vergiffenis bad.

Dan ten einde zy zig van den eerſten beginne, op ene den kriſtenen betamende wyze inrichten konden, en niet te lang zonder onderwys zyn zouden, voer *Johan Schneider*, een hunner leraren, met hen: hy hield telkens 's morgens

gens en 's vonds vergaderingen, fprak ook met een iegelyk van hen in 't byzonder; en had tevens gelegenheid, om dikwils tot de heidenen te fpreken. Wanneer hy op een zeker tyd uitging om iets tot zyn onderhoud te fchieten, werd hy door twe kleine meisjes, die op het ys vifchten, geroepen, welke tot hem zeiden, dat zy zig zeer verblyd hadden, als zy hem hadden zien aankomen, zy verzogten, dat hy ene wyl by hen vertoeven mogt, en zig niet flegts, gelyk de voffen, bevlytigen, om *Rypen* te zoeken, maar hen tans ook wat van den Heiland zeggen, te meer daar zy gene gelegenheid hadden, by hem in zyn huis te komen. Dienvolgens fprak hy met vreugde tot hen over het vaers:

Laat toch nooit komen uit myn hart,
Hoe veel U myn' verzoening
Gekoft heeft, hoe veel fmart.

Ondertuffchen bezogten de Groenlanders, zo dikwerf als zy konden, de Broeders te Nieuw-Herrnhut, alwaar de meeften zig allengskens wêer vinden lieten, zo dat 'er reeds tegen het einde van May al negentien tenten ftonden. Zy vertrokken egter fchielyk wêer naar de *Amaralik Fiorde*, om ene zekere foort van kleine haringen, *Angmarfet* genaamd, die hen gedurende den winter tot dagelyks brood ftrekken moeten, te vangen. *Matthæus Stach* voer met hen, om ze onder een gedurig opzigt te houden en ze te onderwyfen, en vond 'er tevens gelegenheid, om het Evangelie voor vele heidenen te prediken.

In Juny kwamen zy naar ziel en lighaam gezegend te rug. De Miffionaris bragt ook enige zakken vol van gedroogde *Angmarfet* mêe, die hy zelve gevangen had, om de Groenlanders, door zyn voorbeeld, tot naarftigheid aan te moedigen, en in tyd van nood wat te hebben, om den nooddruftigen te kunnen geven. De Broeders zelven, niets anders hebbende, moeften 'er zig mede behelpen terwyl zy aan 't bouwen waren, (*) fchoon zy 'er menigmaal zwak en ziek by werden, vooral wanneer zy met de Gronlan-

(*) Zy maakten hunne woning groter, en werden daarmede in zo verre klaar, dat zy dezelve den 20ften Auguftus bewonen konden.

landers *Mikkiak*, of half verrot zeehonds-vleeſch, eten moeſten. „ Doch (word 'er gezegt) de Here zy gedankt, dat hy ons by dat alles een vergenoegt hart en vreugde over onze Groenlanders ſchenkt, 't welk beter is dan overvloed en alle ſchatten der aarde. "

Jegens den herfſt gingen de Groenlanders op de zeehondvangſt uit, en kwamen, behalven twe gedoopte weduwen, die met derzelver kinderen by hare bloedsverwanten bleven, in october naar *Nieuw-Herrnhut*, waar zy zig in drie huizen verdeelden. De voornaamſte der huis-vaderen gaf een maaltyd voor alle mannen, waarby hen de inrichting en orde, naar welke zy zig te gedragen hadden, bekend gemaakt werdt. Onder anderen kwam 'er ook een van de volkplanting, en verzogt hier aangenomen te worden. Men zondt hem egter derwaarts terug en gaf hem te kennen, dat hy daar alles hebben kon, wat hy, naar zyn zeggen, hier zogt, indien hy anders zyn hart aan den Heiland overgeven wilde, en den Predikant gehoorzamen.

§. 6.

Met deze gaſten der genade begon men wêer de dagelykſche vergaderingen als mede de nieuw ingerichte gezelſchappen, na hen alvorens gevraagd te hebben, of zy gewillig waren, van de geſteldheid hunner harten met zulke perſonen te ſpreken, als men hen ten dien einde uit hun eigen volk voorſloeg, waarop zy allen ja zeiden. Een enig man onttrok 'er zig in 't vervolg van, en verklaarde, zonder dubbelzinnigheid en verzinning van ſchoonſchynende redenen, een afkeer te hebben van zulke zamenſpraken, terwyl hy niets, van al 't geen hy hier van God hoorde, geloven kon nog wilde; alzo 'er geen God zy, maar alle dingen van zelven voortgekomen waren, zullende altoos zo blyven. Wanneer men hem hierover aanſprak, en den gevaarlyken ſtaat zyner ziele onder het oog bragt, gaf hy geen ander antwoord, dan dat hy noit van gedagten veranderen zoude, maar eens voor al voorgenomen had, den weg zyner vaderen te volgen. Deze razende verklaringen vloeiden uit de ongeruſtheid van zyn hart voort, terwyl hy het werk der genade in zyn gemoed onderdrukken wilde, zonder zulks te kunnen doen, 't geen niet nalaten kon een ſtryd te verwekken. Dit beſpeurde men op een

een zeker tyd zeer klaar, wanneer hy by geval in ene vergadering kwam, waar gefproken werdt over de woorden: *de befoldinge der zonde is de dood*, onder welke redenvoering hy zo benaauwd werdt, dat hy zig gedurig draide en keerde, en eindelyk heen ging.

Daarentegen kwam een ander man by den Miffionaris en bad hem, met zyne vrouw te willen fpreken. Zy was, zeide hy, voorheen zeer ernftig geweeft: doch, dewyl hy ze gedurig in het zoeken van 't goede belet had, fcheen zy 'er tans ten enemaal van verwyderd te zyn. Hy verzogt den Miffionaris, haar wêer tot het goede aan te moedigen, en beloofde haar niet meer te hinderen, maar zig zelven ook te willen bekeren. Enige dagen daarna vroeg hy, of men met zyne vrouw gefproken had, en van welke uitwerking zulks geweeft zy. Een gedoopte had tot zyne vrouw gezegt: „ Denkt gy dan in 't geheel niet daaraan, dat wy onzen leraren ook wat behoorden te geven? Zy doen zo veel aan ons en hebben 'er niets van: maak toch voor een iegelyk van hen een paar fchoenen. " Hoe eenvoudig dit ook immer voor den dag komt, het toont nogtans, dat de Groenlanders begonnen dankbaar te worden, in plaats dat zy voorheen voor hun toehoren ene betaling van de Miffionariffen verwagt hadden.

§. 7.

Met de kinder-fchool werdt wêer een begin gemaakt, en by 't uitgaan van dezelve werdt 'er altoos ene fpreuk voorgezegt, die de kinderen van buiten leren moeften, en over welke des zondags ene Katechifatie met hen gehouden werdt. Zomwylen werden hen opwekkelyke narigten voorgelezen van de kinderen der gelovige Negeren en Wilden in America, of brieven van kinderen uit de kinder-huizen der Broeder-kerk, waarby men ze tot nayver opwekte, en gewonelyk met een gebed eindigde. Diergelyke narigten van andere zendingen onder de heidenen werden zomtyds ook den bejaarden tot opwekkinge voorgelezen, en daartoe in 't vervolg een dag in elke maand bepaald, welken men den maandelykfen *Bede-* of *Gemeente-dag* noemde. Door deze brieven en narigten werden zommige Groenlanders opgewekt, om ook hunne gevoelens en gemoedsgefteldheid door brieven aan hunne broederen over de zêe uit

uit te drukken. Zy lieten hunne leraren schryven, wat zy hen ten dien einde voorzeiden, 't geen door de eersten in 't Hoogduitsch vertaald en verzonden werdt. Dus schreef in dit jaar.

1.) *Jonas*: „ geliefde Broeders! Schoon ik u niet gezien heb, ik heb u egter lief, want Jesus heeft my als een verlorene gezogt en eindelyk gevonden. Wanneer ik gedoopt werd, beloofde ik Jesus naar te volgen: doch tans bespeur ik, zulks niet te kunnen. Dewyl ik nu uit en door my zelve niets goeds denken kan, zo heb ik het bloed van Jesus tot myne reiniging van node, op dat het zelve myn hart doe ophouden boos te zyn, want het is zeer verdorven. Wanneer myne leraars het bloed des Heilands noemen zo verheug ik 'er my over, dat het Lam my door zyn bloed gekogt heeft: dan wanneer ik lang onder de heidenen ben, zo vergeet ik 't wêer. Daarom geliefde Broeders, bid den Heiland vlytig voor my, dat hy my een goed hart geve. Jesus zy my genadig! "

2.) *Sarah* schryst aan den *Ordinarius*: „ Ik wil u schryven, hoe het in myn hart is. Ik voele myn elende, en bid den Heiland, dat hy my een gevoel van zyn blôed geve. Want ik heb genen anderen Heiland, dan het Lam Gods, dat my alleen helpen kan. Zomtyds wanneer ik alleen ben, ondervind ik de tegenwoordigheid van God in den geest, en dan dank ik hem. Doch menigmaal voel ik niets dan verdorvenheid in my, en schoon ik my vlytig naar hem toekere, ik blyf egter aan de verdorvenheid hangen en vergeet hem. Gedoopt zynde, dagt ik in den beginne, dat nu alle verdorvenheid weg was, maar dezen winter heeft de Heiland my zeer over myn elende vernederd. Ik was zeer verblyd, toen 'er dezen winter zo velen gedoopt werden. Ik ondervinde, dat by God geen ding onmogelyk is, en dat ook wy Groenlanders in ene regt hartelyke liefde by elkander zyn kunnen. Schoon ik zeer elendig ben, myne leraars hebben my nogtans lief, en veragten my niet van wegens myne elende. Den geest van God hebbende en zynen zin kennende, wysen zy my vlytig naar het Lam Gods. Ach zend ons toch meer leraars, indien de geest van God u in 't hart geeft, dat gy zulks doen zult. Want God heeft ons lief gehad en is voor ons gestorven, toen wy en gy zouden hebben verloren gegaan. Maar hy heeft ons verlost. Dit erkennen wy, wanneer ons hart een gevoel van het bloed des Lams krygt. De Heiland zegene

ne u, zegt aan alle uwe Broeders, dat ik ze zeer lief heb."

3.) *Rebecca* fchryft aan den Miffionaris, die ter dier tyd afwezig was:

„ Hoort *Bönifse!* Ik kan u niet zeggen, hoe dikwerf ik aan u gedagt en den Heiland gebeden heb, dat hy my en u onder zyn opzigt houde en beware, en ons door zyn bloed door helpe. Den Heiland zy gedankt, dat hy zulks gedurig in ons geheugen bewaard. Ik ondervinde, dat wy een Heiland hebben, die ons door zyn bloed doorhelpt. Wanneer hy my myne verdorvenheid laat gevoelen, dan bid ik hem, dat het hem behage dezelve weêr van my te nemen, en my iet van de kragt zynes bloeds te fchenken. Ik wil my nu ftandvaftig aan hem houden, Gy zult het zelve voor uw hart doen."

§. 8.

Tans begon men ook voor elke der twe kunnen en derzelver afdelingen byzondere vergaderingen te houden, en ze, met opzicht op hunne kunne en verfcheidene byzondere omftandigheden, in die vergaderingen te vermanen. Deze zogenaamde *Koor-vergaderingen* werden des zondags gehouden, en hebben niet weinig tot den geeftelyken wasdom, tot de goede orde en de welvoegfaamheid in hunnen wandel toegebragt. Dan ten einde de verfcheidene vergaderingen in ene goede en welgeregelde orde konden gehouden, en een ieder verwittigt worden van den dag en de uur, tot deszelfs algemene of byzondere ftigting bepaald, zo werd ten dien einde by elke kunne een perfoon aangefteld. De eerften waren *Jonas* en *Judith.*

Zomtyds hielden de Miffionariffen ene byzondere zamenfpraak met de Groenlanders, die zy aangefteld hadden tot beftierders der kleine gezelfchappen, in welken de leden van hunne bevindingen met elkander fpraken. Hierby hadden de Miffionariffen een dubbeld oogmerk: in de eerfte plaats, om derzelver gedagten nopens den wasdom der leden van de gezelfchappen te horen, welke gedagten gewonelyk met die der leraren zeer wel overeen kwamen; ten tweden, om hen aanleiding te geven tot ene wyfe beftiering der zielen, terwyl men hen by die gelegenheid vooral inprentte, dat zy by niemand op het

fpre-

spreken van zyne bevindinge aandringen moesten, op dat 'er niet lieden, die nog dood of lauw waren, tot veinzery zouden genoodzaakt worden.

Indien ik hier alle de tekenen van vreugde beschryven zoude, die de Broeders toonden over den zegen en bewys der genade, dewelke zy nu by deze dan weer by ene andere gelegenheid, zo in 't algemeen als by enkele zielen, en dikwerf onder een vloed van tranen, bespeurden, ik zoude moeten vrezen van al te wydlopig te worden. Het verlangen naar het woord van God nam gedurig toe onder de Groenlanderen. Zy bezogten niet alleen de vergaderingen, die tot verkondiging van het woord geschikt waren, zeer vlytig, maar zy kwamen ook op andere tyden, elk in 't byzonder, nu by dezen dan by een ander leraar, het zy om nadere verklaringen te begeren en zig te laten onderwysen; of van hunne elende te klagen en om raad te vragen; of ook de genade, die zig aan hen en anderen tot ware harts-verandering bewezen had, te pryzen; kort om het gevoel, dat zy als arme en begenadigde zondaren van hunne onmagt, maar tevens ook van den rykdom der verdiensten van 's Heilands bloed hadden, te openbaren. „ Nademaal wy nu (dus schryven de Broeders) by alle onze onmagt en armoede zien, hoe kragtdadig zig het bloed des Lams aan de harten der wilden, gedoopten en ongedoopten, bewyst, zo zal dit onze predik-stoffe blyven: *Ziet het Lam Gods, dat de zonden der wereld weg neemt!* Daar heen zullen wy alle zielen wysen, alzo wy zelven ons gansche heil en gerechtigheid in hem gevonden hebben. By het getuigenis van zyn dierbaar bloed willen wy gaarn onze kragten verteren; wy krygen egter ook gedurig weêr nieuwen moed, en wanneer onze lippen aangeroerd worden met ene gloeijende kole van den altaar des kruises, zo spreekt de mond weêr uit den overvloed des harten. ”

§. 9.

In *February* was de gemeente met negen personen door den heiligen doop vermeerderd geworden, en in *December* werden weêr ses in de voorbereiding tot den heiligen doop aangenomen. Wanneer men dezen de genade aankondigde, die zy stonden te ontvangen, borsten zy dermaten in tranen van vreugde uit, dat men op dien tyd niet verder

met

het hen fpreken kon. Hunne gemoederen waren 'er zo vol van, dat zommigen daarvan droomden. Zy hadden dagelyks een uur tot voorbereiding, en den dag voor den doop kwamen zy een voor een, beleden hunne zonden, welker vergevinge hen onder opelegginge der handen en een hartelyk gebed verkondigd werdt. De doop werd op den 16den December verrigt na ene redenvoering over de woorden: *Ziet ik, ja ik zal na myne fchapen vragen en zal ze opzoeken.* Zy werden vermaand, als naakte zondaren tot den Troon der Genade te naderen, en Kriftus bloed en gerechtigheid, als hun fieraad en bruilofts-kleed, in den heiligen doop aan te doen. Zy bragten hunne antwoorden op de vragen, die hen gedaan werden, meer wenende dan sprekende voort. Onder de dopelingen bevond zig ene oude ongetrouwde Groenlanderin, die voor enige jaren de onderwyfing reeds genoten had, doch uit ongerustheid van haar hart hier van daan gelopen was, terwyl ze tans weêr door dezelve ongerustheid hier na toe gedreven werdt, en, als 't ware, gedwongen, der genade plaats te geven. Ene andere was insgelyks voor enige jaren, by een bezoek der Broeders, te Kangek opgewekt, zedert dien tyd had zy zig van de kriftelyke onderwyfing op de volkplanting in 't Noorden bediend, en bezat ene fraije kenniffe. Na enigen tyd by de Broeders gewoond te hebben, kwam 'er een Groenlander, die voorgenomen had haar tot zyne vrouw te willen hebben, en wilde ze met geweld ontvoeren: zy werdt hem egter nog aan den ftrand ontnomen.

Voorts werden nog drie kinderen van gelovige ouders geboren. Dan nademaal de Broeders vaft befloten hadden, den Groenlanderen de heilige Sacramenten niet op te dringen, maar hun ernftig verzoek ten dien opzigte af te wagten; zo werdt deze reis flegts het laatfte, wiens ouders, te weten *Simon* en *Sarah*, zulks verzogt en tevens beloofd hadden, voor de opvoeding van het kind ernftig te zorgen, gedoopt. De vader badt over het kind, en de moeder, die zelve tegenwoordig was, befloot met ene hartelyke dankzegging. Zy waren het eerfte paar, dat hier op ene kriftelyke wyze verenigd was, en hun kind was het eerfte, 't geen door de Broeders gedoopt werdt. Deze befchroomdheid, dewelke haren oorfpronk had uit een groten afkeer, van gedoopte heidenen, die niet weten waarom zy gedoopt zyn, te zien omzwerven, ging wel een wei-

nig te ver. Dan zy maakten in alle dingen eerſt ene proe ve, en waren nog niet zeker, of alle hunne gedoopte ſtandvaſtig by hen blyven zouden, en derzelver kindere op ene kriſtelyke wyſe laten opvoeden. Doch hier om trent zyn hen enige aanmerkingen mede gedeeld, zo da zy in 't vervolg, nopens den doop der kinderen van ge lovige ouders, minder zwarigheid hadden; te meer, n dat zy bevonden hadden, dat hunne gedoopten getrouv zyn in 't naarkomen der by den doop gedane belofte van ſtandvaſtig by derzelver leraren te blyven.

Van de gedoopten geeft een der Miſſionariſſen in ee byzonder brief berigt, uit welken ik een kort uittrekſ mededelen zal, om dat men daaruit ziet, dat de Miſſic nariſſen, by alle hunne vreugde over de genade, die zi aan derzelver groenlanderen geopenbaard had, geenzir blind geweeſt zyn, ten opzigte van de gebreken, die z by hen beſpeurd en ook gaarn erkend hebben.

„ Zy hebben allen, wel is waar, een geeſtelyk leve in hunne harten; doch dat zy allen tot ene blyvend vrymoedigheid zouden gekomen zyn, kunnen wy tot nc toe niet zeggen. De meeſten egter weten zeer wel, w hen ontbreekt, en reikhalſen naar het bloed des Heiland Velen bezitten wel ene fraije kennis en inzigt, laten oc niet ligt ene gelegenheid voorby gaan, den heidenen c genade aan te pryſen: doch allen leven niet in het reg genot van dezelve. De afwezendheid en verſtroijing o der de heidenen doet hen nog veel nadeel: Zy kunnen e ter van wegens hun onderhoud niet altoos by ons zyn, doc wy leggen 't er op toe, dat zy niet al te ver van ons we varen. Wy maken geen onderſcheid tuſſchen onze g doopten en die van de volkplanting. Zy zelven maken o der elkander ook geen. In den beginne beſpeurde men w wat van ene zekere vremdheid, 't geen ongetwyfeld u de verſcheidene landaarten voortkwam, alzo die van c volkplanting inboorlingen van deze landſtreek, doch c onzen, Zuidlanders zyn, zo dat de laatſten hier als vren delingen aangemerkt worden. Doch dit ſchikte zig te eerſten, en die 't opregt menen, hebben elkander van ha ten lief. Wy en de Miſſionaris zyn ook eens gezind, e hebben ons onderling voor den Here verbonden, voor ee en denzelven Here in onderlinge gemeenſchap te arbeiden en het niet ſlegts op ene uitbreiding der belydenis van de

kriſt

riftelyken Godsdienft toe te leggen, maar op ene ware
ekering der zielen, door de kragt des Evangelie van Je-
us den gekruiften ".

§. 10.

In dit jaar werdt nog een gelovig paar in den Egtenftaat erbonden. Van de ongedoopte inwoners ftierven twe be-aarde perfonen en een kind, en van de gedoopten ging *alomon*, een getrouwd Man, als een begenadigd zondaar n de eeuwige woningen over. Zedert zyn doop had men eel vreugde aan hem beleefd; doch in dit voorjaar werdt y van wegens ene buitenfporigheid uit de gemeenfchap er gelovigen uitgefloten, en had zig zelfs enigen tyd van ier weg begeven. Enige weken daarna vond hem een er leraren by een bezoek onder de heidenen; deze nam hem fzonderlyk en moedigde hem aan, om als een zondaar by en Heiland genade te zoeken, ten einde in deszelfs won-en de enige zekerheid voor alle zonde, dwalinge, en al 't een kwaad is, te vinden. Hierover werdt zyn hart week, n hy vergoot vele tranen. Den 10den May kwam hy met yne tente fris en gezond weêr naar Nieuw-Herrnhut, werdt gter de volgende nagt ziek. Dewyl men nu befpeurde, at het met hem ten einde liep, en ene hartelyke erkente-is over zyne buitenfporigheid in hem gewaar werdt, gelyk y dan ook verzekerde, dat de Heiland hem in genade aan-ezien had, zo werd hy onder een vloed van tranen in de emeenfchap weêr aangenomen. Hierop betuigde hy gereed e zyn, om tans in de eeuwigheid over te gaan. en gaf aan en iegelyk, die hem bezogt, te kennen, hoe zeer hy verlang-e, om haaft by den Heiland in te wonen, terwyl hy on-er de grootfte fmarten zeide: " Ach Jefus, gy weet, dat k al myn vertrouwen alleen in u en uw bloed ftelle, gy veet ook dat ik buiten u geen ander Heiland heb; komt an my arme en elendige te hulpe. " Gevraagd worden-e of hy met vrymoedigheid voor den Heiland verfchynen on: antwoorde hy: Ja! met byvoeging:

Daar komt een arme fchuldenaar,
Die door zyn bloed gaarn binnen waar.

§. II.

Het beſluit van dit jaar zal ik met het vieren der Kers dagen maken. „ Den 24ſten December gingen wy met on ze gedoopte Groenlanderen naar de volkplanting, en zon gen een Kersdags-vaers voor elk Groenlandſch huis. Daar na gingen wy in de Kerk-kamer, alwaar de Heer *Drachar* ook zyne gedoopten vergaderde. Na een Kersdags-lied ge zongen te hebben, werd 'er ene redenvoering gehouden va de armoedige geboorte van den Schepper aller dingen e deszelfs diepe vernedering tot in den dood aan 't kruis; al mede van de beloften den Vaderen gedaan, en van der zelver reikhalzend wagten naar de zaligheid en het heil va God. Daarna gaf hen de koopman een maaltyd, en onde het eten werden ze onderhouden met nutte zamenſpraken over de Feeſt-ſtoffe. Na nog een lied gezongen te hebbe keerden wy naar huis, zongen voor elk huis enige vaerſen vergaderden in onzen Leer-zaal, en baden het kindeken Je ſus knielende aan. De Groenlanders zeiden: „ Ach ho vele nagten hebben wy onder ene heidenſche vreugde g waakt, doch van ene vreugde, zo als deze is, hebben wy to hiertoe niet met al geweten, " enz. Op den derden Kers dag 's avonds erinnerde ik hen aan de genade, die wy i deze Feeſt-dagen zo wel in de vergaderingen als elk in 't by zonder genoten hebben. Wy vielen op de kniën, dankte den Heiland en baden hem, ons de genade te geven, da wy deze geſchiedenis niet uit ons hart en geheugen verlie zen mogten.

HET

HET DERTIENDE JAAR

1745.

INHOUD.

§. 1. *Onderfcheid in 't voordragen van de waarheid, welker uitwerking zo verfchillende is, als de gefteldheid der toehoorderen.*

§. 2. *De gelovigen worden vermaand, om zig wel onder de ongelovigen te gedragen, en zegepralen over de verzoekingen tot het kwade.*

§. 3. *Der leraren bezoek onder hen lieden, levert den eerften ftoffe van vreugde en droefheid.*

§. 4. *De predikinge van het Evangelie heeft by de heidenen verfchillende uitwerkingen.*

§. 5. *De Miffionaris* Böhnifch *komt uit Duitfchland terug.*

§. 6. *Verfcheidene ftukken worden tot ftigting der Groenlanderen vertaald, en agtien perfonen gedoopt.*

§. 7. *Zonderlinge reddingen uit gevaren en ziekten.*

§. 1.

DE zo even gemelde vreugde in 't vieren der Kers-dagen veroorzaakte, dat de Broeders in 't vervolg de algemene feeften der kerk nog meer dan voor heen tot hun nut zogten te gebruiken, om den Groenlanderen een begrip te geven van de byzondere weldaden, die de Here zynen volke bewezen heeft, ten welken einde hen de gefchiedenis uit den Bybel voorgelezen werd, met byvoeging van ene korte verklaring en vermaning. Wanneer de Groenlanders ene zaak, onder het fpreken in 't openbaar, niet regt begrepen, kwamen zy naderhand om ene nadere

re opheldering te vragen, 't geen ene goede gelegenheid gaf, om hen dezelve niet alleen duidelyker te maken, maar ook om den grond van hun hart en hunne gemoeds-gesteldheid ongemerkt beter te leren kennen, en het woord der waarheid regt en in diervoegen te snyden, dat het aan allen en een iegelyk, overeenkomstig hunnen toestand op dien tyd, bedeeld werdt. Bespeurde men ene traagheid of lauwheid onder hen, of dat 'er zig buitensporigheden en andere kwade gewoonten vertoonden, om de overhand weêr te krygen, dan nam men gelegenheid, het zy in ene openbare vergadering, het zy in een klein gezelschap, of ook afzonderlyk, om ze te bestraffen, te regt te brengen, en kwade gevolgen af te keren.

Op den eersten dag van 't nieuwe jaar word onder anderen het volgende gezegt: „ Na dat de geschichte van Jesus geboorte en deszelfs besnydenis voorgelezen was, kwamen zommigen om ene nadere verklaring dienaangaande te vragen. Dienvolgens werdt in de vergadering der gedoopten van het eerste bloed, dat Jesus vergoten had, gesproken, en hoe het zelve ons te stade kome. De geschiedenis van 's Heilands lyden en opstandinge gaf vooral aanleiding tot vele heilsame zamenspraken. " Daarentegen melden zy: „ In een zeker huis een los en ongebonden wezen bespeurd hebbende, werdt hen ene redenvoering ter bestraffing gehouden over de woorden: *Gy bidt, en gy ontvangt niet* enz. Zy kwamen tot inkeer en schaamden zig. In een ander huis (want gedurende den winter moest men, van wegens het kwade weêr, dikwerf in elk huis vergadering houden) gaf men hen te kennen, hoe zwaar het zy tot hen lieden te spreken, terwyl egter zulks in andere huisen met ruimte geschiedde, en gaf het aan hun eigen oordeel over, of niet de traagheid en verhardinge hunner harten hiervan de oorzaak zy? Hiervan bespeurde men ene goede uitwerking, en enige dagen daarna, wanneer 'er gesproken werdt over de woorden: *Ik danke u vader* ——— *dat gy deze dingen* ——— *den kinderkens geopenbaard hebt:* waren en leraars en toehoorders zo aangedaan, dat zy de tranen niet te rug houden konden. "

De ongedoopten iet onbetamelyks doende, werden, naar men de zaak vondt, ofte afzonderlyk, ofte in ene byzondere vergadering aangesproken en vermaand, en ook wel voor een tyd uit dezelve uitgesloten. By de meesten was 't van die uitwerking, dat zy ten eersten tot inkeer kwamen, en den-

den genen, die zy beledigt hadden, om vergiffenis baden. Zommigen egter werden vreesagtig, en denzulken moeft men toefpreken: anderen werden boos, dezen liet men ene wyl gaan, tot dat zy hun ongelyk erkenden en met tranen om vergiffenis baden. De ergfte gewoonte der Groenlanderen is het agterklappen, en het rondlopen met allerhande vertellingen en praatjes. De zonden, de verongelykingen en andere onheilen, die hieruit ontftaan kunnen, werden hen ernftig onder de ogen gebragt, en een ieder moeft beloven, geen agterklap te voeren van flegte zaken, die zy van anderen zien of horen, maar de leraars ten eerften 'er van te zullen verwittigen, ten einde zulke zaken behoorlyk onderzogt en uit den weg geruimt worden. Daarentegen een iegelyk, die een ergernis onder het volk zoude komen te verfpreiden, zo wel uit de vergadering der gedoopten zoude uitgefloten worden, als de geen, die de ergernis aangericht heeft.

Des niettegenftaande kon men zig van harten verblyden, wanneer men klaar zag, hoe de meeften in de genade toenamen of ten minften hun gebrek erkenden. Hiertoe waren in 't byzonder de kleine gezelfchappen en zamenfpraken met enkele perfonen van veel dienft. „ Na de vergadering (word 'er ergens gezegt) kwamen zommigen in myne kamer by my. Ik nam uit de redenvoering aanleiding om ze te vragen: wat hen het beminnelykfte en grootfte zy? Een van hen antwoordde: „ Dat de Heiland my
„ uit de wereld verkozen heeft, en my zyne liefde zo dik-
„ werf laat gevoelen. " Een ander zeide: „ Dewyl ik nog
„ zo onkundig ben, zo wilde ik gaarn de woorden der za-
„ ligheid regt begrypen en in myn hart bewaren. " Een der-
„ de drukte zig dus uit: „ Eertyds was ik ook zo leerzug-
„ tig, denkende, dat ik alles had wat ik hebben moeft, in-
„ dien ik maar veel wift. Doch befpeurende, dat de wonden
„ des Heilands my by dat al nog onbekend, en menigmaal
„ zelfs veragtelyk waren, zo dat ik een afkeer van ze had,
„ werd ik voor my zelve benauwd, en moeft my nog eens
„ bekeren. Tans is my niets aangenamer dan zyn bloed. "
De laatfte zeide: „ Dat is juift 't geen my ontbreekt. De
„ zorgvuldigheid der neringe houdt my nog gevangen, en
„ fchoon ik 'er niets meê win, ik kan my egter tot nog toe
„ niet regt vry daarvan maken. " Dezelve man zeide eens tot zyn gezelfchap: „ Ik befpeur, Broeders, dat wy 'er

„ maar op uit zyn, om altoos wat goeds van ons te willen „ zeggen. 't Is egter bekend, dat wy veel kwaads hebben. „ Het zoude derhalven beter zyn, dat men maar alles zeide „ zo als 't is. " En hiervan maakte hy terstond, door van zig zelve te spreken, een begin.

In een ander gezelschap van getrouwde mannen werd geklaagd, dat men de regte begeerte naar het bloed des Heilands by allen nog niet bespeurde. Dit gaf aanleiding tot openhartige verklaringen. Onder anderen zeide een van hen: „ 't Is zo, en wanneer ik 'er om denk, moet ik my schamen. Ik ben gedoopt, maar 't is tans, als of ik niet gedoopt was. Want kort na myn doop kwam ik onder de wilden, en werd zeer verstroit en ligtzinnig. Wanneer my in de gedagten kwam, dat ik naar myne leraars varen en hen myn hart openen zoude, dan maakte ik my zelve wys, dat zulks niet nodig zy, dat ze my toch niet helpen konden, en ik ook niet in staat was, om, 't geen zy my zeiden, naar te komen; des het beter zy, dat ze niet wisten, hoe 't met my was. Dus is myn hart gedurig kouder en harder geworden. Dit doet my leed, en ik bid den Heiland, dat het hem behage myn hart door zyn bloed week te maken ".

§. 2.

Ongetwyfeld was de verkering met de wilden voor deze zwakke eerstbeginnende ene gevaarlyke klip, die niet ligt te vermyden was, alzo zy zig van wegens hun onderhoud dikwerf en langen tyd onder dezelven ophouden moesten. Want de heidenen, der waarheid niet langer kunnende wederstaan, nog met ene verdichte wysheid, gelyk andere heidenen, in hunne volstrekte onwetenheid tegen dezelve opkomen, zogten de gelovigen door allerly aanlokzelen tot hunne vermaken te verleiden, om ene verontschuldiging te hebben, en daardoor de overtuiging en ongerustheid van hun eigen hart te kunnen bestryden en onderdrukken. De leraars konden niet overal mede varen, en derzelver bezoeken waren niet toereikende, om ze te regter tyd te waarschouwen. Dit moest men aan de getrouwe moederlyke zorg des heiligen Geestes overlaten, hen by hun vertrek vermanende, naar de stemme van dien

Geest

Geeft met een oplettend oor en gehoorzaam hart te luifteren. Hieromtrent zegt men het volgende: „ By 't afvaren werdt gefproken over de woorden: *Houdt in gedagteniffe Jefus Kriftus*, enz. en getoond, dat hy alleen de gene zy, die hen, by hunne verftroijing onder de wilden en het zien van allerly aanlokzelen tot het kwade, zal kunnen doorhelpen. De dienftboden werden vermaand, getrouw en naarftig in hunnen dienft te zyn. Met de kinderen werdt ene Katechifatie gehouden over het laatfte vaersje, dat zy geleerd hadden: *Hy is uit den angft en het gerichte weggenomen; ende wie zal zynen leeftyd uitfpreken.* Men vermaande hen, dit onder de wilden gedurig in gedachteniffe te houden, hunne Bybelfe en zing-vaersjes den heidenfchen kinderen vlytig voor te zeggen, en tevens te tonen, van hoedanigen geeft zy waren. By 't affcheid nemen was de aandoening algemeen: Groten en kleinen, gedoopten en ongedoopten weenden, en wy weenden met hen over de genade, die de Here dezen winter ons en onzen Groenlanderen heeft laten wedervaren. Zommigen beklaagden, dat zy ook mede vertrekken moeften, zeggende: dat hen tans ganfch anders te moede was, dan eertyds, wanneer zy nog gaarn eens onder de heidenen waren gegaan; terwyl zy nu zeer benauwd waren. Wy trooftten ze met de belofte: „ waar twe ofte drie vergaderd zyn in den name van den Here Jefus, daar is hy in het midden van hen. ”

Ook kwamen 'er zomtyds zommigen tot een bezoek by de Broeders, en verhaalden, dat de gedoopten telkens op den zondag uit de eilanden byeen kwamen, en ene vergadering hielden, waarby zig ook enige wilden voegden, die aandagtig waren, doch fchielyk weer in het ruwe leven terug getrokken werden. De wilden hadden een der gedoopten aangefproken, om hen wat van het goede te zeggen. Hy kon zig in 't eerft niets te binnen brengen. Doch kort daarna kwamen hem de woorden: *Ik breide myne handen uit den ganfchen dag* enz. in de gedagten, over welken hy hen, nopens zyne eigene verdorvenheid zo veel, fchoon meer met tranen dan woorden, zeide, dat zy voldaan waren. Zeker Tovenaar had zig over de gelovigen zeer beklaagd, om dat derzelver nieuwe lering en manier van leven de oorzaak waren, dat de zee-vogelen, die hy door zyne kunft uit de onderaardfche plaatfen opgejaagt had, weg vlogen. De wilden hadden onzen aanzienelykften Groenlander,

wiens getuigenis den meeften ingang had, by 't toenemen van de koude verzogt, by hen lieden in te wonen. Doch hun oogmerk befpeurende bedankte hy voor hunne nodiging. Hierop verzogten zy hem tot allerly vermaken, en hem daartoe ook niet kunnende overreden, boden zy hem enige zaken aan, indien hy flegts een enig maal wilde mede komen. De aangebodene zaken nodig hebbende, voelde hy ene genegenheid tot dezelven, maar hy voelde 'er ook wel haaft beftraffing over, en weigerde hun verzoek. Eindelyk vertrokken zy en zeiden: dat hy 't doch al te verre dreef, terwyl men op dien voet gene gemeenfchap met de gedoopten zou kunnen hebben. Ondertuffchen was 't van dat gevolg, dat de heidenen, ter plaatfe waar hy woonde, zig fchaamden, op ene buitenfporig wilde en ten enemaal ongebondene wyze te leven.

§. 3.

De Broeders voeren, zo dikwils als zy konden, uit, om de hunnen van eiland tot eiland te bezoeken, en het Evangelie aan 't hart der heidenen, die hen het oor lenen wilden, te brengen. Van een dier bezoeken word 'er gezegt: „ Op een zeker plaats werd ons door enige heidenen verhaald, dat onlangs een man, die ons eertyds vlytig bezogt had, geftorven was, met betuiging van gene vreze voor den dood te hebben. Wy zeiden hen de reden, waarom de gelovigen gene vreze meer voor den dood behoefden te hebben, maar in tegendeel het verlaten van hun aardfch huis met vreugde te gemoet zien konden. Daarna kwamen wy aan een eiland, waar velen onzer gedoopten ftonden. Zy waren zeer verblyd, ons weêr te zien, en hadden allerly aangename ftoffen, over welke zy ons vroegen en wy hen onderrichting gaven. Op den 1ften May na de vroeg-vergadering fpraken wy met de gedoopten en enige ongedoopten, een voor een, en 's avonds werdt gefproken over de woorden: *God is liefde* enz. Den 2den werdt hen in de vroeg-vergadering getoond, hoe zy met den opperleraar, die, indien zy hem niet moedwillig bedroeven, altoos by hen blyft, konden bekend worden. Vervolgens voeren wy ene myl verder in de *Kookörnen*. De eerfte tenten, die wy ontdekten, waren niet van de onzen. Wy ftapten egter op zommige plaatfen aan 't land. De genen, wel-

welken begerig waren te horen, kwamen fchielyk by ons, en wy vermaanden ze, de aangebodene genade ten dage der zaligheid niet te verzuimen, maar den Heiland met blydfchap aan te nemen, om magt te ontvangen, kinderen Gods te worden. Ene vrouw volgde ons en zeide: " Ach ik wilde zo gaarn by u lieden wonen, en het woord van God horen, ik weet flegts een woord van hem, namelyk: *Ontwaekt gy die flaept.* „ Wy verklaarden haar den zin dezer woorden, en zeiden: dat hy, die dat in haar hart gedrukt had, haar meer geven zoude, indien zy hem daarom badt. Zy zeide niet te weten, hoe ze bidden moeft. Wy leerden haar het vaersje:

Ach allerdierbaarft Jefus-kind,
Maak, dat ge in my een bedje vindt,
Keer in myn hart als uwe ruft,
Zo denk ik fteeds aan u met luft.

Van daar voeren wy naar zommigen van de onzen. Zy beleden ten eerften, dat zy met de ongelovigen gegaan waren, den bal te fpelen, dat zy tans ongeruft waren, en met de andere gedoopten niet regt vertrouwelyk verkeren konden. Wy vermaanden ze, dezer wereld niet meer gelykformig te worden, en ten behagen van andere zaken te doen, waardoor zy zig zelven tot dienftknegten maakten, en de heidenen ergerden, in plaats van ze te ftigten. Op een ander eiland vonden wy 't beter gefteld. De vreugde die zy over ons, en wy over hen lieden hadden, is niet te befchryven. Zommigen gaven ons opening van hunne gemoeds-gefteldheid, en van het goede en kwade, dat zy in hunne harten befpeurden. Anderen verhaalden de onberouwelyke verfmadinge, die zy van de ongelovigen leden. Wy hielden de avond-vergadering over de woorden: *Ziende op den overften Leidsman ende voleinder des geloofs Jefum*, enz. Den 3den verdeelden wy ons in ettelyke tenten op 't eiland, ten einde allen iets zouden kunnen horen. Daarna bezochten wy elke tente afzonderlyk. In ene waren niet meer dan twe heidenfche vrouwen te huis, die over onze aanfpraak innig bewogen werden. Wanneer wy hen zeiden, dat zy hare harten altoos voor den Heiland konden openleggen, en van ene genadige verhoring verzekerd zyn, zeiden ze: „ Ach dat kunnen wy elendigen wel

niet! " De jongſte zeide tot de oudſte: bid gy. Doch deze niet willende, begon zy zelve, en bad zo hartelyk, dat wy 't niet zonder tranen van vreugde konden aanhoren. In de avond-vergadering, dewelke gehouden werdt over de woorden: *Jeſus, gy Zone Davids, ontfermt u myner!* kwamen zeer vele gedoopten en ongedoopten. De Heiland was in 't midden van ons. Den 4den hielden wy voor onze terug reis nog ene redenvoering van de geopende Fontyne tegen de zonde en tegen de onreinigheid. Met de onzen ſpraken wy afzonderlyk. Die 't eerlyk en opregt menen worden zeer verſmaad, zy zyn 'er egter vergenoegd en vrolyk onder. Die in tegendeel der wereld in vele zaken gelykformig worden, worden gekweld en ſchamen zig voor ons en hunne Broederen. Wy bevalen ze allen aan het opzigt en de leidinge des Heilands, en kwamen s' avonds wel te huis ".

§. 4.

In de maand van May vergaderden zy allen weêr by de Broeders, om zamen op de haring-vangſt te varen: een der Miſſionariſſen voer met hen, ten einde de predikinge en dagelykſe oeffeningen onder hen voort te zetten. Ondertuſſchen kwamen vele Groenlanders uit het zuiden en 't noorden naar Nieuw-Herrnhut tot bezoek, 't welk ook op andere tyden, zo voor- als na, dikwerfgeſchiedde. Schoon nu de meeſten niet kwamen om het Evangelie te horen, maar om wat nieuws te zien: de nieuwsgierigheid had egter by velen ene ganſch andere uitwerking, dan zy verwachtten, terwyl zy door het getuigenis van Jeſus een pyl in 't hart kregen, dien zy niet altoos kwytraken konden. Zommigen kwamen wederom en bragten ook anderen mede, ten einde ze insgelyks wat goeds horen zouden. Velen kwamen om hunne bloedsverwanten te bezoeken, die hen dan ene zo aangename ſchildery van het zalige leven des geloofs maakten, dat zommigen ten eerſten overreed werden, om te blyven; terwyl anderen voor dien tyd nog wederſtand boden, doch binnen ettelyke jaren zig ook overgaven. Zommigen van deze lieden hadden nog niet met al gehoord, anderen ſlegts een weinig, en zulks in de verkering met de gedoopten, of met de naburige heidenen,

en dikwerf flegts van de kinderen der wilden. Dus had ene vrouw van een heidenfch kind het vaersje geleerd:

Het heilig en onfchuldig Lam,
Dat aan des kruifes harden ftam
Stierf voor myn' fchuld in hoon en fpot,
Erken ik voor myn' Heer en God.

Zynde een vaars uit het lied: *Des Heeren Bloed Gerechtigheid* enz. Een der bedienden van den koophandel verhaalde, dat hy op deszelfs reis, ten dienfte van den koophandel gedaan, vele Groenlanders had gevonden, die gaarn van den Heiland horen wilden, en dat zommigen binnen kort herwaards ftonden te komen. Van de volkplanting *Friederiksbaab* kwamen velen tot bezoek; van welken men vooraf berigt had, dat zy den vorigen winter een opftand verwekt hadden, en den Predikant willen doden, om dat hy hen het danfen belet had. Dan wanneer hen zulks mislukte, namen zy de vlugt met een yffelyk gefchreuw: *Torngarfuk ajungilak!* dat is: *Torngarfuk* is goed! gelyk die te Ephefen fchreuwden: *Groot is de Diana der Ephefeeren.* Met deze lieden kon men voor als nog weinig doen.

Vele wilden, vooral de *Angekoks*, hadden veel te doen met nadenkelyke dromen, die hen en anderen voor een tyd benauwd maakten. Dus had een van hen, die voor enige jaren het Evangelie gehoord had, doch tans verre van de Broeders woonde, den hemel en de hel als mede verfcheidene perfonen in een droom gezien, welk gezigt zyne dogter, een meisje van agt jaren, naderhand ook gehad heeft. Volgens dit gezigt had hy een kiftje gemaakt, waarin vele beelden van hout uitgefneden waren, die Jefus, Paulus, en zommige leraars in ene heldere plaats, als mede enige Groenlanders, die de verdoemden in ene duiftere plaats verbeelden zouden: dit toonde hy alomme en verklaarde het voor de menfchen. Of diergelyke zeldfame zaken onder de heilzame en beftraffende dromen behoren, van welken *Elihu* tot Job fpreekt; dan onder de uitwerkingen van zulk een waarzeggende geeft, als de dienftmaagd te *Philippi* had, dewelke, volgens *Handel.* XVI. den Apoftel Paulus getuigenis geven wilde; ofte onder de Afgodifche begrippen van den heidenfchen Keizer, die Jefus en Paulus onder zyne Huis-goden plaatfte; zulks is niet ligt te beflisfen.

sen. Wat hiervan zy, zeker is het, dat de Broeders niet alleen van soortgelyke zaken noit enig werk gemaakt hebben, maar ook hunne Groenlanders ernstig verboden, derzelver dromen, hoe fraij ze ook immer zyn mogten, aan anderen te verhalen, ten einde zy zig niet met goede inbeeldingen zouden ophouden, of zelfs zig 'er aan gewennen.

§. 5.

In den zomer kwam de Missionaris *Frederik Böhnisch* van deszelfs bezoek in Duitschland terug. Op de uitreize voor twe jaren werdt hy ergens door de Soldaten aangehouden. Schoon men hem nu niet overreden kon in den dienst over te gaan, hy werdt egter enige weken opgehouden, en van de ene naar de andere plaats gezonden. Door zyne zagtmoedige standvastigheid en het getuigenis, dat hy, wanneer zig gelegenheden daartoe opdeden, der waarheid gaf, werden vele officieren niet alleen tot gunstige gevoelens jegens hem, maar zommigen ook, benevens enige gemenen, tot ernstige gedagten nopens hunne zaligheid gebragt. Zy gaven hem een nadrukkelyk voorstel aan den Generaal mede, 't welk, gevoegd by de pogingen van den Heer Abt *Steinmetz*, zo veel te wege bragt, dat hy op vrye voeten gesteld werd. Dus zette hy zyne reis naar *Herrnhut* voort, bezogt de gemeenten in *Silesien*, en hieldt zig den overigen tyd te *Marienborn* op, waar hy het Synode bywoonde, en van de zendinge berigt deedt. Zyne vrouw, die van wegens ziekte niet had kunnen met hem reizen, volgde hem ondertusschen, en bragt hare twe kinderen in de kinder-huizen der Broeder kerk, om aldaar opgevoed te worden. Op den 13den Maart, zynde de dag voor zyne terug reis, werdt hy, ter bevordering van zyn beroep, plechtig tot den heiligen dienst ingewyd, en vertrok met *Idze Alders*, commandeur van een schip tot de Walvischvangst geschikt, by wien hy de plaats van een Schips-Predikant vervulde, van Holland naar Groenland. Hy bleef op het schip, terwyl zy met de walvisch-vangst in de bogt van *Disko* bezig waren, en zoude op de terug reis by *Godhaab* aan 't land gezet worden. Dan dewyl 'er, toen zy nog zeven mylen daarvan daan waren, een harde wind uit het zuiden ontstondt, waardoor de kust gewonelyk met

ys bezet word, zo liet hy zig, fchoon by een zware mift, aan land zetten, en het fchip moeft terftond wegens het ys naar zee ftevenen. Van deze plaats werdt hy door de Groenlanders naar zyne Broeders gebragt.

De gehele *Fiorde* was ten eerften zo vol van ys, dat men 'er niet in noch uit kon. Op den 19den July kwam 'er egter zo vele opening, dat het Deenfche fchip, hoewel met veel gevaar, binnen kwam. Met dit fchip kwamen *Rosfina Nitfchman*, ene dienareffe der Broeder-kerk, en twe ongetrouwde zufters hier aan. Doch derzelver leidsman had men niet willen mede nemen. Met de ene der ongetrouwden zufters, *Rofina Schlefer* genaamd, werd *Johan Schneider* op den 31ften July, en op den 6den Auguftus de Deenfche Miffionaris *Drachart*, die onze gemeente om ene hulpe verzogt had, met de twede, *Rofina Thiem* genaamd, in den egt verbonden.

Met het zelve fchip vertrok *Johan Bek* en de zo even gemelde *Rofina Nitfchman* naar Duitfchland, hy nam zyne kinderen derwaards mede, alzo men tans wel zag, dat het niet mogelyk was, den kinderen ene opvoeding te geven, die ter bevordering van het werk onder de heidenen nodig was, en tot ftigting van de Groenlandfche jeugd zou kunnen ftrekken. Kort na hun vertrek werd men niet weinig verfchrikt, door ene tyding, die het fchip, dat op de volkplanting in 't zuiden inlopen zoude, doch van wegens ys al weêr niet kon, naar *Godhaab* bragt; namelyk, dat men daar om ftreeks een gezonken fchip gezien had. Doch zy werden door den Engel des Heren gelukkig naar *Jutland* geleid.

§. 6.

Ondertuffchen waren de Groenlanders in hunne winterhuizen weêr ingetrokken, en de vergaderingen, tot derzelver onderwyfing en ftigting gefchikt, werden op nieuws ingericht. Het kleine boekje van Bybelfche-fpreuken, 't welk in zyn foort voortreffelyk, en in 't jaar 1740. uitgegeven was, onder dezen tytel: HET LAM GODS: *beftaande uit zo vele Keur-fpreuken, als 'er dagen in 't jaar zyn, van de ware Goddelyke en Menfchlyke natuur van Jefus Kriftus, en deszelfs Middelaars-ampt*; werdt vertaald, om in de openbare vergaderingen gebruikt te worden. By de redenvoerin-

ringen over deze spreuken bespeurde men dikwils ene byzondere aandoening. En dewyl de spreuken, benevens de onder aan gevoegde rymen of vaersjes zeer kort zyn, zo leerden de Groenlanders de meesten van buiten, en namen dikwerf aanleiding, om tot hun meerder onderrigt met hunne leraren daarover te spreken. Ook vertaalde men verscheidene liederen, en bragt het in dit jaar tot over de veertig, onder welken het *Te Deum Laudamus* byzonder uitmuntte, als mede de fraaije Hartens-belydenisse:

Dat is 't, verwonde Liefde!
'tGeen my zo machtig roert,
Dat myn' Elende u griefde,
En heeft ter dood gevoerd.
Ach, 't gansche Heil, my toebereid,
Komt uit uw bloed en lyden
In tyd en eeuwigheid. enz.

Voorts werden ook enige redenvoeringen gehouden over het gebed des Heren, ten einde de Groenlanders begrypen zouden, waarom zy in 't zelve bidden.

Tot de gemeente werden agtien personen door den heiligen doop toegedaan. En dewyl zommigen van hen hunne ouders en bloedsverwanten te *Kangek* hadden; zo verzocht men ze den doop by te wonen, en vroeg dezelven vooraf, of ze ook iet tegen den doop der hunnen in te brengen hadden, en of zy hen in 't vervolg hinderen zouden in de gemeenschap met de gelovigen. Zy in tegendeel betuigden hun volkomen genoegen, met byvoeging, dat zy 't zelven daarop toeleggen wilden, om ook hier te kunnen wonen en zig te laten onderwysen. Een enig man, egter hield zyne vrouw, die gedoopt zou worden, tegen zyne gedane belofte, terug, terwyl hy het kind van haar nam. Wanneer men hem by 't naast volgende bezoek vroeg, waarom hy zulks gedaan had? wilde hy wel niets anders antwoorden, dan dat hy het kind zo lang niet had kunnen missen. Hy begeerde nogtans, dat men hem benevens zyne vrouw in zyn huis dopen zoude; 't geen men hem egter niet toestaan kon, alzo men klaar zag, dat hy zyne vrouw enkel uit verdriet terug had gehouden, om dat zy hem voorgegaan was.

Ook begon men zodanige leerlingen, die men binnen kort

ort dagt te dopen, enige weken vooraf in de vergadering
er gedoopten aan te nemen, ten einde hen ene nadere on-
erwyfing en meer zegen in gemeenfchap met de gedoop-
n te laten genieten.

Wanneer Groenlandfche kinderen geboren werden, wier
ıders nog niet gedoopt waren, dan werdt op het ver-
ek der ouders, naar het voorbeeld der Miffionariffen
St. Thomas, kort na hunne geboorte over dezelven
beden, en onder opleggingе der handen de zegen des
eren over hen uitgefproken.

Tot den doop van kinderen werden enige gedoopte
roenlanders als getuigen verzogt. Hiervan gaf men den
ıderen zo wel als den getuigen een klaar begrip: dat
melyk de getuigen, indien het kind zyne ouders ver-
zen mogt, zouden verpligt zyn, hetzelve als hun eigen
nd op te voeden, en dus zo wel deszelfs geeftelyke
s lighamelyke verzorging op zig te nemen, en ook noit
gedogen, dat een heidenfch bloed-verwant zig enig
gt over het zelve aanmatigen zoude. Het welk de ge-
igen voor den doop in tegenwoordigheid der gemeente
loven moeften.

§. 7.

By 't einde dezes jaars beftondt de gemeente uit drie en
ftig zielen, van welken het eerfte kind, dat hier gedoopt
as, in de euwigheid overging. Daarbenevens verdronk
n op de Noorder-volkplanting te huis horende Groen-
ıder, *Tullimak* genaamt, die mede te *Kopenhagen* ge-
eeft was, en zig tans by deszelfs broeder *Simon* te *Nieuw-
errnhut* ophieldt. Hy werdt in een ftorm met een van on-
ongedoopten door de golven op ene klip gedreven. De
atfte kon het land nog bereiken, doch de eerfte werdt
oor de golven weggevoerd. Een ander, in wiens Kajak
n zee-hond een gat had gemaakt, redde zig op een ftuk
, waar hy het gat nog toe maken kon.

Twemaal werden onze Broeders gered uit gevaren, die
n door- en op het water overkwamen. In de maand
lay, wanneer het water en de aarde nog bevrozen en
t land met fneuw bedekt was, ontftondt op een morgen-
ond een gebulder als van een hevigen ftorm-wind. Het

huis was op het onverwagtſt vol van water. De Broeder
liepen uit, om hetzelve af te leiden, veronderſtellende
dat zulks door het ſmelten van den ſneeuw veroorzaak
werdt, doch zy vonden buiten alles hard en droog. Bin
nen een uur was het water ten enemaal weg, en zy von
den, dat het in 't woon- en proviant-huis als een beek u
de aarde voortgekomen was, 't welk noit nog voor no
na dien tyd geſchied is. Het was toen juiſt ſprink-vloe
van de volle Maan, dewelke, immers in *Groenland*, zodan
gen invloed op de beken en wellen heeft, dat zy op die
tyd niet alleen opzwellen, maar dat het water, zelfs o
zodanige plaatſen, die hoger zyn dan de vlakte der zee
uit de aarde opkomt.

Wanneer zy in de maand Auguſtus op de jagt vare
wilden, om hunne terug reizende Broeders en Zuſters va
levens-middelen te voorzien, werden ze by dikken mi
door het ys ingeſloten. Zy hadden egter nog tyds genoeg
om op een groot ſtuk ys te komen, en hun boot 'er op t
halen. Na vier uren op hetzelve gezeten te hebben, kwa
'er ene opening, dat zy verder varen konden.

Voorts waren zommigen door zware ziekten overvallen
die te gevaarlyker waren, om dat men van gene genee
middelen voorzien was. De Here, die onze Arts is, too
de ook in dezen zyne wonderbare hulpe. De liefde e
zorgvuldigheid der Groenlanderen, die genoegſaam alle
van zeer verre afgelegene plaatſen kwamen, om hun
leraars nog eens te zien, verſtrekten den zieken tot gro
verkwikking.

HE

HET VEERTIENDE JAAR

1746.

INHOUD.

. 1. *De Angekoks tragten door allerly leugens de heidenen van de waarheid af te ſchrikken.*

. 2. *De gedoopten gewennen zig beter aan ene geregelde inrichting, en zyn hunnen heidenſe bloedverwanten tot zegen.*

. 3. *Omſtandig berigt van de orde en vergaderingen gedurende de haring-vangſt.*

. 4. *Verhaal van ene geleidinge der Groenlanderen op de rendier-jagt.*

. 5. *Nauwkeurig onderzoek, vermaning en beterſchap zommiger gedoopten.*

6. *Zes en twintig worden gedoopt. Aanmerkingen hier over, als mede over huwelyken en het verdrinken van een gedoopte.*

7. *De Miſſionaris* Bek *komt, na allerly gevaren te land en zee uitgeſtaan te hebben, met twe nieuwe mede-arbeiders behouden en wel aan.*

§. 1.

DE beweging, die tot hier toe algemeen onder de wilden geweeſt was, ſcheen tans weêr te verminderen, rwyl daarentegen het hoopje der gelovige Groenlanden gedurig toenam. Zy, by welken de genade de overand kreeg, en die zig gewillig lieten overreden, kwamen ıder, om der zaligheid, die zy nog in hunne harten

N 2 mis-

miſten, deelagtig te worden. Zy in tegendeel, die hunne harten aan hunnen Schepper niet geven wilden, zogten de ongeruſtheid en de aanmaningen te ontwyken, en te vens gelegenheid, om ook anderen door liſt of geweld te rug te houden. De grootſte opwekking was te *Kange* geweeſt. Velen der opgewekten hadden zig naar hunn gelovige landsgenoten begeven, anderen zwerfden nog en wyl met de wilden, terwyl zommigen niet wiſten, by wel ke party zy zig voegen zouden. Hiervan ſpreekt men er gens dus: „ Den 29ſten May bezogten ons vele vremd Groenlanders, onder welken zig een bevondt, die voor tw jaren zeer aangedaan was. —— Ik vroeg hem: of hy da nu niets meer in zyn hart beſpeurde, van 't geen hy voo twe jaren gehoord en gevoeld had? Hy zeide: het eerſt jaar heb ik 'er nog veel om gedagt, dog nu is 't genoeg ſaam ten enemael weg. —— Maar hebt gy dan tans ge ne genegenheid meer, om u by de gelovigen te houden Antw. Ik weet wel, dat het zeer goed zyn zoude, indien i by hen woonde en het woord van God hoorde: maar i kleef nog te veel aan 't aardſche, en kan 'er my niet lo van maken. Verder met hem ſprekende van de zalighei der gelovigen, en hoe 't hem eens berouwen zoude, de tyd der genade voorby te hebben laten gaan, kwamen he de tranen in de ogen, en ik beſpeurde, dat zyn hart no niet ten enemaal gevoeleloos was.

Zulke twyffelmoedige menſchen zogten de Angekoks t zig te trekken, en door allerly verdichtſelen van de bek ring af te ſchrikken. Naar *Kangek* kwam een vremd Ang kok, die de lieden waarſchouwde, van geen gehoor te geve aan de redenvoeringen der Kriſtenen, terwyl hy voorga ene reize naar den hemel gedaan te hebben, om te onde zoeken, hoe 't de zielen der Groenlanderen hadden, he bende alle gedoopten in een naren ſtaat zonder klederen e leeftogt, maar de ongedoopten in overvloed en allerhan vreugd gevonden. Ook bragt men hen ene tyding, dat de noorder volkplanting een gedoopte Groenlander geſto ven zy, die ganſch naakt wederom zoude gekomen z en verhaald hebben, dat hy in een duiſter gat gedreven z waar hy de uiterſte nood leedt. Zy, die verontſchuldig gen zogten, geloofden diergelyke beuzelingen, en voegd 'er by, dat zulks de ſtraffe zy, die men hen deedt ond gaan, om dat hune voorouders de buitenlanders dood g ſlagen hadden: want ſchoon de tegenwoordigen hen naa

1

ighaam geen kwaad deden, zy zogten ze evenwel door
iieuwe gevoelens en gebruiken ongelukkig te maken.
Deze bedriegers maakten egter weinig opgang. Zo ras
le eerfte indruk van hunne verdichtfelen verdwenen was,
wamen de Groenlanders in grote menigte weêr tot bezoek,
n om het woord van God te horen, vooral wanneer zy
viften, dat 'er een doop zyn zoude, en velen wenfchten
evens, aan dezelve genade deel te krygen.
Ook kwamen 'er vele vremde Zuidlanders, die egter
eer ongebonden waren, en allerly buitenfporigheden be-
lreven. Met deze lieden kwam ene gedoopte weduwe
net haar kind terug, doch in genen verblydenden ftaat,
choon zy by vele gelegenheden een goed getuigenis van
le waarheid gegeven, en zommigen van deze wilden op-
ettende gemaakt had, des men tans de waarheid van
unnen Schepper en Verloffer nader aan hunne harten
rengen kon.
Uit het noorden kwamen velen, die niet meer onweten-
le waren, in deze landftreek, en werden door de ver-
ering met de gedoopten tot meerder nadenken gebragt.
Zommigen van deze lieden baden, dat men hen vergunnen
nogt by onze Groenlanderen te wonen, waarop hen geant-
voord werd, dat men niemand zogt te overreden, om her-
vaards te trekken, doch dat men ook niemand, die hier
wam, geboodt te vertrekken, zo lang hy anderen tot ge-
ie verhindering was. Ook kwam ene Groenlanderin weder-
om, die hier reeds meermaals gewoond had, doch altoos weêr
veg gelopen was, en betuigde dat zy 't niet langer onder
le wilden houden kon, en der waarheid tans gaarn ge-
oorzaam zyn wilde.

§. 2.

Onze gedoopten en leerlingen gewenden zig allengskens
eter, onder het opzigt hunner leraren zamen te wonen, naar
nate zy namelyk een inzigt kregen van den zegen der da-
gelykfe ftigting en van 't nadeel der verftroijing, terwyl
y tevens begrepen, dat men door de goede orde en de
egelen van hunnen handel en wandel geenszins enig dwang
n heerfchappy, maar hun geeftelyk en lighamelyk wel-
tand beoge. Dus konden een paar gelovige egte-lieden,
lie zig hadden laten overreden, naar het zuiden te varen,

den raad der Broederen, om voor dien tyd nog hier te blyven, te ligter volgen, alzo zy zelven begrepen, dat zy onlangs eerst gedoopt, en nog niet regt bevestigd waren. Zo begrepen ook zommige vrouwlieden, welken men verboodt op een schip te gaan, dat hier lag te overwinteren, zeer wel, dat zulks niet voortkwam uit een willekeurigen dwang, maar uit zorg voor haar eigene eer en welvaart.

Wanneer zy op de visschery naar de eilanden varen moesten, voeren zy genoegsaam allen naar ene plaats, ten einde hunne onderlinge stigting voort te kunnen zetten. Zo ras zy zig van 't noodwendige voorzien hadden, keerden zy weêr tot hunne leraars, die hen ondertusschen vlytig bezogt hadden. Moesten zy lang uitblyven, dan voer de een of andere leraar met hen; dus, by voorbeeld, waren de Groenlanders by derzelver visschery in de *Kookörnen* die dit jaar enige weken duurde, noit zonder leraren, schoon de laatsten het toen zelven zeer druk hadden met turf te steken en hout te verzamelen. Dat zy de heidenen van tyd tot tyd bezogt, en ook de Groenlanders niet nagelaten hebben, den dood des Heren, overal waar zy kwamen, te verkondigen, behoeft hier niet wydlopig aangemerkt te worden. In de maand Maart zegt men het volgende: „ *Timotheus* kwam van het bezoek by zyne vrienden, omtrent de Visscher-*Fiorde*, terug. Hy en de zynen konden niet beschryven, hoe zeer zy verlangt hadden, om weer by ons te zyn. Waar men ze heeft willen horen, hebben zy van den Heiland gesproken, en zommigen is hun getuigenis aangenaam geweest.

De weinige gedoopten, die op andere plaatsen by hunne ouders wonen moesten, bezogt men van tyd tot tyd, of zondt'er andere gedoopten naar toe, om te vernemen, hoe 't met hen stond. Dus hield zig *Jonathan* enige dagen by de ouders van *Bathseba* op, en zyn getuigenis was hen en vyf huisgezinnen, die aldaar wonen, tot zegen. Onze Broeders vonden in dat huis, zo dikwils als zy 'er kwamen, veel aandoening, die door Bathseba, dewelke hare jongere Broeders en Zusters enige vaarsjes geleerd had, veroorzaakt was. " Dikwerf (zegt men ergens) werdt ons hart innig bewogen, wanneer wy de kleinen kinderen op ene klip by elkander zagen zitten, en hoorden, hoe ze zulke fraije vaarsjes zongen en over dezelven met elkander spraken. 't Is byna onnodig den ouderen veel te zeggen, alzo hun-
n

ne kinderen zulks buiten ons doen, en die nog niet fpreken kunnen, tonen den ouden, waar de Heiland zyne wonden in handen, voeten en de zyde gehad heeft. Dan uit de ogen van Bathfeba ftraalt nog een ander ligt, zo dat men uit haar gelaat en al haar doen zien kan, dat zy met het bloed des Heilands in den doop befprengt is, en in de kragt van het zelve wandelt.

§. 3.

Frederik Böhnifch voer deze reis met het ganfche Groenlandfche hoopje op de Haring-vangft. De orde, die men daarby waar nam, ten einde de Groenlanders zig van den nodigen leeftogt voorzien konden, zonder by die gelegenheid fchade aan hunne zielen te lyden, verdient ene breedvoeriger aanmerking. Men fpreekt 'er dus van:

„ Op den 13den May, zynde de tyd van den maandelykfen Bede- of Gemeente-dag, die zeer gezegend was, werdt, na het voorlezen eniger berigten, en het dopen van drie Groenlanderen, 't welk van wegens de menigte der toehoorderen, onder den blauwen hemel gefchieden moeft, de orde beraamd, die zy by de haring-vangft waâr te nemen hadden. Het verftrekte hen tot grote blydfchap, dat 'er tans weêr een van ons mede varen zoude, en zy beloofden, niets zonder deszelfs raad te ondernemen.

Den 18den maakten zy zig gereed om te vertrekken. De armen die geen boot, en de weduwen, die geen verzorger hadden, werden met hunne kinderen onder de anderen verdeelt, ten einde zy ook iets vergaderen konden, en in den winter niemand tot laft behoefden te zyn. Velen kwamen nog afzonderlyk, om met den een of ander van ons te fpreken en te zeggen, hoe zy 't tot dus verre gehad hadden. Zommigen wilden gaarn onderrigt zyn, hoe zy 't maken zouden, om by hunne afwezenheid van het kwade bewaard te worden. Wy wiften hen geen beter raad te geven dan:

De heil'ge wonden van 't Lam Gods
Zyn my een hoog vertrek en rots,
Waarin ik als een duifje vlucht,
Dat voor den vyand is beducht.

„ Verblyd u in den Here alle tyd, bewaard de onder-
„ linge liefde met een teder hart, en gelooft den bozen
„ niet, wanneer hy u zoekt wys te maken, dat gy te flegt
„ zyt voor den Heiland, want daardoor tragt hy u maar
„ vreesagtig en fchuw voor den Here te maken, en u van
„ hem te vervremden en te verwyderen, ten einde hy u
„ naderhand te ligter verraffen, en tot een val brengen
„ kan. ”

Na dat zy op den 19den hunne boten geladen hadden, vergaderden wy met hen lieden aan 't ftrand, bevalen hen in de kragtdadige befcherming van onzen hemelfchen Vader, in de gedurige nabyheid van onzen getrouwen Vriend en Zaligmaker, en in de zorgvuldige beftieringe des heiligen Geeftes, affcheid nemende met het zingen van 't volgende vaarsje:

Dat niets myn' ziele weere
t'Omvatten mynen Heere!
Ik kus Hem duizendmaal
Op de befpogen wangen,
En ftil myn harts-verlangen
Aan zyne wonden; welk onthaal!

En dus vertrokken wy in veertien boten en vele *Kajaken*. Van de volkplanting voegde zig de Katechifeerder *Bartel Larfen* met vyf boten by ons. Wy kwamen flegts twe mylen verre. Ik hield 's avonds de Zing-vergadering. Daarna werd ik nog door enige Groenlanders in myne tente bezogt. Wy geraakten allengskens in ene zeer innige befchouwing der zaligheid, die wy hier namaals gevoelen zullen, wanneer wy

Zyne oogen, zynen mond,
Zyn ligchaam, zo verwond,
Waar op wy hier vertrouwen,
Eens zullen daar aanfchouwen,
En zyne wonden groeten
In handen en in voeten.

* * *

Als 't hart dan is verblyd
In zulken zaal'gen tyd;

Wie

Wie toch zal 't oog bedwingen,
Dat niet de traanen dringen,
Ja als geheele ftroomen
Uit 's zondaars oogen komen?

Deze zeer gezegende zamenfpraak, en 't Hemelfche, dat wy onder dezelve gevoelden, kan ik niet beter uitdrukken, dan door de zo even aangehaalde oude en my zeer aangename vaarfen.

Den 20ften hield de Katechifeerder de vroeg-vergadering met veel andoening van zyn eigen hart. Daarna vervolgden wy onze reis. De Groenlanders zongen onder het varen zo vele vaarfen als zy wiften, en werden niet moede van dezelven te herhalen. 's Avonds bereikten wy *Piffikfarbik* (*). 'Er ftonden reeds fes tenten van wilden. Wy befloegen ene andere plaats.

Op den 21ften hield ik my na de vroeg-vergadering bezig met brieven te fchryven. Onze *Sarah* en *Ketura* fpraken met ene wilde vrouw van het onzalig leven der genen, die den Heiland niet kennen en beminnen. De mannen van de zeehond-vangft te huis gekomen zynde, bragten my ook zeehonds-vleefch, en waren verblyd, dat het my zo wel fmaakte, terwyl ik my verheugde, dat ik by die gelegenheid hunne hartelyke liefde befpeuren kon.

Den 22ften zynde zondag hield ik 's voormiddags de Koor-vergaderingen. By zommigen befpeurde ik ene byzondere genade. 's Namiddags bezogt ik de wilden, die ik zedert vele jaren kende. Zommigen onzer gedoopten hebben in deze tyden veel van den Heiland gefproken, en zig zeer verwonderd over den doden en ellendigen toeftand dezer lieden. Hunne redding uit de duifternis werdt hen by die gelegenheid op nieuws zeer groot. 's Avonds hieldt de Katechifeerder de Zing-vergadering, en ik hield de vergadering der gedoopten.

Den 23. 24 en 25ften waren onze lieden en ik insgelyks met vlyt bezig in 't fcheppen van *Angmarfet*. Het was toen zo warm, dat men 't op het land nauwelyks in de klederen houden kon.

Daar-

(*) Deze plaats hebben onze Groenlanders zedert dien tyd gedurig tot hunne haring-vangft verkozen, om dat zy daar gewonelyk alleen kunnen zyn.

Daarentegen ſneuwde het den 26, 27 en 28ſten zo ſterk en was zo koud, dat ik nauwelyks ſchryven kon. De Groenlanders ruſtten uit, en gedroegen zig in hunne tenten zeer ordentelyk.

Den 29ſten hield ik onder den blauwen hemel de Pinxter-Predikatie, en las hen naderhand brieven uit *Europa* voor.

Den 1ſten Juny ging ik op de jagt en kreeg een groot rendier. Hiervan gaf ik onzen Groenlanderen den 2den ene maaltyd. In myne afwezendheid had de boze terſtond gezogt onder zommigen kwaad te ſtoken, 't geen hem egter niet ten vollen gelukte. Vervolgens zond ik twe Kajaken met brieven en wat verſch vleeſch naar *Nieuw-Herrnhut*, en kort daarna werden my door twe kajaken zeer verblydende brieven van daar gebragt. 's Nagts omtrent 12. uren (want tans is het de ganſche nagt licht) voer ik met zommigen naar ene andere plaats, om haring te ſcheppen.

Op den 3den na de vroeg-vergadering ſprak ik met twe ongetrouwde Groenlanderinnen, die, buiten myn weten, in een ander gezelſchap, dan dat hunner huis-vaderen, op de jagt gevaren waren. Zy erkenden haar misſlag ten eerſten en beloofden in 't vervolg nopens hare belofte oplettender te zullen zyn. 's Namiddags hield ik met twe en twintig kinderen een liefde-maal en katechiſatie. Naderhand ſprak ik met een ongedoopten weduwenaar, die onder de leerlingen aangenomen is. Hy had zig te veel opgehouden met gedagten over het trouwen, en meende zulks op ene heidenſche wyze te volbrengen. Zyn hart werdt terſtond week, en ik ried hem, de verzoekinge te ontwyken, en liever naar huis te varen, waartoe hy ook ten eerſten gewillig was.

Den 4den hieldt de katechiſeerder de Vroeg-vergadering, en den 5den hield ik de Zondags-Predikatie voor ene grote menigte van menſchen. Daarna bezogt ik de Groenlanders in hunne tenten, en vond ze vergenoegt en hartelyk. Ik kan my van harten over dezelven verblyden.

Den 6den ging ik weêr op de jagt. Simon kreeg een rendier, gaf den Groenlanderen ene maaltyd, onder welke hy enige erinneringen deedt. Hy drukte zig onder anderen dus uit: „ Tans ſchame ik my niet meer te zeggen, dat ik my door myne leraars als een klein kind wil laten leiden en beſtieren. Ik ondervinde, van hoe veel nuts

nuts de gemeenfchap der gelovigen is, en dat onze leraars een opregt oogmerk met ons hebben, en geenszins zoeken over ons te heerfchen, gelyk zig zommigen onder u lieden, die nog gedurig een boos hart hebben, verbeelden, en 'er ook onderling van fpreken.

Den 9den maakten zig allen, behalven twe huisgezinnen, die nog niet klaar waren, gereed om te vertrekken. 's Middags voeren wy onder het zingen van lofzangen af, en kwamen, na den halven dag en de volgende nagt gevaren te hebben, tot op een halve myl na te huis. Aldaar moeften zy wegens harden wind ftil liggen, en zo wel boot als lading op het land brengeu. Ik ging egter over land naar huis, den Heiland met vele tranen dankende voor alle genade en barmhartigheid, aan my en den Groenlanderen bewezen."

§. 4.

By deze gelegenheid zal het niet ondienftig zyn ook iets uit een dag-verhaal van de jagt meê te delen.

„ Dewyl zommige Groenlanders den 3den September op de rendier-jagt voeren, en wy ze niet gaarn alleen laten wilden, zo voer ik (*Matthæus Stach*) met hen. Op de *Fiorde* kregen wy ene zware buy uit het zuiden, waardoor wy van elkander afraakten. Het naafte land vol van fteile rotfen zynde, vond ik my genoodzaakt, voor den wind af- en regtftreeks de *Fiorde* in te houden. Eindelyk dreven wy doch zeer naby den fteilen ftrand. De ftroom was fterk, en de golven floegen, by een zeer holle zee, zo tegen elkander aan, dat men niet anders dagt, of wy zouden moeten omver geworpen worden. De boot, waarin de vrouwen waren, boog zig als een worm tuffchen de golven. Ik bad ftil by my zelve het vaars:

Lam! Gy fchiept het groot Heel-al,
Ik ben ook 't werk uwer handen,
Wel vol fchanden,
't Welk doch U in eere heeft,
En zich geeft
Tot een loon van 't bloedig lyden,
Gy moogt het naar wil bereiden,
Wyl 't U gaern tot vreugde leeft.

Bin-

Binnen een kwartier uurs was het dood stil, zo dat wy nog ene myl voortroeijen konden. In *Okeitsuk* sloegen wy onze tente op, om de andere twe boten in te wagten. Wy waren doornat van den regen.

Den 4den konden de twe boten nog niet komen van wegens den harden wind. Na de zing-vergadering vroeg *Dorothea* my: wat dat voor ene vrouw geweest zy, van welke ik onlangs gesproken had, daar de Heiland zegt: *O vrouw, groot is uw geloof.* Ik zeide: 't was ene heidensche vrouw, die, gelyk gy, geen groot verstand bezat, maar die, 't geen zy door anderen van den Heiland had gehoord, met haar hart omhelst had. Dit gaf aan de lieden, die in myne tente waren, stoffe tot ene aangename zamenspraak.

Den 5den kwamen de twe andere boten by ons. Zy waren insgelyks in groot gevaar geweest, vooral de kleine *Matthæus*, die met zyn *Kajak* de anderen niet inhalen kon. De golven hadden de zeehonds-blaas los gemaakt, en terwyl hy dezelve oprapen wilde, ontslipte hem de riem, zo dat hy met de blote handen zo verre terug roeijen moest, tot dat hy den riem weêr grypen kon (*).

Den 6den konden wy voor regen en storm den ganschen dag niet uit de tente komen, en het was den 7den niet veel beter. 's Avonds las ik een hoofdstuk voor, uit het Evangelie van *Joannes*. By 't te bed gaan hadden wy nog ene zeer gezegende zamenspraak van 't geen wy zo gaarn onder de Groenlanders wenschten te zien, namelyk: dat zy den Heiland en elkander van harten beminnen mogten, zo dat een ieder op de vraag: *hebt gy my lief?* naar waarheid mogt kunnen antwoorden: *Here, gy weet alle dingen, gy weet, dat ik u lief hebbe.*

Dewyl het weder op den 8sten eenigzins beter werdt, zo voeren wy een myl verder, en vonden den Noordlandschen Angekok, *Tettamak* genaamd, met deszelfs lieden, die gaarn by ons wonen willen.

Den

(*) Het was dezelve, die op een ander tyd, wanneer hy de geschotene Eider-vogelen uit het water halen zoude, met de *Kajak* omver raakte, en door den sterken stroom zo verre weggegevoerd werdt, dat men hem nauwelyks meer zien kon. Een ander jongeling haalde hem egter eindelyk in, en bragt hem weer over end.

Den 9den nam de wind weer fterk toe. Horende, dat onze *Anna* met haar broeder zig niet verre van hier geplaatft had, ging ik derwaards, om met haar te fpreken. Maar zy was op de jagt. In de zing vergadering gaf my het vaars:

Ach, was het bloed des Heilands niet;
Ons leeven was niets dan verdriet.
Op aarde waren we in 't gedrang,
't Werdt in den hemel zelf ons bang.
Men heeft het doch; dies buigen we ons in 't ftof,
Heer Jefus, U zy eeuwig eer en lof!

ene aangename ftoffe om te fpreken.

Den 10den en 11den regende het weêr zo fterk, dat niemand uitgaan kon. De Noordlanders kwamen ook in de vroeg-vergadering, en waren zeer oplettende. De man, die een *Angekok* en moordenaar is, verzogt my naderhand in zyne tente, dat ik hem nog meer van het goede zeggen zoude, dewyl hy 'er reeds veel van vergeten had. Dienvolgens herhaalde ik nog eens voor hem, hoe de Schepper aller dingen de menfchelyke natuur had aangenomen, en dus de menfchen, door te lyden en te fterven, verloft. Wanneer ik ten befluite zeide: Van dezen Jefus zoude nog veel te zeggen zyn, indien de tyd het tans gedoogde, zeide hy: „ zo vergun my dan, dezen winter by u lieden te wonen, ten einde ik en myne kinderen 'er meer van horen mogen. " Ik antwoordde: „dat hangt van uwe verkiezing af; indien gy het begin maken wilde, den Heiland te zoeken, waartoe gy dringende redenen genoeg hebt, dan zouden uwe kinderen u ongetwyfeld volgen. " Ja, zeide hy, ik wil, en myne kinderen willen nog meer.

Den 12den gingen wy op de jagt. Ik kreeg twe rendieren, maar de Groenlanders niets. Ik gaf hen het ene.

Den 13den kreeg ik nog een. In de vroeg-vergadering las ik uit het Evangelie van *Lucas*, en fprak over de woorden: *Here, gaat uit van my, want ik ben een zondig menfch*; en 's Heilands antwoord: *van nu aan zult gy menfchen vangen.* Een myner jagtgenoten klaagde my, dat zyne vrouw hem niet gehoorfamen wilde: des hem in de gedagten gekomen was, dat hy ene grote roede maken zoude, en haar eens ter dege geeffelen. Ik zeide: „ Neen, dat moet gy niet doen. Dat is wel goed by kinderen, maar by bejaarde

jaarde lieden voert men daardoor niets uit. Ik wil met haar ſpreken, dan zal zy zig wel ſchamen en beteren. " Hy zeide „ dan zal ik het niet doen, maar 't u zeggen, wanneer zy 't weer ſlegt maakt. "

Den 14den zond ik een *Kajak* met vleeſch en brieven naar huis. Ik hield de vroeg-vergadering over de woorden: *Ik ben gekomen, om vuur op de aarde te werpen* enz. Daarna vertaalde ik het lied:

Wanneer ik 's morgens vroeg opſta,
En 's avonds laat te bedde ga,
Beſchouwt myn oog, o eeuwig licht!
U in uw ſtervend aangezicht. enz.

Den 15den voeren wy 's morgens vroeg naar *Kanneiſut.* Nauwelyks hadden wy onze tente opgeſlagen, of 'er ontſtondt een zo hevig ſtorm-wind uit het zuiden, dat wy onze boten en tenten nauwelyks bewaren konden, dat zy niet door den wind weggevoerd werden. Aldaar bleven wy tot den 19den wanneer wy vergenoegt en wel naar huis kwamen. "

§. 5.

Tegen den herfſt voeren de Groenlanders op de Zeehond-vangſt, die als 't ware hun oogſt is, en waarby zy deze reis ongemeen gelukkig waren, doch ten aanzien van het inwendige geraakten zy in vele gevaarlyke omſtandigheden, dewelke wel ter regter tyd nog ontdekt werden, maar die niet te min by velen een bezwaard gemoed nalieten. Dienvolgens waren 'er, by 't weder intrekken in de winter-huizen, allerhande zaken te onderzoeken en te vereffenen: waarby men bekennen moet, dat zy, vermaand wordende, om opregt te zyn, merendeels van zelven by de Broeders kwamen, om hunne misſlagen openhartig te bekennen; zo dat men niet wiſt, of men zig over hen bedroeven, dan verblyden moeſt. Zommigen moeſten egter ter beſtraffing voor een tyd uit de vergadering der gedoopten uitgeſloten worden, ten einde zy zig beteren, en den anderen tot een voorbeeld dienen mogten. Dit had ook ene goede uitwerking, zy leerden hun eigen hart en elende beter kennen, de verdienſten van den Heiland werden hen groter, en zyne won-

den

den noodzakelyker, daarby leerden zy voorzigtiglyk te wandelen, en zig voor hunnen eigen geeft te wagten by zodanige gelegenheden en zaken, die, fchoon zy onfchuldig voorkomen, egter ongemerkt aanleiding tot zonden geven kunnen. Na dit geval werdt de vergadering der gedoopten door een nieuwen geeft van leven en genade bezielt. De zing-vergadering, die men van wegens de traagheid uitgefteld had, (want de Broeders zyn gewend ene nutte zaak af te fchaffen, zo ras dezelve haar doelwit niet bereikt, of in ene enkele gewoonte verandert) moeft weêr een begin nemen, om dat velen zulks zeer ernftig verzogten. De uitgeflotenen toonden ene hartelyke vernedering en beterfchap, en werden voor het aanftaande voorjaar weêr aangenomen. Ook kwam ene ongedoopte Groenlanderin, die men als ene verleidfter had moeten weg jagen, na enige weken terug, en badt met vele tranen, dat men ze weêr aannemen mogt. „ Ik heb, zeide ze, tot nog toe, wel niets wezentlyks in myn hart ondervonden, maar heb flegts een weinig wetenfchap in myn verftand: ik kan 't egter onder de wilden niet houden, de ongeruftheid van myn hart vervolgt my overal, en maakt my alles bitter, ook zyn my de woorden, die ik dagelyks tegen u en de gelovigen horen moet, ondragelyk. " Dienvolgens behieldt men ze weêr op ene nieuwe proef.

§. 6.

De gemeente werdt door den heiligen doop met zes en twintig perfonen vermeerderd, onder welken zig drie kinderen bevonden. Ook werdt in den beginne van 't jaar die vrouw te *Kangek* gedoopt, dewelke in 't voorleden jaar door haar man belet werdt naar den doop te varen. Tot deze handeling vergaderden velen der daarom ftreeks wonende heidenen, die dezelve met veel aandoening bywoonden, en aandagtig toehoorden. Haar man zelve badt ook zeer ernftig om den doop. Men beloofde, om hem te zullen denken, indien hy met zyn huisgezin onder de gelovigen wonen wilde, en zig van derzelver onderwys bedienen. Het duurde ook niet lang of hy kwam, en eer het jaar ten einde liep, werdt hy dezelve genade deelachtig. Hy werdt *Petrus* genaamd, en is benevens zyne vrouw een paar der

voor-

voorbeeldigſte Egte-lieden, en tevens gezegendſte mede-arbeiders onder hunne Landsgenoten geworden, ſchoon hy zyn loop-baan binnen weinig jaren volbragt heeft, en zyne vrouw is tans nog ene eerwaarde mede-arbeidſter onder de weduwen.

Drie paar werden door trouw-beloften tot den egten-ſtaat verbonden. Wanneer men ten dezen opzigte met ene zekere weduwe ſprak, antwoordde zy: „ Ik verkieze liever geen man meer te hebben, want ik heb my by den doop geheel en al aan den Heiland verbonden, zo dat hy de myne, en ik de zyne, zyn wil. Ik weet, hoe 't gaat, in dien ſtaat komen vele ontruſtende zaken voor. Ik bevinde my in mynen weduwen-ſtand beter, en gy lieden weet zelven, dat ik nu reeds twe jaren zo geweeſt ben, zonder enig gebrek te lyden, ſchoon ik geen ander verzorger heb, dan mynen kleinen zoon. " Tegen deze verklaring kon men niets inbrengen, en de man, die aanzoekinge om haar gedaan had, nam 'er ook genoegen in. Daarentegen moeſt men eenen anderen raden, de gedagten van trouwen voor als nog te laten varen, waarby men hem te kennen gaf, dat men, zo ras hem zodanige verandering oorbaar was, 'er zelve om denken zoude, waarmede hy ook te vrede was. Ene jonge weduwe, die zig by hare afwezendheid met een ongedoopte in onderhandelingen ingelaten had, moeſt men met zak en pak naar huis halen, ten einde zy zig niet onvoorzigtiglyk in een gevaar begaf, waarin zy ligter had kunnen omkomen, dan den ongelovigen man gewinnen.

Door de veelvuldige en zware ſtormen, die men dit jaar hier te lande had, geraakten de Miſſionariſſen zo wel als de Groenlanders dikwils in levens-gevaar op de zee. Twe broeders, die omtrent drie mylen van huis gevaren waren om hout te zoeken, moeſten agt dagen zonder tente op een onbewoond eiland blyven, en drie zware ſtormen doorſtaan. „ Wy geraken (zegt men by die gelegenheid) dikwils in allerly gevaren te water en te land, en worden zulks ook wel enigzins gewend. Doch deze reis hadden wy byzondere reden den Heiland voor onze bewaring te danken, alzo wy de laatſten vier of vyf dagen niets meer te eten hadden, en nauwelyks zo veel ſchulpviſſchen konden vinden, dat wy onzen honger ſtillen konden. Eindelyk waagden wy naar huis te varen, en waren nauwelyks aan land gekomen,

men, of 'er ontftondt een zo yflelyke ftorm en regen, dat wy werk hadden, onzen boot te behouden. " By deze veelvuldige ftormwinden is egter niet meer dan een Groenlander, *Gideon* genaamd, met zyn kajak omgeflagen en verdronken. Van dezen word 'er aangemerkt, dat hy noit regt vrolyk geweeft is, maar altoos wat angftvalligs en befchroomds in zyn wezen gehad heeft, fchoon men noit heeft kunnen ontdekken, dat hy een zondigen wandel gevoerd had. In de lykreden werd den Groenlanderen voorgefteld, hoe nodig het zy, dat ze na hunnen doop regt bekend zogten te worden met de wonden des Heilands, ten einde zy onafgebroken een zalig leven leiden konden, en dus ten allen tyde bereid zyn, om, wanneer zy, gelyk hier te lande zeer dikwils gebeurt, zo onverwagt uit de tyd geroepen worden, met volkomene vrymoedigheid te kunnen verfchynen voor het aangezigt van Hem, in wien zy hier geloofd hebben. Dit veroorzaakte by allen ene byzondere aandoening.

§. 7.

Het hoopje van Groenlanderen allengskens aangroeijende, en de arbeid in 't in- en uitwendige gedurig toenemende, waren 'er ook nieuwe mede-arbeiders nodig, te meer daar men 't den vorigen arbeideren niet kwalyk nemen kon, dat zy beurtelings een bezoek naar Duitfchland deden, ten einde zig te verkwikken en op nieuws tot den arbeid te fterken. Hiertoe werdt *Johan Sörenzen* in dit jaar te *Marienborn* in aanmerking genomen, en vervolgens ook dadelyk tot deze zending verkozen. Hy nam dit beroep met vele blydfchap aan, en begaf zig ten eerften op de reis. *Johan Bek*, die zig toen te *Marienborn* ophieldt, en het drukken van enige Groenlandfche vertalingen bezorgde, reisde met hem, ten dele om hem derwaards te verzellen, ten dele om zyne vrouw tot een bezoek naar Duitfchland te brengen. In Holland, waar zig *Chriftiaan Börnike* by hen voegde, gingen zy aan boord van een fchip, dat ter walvifch-vangft gefchikt was, en gevoerd werdt door Commandeur *Idze Alders*. Zy hadden een ongemeen voorfpoedige reize, alzo zy reeds op den 10den dag na hun vertrek uit *Teffel* Kaap *Farwel* van Groenland in 't gezigt

kregen. Den 3den April kwamen zy op de hoogte van *Godbaab*, maar wegens ſtorm durfden zy het land niet naderen, en moeſten dus veertig mylen verder naar 't noorden, tot op de hoogte van *Wyde Bay* mede varen, eer zy met hun eigen boot, welken zy in Holland gekogt hadden, van boord konden gezet worden. Schoon de Commandeur hen nu riedt ene andere gelegenheid af te wagten, alzo hy vreesde, dat zy door de wilden daar omſtreeks, die ganſch geen goeden naam hebben, zouden vermoord worden, en gemerkt 'er toen nog gene volkplantingen in dien landſtreek waren; zy waagden 't egter in den name des Heren, en lieten zig den 7den April by mooi en ſtil weer van boord zetten, en voeren langs het land zuidwaards henen. Dan 's avonds, wanneer zy nog over ene brede *Fiorde* varen wilden, ontſtondt 'er zeer ſchielyk een hevige wind uit het ooſten, waardoor zy byna in de ruime zee gedreven waren. 't Was niet dan met veel moeite en ſterk roeijen, dat zy nog een onbewoond eiland bereikten, op 't welk zy twe dagen en drie nagten, onder den blauwen hemel, in bittere koude en natte klederen, toebrengen moeſten. Het ergſte was, dat zy, in nood zynde en hun boot willende ligter maken, onder anderen ook hun vuurſlag over boord geworpen hadden, des zy geen vuur maken konden. Brood en kaas hadden zy zo veel ze behoefden, en ook nog enige vleſſen rode wyn, doch die door de koude bevrozen en geborſten waren, zo dat zy, van wegens gebrek van water, ſneuw eten moeſten. 's Nagts lagen zy in een holte, die zy in den ſneuw gemaakt hadden, en dekten zig met een zeil. Den 11den April vertrokken zy van daar, en de *Bruyne-Bay* en *Kin van Zaal* voorby varende kwamen zy den 12den 's nagts in het eerſte Groenlandſche huis te *Omenak*, 't welk door veertig menſchen bewoond werdt, by welken zy vriendelyk ontvangen en met viſch en water verkwikt werden. Dan nademaal deze landſtreek zeer berugt is van wegens moordenaryen aan zeevaarderen gepleegd, zo hielden zy 's nagts zorgvuldig by hun boot de wagt; vertrokken den 13den weer, en werden van de Groenlanders te *Naparſok*, waar zy door reisden, insgelyks zeer vriendelyk behandeld. Den 14den waren zy weer by een hevige wind uit het zuiden in groot levens-gevaar, kwamen egter, ſchoon doornat en koud, behouden aan land. Den 15den ruſten zy uit.

Waar

Waar zy menfchen vonden predikten zy het Evangelie, en niet zonder zegen, alzo hen ten minften zes huisgezinnen gevolgd en bekleven zyn, onder welken zig de hier boven gemelde *Angekok* met de zynen bevondt. Den 17den kwamen zy naar *Kangek*, en den 18den April, tot vreugd en verwondering van een iegelyk, naar *Nieuw Herrnhut*, dankbaar en verblyd, dat zy door zo vele ongemakken en gevaren naar hun wenfch in de haven hunner begeerte gebragt waren.

HET ZEVENDE BOEK
DER
GROENLANDSCHE HISTORIE,
VERVATTENDE

Het derde tydmerk van de Zending der Broeder-Kerk, dat is, van de opbouwinge der Kerkelyke Vergaderplaats in 't jaar 1747. *tot de twede* visitatie *in het jaar* 1752.

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

HET VYFTIENDE JAAR
1747.
INHOUD.

§. 1. *Beknopte herhaling van de uitbreidinge des Evangelie onder de heidenen, en van deszelfs gezegende vrugt by de gedoopten.*

§. 2. *Tot hiertoe had men dezelve nog niet als ene gemeente kunnen aanmerken, het was eerst in dit jaar, dat men ze daar voor houden kon.*

§. 3. *Het gebrek van ene volkomene inrichting wordt door de opbouwinge van ene kerkelyke vergaderplaats weggenomen.*

§. 4.

§. 1.

IT 't geen tot hiertoe verhaald is, zal men met genoegen gezien hebben, hoe het Evangelie in dit gewest alomme gepredikt, en het geluid daar van, zelfs door de wilden, nog verder is verspreidt geworden. Aan vervolging, ten minsten aan allerly hinderpalen, smaad en bespottinge had het ook niet ontbroken. De heidenen konden, wel is waar, der Goddelyke waarheid geen zamenstel van leugens tegenstellen, ook hadden zy gene ter handhavinge van zodanig een zamenstel gehuurde heidensche Priesters, gelyk andere ongelovigen hebben; dan onder de *Angekoks* waren 'er egter, die, uit vreze van hun gezag en de winst van derzelver bedriegelyke konstenaryen t' enemaal te verliezen, allerly verdichtzelen voort bragten, om hunne onnozele en blinde aanhangeren van de aanneminge der waarheid af te schrikken. Doch deze pogingen,

om der Goddelyke kragt van 't Evangelie tegenstand te bieden, waren te vergeefsch en kragteloos. De overste dezer wereld moest de zulken, die eens door den geest van God kragtdadig hadden kunnen overtuigd worden van de zonde, om dat zy in den Here Jesus niet geloven, en van de gerechtigheid door zyn bloed verworven, laten varen, zo ras zy zig in de armen van hunnen getrouwen Herder begeven wilden. Uit de opwekking, die men tot hiertoe bespeurd had, kon men met grond een ryken oogst verwagten, en van een iegelyk, die niet voorbedagtelyk en uit eigene willekeur een onwettig roof van den duivel blyven wilde, hopen, dat hy, ondanks alle menschelyke hinderpalen, zig op de een of andere wyze, by 't kleine in hem ontstoken licht der Evangelische waarheid, eindelyk nog in de armen van zynen Schepper zoude laten brengen.

Onder het byeen vergaderd hoopje der gedoopten bespeurde men vele genade. 'Er gebeurden nog wel menigmaal smertelyke zaken; en, zo lang men zig hier beneden in ene nog onvolkomene gemeente bevindt, die tot het graf toe een ziekenhuis is, niet van doden, maar van gezond wordende zieken, waar men versterkt 't geen sterven zoude, kon men 't ook in 't toekomende niet anders verwagten: over 't geheel had men egter reden, om zig hartelyk over hen te verblyden, en hunnen wasdom in de genade met aanbiddinge voor den Here te erkennen, te meer wanneer men in aanmerking nam, dat zy nog eerst onlangs niet alleen heidenen, maar zelfs de onverstandigsten, en ongeregelsten menschen geweest waren, die naar het goed dunken van hun hart in ene volstrekte ongebondenheid geleeft hadden. De Goddelyke kragt van 't Evangelie bespeurde men zeer kennelyk in de openbare vergaderingen. Ook openbaarde zig het werk der genade aan vele zielen in 't byzonder op ene zeer aangename en veel belovende wyze; in de kleine gezelschappen, als mede by toevallige gesprekken, doch voor al by de bedieningen van den doop, kon men dikwerf onder een vloed van tranen de waarheid bevestigen van de belofte: *Waar twe of drie vergaderd zyn in mynen name, daar ben ik in het midden van hen.* By verscheidene gedoopten openbaarden zig ook voortreffelyke gaven des H. Geestes, om van de waarheid te getuigen, terwyl zy de genade, die ze aan hunne eigene harten ondervonden hadden, anderen aanprezen, 't geen, gevoegt by den stigtelyken wandel der gedoopten, de leer

van

van God onzen Zaligmaker niet alleen verfierde, maar ook aan der leraren getuigenis onder de heidenen veel gewigt gaf. En dat men zig van zommiger gaven heeft kunnen bedienen tot het houden der gefprekken in gezelfchappen met huns gelyken, en ze langs dezen weg allengskens toebereiden tot arbeiders onder hunne landsgenoten, zulks verdient insgelyks wel aangemerkt te worden.

Het fpreekwoord zegt: einde goed al goed; en dit had men by de weinigen, die tot hiertoe den tyd met de eeuwigheid verwiffeld hadden, met blydfchap mogen waarnemen, gelyk niemand, naar ik denk, het zalig einde van *Samuel*, *Noah* en *Salomon*, zonder aandoening zal gelezen hebben. Zelfs werdt men by vele ongedoopten aan 't einde gewaar, dat zy goedwillige leerlingen der genade geweeft waren, en door de predikinge van 't Evangelie zo veel indruks van 's Heilands verdienften gekregen hadden, dat zy, in 't vertrouwen op dezelven, de euwigheid, zo niet met ene volkomene en vreugdevolle verzekering, immers zonder vreze des doods, konden ingaan.

§. 2.

Hoe zeer men zig nu over dit hoopje van gelovige Groenlanderen verblyden, en hoe veel men ook immer van hetzelve hopen kon, het ontbrak hen egter nog aan een der wezendlykften ftukken ener ware kriftelyke gemeente, te weten het teftament des lighaams en des bloeds onzes Heren. Deze grote en onuitfprekelyke verborgenheid hadden de Broeders den Groenlanderen tot hiertoe niet durven openbaren nog hen deelgenoten van dezelve maken. Want fchoon zy de genade, die zig aan allen en in 't byzonder aan zommigen hunner gedoopten zeer kennelyk bewees, ter verheerlyking van den Heiland erkenden; de veelvuldige afwiffelingen en afwykingen, die men nog by velen befpeurde, veroorzaakten egter een heimelyk wantrouwen nopens de wezendlykheid hunner bekeringe, en of ze als arme zondaren in ene ware gemeenfchap met den Heiland verkeerden. Ik zal hier niet onderzoeken, of der Broederen wantrouwen ten dezen opzigte al of niet gegrond zy geweeft. Dit is ten minften zeker, dat zy hunne beften en meeft belovende gedoopten niet eer bekwaam oordeelden, dit grote goed te genieten, dan na alvorens overtuigd te

zyn, dat zig dezelven in waarheid als arme zondaren kenden en gevoelden.

Hiertoe begon het zig allengskens, doch vooral in het laatfte jaar, te fchikken. Dan eer het zo ver komen kon, moeft de verdorvenheid, die in alle menfchen ligt, nog eerft, als 't ware, ter dege beginnen op te giften, ten einde een iegelyk zig zelven grondig kon leren kennen, uit eigene en anderer fchade wys worden, door ondervinding geoeffende zinnen krygen, en tevens ene gelovige en op het gevoel van 's zondaars elende en onmagt gegronde aankleving aan den Heiland, met ene blymoedige gewilligheid tot gemeenfchap en gehoorzaamheid. Dit heeft men uit het verhaal van 't voorleden jaar kunnen befpeuren, en in het tegenwoordige vindt men zeer aangename blyken van ene op de droefheid naar God gevolgde vrugt der beterfchap en ener nadere toebereiding tot de gemeenfchap van Kriftus lighaam en bloed, waartoe men in den herfft dezes jaars waagde de drie eerften Groenlanders mede te nemen. En nademaal het gemarteld lighaam des Heren zig aan de zielen en leden van deze driën kragtdadig bewees, zo fchepte men moed, en hoopte eerlang nog meer deelgenoten dezer genade te maken.

Dewyl nu volgens Kriftus inftelling, behalven het Goddelyk woord, ook de heilige Sacramenten tot ene gemeente der gelovigen behoren; zo kan het begin der Groenlandfche gemeente van dit jaar af gerekend worden. En het onuitfprekelyke *Charifma* van ene ware gemeente des Heilands, dat men den *Geeft der gemeente* noemt, heeft zig ook in de daad eerft van dit jaar af op ene regt aangenaame wyze doen befpeuren en gevoelen; het wandelen van 't Hoofd der gemeente in het midden der kandelaren,

Dat zalig, ftil ervaaren,
Van Jefus openbaaren,
Zyn volk en hem alleen bekend;

dat egter op de ongelovigen, en dikwerf zelfs op vyandige gemoederen, byna ene foortgelyke uitwerking heeft, als *Paulus* 1 *Cor.* XIV. aan 't *Propheteren* toefchryft: *dat namelyk de verborgene dingen hunner harten openbaar worden, en zy op hun aangezicht vallende God aanbidden*, en (ten minften voor dien tyd, fchoon gewonelyk tegen wil en dank)

dank) *bekennen, dat God waerlyk in zodanige vergadering is.*

§. 3.

Van buiten ontbrak 'er ook nog veel aan ene gemeentelyke orde en inrichting, fchoon men ten dien opzigte reeds vele toebereidfelen vooraf gemaakt had. De gedoopten en de leerlingen hadden allengskens in 't byeen wonen fmaak gekregen, en waren 't ten dien opzigte eens geworden, anders had men noit enige beftendige vrugt en orde kunnen verwagten. De liefde hunner leraren, van welken, hoe zeer zy ook zelven met uitwendigen arbeid bezet waren, de een of ander altoos gereed was, met hen lieden te varen, of ze ten minften vlytig te bezoeken, ten einde voor hun beft naar ziel en lighaam te zorgen, werdt van tyd tot tyd met meer dankbaarheid van hunnen kant erkend: En wanneer hunne leraren niet by hen zyn konden, lieten zy zig raden door de beftierders hunner gezelfchappen, die den leraren van tyd tot tyd narigt bragten. Dan wanneer zy in hunne winter-huizen zouden intrekken, en zig in ene volkomene orde inrichten, ontbrak het alomme aan plaats. De Broeders hadden wel voor drie jaren hunne woning vergroot, dezelve werdt egter binnen kort voor de vergaderingen te klein. Uit dien hoofde hadden zy reeds zedert een geruimen tyd de openbare vergaderingen van den doop onder den blauwen hemel moeten houden, en, wanneer het flegt weder was, dezelven of uitftellen, of in ettelyke huizen verdeelt houden, 't geen, gelyk men ligt begrypt, noch den leraren noch den toehoorderen gemakkelyk was.

Dit gebrek werdt in dit jaar, door de opbouwinge van een ruim huis en kerk-zaal weggenomen. Van dezen tyd af befpeurde men een nieuw leven onder het volk, 't welk zig allengskens in ene betere fraije en ftigtelyke orde liet brengen,

§. 4.

't Is waar, 'er word aangemerkt, dat men na dezen tyd niet zulken ſterken trek tot het prediken en getuigenis geven, als in de eerſte jaren, by de Groenlanderen beſpeurd heeft, en ik beken, dat ik dit in den beginne als een gebrek aangemerkt heb; heb egter na ene nauwkeuriger vergelyking der omſtandigheden gevonden, dat zulks niet meer nodig was, en miſſchien zelfs ſchadelyk zoude geweeſt zyn. Want de kandelaar, ik mene ene levendige Gemeente, ene Stadt boven op enen berg liggende, welker licht zig over allen, die naby of in een verderen afſtand woonden, verſpreidde, opgeregt zynde, waren 'er gene byzondere of enkele getuigen meer nodig. Ene grote wolk van getuigen moeſt ongetwyfelt meer helderheid veroorzaken, dan enkele lichtjes, die vaak, in plaats van te branden en te ligten, ſlegts glimden. Want het waren dikwils menſchen, die zelven nog genen vaſten grond hadden, en met welken men zig vergenoegen moeſt, alzo zig de Huis-heer zelve tot hen en hun lieder getuigenis bekende, in diervoegen, dat vele zielen daardoor geraakt en tot een verder nadenken bewogen werden. Doch zo het op dien voet gebleven was, zouden de vurigſte zielen niet ligt tot de zo lang gewenſchte grondige zelfskenniſſe en den vaſten grond van 's Heilands verdienſten gekomen zyn, terwyl nogtans hieruit het aanhangen aan den Heer, het ſtandvaſtig zien op den Heiland, de gewenſchte ommegang met den Man der ſmerten ontſtaat, 't welk het leven door het geloof des Zoons Gods, ja den hemel op aarde, by de kinderen van God uitmaakt.

Niettegenſtaande dit ſchynbaar gebrek van (indien men 't zo noemen mag) preek-drift, moet men egter tot roem der genade bekennen, dat de Groenlanders ook by een ſtillen wandel hun licht voor de menſchen hebben laten ſchynen, en dat velen, by gelegenheid, gaarn en onbeſchroomd de deugden des genen, die ze geroepen heeft, verkondigd, en anderen tot het genot der zaligheid genodigd hebben. Welke verligting dit aan het getuigenis hunner leraren toegebragt hebbe, en van welken nut zulks geweeſt zy, zal uit den ryken oogſt der volgende jaren blyken, op welken men

men te regt toepaffen kan, 't geen in den CXXVIften Pfalm gezegt word: *Die met tranen zaijen, zullen met gejuich maijen. Die het zaat draagt, dat men maijen zal, gaat al gaande en wenende: maar voorzeker zal hy met gejuich weder komen, dragende zyne fchoven.*

§. 5.

Ik ben ongemerkt in ene uitweidinge geraakt, en zal derhalven tans overflaan, 't geen ik anders nopens zaken, die by 't bezoeken der heidenen, by de dagelykfe vergaderingen en foortgelyke gelegenheden, in de eerfte helft dezes jaars voorgevallen zyn, zou hebben kunnen aanmerken, en terftond overgaan tot de opbouwinge van de Kerkzaal en de daarop gevolgde inrichting der Groenlandfche gemeente.

De narigten tot hiertoe uit Groenland ontvangen, die in alle gemeenten der Broeder-kerk vele blydfchap veroorzaakt hadden, en de klagten der Miffionariffen, dat zy uit gebrek van plaats in gene behoorlyke orde komen konden, hadden by 't Synode der Broeder-kerk, in 't voorleden jaar gehouden, zo veel uitgewerkt, dat ettelyke gegoede leden gewillig waren, een groot huis in *Holland*, naar het ontwerp van den aldaar tegenwoordig zynde Miffionaris *Johan Bek*, te laten vervaardigen, en met een opzettelyk ten dien einde bevragt fchip, onder het beftier van Capt. *Gerritfen*, naar Groenland te zenden. Zommige Broeders hadden genegenheid mede te reizen, om het huis op te bouwen, en de eerwaarde *Chriftian David* nam deze gelegenheid met vreugde waar, om als beftierder van den bouw meê te gaan. Hy had de eerfte hut in Groenland voor de Broeders, en een fchool-huisje voor de Groenlanderen gebouwd, en by zyn vertrek van daar had hy ongetwyfelt weinig hope, dat het laatfte oit zoude bewoond, en het eerfte te klein worden. Tans zou hy hen ene kerk brengen. Dus maakte hy, vol van vreugde, haaft, ten einde het geluk nog te mogen hebben, dit werk in Gode gedaan te zien en te zegenen. Tot aan Kaap *Farewell* was de reis vry voorfpoedig, maar in de *Straat Davis* moeften ze byna vier weken by tegen-winden, ftormen, dikken mift en dryf-ys zukkelen, nu eens laveren, dan weêr dryven, tot dat ze eindelyk den 12den Juny inlopen konden. Het huis

huis ontladen, en 't ſchip door de Deenſche ſchippers en kooplieden doorzogt, en geklaard zynde, begaven zig *Matthæus Stach* en *Johan Schneider* met het zelve op de terug reis, woonden egter alvorens op den 5den July het leggen van den eerſten ſteen des huizes by, en zegenden, afſcheidnemende, de opbouwinge met deze woorden:

Hef, o Jeſus, uw doorboorde handen
Over deze plaatſe, en breng te ſtande
Alle de zegen,
Die zich in uw harte reeds beweegen.

Binnen een maand was de grond zo ver opgemetſeld, dat het huis den 7den Auguſtus kon opgezet worden. Tot in de maand July had het geſneuwd, en in Auguſtus begon het al weêr. Dus moeſten zy den arbeid dikwerf uitſtellen, bragten het huis egter tegen den 16den September zo ver onder dak, dat ze het heilig Avondmaal in een der vertrekken houden konden. Dewyl nu de Groenlanders in dezen tyd hunne voornaamſte viſſchery hebben, en uit dien hoofde zeer verſtroid zyn; zo moeſten de twe nog voorhanden zynde leraars dikwils van 't bouwen afzien, om hunne Groenlanders te bezoeken. Deze bezogten ook de Broeders onder het bouwen vlytig, en waren zeer verblyd, dat ze ene kerk kregen, terwyl het gerugt van een huis, waarvan men tot hiertoe geen weêrga in Groenland gezien had, vele wilden derwaards lokte, waarby men niet verzuimde, hen het oogmerk van dat huis, te weten de predikinge van 't Evangelie, en dus by die gelegenheid het Evangelie zelve, aan te pryſen.

§. 6.

Intuſſchen voltoiden onze Groenlanders, benevens enige nieuwe huisgezinnen, hunne winter-huizen, in welken zy den 14den en 15den October introkken. Den 16den October werdt de nieuwe zaal ingewyd. Het woord van dien dag was genomen uit den laatſten wil van *David*, den man naar het hart van God, die niet ruſten kon, tot dat hy ene plaats voor de Arke des Verbonts, en ter vergadering van 't volk des Heren gevonden had, 1 *Kon.* II. 4. *Op dat de*

de Heer beveſtige zyn woord, dat hy over my geſproken heeft; met dit vaersje:

———— ———— ————

Ik wil met verlangen
  Merken, wat Gy doet,
Tot Ge uw' Eed kunt houden,
  U en ons bewuſt,
Dat wy worden zouden
  Uw' volkomen' luſt.

„ Het woord des Heilands, 't geen in de Broeder-gemeente voor dezen dag ter overweginge geſchikt was, luidde dus: *Wat gy begeren zult in mynen name, dat zal ik doen; Job.* XIV: 13. Over deze twe ſpreuken hieldt *Johan Bek*, die de Prieſterlyke inwying tot deszelfs zendinge op den 5den April verkregen had, de inwyings-predikatie, in welke hy zynen toehoorderen onder anderen vertoonde, hoe 't hier in den beginne had uitgezien, toen men genoegſaam niet anders doen kon, dan agter de een of andere rots den vader in den name zyns zoons, met tranen om het heil der Groenlanderen bidden. Dat dit gebed verhoord zy, daarvan was de tegenwoordige Groenlandſche gemeente het beſte getuigenis, en vooral zouden zy, die hier van den beginne geweeſt zyn, moeten betuigen en verzegelen, dat God waaragtig is. Hy had zelfs meer gedaan, dan zy in den beginne gehoopt en geweten hadden te bidden. Hy had hen door de hulp hunner Broederen in *Europa* dit huis èn deze kerk geſchonken, waar zy, onder de beſcherming en met het genoegen van hunnen Allergenadigſten Koning *Frederik den Vyfden* enz., tot de predikinge van 't Evangelie en het Sacrament des heiligen Doops (*) konden byeen komen, en alle de zegeningen genieten, die de Here Jeſus nog in zyn hart voor hen bewaard had. Zy zouden zig nu ook, by de inwying van dit huis, op nieuws met ziel en lighaam aan het Lam Gods opofferen, en hem bidden, dat hy deze plaats, door dezelve

(*) Men kon hen het heilig Avondmaal niet noemen, om dat ze, naar het gebruik der Broeder-kerk, daarvan niets weten zouden, eer zy 't met een wel bereid hart vatten en genieten konden.

zelve met zyn bloed te besprengen, tot enen hem behagelyken Godsdienst heiligen wilde. Deze eerste vergadering werdt door den Groenlander *Jonathan* met een hartelyk gebed besloten.

In de twede vergadering 's namiddags hieldt *Frederik Böhnisch* ene redenvoering van de grote liefde, die God van eeuwigheid jegens de menschen gehad, en in de volheid des tyds bewezen had, wanneer hy ook zynen eigenen zoon niet gespaard heeft, maar heeft hem voor ons allen in den dood overgegeven, uit wiens wonden de nieuwe geest met het water en bloed is voortgevloeit, welken de zielen tans in den heiligen doop ontvangen. Van deze genade werden drie Groenlanders deelgenoten, namelyk *Martin*, *Hanna* en *Eleonora.*

De derde reis vergaderde men tot een liefdemaal voor de leden der gemeente, 't welk onderhouden werdt met gezang en enige gesprekken, in welken de Groenlanders hunne vreugde en dankbaarheid betuigden. In deze byeenkomst gevoelde men zulk een geest van genade en onderlinge liefde, dat de Groenlanders van innige vreugde als dronken waren, en nauwelyks van elkander scheiden konden.

De vierde byeenkomst was ene met geest en genade gepaarde zing-vergadering, in welke deze reis ook Duitsche en Deensche vaarsen gezongen werden, om dat 'er de meesten bootsgezellen van de volkplanting tegenwoordig waren.

Eindelyk kwamen de gedoopten alleen ter aanbiddinge by elkander. De gansche gemeente viel voor het Lam op het aangezicht onder het zingen der volgende vaarsen:

Heer Zebaoth! ://:
Gy waare God
Der Creatuur!
God Schepper ://: der Natuur!
God, die 't Al onderschraagt, ://:
En draagt,
En 't geen verdierf,
Aan 't kruis verwierf
Door eigen bloed, ://:
U vallen wy te voet! ://:

Zo

Zo waar Gy leeft, ://:
En glansryk fweeft
Op Cherubim,
En blindt ://: de Seraphim,
En van alle eeuwigheid ://:
God zyt;
Zo waar blyft 't bloed
Het hoogfte Goed
Van hen, die klein ://:
En arme zondaars zyn. ://:

„ Wy dankten Hem (word 'er gezegt) ondereen in de Groenlandfche taal uitgefproken gebed met vele tranen voor alle tot hiertoe aan ons bewezene genade, in 't byzonder voor dezen Tempel, en voor den gezegenden dag van heden, op welken hy ons zyne genadige tegenwoordigheid op ene zo uitnemende wyze had laten gevoelen, dat wy opftaande bekennen moeften: *Gewisfelyk is de Heer aan deze plaats!*

In de nagt werdt *Margaretha*, de huisvrouw van *Thomas*, van een jongen zoon verloft. Zy had nog den zelven dag de meefte vergaderingen bygewoond, en kwam den volgenden morgen met haar man en kind in ons huis, om den doop voor haar kind te verzoeken, dewelke ook in de vroeg-vergadering verricht werdt. Het kind werdt *Simon* genaamd. Zy was zelve in de vergadering tegenwoordig, en wie haar niet kende, kon 't haar niet aanzien, dat zy de moeder was. De Groenlanders waren van gifteren nog al overftroomd van genade, vreugde, en dankerkentenis."

§. 7.

Het getal der Groenlanderen, die in fes grote huizen woonden, bedroeg over hondert en tagtig zielen, en op de volkplanting waren 'er meer dan hondert, zo dat wanneer de laatften by de onzen kwamen, 'er gewonelyk by de drie hondert zielen op de zaal waren. De onzen werden den 20ften October in dartig gezelfchappen verdeeld, waarby der mannelyke kunne negen, en der vrouwelyke vyftien beftierders dier gezelfchappen voorgefteld werden. Wanneer

neer hen zulks bekend gemaakt werdt, was een ieder verblydt: de nieuwen waren dankbaar, dat zy mede in de gezelschappen genomen waren, en men bespeurde ene nieuwe genade onder hen.

Met de zulken, die ene geschiktheid hadden om te leren zingen, werdt ten dien einde ene school begonnen. En dewyl twe der Broederen, die in dit jaar met het schip gekomen waren, om het huis op te bouwen, enige kundigheid van de muzyk hadden, zo hielpen dezelven door hunne kundigheid niet alleen den zang der Groenlanderen in orde brengen, maar daardoor werden ook enige jongelingen begerig en bekwaam gemaakt, om de zangwyzen, die ze van buiten geleerd hadden naar het blote gehoor, te leren spelen, ten einde den zang der Groenlandsche gemeente daardoor aangenamer te maken. Uit de Groenlandsche mede-arbeideren werden twe Broeders verkozen, die nu en dan, doch altoos in tegenwoordigheid van een der leraren, ene redenvoering aan hunne landsgenoten zouden houden.

Deze twe mede-arbeiders, benevens ene vrouw, waren ook de drie eersten Groenlanders, die de genade hadden, het Sacrament des lighaams en des bloeds van den Here Jesus met hunne leraren te genieten. Wanneer hen deze genade aangekondigd en tevens een vereischt begrip van het heilig Avondmaal gegeven werdt, wisten ze van beschaamdheid en vreugde niets te zeggen, dan dat ze zig op nieuws met lyf en ziel aan den Heiland overgeven wilden, en met een kinderlyk hart verwagten, hoe hy zig by deze *nauwste vereniging* (dus drukten zy het heilig Avondmaal uit) met zyn vleesch en bloed heerlyk aan hen betonen en openbaren wilde. Dags te voren werden ze onder oplegginge der handen ingezegend en bevestigd. By 't Avondmaal waren zy als opgenomen, en een vloed van tranen rolde hen langs de wangen. Zy verklaarden naderhand: „ dat het „ hun geweest zy, als of hun lighaam in 't stof verzinken „ en hun geest naar boven vliegen zoude, zo dat zy niets „ anders hadden kunnen denken, dan: Ach, is het dan „ mogelyk, dat de Heiland arme en elendige menschen „ zo lief hebben kan! ”

§. 8.

§. 8.

Op den eerften Groenlandfchen gemeente-dag na de inwijing (want voor dezelve waren reeds elke maand foortgelyke dagen gehouden) fprak men eerft met hen, die gedoopt en aangenomen ftonden te worden; vervolgens werden in de eerfte vergadering verfcheidene brieven gelezen, die ten dele van enige arbeiders in *Europa* aan den een of ander Groenlander in 't byzonder, of ook aan 't ganfche hoopje, en ten dele van kinderen in de kinderhuizen der Broeder-kerk aan de kinderen alhier gefchreven waren. Na elken brief werd telkens een of meer vaarfen gezongen, en ten befluite het vaars:

Uw bloed, uw bloed heeft ons bewrocht,
  Om ons U te overgeeven.
Wy hadden U wel niet gezocht
  Door ons geheele leeven.

In de twede vergadering werden, na ene redenvoering over de leus of het woord: *Is 'er nog iemand, die overgebleven is van den huize Sauls, dat ik weldadigheid aan hem doe?* 2 *Sam.* IX: 1. vyf perfonen gedoopt, onder welken een van de volkplanting was, die door den Deenfchen Miffionaris zelven gedoopt werdt.

In de derde vergadering werdt met geeft en zalving gefproken van de aanneminge tot lid der gemeente, wat dezelve betekene, en wat goeds de zielen daardoor hopen en verwagten kunnen zo wel van den Herder, als van de Kudde: hierop werden agt leerlingen, als de zulken die de naafte hope tot den doop hadden, met den vrede-kus aangenomen, terwyl gezongen werdt:

Hoe ben ik doch zo hartlyk bly,
In vafte hoop, dat Hy nog my
  Zal tot zyn' vreugde maaken;
Dat ik myn' fchoonen Bruidegom
Zal worden een ganfch eigendom,
  En fteeds zyn' liefde fmaaken.

'k Verbly Reeds my,
Schoon ik weene, Dat ik eene
Aan zyn' lyve
Leevendige Ribbe blyve.

In de vierde vergadering kwamen slegts de gedoopten ter aanbiddinge. Wy dankten het Lam met tranen voor dezen gezegenden dag, en bevalen Hem, als den getrouwen Hogen-Priester, de gansche Kristenheid, onze geliefde Overheid, alle onze Vrienden, onze Broeders en Zusters, en in 't byzonder hen, die onder de heidenen zyn, en met het vaars: *Zo waar gy leeft* enz. (*) vergenoegt en dankbaar van elkander scheidende, gingen wy rusten.

Over 't geheel was de gemeente in dit jaar met twe en vyftig personen door den heiligen doop vermeerderd, en bestondt aan 't einde van 't jaar uit hondert en vier en dartig gedoopten, van welken egter zedert 1741. reeds agt in de gemeente, die boven is, opgenomen waren. Een van hen, te weten de zalige *Noah*, had in 't jaar 1743 op deszelfs sterfbed zeer hartelyk naar de bekering van zynen broeder verlangt. Deze kwam, bleef, en werdt in dit jaar gedoopt. Zyne zuster was hem egter nog een jaar voorgekomen. Daarentegen had zig *Rosina*, de weduwe van den zaligen *Noah*, na het ontslapen van haar man, den meesten tyd by haar moeder onder de wilden opgehouden, waardoor zy allengskens alle kragt verloor, en na enige reizen terug gekomen en weêr vertrokken te zyn, liet zy zig eindelyk, terwyl zy toch, om beter te kunnen bestaan, zig niet t' enemaal van de wilden wilde los maken, in dit voorjaar overreden, om geheel uit dezen landstreek wech, en met hen lieden naar 't zuiden te trekken. Haar dogterje van vyf jaren, *Elizabeth* genaamd, 't geen zy den Missionarissen ter opvoeding gelaten had, werd kort daarna, terwyl de Missionarissen afwezig waren, door de bloedverwanten van de moeder heimelyk ontstolen, 't geen te meer smart veroorzaakte, om dat het kind niet alleen gedoopt was, maar ook het bevalligste van alle Groenlandsche kinderen, en door deszelfs verstandige en hartroerende antwoorden in de katechizatien zo wel de leraars als toehoorders in verwondering bragt.

In den egt was slegts één paar verbonden; en uit de gedoopten waren drie personen in de zalige eeuwigheid overge-

(*) Pag. 223.

gegaan, onder dezen was een zoontje van den zaligen *Samuel*, 't welk dags te voren op zyn fterfbed gedoopt werdt.

§. 10.

Tans zal ik dit heerlyk jaar (want

Zo lang als Jefus blyft de Heer
Bloeit zyne kerke meer en meer.)

met de Kersdagen en de *Vigilie* of nagt-waak van 't nieuwejaar eindigen. Daarvan wordt het volgende gezegt: „ Den 24ften December 's avonds werdt ene redenvoering van 's Heilands geboorte gehouden, vervolgens bezongen wy deze ftoffe met oude en nieuwe Duitfche en Groenlandfche Kersdags-vaarfen, en met de gedoopten baden wy het kindeken Jefus, onder een innig en lieflyk gevoel des geeftes aan. Zy waren zo vol van vreugde, dat velen de ganfche nagt op bleven, en in hunne huizen Kersdags-liederen zongen. Dus werden ze den 25ften vroeg tegen half vier uren op den zaal weêr by een geroepen. Aldaar werden, na ene redenvoering van de vernedering onzes Scheppers, enige van de kinderen uit Duitfchland overgezondene gefchenken, onder hen uitgedeelt, die ze met dankerkentenis en vreugde over de gedagtenifle der gelovigen in Europa aannamen. Daarna gingen wy met het grootfte deel der bejaarde perfoonen naar de volkplanting, wekten de inwoners aldaar met muzyk en zang op, en hielden t' famen in derzelver kerk-kamer ene zing-vergadering over de Kersdagsftoffe. Naar huis gaande werden wy door hen allen verzelt. Hier werdt vervolgens de Kersdags-predikatie gehouden over de woorden: *ziet ik verkondige u grote blydfchap* enz. Den tweden Kersdag woonden wy, en zo vele Groenlanders als 'er konden plaats vinden, den Godtsdienft en een Doop op de volkplanting by. Den derden Kersdag maakten wy Europeanen ons in 't byzonder te nut. Den 28ften, zynde de dag der onnofele kinderen, hielden wy een liefdemaal met de kinderen, fpraken naderhand met elk van hen in 't byzonder, en vonden ze allen in ene hartens-gefteldheid, die ons vele hope gaf.

Na op den 31ften December het dagverhaal van dit jaar met innige dankbaarheid voor alle weldaden, aan ons en

ons hoopje bewezen, doorgelezen te hebben, begonnen wy de nagtwaak met ene redenvoering over het laatſte woord dezes jaars: *Ik heb niet voorgenomen, iet te weten onder u, dan Jeſus Kriſtus, en dien gekruizigd.* Hierop herinnerde men hen al 't geen de Heiland tot hier toe, en voornamelyk in dit jaar, aan hen gedaan had. Wy behoefden ze niet tot dankbaarheid te vermanen, daarvan getuigden hunne tranen en de ootmoed, die zig in hun gelaat vertoonde. Vervolgens hadden wy een liefdemaal van gedroogde *Angmarſet.* De namen der gedoopten werden afgelezen, men begon met de namen der genen, die in 't jaar 1744. gedoopt waren, en terug gaande vervolgde men van jaar tot jaar tot op 1739, terwyl by elke afdeling enige vaarſen tot een zegen wenſch gezongen werden. Dan wanneer de namen der eerſtelingen van de gedoopten genoemd werden, en wy ons de genade, die zig by de opwekking van den eerſteling *Samuel* bewezen had, te binnen bragten, werdt de ganſche vergadering zo innig aangedaan en dermaten bewogen, dat wy allen voor den Heiland neder vielen, en hem met een vloed van tranen dankten voor al 't geen hy aan ons en onze Groenlanderen gedaan had. Te twe uren ſcheidden wy van elkander. Wy moeten bekennen, dat wy reeds vele by uitnemenheid gezegende dagen gehad hebben, doch noit hebben wy zulk ene, en met zo vele tranen verzelde, beweging beleeft, als heden beſpeurd werd in deze kleine gemeente, die hy zig uit de eenvoudige en ongevoelige wilden aan den Noorder-pool vergaderd en met zyn bloed beſproeid heeft.

Het Lam, dat geſlagt is, en ons Gode gekogt heeft met zyn bloed, uit allen geſlachte, en tale en volke en heidenen, zy de roem, de eer, de heerlykheid en de kragt van eeuwigheid tot eeuwigheid, Amen.

HET

HET SESTIENDE JAAR

1748.

INHOUD.

§. 1. *De grote beweging onder de wilden, die tot hiertoe geduurd had, vermindert, en het woeste wezen neemt weêr toe.*

§. 2. *Door den uitwendigen nood worden zy weêr tot oplettenheid gebragt, en hier en daar bespeurt men nog zielen, die geraakt zyn.*

§. 3. *Het bezoeken der heidenen is met vele ongemakken en levens-gevaar verzelt.*

§. 4. *Zonderlinge bewaringen der Groenlanderen in levensgevaren, en de zorg voor derzelver onderhoud.*

§. 5. *Vermeerdering der leerlingen, onder anderen met heidenen, die langen tyd afgeweken waren. Zegen van de predikinge en 't lezen der heilige Schrift. Blydschap over de kennelyke verandering dezes volks.*

§. 6. *Vermeerdering der gedoopten met vyf en dartig, en der* Communicanten *of Avondmaals-leden met vyftien personen.*

§. 7. *Ene Groenlanderin, die gedoopt stondt te worden, word door de wilden ontvoerd, doch tydelyk nog gered.*

§. 8. *Agt gedoopten gaan naar de eeuwigheid. Enige aanmerkelyke omstandigheden by derzelver einde.*

§. 9. *De goddelyke zegen over hunne handteringe. De Bouw van 't huis word voltoid; deszelfs gedenkteken.*

§. 1.

Hoe beter het in de kleine Groenlandſche gemeente ging, hoe ſlegter werdt het onder de wilden, ten minſten werdt het onderſcheid duidelyker bemerkt. Men kwam dikwils by hen zonder gehoor te vinden, en by velen had men zelfs in 't geheel gene vrymoedigheid om te ſpreken. „ Myn hart (dus word 'er ergens van een bezoek geſproken) was, als 't ware, geſloten, en ik kon my nauwelyks onthouden van 't ſchryen over de magt der duiſternis, die dezen winter over de wilden heerſcht, waardoor zelfs vele zielen, die reeds geraakt waren, weggeſleept worden. Dus waren by voorbeeld twe kinderen, die een tyd lang by ons gewoond hadden, en door hunnen vader terug genomen waren, zeer ſchuw, en gaven, wanneer men ze naar de reden vroeg, wenende tot antwoord, dat zy zig weêr tot de heidenſche ydelheden hadden laten overreden. Ook betuigde een man, dat hy zig dikwils had willen bekeren en in den Here Jeſus geloven, doch dat de liefde tot de zondige gewoonten der heidenen gedurig weêr de overhand kryge. Om ons niet te bedroeven, lieten ze dezelven, zo lang wy by hen waren, agter wege, maar maakten het te erger, wanneer wy wech waren. Ene Groenlanderin zeide, dat 't geen ze van den Heiland hoorde, haar zeer wel behaagde, doch het ergſte zy, dat ze niets onthouden kon, zynde haar hart als een doorboorde buidel, daar alles door valt. In 't huis, waar wy ons verblyf hadden, hielden wy telkens 's morgens en 's avonds ene vergadering, in welke het een iegelyk vry ſtondt te komen. Dan 'er kwamen ſlegts weinigen. Ach hoe beſchaamd ons de genade, die de Heiland aan onze Groenlanderen gedaan heeft! Hoe ſlegt ook zommigen nog zyn, het onderſcheid tuſſchen hen en de heidenen is egter onuitſprekelyk groot.

§. 2.

§. 2.

Zie daar, hoe 't in den beginne van 't jaar by de heidenen gefteld was. Zo lang ze overvloed hadden, en naar hunne begeerlykheid leven konden, kwam 'er zeer zelden iemand van hen ten bezoek. Doch wanneer in 't voorjaar, van wegens het langdurig flegte weder, op de zee weinig te krygen was, werden ze door gebrek gedreven, hunne gelovige landsgenoten op te zoeken, waardoor de Miffionariffen gelegenheid kregen, om hen den rykdom der liefde en langmoedigheid van hunnen Schepper en Verloffer aan te pryzen, 't welk zy niet zonder aandoening aanhoorden. Velen, die nog geen volkomen luft hadden, de goddeloosheid t' enemaal te verlochenen, lieten egter hunne kinderen naar de gemeente gaan, of bragten ze zelven daarna toe, ten einde, naar ze zeiden, dezelven wat goeds horen mogten, en wanneer zy ze weer afhalen wilden, lieten zig zommigen door de tranen der kinderen bewegen, om ze daar te laten, en 'er ook wel zelven te blyven, zo dat dikwils het hart der vaderen tot de kinderen bekeerd en vervolgens voor den Here gewonnen werdt. Dikwerf werdt het gemoed van den een of ander jongen perfoon door deze of diergelyke woorden: *haeft en behoudt uwe ziele!* inwendig vermaand, en daardoor gedreven, vader en moeder, broeders en zufters te verlaten, en den Here Jefus te volgen. Wanneer nu in zulke gevallen de vader kwam, en zyne kinderen noch door beloften noch door bedreigingen bewegen kon, om weêr onder de wilden mede te varen, lieten de Broeders enen iegelyk zyne volkomene vryheid, overreedden niemand te blyven, maar gedoogden ook niet, dat iemand, die, met het opregte oogmerk om zig te bekeren, in de Groenlandfche gemeente blyven wilde, met geweld weggefleept werdt.

§. .

De Groenlanders in den beginne van 't voorjaar, volgens hunne gewoonte, weêr naar de eilanden varende, kregen de Miffionariffen, door de hunnen te bezoeken, nieuwe gelegenheid, het getuigenis der waarheid aan 't

hart der heidenen te brengen, en onze Groenlanders, die by afwezenheid der leraren hunne godsdienstige oeffeningen zelven onderling onderhielden, bragten dikwils verblydende narigten, dat namelyk ook enige vremde in hunne vergaderingen kwamen, en voornemens waren, voortaan by hen lieden te overwinteren.

Dergelyke reizen naar en van de heidenen waren, vooral in dit jaar, met veel gevaar van 't leven verzelt. In May werd, door een langdurigen wind uit het zuiden, zeer veel dryf ys naar het land en eindelyk ook in alle *Fiorden* gedreven, 't welk by het daarop volgende stille en moije weder ene gansche maand bleef liggen. Onze Broeders werden op hunne terug reis uit de *Kookörnen*, niet verre van hun huis, dermaten door twe grote stukken ys ontrampeneerd, dat zy hunne redding der wonderbare hulpe van God alleen te danken hadden. Zy moesten naderhand nog twaalf uren tusschen ys en stroom heên en weêr laveren, eer dat zy aan land komen konden. Niet te min waagden, twe dagen daarna, seventien boten benevens vele kajaken op de haring-vangst uit te varen, en *Frederik Böhnisch* voer met hen. De eersten twe mylen waren ze in gevaar, naderhand hadden ze open water, 't geen egter allengskens met ys bezet werdt. De Missionaris eens met enige Groenlanders uitgevaren zynde, werdt de boot der vrouwen ontrampeneerd. Terwyl ze nu schielyk uit den boot en op een rond stuk ys sprongen, wentelde het onder hare voeten om; zy hadden egter allen het geluk op een groot stuk ys, dat 'er naast lag, te komen, van waar men ze schielyk afhalen kon. Tegen Pinksteren werdt door een opkomenden wind zo veel opening gemaakt, dat de Missionaris wagen durft met enige boten, schoon met vele moeite, door te breken. De meesten boten werden egter verstroid, en kwamen eerst den tweden Pinkster-dag, doch allen zonder schade, te huis. Enige kooplieden hadden zig op hunnen spek-handel gedurende ses weken in grote levens-gevaar en hongers-nood bevonden, en enige post kajaken van de zuider-volkplanting berigtten, dat zuidwaards, sestig mylen ver, de gansche streek met ys bezet was geweest.

§. 4.

§. 4.

Behalven deze gevallen had men nog vele redenen de befchermende hand van God, die over de arme Groenlanders waakte, te roemen. Een oud gedoopt man werdt door ettelyke moordenaren vervolgd, om dat deszelfs broeder eertyds een kind zoude dood getoverd hebben. Hy ontkwam hen egter nog, en werdt door de andere gedoopten by zyne leraren in zekerheid gebragt. Den vorigen winter werden velen door eenen fchielyk ontftaan ftorm overvallen, zo dat zy zig met hunne kajaken meer onder dan boven water moeften door helpen, en de nagt op een onbewoond eiland by ene buitengewoone koude in den fneuw toebrengen, waardoor dan, gelyk men ligtelyk denken kan, de aangezichten en handen der meeften van hen bevrozen waren. Een ander werdt in de maand Maart by een ysgang van zynen reisgezel afgefneden, en kwam eerft fes dagen daarna te huis. Dermaten bezet zynde, dat hy nog voor- nog agterwaards kon, was hy op het ys gekropen, 't welk brak; hy kon egter tusfchen het zelve roeijen, en kwam eindelyk met vele moeite op een eiland, waar hy 't drie dagen en nagten in grote koude gehouden heeft. Nauwelyks waren ze in hunne winter huizen ingetrokken, of hunne van fteen en aarde opgeregte hutten werden door ftorm en regen dermaten doorweekt, dat van de meeften de daken inftortten, en vele menfchen befchadigden, die egter allen genezen zyn.

Hun oogft, te weten de zeehond-vangft, was middelmatig, doch in December hadden zommigen, van een bezoek te *Kangek* naar huis varende, het geluk een doden *Cagelot*- of Pot-Walvifch te vinden. Enige kajakken bleven by den vifch, terwyl de anderen naar huis haeftten, om hulp te halen. De eerften werden door een ftorm verre weggevoerd; den derden dag vondt men ze egter allen in een goeden ftaat, en hielp hen den vifch op 't land brengen. Dezelve was negen- en het hoofd alleen drie vademen lang en twe hoog. Omtrent drie hondert menfchen zo van hier als van de volkplanting hadden drie dagen werk, om het fpek en 't vleefch, 't geen de Groenlanders gaarn eten, af te fnyden, en dankten God voor zyne gaven.

§. 5.

Ondertuſſchen waren ze weêr ingetrokken en hadden enige nieuwe huisgezinnen van verſcheidene plaatſen mede gebragt, zo dat het getal der inwoneren in October uit meer dan twe honderd en dartig perſonen beſtondt, en dus met meer dan vyftig vermeerderd was. Hierby kwamen tegen het einde van 't jaar nog ettelyken, die voor agt jaren, by de opwekking te *Kangek*, in hunne harten geraakt waren, en na dien tyd in 't zuiden en 't noorden omgezworven hadden; des men zag, dat de kragt des woords van 's Heilands dood en lyden, waar het eens in 't hart regt indringt, zelfs in het wildſte land niet na laat te werken, tot dat het de gewenſchte vrugt voortbrengt.

Met deze beminde lieden rigtten de Broeders hunne dagelykſe, algemene en byzondere oeffeningen, zo als meermaals reeds gemeld is, weêr in, en beſpeurden daar by den zegen des Heren in ene ryke mate. Het lezen van een ſtuk uit de vier Evangelie-ſchryvers, of uit de brieven van Paulus, van welken onlangs enige vertaald waren, was ene der beſte gelegenheden, niet alleen om de Groenlanders te onderwyſen, maar ook om gewaar te worden, zo wel by gedoopten als ongedoopten, hoe de genade aan hunne harten werkte, terwyl genoegſaam altoos ettelyken naderhand kwamen en verhaalden, wat van het voorgelezene op hunnen toeſtand in 't byzonder toepaſſelyk geweeſt zy; of ze verzogten om ene nadere verklaringe der zaak. En hierby werden dan ook de leraars, terwyl ze anderen lerende zelven leerden, gedurig beter gewaar, welke waarheden zy, op zulken tyd voornamelyk, dienden voor te ſtellen, en hoe ze dezelven zodanig zouden voordragen, dat ze door een ieder duidelyk konden verſtaan worden.

Om niet al te wydlopig te worden, moet ik my onthouden van telkens te melden, welke blydſchap zy nu by deze, dan by ene andere gelegenheid over den wasdom hunner kudde laten blyken. Hiervan word 'er ergens gezegt: „ Tans beleven wy een zeer heerlyken tyd in Groenland. Voor ettelyke jaren hadden wy 't zo niet kunnen verwagten. De Heer heeft meer aan ons gedaan, dan wy geweten hebben te bidden. Ons hart ſmelt, wanneer wy den ſtroom des levens beſchouwen, die zig over dit volk uit-

uitgiet, en alle hinderpalen verbreekt. Wy ftaan dikwerf befchaamd en verbaaft, ziende hoe een volk, dat anders zo wild, bot en ongevoelig was, tans onder het fpreken en zingen van 's Heilands lyden zo gevoelig geraakt word, dat hen de tranen van liefde en vreugde langs de wangen rollen, ja dat een volk, 't welk anders op ene plaats niet lang blyven kon, zig tans tot ene gemeente laat vergaderen, en uitvarende altoos in de nabyheid blyft, en dat zy, al zyn ze twe of drie mylen van ons af, telkens egter des zondags genoegfaam allen in de vergaderingen komen, en als kinderen naar de zalige weide der leer van 's Heilands wonden verlangen. Word aan den een of ander de blyde boodfchap gebragt, dat hy in de gemeente zal aangenomen of gedoopt worden, hy kan dien zaligen tydftip nauwelyks inwagten, en uit deszelfs gelaat, dat voorheen wild, duifter en yffelyk was, maar tans vrolyk, aangenaam en, als 't ware, het gelaat van een lam is, word men gewaar, dat 'er inwendig ene grotere verandering gefchied zy, dan wy ons voorftellen kunnen. "

By gelegenheid van ene inzegening tot het heilig Avondmaal op witten donderdag word 'er gezegt: „ Hoe wy en zy te moede waren, kunnen zy niet uitdrukken en wy niet befchryven. Wy vielen met hen voor 's Heilands voeten ter neder en vergoten vele liefde tranen over zyne onuitfprekelyke liefde jegens zulke arme zondaren. Tans kunnen wy de gedagtenis der Gemeente, die ongetwyfelt dagelyks, vooral op zulke feeft-tyden, den Heer voor ons en ons volk fmeekt, rykelyk genieten, en geloven, ja wy ondervinden het, dat het onzigtbare Hooft der Kerk ons ook in dit jaar tot ene Gemeente gemaakt en door zynen geeft gezalft heeft, na dat onze nieuwe zaal ingewyd is, en de Heiland ons de genade bewezen heeft, dat de eerftelingen van dit volk zyn lighaam en bloed met ons in het heilige Sacrament des Avondmaals genoten hebben. "

§. 6.

Hoe velen in dit jaar gedoopt, en tot het heilig Avondmaal toegelaten zyn, zal ik met hunne eigene woorden berigten. „ In de Nieuwejaars nagt-waak werdt eerſt geſproken over het woord des Heilands op dezen dag: *Ziet ik ben met u lieden alle de dagen tot de voleindinge der wereld*; waarby men de gemeente indagtig maakte, hoe gevoelig de Heiland zig in dit jaar tot ons bekend had, en dat wy zyn wandelen in 't midden van ons, en in alle onze vergaderingen zo kennelyk beſpeurd hadden, als zagen wy hem, en als of wy zyne getrouwe Herder-ſtem horen konden, ſchoon onze lighamelyke ogen niet in ſtaat zyn den ſtraal zyner wonden te verdragen, en hy op ene andere wyze zo gevoelig tot onze harten ſpreken kan, dat wy 't lighamelyk zien en horen voor de toekomende wereld ſparen kunnen. Ten bewyze, dat hy zig tot ons getuigenis bekend hebbe, werden na 't eindigen der redenvoeringe vyf en dartig perſonen genoemd, die in dit jaar in 's Heilands dood gedoopt waren, en uit eigene ondervinding getuigen kunnen, dat hy hen de kragt zynes bloeds had laten gevoelen. Behalven dezen waren 'er nog dartien leerlingen, die reeds aangenomen waren onder de genen, die eerlang ſtonden gedoopt te worden. Drie paar egte lieden, die in dit jaar getrouwd waren, konden ook getuigen, dat hy zig by deze verandering als de Behouder en Heiland zynes lighaams aan hen bewezen had. Het aangenaamſte gezicht maakten negentien Avondmaals-leden, van welken in dit jaar vyftien deelgenoten dezer grote genade geworden waren, en uit welker ogen men 't lezen kon, dat zy heden nog in het heiligdom geſmaakt hadden, hoe goed de Heer is. Elke der zo even genoemde afdelingen van perſonen ſtondt by 't noemen hunner namen op, en werdt kortelyk tot getrouwheid vermaand, waarop men hen zingende zegen wenſchte in een vaars, dat op den byzonderen trap, tot welken zy gevorderd waren, toepaſſelyk was. Dit had op allen, die tegenwoordig waren, een nieuwen indruk. Omtrent middernagt vielen wy op het aangezicht voor de voeten des Lams, dankten de heilige Drieëenheid voor alle in 't voorleden jaar aan ons beweze-

ne

ne genade, bewaring, voorzorge en barmhartigheid, bevalen ons en alle onze broeders en zufters aan alle einden der aarde, vooral onder de heidenen, in de aanhoudende befcherming onzes Heren en deszelfs nabyheid, en begaven ons dus regt vergenoegt te drie uren ter ruft."

§. 7.

Onder de gedoopten bevonden zig zeven kinderen van gelovige ouderen, benevens ene jonge dogter, die enige weken voor haar doop een byzonder geval had gehad. Zy was met haar huis-vader naar *Kangek* gevaren, alwaar ze door een der wilden met geweld weggenomen werdt, om dat hy ze naar de Groenlandfche wyze tot het huwelyk dwingen wilde. Haar huis-vader kon ze hem niet weêr ontnemen, om dat 'er vele heidenen waren, die zeer pochten, dat zy voor geen Europeaan bevreesd waren, en met de gedoopte Groenlanderinnen, naar het gebruik van 't land, handelen wilden. Des moeft hy ze met een bedroefd hart aldaar laten, en kon eerft na drie dagen zyne leraren daarvan verwittigen. Deze haaftten ten eerften, om het benauwde menfch te helpen, en kwamen 'er nog dezelve nagt aan. De een liep terftond in 't huis, waar ze vaft gehouden werdt, en vroeg haar: wat doet gy hier? Antw. die man daar heeft my vaft gehouden. —— Wilt gy dan dien man hebben? Neen, hy heeft my by de hairen hier na toe getrokken. —— Neem dan uwe zaken en volg ons, want wy zyn gekomen om u af te halen. Ondertuffchen kwam een ander met een fnaphaan in 't huis. Toen zeiden de verfchrikte wilden: Maak dan, dat gy voort komt, op dat zy ons niet fchieten. Hieromtrent ftelde men ze te vrede, onder bedreiginge nogtans, dat zy zig wagten zouden, de handen aan de onzen te flaan, alzo men ze wel zou weten te vinden, hoe ver ze ook immer weg varen mogten. Zy waren ftil, en baden maar, dat wy toch fchielyk vertrekken zouden. Dus werdt dit menfch dezelve nagt nog in zekerheid gebragt, na dat zy in twe dagen en nagten noch gegeten noch geflapen had, zonder egter enig ander nadeel geleden te hebben, dan dat ze, gelyk in foortgelyke gevallen gewonelyk gefchied, enige reizen door de oude wyven geflagen was, om haar het jawoord af te perffen.

§. 8.

§. 8.

Agt gedoopten waren tot de gemeente, die boven is, overgegaan. Ik zal het aanmerkelykfte van zommigen melden.

1.) De eerfte was *Eva*, ene oude vrouw. Wanneer men haar in hare ziekte, die langdurig was, vroeg, hoe zy 't had? kreeg men tot antwoord: „ Ik leg hier, inwendig ben ik fteeds met den bloedigen Heiland bezig, en tevens zeer verlangende, om zyne wonden haaft te kuffen. " Toen men dagt, dat zy de fpraak reeds verloren had, zag men uit hare gebaarden, dat ze, in ftede van met den dood te worftelen, werkzaam was met zalige befchouwingen, en eensklaps hare handen om hoog hefde, als of ze naar iets grypen wilde, en begon kort daarna nog eens te fpreken, zeggende: „ Ach welk een helder licht! ziet toch het Lam! hoe blinken zyne wonden! tans ga ik henen! " En terftond ging ze als ene kaers uit.

2.) *Manoah*, een man, die by 't Raven-eiland omgeflagen was, en wel gered werdt, doch door het vele zeewater, dat hy ingezwolgen had, ene borft-ziekte kreeg, aan welke hy enige maanden daarna zalig uit den tyd ging.

3.) *Laban*, een man, volgde hem kort daarna. Hy was reeds in 't jaar 1741. door het getuigenis van den zaligen *Samuel* getroffen en voor den Heiland gewonnen. In 't jaar 1744. werdt hy gedoopt

4.) *Hanna*, ene oude weduwe. Haar einde was niet minder ftigtelyk, dan haar wandel voorbeeldig, zo wel onder de gelovigen als ongelovigen.

5.) *Elias*, een man; deze was den avond voor zyn einde in zynen geeft zeer verheugd over de fonteine des heils, in de zyde van den Here Jefus geopend; hiervan zong hy tot den laatften adem. Zyn einde had op allen, die in 't huis waren, enen byzonderen indruk. Zyne ziekte beftondt in ene ontfteking in de zyde; aan dezelve ziekte waren 'er meer bedlegerig.

6.) *Abigail*, ene vrouw, werdt op haar hartelyk verlangen dags voor haar einde gedoopt, en ging als ene rein gewaffchene ziel in de zalige eeuwigheid.

§. 9.

9.

Dit waren, ongetwyfelt, zalige en kennelyke vrugten van den geeftelyken arbeid der Broederen. Ook ontbrak het niet aan uitwendigen arbeid, om zig van levensmiddelen, van turf en brandhout, te voorzien, waarin zy deze reis gelukkig waren. Want terwyl ze van wegens het ys niet dikwils uitvaren konden, bragt hen dezelve ysgang zo veel hout voor de deur, dat ze nog een vleugel aan 't huis, benevens ene fchool-kamer, aanbouwen konden. Ook vingen ze in hun zegen of net op eenmaal meer dan vyf honderdert zalmen.

Een iegelyk was wel bedugt, of 'er ook deze reis een fchip zou kunnen aankomen, alzo niemand zo veel en zulk een langdurig ys hier oit beleefd had: doch in 't begin van Juny werd de inloop door een fterken noorden-wind in zo verre geopend, dat twe fchepen by deze volkplanting konden inlopen. Met het ene fchip ging *Chriftian David*, en de fchrynwerker *Thomas*, naar Europa terug, na dat ze in 't voorleden jaar de kerk-zaal, en in dit jaar de overige woningen, in zo verre voltoid hadden, dat 'er de Broeders den 2den April konden intrekken.

HET ZEVENTIENDE JAAR

1749.

INHOUD.

§. 1.

IN de eerste helft dezes jaars viel in de Groenlandsche gemeente niet veel voor, dan 't geen in de vorige jaren reeds aangemerkt is. De gezegende voortgang dezer gemeente kan men niet beter beschryven dan met de woorden uit *Handel.* IX, 31. *De gemeente dan had vrede en werd gestichT,*

ſticht, en wandelende in de vreze des Heren en de vertroostinge des heiligen Geeſtes, werdze vermenigvuldigd. Met de heidenen had men in dezen tyd weinig verkering, alzo zig gene vremde en onkundige Zuidlanders in de eilanden ophielden. Van de oude bekenden kwamen 'er wel nu en dan zommigen ten bezoek: doch de meeſten waren nog dood en konden niet begrypen, wat men daarmeê zeggen wilde, dat zy zig tot den Here Jeſus wenden zouden. „ Onze oren, zeiden ze, deugen 'er niet toe, niets beklyft by ons. " Men moeſt derhalven het *Ephphata!* word geopend! met geduld afwagten. Anderen, by welken de ſtemme des Zoons Gods zig reeds had laten horen, zwerfden nog ene wyl met de ongeruſtheid van hun hart nu hier dan daar, en namen eindelyk ook als vermoeide en belaſte den toevlugt tot het kruis. Dus kwam de zwager van den zaligen *Samuel* en zeide: „ Tans ben ik het t' enemael moede onder de wilden te wonen, ik wil my nu aan den Heiland overgeven en by de gelovigen blyven. " Deze man was door het getuigenis en 't voorbeeld van den zaligen *Samuel* reeds in 't jaar 1739. getroffen, hoorde gaarn het woord van God, beminde de gelovigen en diende hen, kon egter noit van ganſcher harte beſluiten, zyne oude levens-wyze te veranderen. Hy had voorleden jaar in ene zware ziekte gedroomd, dat hy op een hogen en ſteilen berg ſtondt, waar hy aan de ene zyde ene vermakelyke plaats zag, in welke de gelovigen zeer vergenoegt waren, en aan de andere zyde een duiſteren kuil vol van lieden, die zeer gekwelt werden. By deze gelegenheid word 'er in het dagverhaal gezegt: „ Men heeft vele voorbeelden, dat de Groenlanders, wanneer ze niet meer ganſch dood en ongevoelig zyn, en zig egter nog niet t' enemael aan den Heiland overgeven willen, door ſoortgelyke dromen verſchrikt en als 't ware met geweld tot inkeer gebragt worden.

Ook had men het vergenoegen te zien, dat zommige vyandige lieden tot andere gedagten gebragt werden, en der waarheid, ten minſten voor een tyd, vriendelyk gehoor gaven. Dus kwam een man, wiens zoon voorleden jaar opgewekt was geworden, en die zig niet had willen laten overreden, om weêr onder de heidenen mede te varen, waarover de vader zo gramſturig was geworden, dat hy zynen zoon met den dood gedreigt had, ten bezoek, en was nu zeer wel te vrede, dat zyn zoon hier gebleven en ge-

gedoopt was, betuigde ook aan zommige Groenlanderen, dat hy door zyns zoons getuigenis en verklaring zeer aangedaan was, en dat hy zelve, zo dra hy zyne vrouw daartoe bewegen kon, herwaards trekken wilde. Een vermaard tovenaar en vervolger had zyne tente ook ene wyl by de Broeders opgeſlagen, en hoorde de waarheid. Hy was weêr tot nadenken gebragt, door een tweden verſchrikkelyken droom, in welken, naar hy zeide, een man by hem had geſtaan, en hem al het kwaad, dat hy tot hiertoe bedreven had, voorgehouden. De aanvoerder der bende van moordenaren, die, na den moord in 't jaar 1739. aan den zwager van *Samuel* gepleegd, meer dergelyken ſtukken uitgevoerd had, en in 't jaar 1744. door de ernſtige aanſpraak van een der Miſſionariſſen zeer geſchud was, kwam ook in dit en 't voorleden jaar dikwerf herwaards, en hoorde het woord van God met zo vele oplettenheid en zulk ene vrome houding, dat men, gelyk een gedoopte zeide, haaſt denken zoude, dat niemand, dan hy, vroom was. Doch verder ging het ook met deszelfs bekering niet.

§. 2.

Onze Groenlanders bleven dit jaar langer, dan ze tot hiertoe gewend waren, by een, en voeren eerſt ln 't begin van May met hunne huisgezinnen naar de eilanden. Het viel hen zwaar, dat ze, naar zy zeiden, zo vele heerlyke gelegenheden, om hunne zielen te weiden, miſſen zouden, en men kon zien en gevoelen, dat zy hunne leraren beminden, als kinderen hunne moeder. En nademaal de menigte der gelovigen vergaderd en als één hart en ziel was, zo konden de feeſt- en andere den Groenlanderen gewigtige gedenk-dagen te beter in vereniging des geeſtes gevierd worden. Den 6den January, zynde de dag, op welken de verſchyning van 's werelds Heiland aan de eerſte heidenen gevierd word, was Biddag, benevens een doop en aanneminge in de gemeente. Den 19den January, zynde de dag, op welken de eerſte Zendelingen van *Herrnhut* naar *Groenland* vertrokken, hadden zy met alle inwoneren een liefdemaal, 't welk gevolgd werd door het aanbidden onder vele tranen. In de weken voor Paaſſchen hadden ze onder het lezen en ophelderen van de lydens-geſchichte een zeer gezegenden tyd, en de dagen der goede week waren

waren dagen, die de Heer gemaakt had. Op witten donderdag was 'er Avondmaal. Op goeden vrydag werdt de gefchiedenis van 's Heilands dood en de opening zyner zyde gelezen, bezongen, en met een ftil en aandagtig hart overwogen. De volgende dag, zynde de grote *Sabbath* of Ruftdag, werdt met een liefdemaal gevierd, en de ruft des Heren in 't Graf, na deszelfs volbragten ftryd en overwinninge, aandagtig overwogen en bezongen. Op den eerften Paafch-dag 's morgens voor de opgang der zon vergaderde de gemeente op de zaal, en, na gemeenzaam betuigd te hebben: *De Heer is waarlyk opgeftaan!* begroette ze haren verrezenen Heer met dit vaars:

Wees welkom onder uwe fchaar,
  Wees welkom met verblyden,
Die is, die zyn zal, en die waar!
  Kom, kom uw volk te weiden,
Dat over 't woord van uw' geduld
  Breekt met alle and're leere,
Ontvang van ons verfchulde huld',
  Ontvang de opftandings-eere.

Wy kuffen in den geeft uw hand,
  Wy kuffen haare wonden,
De hand aan 't kruis-hout uitgefpand,
  Doorpriemd en vaftgebonden,
Die, eer Gy in het eeuw'ge licht,
  Den Heil'gen zyt bejegend,
Het huis, van U zelf ingericht,
  En ons meê heeft gezegend.

Na ene korte aanmerking over de opftandinge van den Here Jefus, en 't geen Hy ons daardoor verworven heeft, begaf zig de gemeente op den Kerk-hof, badt een gedeelte uit de *Litany*, en bragt zig meer met tranen dan woorden alle de barmhartigheden te binnen, die de Heer binnen zo weinige jaren aan de Groenlandfche gemeente, en in 't byzonder aan de ontflapenen, bewezen had. Naderhand werdt van 's Heilands verdienftelyk ruften in 't graf gepredikt en aangetoond, hoe Hy daardoor het eertyds zo vrezelyke Graf voor allen, die in den Here fterven, tot ene aangename ruft-plaats gemaakt hebbe. In de middags predikatie werden de volgende woorden verhandeld: *Gy zoekt Jefum*

den Nazarener die gekruiſt was; hy is opgeſtaan, hy is hier niet. Marc. XVI: 6. Men ondervondt in deze Feeſtdagen wat de woorden zeggen willen: *En was ons hart niet brandende in ons, als hy met ons ſprak op den weg, en als hy ons de ſchriften opende.*

Dus was het ook de overige Feeſt- en gedenk-dagen. De gemeente-dagen of biddagen, die, wanneer de Groenlanders niet te verre verſtroid waren, maandelyks gehouden en gewonelyk met een doop of aanneminge in de gemeente beſloten werden, waren insgelyks grote Feeſtdagen. Wat het heilig Avondmaal aangaat, zulks kan met geen Feeſt vergeleken en niet beſchreven worden. Zy, die daartoe naderen mogten, verheugden zig op het zelve als op een bruilofts-dag. Hiervan word 'er ergens dus geſproken: „ Dikwils moeten wy, naar de gewoonte der Groenlanderen, de hand op den mond leggen, wanneer wy zien, hoe heerlyk het bloed des Heilands zig tans openbaart. Over 't geheel is het niet wel te beſchryven, welke zalige uitwerkſelen het H. Avondmaal heeft op allen, die mede gaan. "

§. 3.

Van de dagelykſe orde der vergaderingen en 't voorſtel daarin, kan men zig door het volgende uittrekſel uit een berigt van de haring-vangſt een begrip maken. „ Den 19den May voer ik (dus ſchryft de Miſſionaris *Bek*) met het grootſte gedeelte der gemeente, in twe en twintig vrouweboten en ene menigte *Kajaken* op de haring-vangſt uit. Binnen weinig uren werden wy door een zwaren ſneuw dermaten overvallen, dat wy nauwelyks twintig ſchreden ver zien konden. Door de geleidinge der heilige Engelen werden wy egter voor alle ſchade en afdwalinge van onzen weg bewaard. 's Avonds waren wy vyf mylen gevorderd, en dewyl wy allen onder tenten by een konden zyn, hield ik na ene korte aanſpraak, ene zing-vergadering en naderhand de vergadering der Avondmaals-leden. Wy verheugden ons als kinderen over de genade, die ons den ganſchen dag verzeld had.

Den 20ſten kwamen wy tydelyk te *Piſſikſarbik*. In de avond-vergadering was het onderwerp myner redenvoering: dat niemand, die zyn hart aan den Heiland ganſch overgeven wilde, neerſlagtig en moedeloos behoefde te

zyn,

zyn, hoe elendig hy zig ook immer gevoelen mogt, alzo de Heiland niet zo zeer op het goede en flegte der zielen zag, als wel op de opregtheid en onopregtheid hunner harten. Na het avond gebed had ik nog met ettelyke Avondmaals-leden een zeer aangenaam gefprek van de zaligheid der zielen, die in alle omftandigheden als duifjes den toevlugt nemen tot de kloven der fteenrotfen van 's Heilands wonden.

Den 21ften in de vroeg-vergadering, gaf het woord: *Ik ben de deur der fchapen*; gelegenheid, om de Broeders en Zufters op nieuws te herinneren aan 't oogmerk en de reden, waarom altoos een van ons zo gaarn met hen vare: te weten, niet dat wy ze bewaren wilden, van enig kwaad te doen; want zulks zoude weinig baten, by aldien ze niet het oor aan de ftemme des heiligen Geeftes leenden, maar dat wy medewerkers hunner blydfchap zyn wilden en zorg dragen, dat het hen noit ontbreke aan ftoffe, om zig in Gode hunnen Zaligmaker te verblyden en hem te pryfen.

Den 22ften werdt het woord: *waar uw fchat is, daar zal ook uw hart zyn*, en tevens de inhoud van het fchone vaars:

Schat boven alle fchatten!
O Jefus, liefste fchat!
Myn geeft mogt U omvatten,
Die Gy hebt lief gehad;
Woon in myn arme harte,
Hier is U plaats bereid,
Wyl uwe dood en fmarte
My bragt de zaligheid.

Voor deze paarl van grote waarde kan men ligtelyk alle aardfche goederen en wellusten vergeten. Daarna ging ik met ettelyken op de rendier-jagt. Intusfchen hadden sommige Avondmaals-leden de vroeg- en avond-vergaderingen met zegen gehouden.

Onder de Pinkfter-predikatie op den 26ften werdt een lieflyk zuifen des Geeftes befpeurd. De vergadering was talryk en oplettende, fchoon wy wakker befneuwd werden, alzo de Kerk te *Piffikfarbik* geen ander dak heeft dan den blauwen hemel, de muren beftaan uit fneeuw-witte bergen, de Predikftoel is een grote fteen, en de banken

zyn kale rotsen. Daarna gaf ik aan het gansche volk ene maaltyd van Rendier-vleesch, en onze gesprekken onder de maaltyd werden door des Heilands vertegenwoordiging gezegend. Ettelyken waren beschaamd over hun slegt gedrag in myn afzyn. Met een, die vremd jegens my geworden was, en zig tot slegte gezelschappen hieldt, sprak ik afzonderlyk, en stelde hem 's Heilands liefde jegens alle arme zondaren voor, maar teffens ook deszelfs smert over hunne hardheid en vervremding. Hierover borst hy in tranen uit, en ik moest met hem wenen.

Den 26sten hadden wy ook een gezegenden Feest-dag, en by 't bezoek der Groenlanderen in de tenten werdt over stoffen gesproken, die hun en myn hart als wasch deden smelten. Ook kreeg ik van *Nieuw-Herrnhut* verblydende brieven, uit welken ik den gedoopten iets voorlas, dat hen tot zegen strekte.

Den 27sten in de vroeg-vergadering gaf my het woord; *zo iemand my lief heeft, die zal myn woord bewaren*; gelegenheid, aan te merken, dat het onmogelyk zy, het woord van God te bewaren, eer men hem van ganscher hart en ziele lief heeft. Daar in tegendeel zielen, die lief hebben, alles aangenaam word, zo dat hen zyne geboden niet zwaar zyn, nog lastig vallen. De liefde egter, met welke onze Schepper ons geliefd heeft, toen wy ons nog als dwalende schapen, een iegelyk naar zynen weg, keerden, was 't toch eigentlyk, die ook by deze gelegenheid ons hart voornamelyk innam.

Den 28sten kwamen de eersten *Angmarset* aan 't land. Wy schepten vlytig. In de vergadering merkte ik aan, dat de Heiland zig met deszelfs genade aan genen tyd nog plaatse bindt. Den enen raakt hy 't hart op de zee, den anderen op 't land, op de visschery, op de jagt, op de ys-bergen, in de wildernissen en bosschen. En ene ziel, die dan slegts zo veel gewaar wordt, dat ze een Heiland nodig heeft, en naar hem zugt, die zal terstond vinden, dat zyne wonden voor haar open staan, en daar alleen is troost, hulp en raad voor hare misdaden te vinden.

Den 29sten bezogt ik de Groenlanders by hunnen arbeid en in de tenten. Dewyl 'er nu ene ongeregeldheid by ettelyke jonge lieden begon in te kruipen, zo sprak ik over *Ephes.* IV: 17. *dat gy niet meer wandelt, gelyk de andere Heidenen*, enz.

Den 30sten werdt over deze woorden; *werkt niet om*

Spyse

fpyfe die vergaat enz. en den 31ften over de volgende gefproken: *Hy werdt van allen geprezen*; waarby aangemerkt werdt, dat men uit het voorbeeld des Heilands, die zyne eigene eer niet zogt, alles leren moeft, en gevolgelyk ook dit, dat men uit het pryzen of veragten der wereld weinig werk behoorde te maken, gemerkt haar pryzen ligt in fmaad veranderen kan, en in tegendeel haar veragten fchielyk in een erkennen, dat God ons lief gehad heeft: des 'er op het een en ander zeer weinig ftaat te maken zy, gelyk uit de proef, die de Heiland daarvan gehad heeft, als mede uit ontelbare voorbeelden zyner kerke blykt.

In de predikatie op den 1ften Juny fprak ik over het woord des Heilands: *Dat is het werk Gods, dat gy geloofe in hem, dien hy gezonden heeft*; 't geen my gelegenheid gaf te tonen, dat alle vroomheid en bekwaamheid den menfch niet helpen kan, zo hy niet in den Here Jefus gelooft, en dat God het geloof en het goede in den menfch werken moet en ook wil.

Den 2den Juny was myn hart, ter gelegenheid van het woord: *Ik ben het brood des levens*; zo innig aangedaan van de gerechtigheid, die ons Jefus door zyne bloedige verzoening verworven heeft, dat 'er de mond een nadrukkelyk getuigenis van geven kon. 's Avonds komen de Avondmaals-leden telkens in myne tente, waar wy dan gewonelyk zeer gezegende gefprekken hebben.

Den 3den Juny ging ik weêr op de jagt. Intuffchen was *Paul*, de Groenlandfche Katechifeerder op de volkplanting, met deszelfs vrouwen-boot gekomen, en badt benevens zyne vrouw zeer hartelyk, dat ik zyn kind dopen zoude, dewyl de Miffionaris niet by hen was. Na hen het gewicht van den doop en de opvoeding der kinderen voorgefteld en gefproken te hebben over de woorden: *'t Geen uit het vleefch geboren is, dat is vleefch, en 't geen uit den geeft geboren is, dat is geeft*; doopte ik het kind en noemde het *Rofina*. Vervolgens keerden ze vergenoegd tot de hunnen.

Den 8ften kwamen vele heidenen uit dezen landftreek tot de Predikatie over *Joh.* III: 17--21. Ik bad ze met tranen, om zig van de duifternis tot het licht te wenden, op dat zy den Heiland in zyne bloedige geftalte in 't oog krygen mogten, en door hem euwig gelukzalig worden. De onzen waren zeer verblyd, wanneer ik hen te kennen gaf, dat wy haaft naar huis varen wilden. Zy maakten ten eer-

sten een begin met het inpakken hunner zaken. Intusschen waren enige Broeders op de zeehond-vangst uitgevaren, en bragten de droevige narigt, dat de jongeling *Bartholomeus* vermist werdt, en dat ze hem niet hadden kunnen vinden. Ik zond ettelyken uit om te zoeken, zy vonden hem in een moeras, over welken hy zyn *Kajak* had willen dragen, neêr gezonken en gesmoord, leidden hem in een graf en maakten een teken op de rots. Hy was voorleden winter by ons gekomen, de Heiland haaste met zyn arbeid aan deszelfs hart, zo dat hy den 12den April dezes jaars kon gedoopt worden, en zette na dien tyd zynen gang zalig voort.

Den 12den braken wy met dank en lofzang op, en kwamen met goed weder tydiglyk te huis. De onzen ontvingen ons met vele blydschap, en wy dankten den Heiland voor alle genade, die hy ons in de wildernis heeft laten genieten."

§. 4.

Na dezen togt bleven de Groenlanders den meesten tyd te huis, of zy keerden schielyk te rug, tot ze in September op de zeehond-vangst naar den zond trokken. Intusschen kwam *Matthæus Stach*, benevens de zynen, met het schip de *Irene*, Capt. *Gerritzen*, den 19den July weêr te rug, terwyl in de *Straat* en *Fiorde* overal zo veel ys was, dat een ieder zig verwonderde, hoe een zo ligt getimmerd schip, by een zeer dikken mist en sterken wind, tusschen ys en klippen zonder schade had kunnen door komen (*). Hy was voor twe jaren met het Hollandsche schip, dat de bouw-stoffen tot de tegenwoordige Kerkzaal herwaards had gebragt, naar *Europa* gereist, en had vyf Groenlanders, die een verlangen betoond hadden het Kristendom te zien, medegenomen, te weten een paar egte lieden *Simon Arbalik* en *Sarah Pussimek*, ene jonge dogter *Judith Issek* en twe jongelingen *Matthæus Kajarnak* en *Au-*

(*) Enige weken te voren was het *Godhaabsche*, en voor het zelve het *Frederikhaabsche* schip hier ingelopen; het laatste, om dat het, na vier weken te vergeefs getragt te hebben door het ys te komen, zig herwaards in veiligheid begeven moest.

Augufinak. Deze reis was hen tot zegen, en de ene jongeling, die nog niet gedoopt was, werdt den 19den January 1748 te Herrnhaag gedoopt en *Johannan* genaamd. De anderen werden omtrent den zelven tyd het eerfte maal tot het heilig Avondmaal toegelaten. Dan bevreeft zynde, dat het warme weder en het al te lang ontberen der Groenlandfche fpys en levenswyfe hunner gezondheid nadeel toebrengen mogt, wilde men ze reeds voor 't aankomen van den zomer laten terug reizen. De Miffionaris ftelde zulks voor, doch 'er deden zig zo vele zwarigheden op, dat de tyd intusfchen verliep. Hy deedt derhalven ene reis met hen naar Herrnhut, en woonde het Synode in *Silefien* by, als mede de *Keur-Saxifche Commisfie* te *Groot Hennersdorf*. Midlerwyl ging *Sarah* in de maand May zalig uit de tyd, en *Simon* haar man volgde haar binnen vyf weken. Zy werden beiden op den Herrnhutfchen Kerkhof begraven. De Miffionaris werdt hierdoor niet weinig bedroefd, alzo deszelfs hope, dat dit paar egte lieden, 't geen men voorheen reeds zeer wel had kunnen gebruiken, tans eerft regt van nut zyn zoude, verydeld werd. Ook zag hy nog niet, hoe hy de overigen drie, die regt gezond en eenen iegelyk tot vreugde waren, in hun land te rug brengen zoude. Tegen den herfft reisde hy met hen naar *Holland* terug, om aldaar ene gelegenheid tot de terug reis af te wagten. Dewyl nu de *Irene* juift in November uit Nieuwjork aan kwam, en de Captein gewillig was, om hem meê te nemen, en van daar naar *Groenland* te brengen; zo kwam hy met dezen Captein tegen het begin van 't jaar te *London* aan. De twe jongelingen deden de uit- en terug reis door *Duitfchland* te voet, en die 't niet wift, zoude niet gezegt hebben, dat ze uit de wilden afkomftig waren. Had men ze opentlyk vertoond, het zoude velen tot verwondering, doch misfchien hun gemoed tot nadeel hebben kunnen ftrekken, des men zulks zorgvuldig vermydde. Aan niemand dan het Doorlugtige *Gotháfche* Hof, 't welk iets van hen vernomen had, werden ze by hunne doorreize vertoond: en dit gaf aanleiding, dat ze ook aan zyne tans regerende Groot-Brittannifche Majefteit en aan de overigen Prinffen en Prinfeffen van wylen zyne Hoogheid den Prins van *Wales* in *Leiceßer-Houfe* moeften vertoond worden.

Vervolgens gingen ze met de *Irene* naar *Penfylvanien*,

bezogten de gemeenten te *Bethlehem* en *Nazareth*, als mede de bekeerde *Indianen*, die hen brieven aan de Groenlanders mede gaven. Wanneer *Chriſtian David*, voor twe jaren, een Europeaanſch woonhuis naar *Nieuw-Herrnhut* bragt en opbouwde, had hy bemerkt, dat in Groenland een Proviant-huis zeer nodig was, alzo, uit gebrek van zulk een huis, de voorraad der Groenlanderen van gedroogd vleeſch, viſch en *Angmarſet*, die ze anders onder een hoop ſtenen bewaren, of groten deels door voſſen en raven opgegeten werdt, of t' enemaal verrotte, 't welk ten dele hongers-nood, ten dele beſmettelyke ziekten veroorzaakte. Hy had hen hunnen oudſten leraar gebragt, en hen een huis gebouwd, in 't welk ze het heilzaam voedſel van 't Evangelie met gemak en geregelder genieten konden. Tans wilde hy hen ook een huis brengen, waarin ze hun lighamelyk voedſel zeker bewaren en zonder nadeel genieten konden. Dus verzelde hy deze drie Groenlanders benevens hunnen Miſſionaris naar *America*, waar hem de gemeente zo veel hout en dak-planken van Ceder-hout vereërde, dat hy niet alleen het beloofde grote Proviant-huis voor de Groenlanders, maar ook een kleiner Proviant-huis en tevens ene hut ter bewaring van 't hout voor de Europeaanſche Broeders bouwen kon, 't geen hy, om dat hy met het zelve ſchip terug keren wilde, binnen twe weken voltoide.

De reis van *Nieuw-jork* naar *Nieuw-Herrnhut* duurde ſlegts drie weken, was egter, zo als boven gemeld is, by 't inlopen wegens het vele ys en den miſt, die zo dik was, dat zelfs de Groenlanders langen tyd gene onderſcheidendlyke kennis van de kuſt krygen konden, met veel gevaar verzeld. De Groenlandſche gemeente was zeer verblyd, hunne twe eerſten vredegezanten benevens de drie Groenlanders, na een byna twejarig afzyn, weêr te zien.

Niemand, dien alle toenmalige omſtandigheden bekend zyn, zal zig verwonderen, dat ze zulken omweg hebben moeten nemen, en hunnen weldoeneren zulke grote koſten veroorzaken: maar daarover heeft zig een ieder, die het eenvoudig Heidendom en de bedorvene Kriſtenheid kend, moeten verwonderen, dat hunne reis en de menigte van allerhande, op dezelve onvermydelyke, voorwerpen hen geen nadeel toegebragt hebben, en dat ze de weinige onnutte ge-

gewaarwordingen, die by geval een indruk op hunne verbeeldings-kragt gemaakt hadden, zo schielyk vergeten, en zig ten eersten weêr aan hunne levens-wyze gewend hebben. Ja zy hebben 'er dat nut van mede gebragt, dat men ze tot hun einde toe (want twe van hen zyn reeds by den Here) als de verstandigste arbeiders onder hun volk, en welken men het meest betrouwen kon, heeft kunnen gebuiken.

§. 5.

De Groenlanders, zeer verblyd zynde hunne landsgenoten weêr te zien, lieten zig vlytig verhalen het goede, dat de laatsten in *Europa* en *America* gezien, gehoord en genoten hadden. De ongetrouwde Groenlanderinnen waren in 't byzonder zeer verheugd, hare *Judith*, die reeds voor hare reis ene mede-arbeidster onder hare kunne geweest was, zo gezond en vergenoegd weêr te zien. Zy had zig haar verblyf in Duitschland gansch byzonder te nutte gemaakt, en een ongemeen genoegen gevonden hebbende, in de uitwendige, en voor den inwendigen wasdom zo voordelige inrichting van het Koor-huis der ongetrouwde zusters te Herrnhut, in 't welk zy na het zalig ontslapen van hare eigene zuster *Sarah* den meesten tyd gewoond had; zo liet ze aan de Groenlandsche huis-vaders het voorstel doen, of dezelven niet gedogen wilden, dat hunne grote of huwbare dogters, en ook hunne ongetrouwde dienstmaagden, den winter met haar in een eigen huis wonen zouden, en aldaar, na haar werk by hunne huisgezinnen verrigt te hebben, by elkander slapen, ten einde ze niet, zo als tot hiertoe, allerly behoefden te zien en te horen, dat onnodige en schadelyke gedagten by haar lieden verwekken kon. Haar voorstel werdt goed gekeurd. Dus bouwde ze met hare zusters nog dezen herfst het eerste huis voor ongetrouwde zusters in Groenland; waarin zy ook door de huisgezinnen getrouwelyk onderesteund werdt.

§. 6.

Hoe men zig des winters gewonelyk inrichtte, blykt uit het verhaal van de vorige jaren. Ik zal derhalven tans alleenlyk aanmerken, dat *Johan Sörenſen*, die in 't jaar 1746. in 't land gekomen was, en, behalven den dienſt aan 't Evangelie, zig in 't byzonder met de bezorging van de uitwendige huishouding en de orde onder de Groenlanders belaſt had, met het voorgemelde ſchip in den perſoon van de jonge dogter *Catharina Paulſin* ene hulpe kreeg, met welke hy den 2den Auguſtus in den egt verbonden werdt. En dewyl *Michaël Balienhorſt*, die voor twe jaren met het nieuwe huis was aangekomen, reeds vry ver in de Groenlandſche taal gevorderd was, werdt dezelve tot Katechiſeerder aangeſteld, nam de ſchool der jongelingen van de Miſſionariſſen over, en zorgde tevens voor het geeſtelyk en lighamelyk welzyn der ongetrouwde Groenlanders. Onder deze jonge lieden bevonden zig zommigen, die zeer bekwaam en levendig van geeſt waren, en benevens hunne eigentlyke handteringe, die ene langdurige oeffening vereiſcht, het Hoog-duitſch (*) en Groenlandſch vaardig leerden lezen en ongemeen net ſchryven; ook leerden ze naar de maat zingen en op zommige inſtrumenten ſpelen. Daarbenevens gaf de geſteldheid van hun gemoed reden te hopen, dat ze t' eniger tyd als nutte mede-arbeiders onder hun volk zouden kunnen gebruikt worden.

§. 7.

De gemeente werdt in dit jaar door den heiligen doop met vyf en dartig perſonen vermeerderd, onder dezen bevonden zig agt kleine kinderen en ene weduwe, *Jaël*, die reeds een tamelyken hoop van kinderen, kinds-kinderen, en kinds-kinds-kinderen, in de gemeente had. Aan bejaarden was de heilige doop zeven maal toegediend. Onder

(*) Tans leert geen Groenlander meer de Duitſche taal. Zy hebben 'er geen tyd toe, en 't is ook van geen zonderling nut.

der deze bedieningen van den doop had die van den 6den Jan., zynde het feeft der heidenen, en die in de Kers-dagen, byzonder uitgemund.

Tot het heilig Avondmaal waren vyftien perfonen voor 't eerft toegelaten, onder dezen was de bovengemelde *Johanan*, die voorleden jaar in *Duitfchland* gedoopt was, als mede ettelyke kinds-kinderen van de zo even gemelde weduwe *Jaël*. In den egt waren twe paar verbonden, en het getal der inwoneren was met vyf nieuwe huisgezinnen, en vele enkele perfonen vermeerderd.

Daarentegen zyn fes perfonen zalig ontflapen, onder welken zig de bovengemelde *Bartholomeus* bevondt, die te *Piffikfarbik* in den moeras gefmoord was; als mede *Nathan*, een fris en levendig jongeling, welken men noit zonder vergenoegen zien kon. In den beginne geloofde men, dat hy in de zee gebleven was, dewyl men zyn *Kajak* vondt, maar geen lighaam. Doch na ettelyke jaren vernam men, dat een der wilden, wien een gedoopte eenen zeehond, welken de wilde eenen anderen had ontweldigd, ontnomen en den regten eigenaar terug gegeven had, dezen *Nathan* had omgebragt, aan ftukken gefneden en op een onbewoond eiland in een oud graf geworpen, om dus zyner wraakzugt te voldoen, zo niet aan den genen, tegen welken zyn toorn ontfteken was, immers aan een van deszelfs mede-broederen. 'Er zyn na dien tyd nog meêr op de zee vermift, zonder dat men ze gevonden heeft, des men niet weten kan, of ze verdronken zyn, dan of de heidenen ze vermoord hebben, om zig te wreken, ter oorzake dat men ze belet had, de een of andere boosheid uit te voeren. Hoe 't zy, men heeft in der daad redenen te vermoeden, dat zommige booswigten, uit vyandfchap tegen de Miffionariffen, of om zig over het verlies hunner bloedverwanten, die zig bekeerd hebben, te wreken, den eenen of anderen onfchuldigen van kant geholpen hebben.

Onder de ontflapenen rekent men ook de nagelatene weduwe van den zaligen *Noah*, *Rofina* genaamd, die voor twe jaren met de haren naar 't zuiden getrokken was, en aldaar overleden is. Haar voorbeeld ftrekte den leraren tot droefheid en den Groenlanderen tot ene gezegende waarfchouwing. Men heeft egter niet vernomen, dat ze door haren wandel het Evangelie onteerd heb-

hebbe, des men van haar einde het beste hopen kan en mag: zelfs heeft misschien de een of ander Zuidlander door haar de eerste aanleiding gekregen, den Heer te zoeken en hier in den tyd der genade te genieten, 't geen zy zelve door haar verdeeld hart verzuimd heeft.

Onder de ongedoopte overledenen, bevondt zig ene Vrouw, die een klein kind naliet, 't welk ze aan den huisvader, by welken ze laatst gewoond had, overgaf. Een der wilden te *Kangek* meende een regt op het kind te hebben, om dat hy de moeder ten tyde van hare zwangerheid onderhouden had, en het kind naar zyn overleden kind genaamd was. Dan dewyl de gedoopte de moeder en het kind laatst onderhouden had, en het kind hem gemaakt was, zo moest de wilde 'er van af zien.

HET

HET AGTIENDE JAAR
1750.
INHOUD.

§. 1.

§. 1.

DEN ganschen winter had men zeer slegt weder met storm en sneuw, en tegen Paaschen ene buitengewone koude, die tot in April duurde, en waarvan niemand de weêrga hier beleeft had, in diervoegen dat de *Fiorde*, die op haare smalste plaatsen meer dan ene myl breed is, niettegenstaande den hogen vloed en sterken stroom, een geruimen tyd dermaten met ys bedekt en toe gevrozen was, dat men geen water zag. Daardoor geraakten de Groenlanders, wanneer ze ten behoeve van hun onderhoud uitvoeren, dikwerf in levens-gevaar, schoon in dit jaar niemand gebleven is. Tegen Paaschen was de hongersnood algemeen, waarby de onzen nog het minste leden, om dat ze niet alleen hadden leren bidden, maar ook arbeiden en wel huishouden, zo dat zy nog gedurig iet hadden, om den genen meê te delen, die nood hadden. Van de zulken kwamen 'er velen. Die van *Kangek* bestrafte men, om dat ze een ouden man levendig begraven hadden. Zy verontschuldigden zig daarmede, dat zyne dogter zulks gewild had, om dat hy ene verrotte hand had gehad, en dus niets meer had kunnen verwerven. Men verkondigde hen en den anderen heidenen, die om voedsel kwamen, het Evangelie: doch by soortgelyke gelegenheden bespeurde men gewonelyk weinig of genen vrugt. Zy verwonderden zig wel over de goede orde hunner landsgenoten: doch wanneer men hen vroeg, of zy zig ook niet aan den Heiland overgeven wilden en het voorbeeld der gelovigen volgen, die, gelyk zy zelven bekennen moesten, een vergenoegd leven leidden, en ook in 't uitwendige minder gebrek dan de anderen Groenlanders leden, schoon ze ene merkelyk slegter en bezwaarlyker woonplaats hadden; dan bedienden zy zig van hare gewone verontschuldiging: *Sanieissegalloar Pogut*, *Kissien ajornakau*; „ Wy wilden ons ook wel bekeren, indien het maar niet zo zwaar was. " Men zag by vele andere gelegenheden zeer klaar, dat hun verstand van de waarheid en zaligheid van 't kristendom overtuigd was, en dat hun hart zig toch niet wilde laten overreden. Velen liepen terstond heen, zo dra men van den Heiland begon te spreken, en wagtten zig zo zorgvuldig, van niet in ene ongerustheid van gemoed te geraken,

ken, als zig een vreesagtig mensch oit voor ene besmettelyke ziekte of tovery wagten kan.

Onder hen, die ten bezoek kwamen, was 'er een, die voor twintig jaren, een kind zynde, van de eerste Deensche Missionarissen gedoopt was. Schoon hy nu vry verwilderd was, men kon egter, zo dra men van 's Heilands bloed met hem sprak, het merkelyk onderscheid bespeuren, dat zig overal openbaart tusschen gedoopte lieden, over welken men den heilryken naam van den Here Jesus heeft aangeroepen, en tusschen lieden, die ongelovig en ongedoopt zyn. Zyn hart werdt ten eersten week, terwyl men tegen de anderen als tegen ene muur sprak.

In den zomer was 'er genoegsaam dagelyks bezoek, doch de weinigsten kwamen om iets te horen, maar slegts om hunne oude bekenden te bezoeken, en te verhalen, hoe gelukkig zy tans op de jagt waren, en hoe vergenoegd ze nu leefden. Onder anderen kwam ook de meergemelde *Kainak*, die niet onduidelyk te kennen gegeven had, dat hy voornemens zy, de huizen der Broederen in brand te steken, om dat ze ene Groenlanderin, die hy met geweld tot zyne vrouw had willen nemen, op hare vlugt in bescherming genomen hadden. Wanneer men hem daarover ernstig aansprak, ontkende hy 't, loerde egter gedurig op dezelve Groenlanderin, tot dat hy eindelyk gelegenheid vondt haar heimelyk te ontvoeren. Dewyl ze nu onder de leerlingen nog niet aangenomen was, kon men zig in dezen handel niet inlaten, men zondt egter iemand naar hem toe, en liet hem zeggen, dat hy haar niet kwalyk handelen zoude, gelyk hy voorheen gedreigd had; en vernemende dat ze van wederzyden te vrede waren, liet men 't daarby. Dus gaf men ook een ongetrouwde vrouws-persoon, die zig by een gedoopten in dienst begeven had, aan haren vorigen huis-vader, die een regt op haar meende te hebben, gewillig over, terwyl men geloofde, dat, by aldien het haar om niets, dan de zaligheid van hare ziel, te doen zy, ze wel wettige middelen en wegen vinden zoude, om zulks te bereiken (*).

§. 2.

(*) De vyandige man is naderhand zo wel als deze ongetrouwde vrouws-persoon met alle hunne verwanten in de Groenlandsche gemeente gekomen en gedoopt.

§. 2.

Onze Groenlanders bleven genoegſaam allen tot na Paaſchen by elkander, en hadden gezegende Feeſt dagen. Naderhand trokken de meeſten naar den *Zond*, en werden vlytig bezogt. Op de haring-vangſt voeren deze reis vier en twintig boten, en *Matthæus Stach* verzelde ze. Dewyl egter het ſchip ondertuſſchen den 6den Juny in liep, moeſt hy ze deze keer onder het opzicht der Groenlandſche mede-arbeideren laten blyven. In dit jaar werdt de Groenlandſche koophandel aan de koninglyke geoctroijeerde algemene Handels-maatſchappy overgegeven, en tevens door zyne Majeſteit bevolen, dat de Broeders, in ſtede van vragt-vry te zyn, in 't vervolg voor hunne perſonen en zodanigen voorraad, als ze ſmede nemen, en dien zy voortaan niet door vremde ſchepen zouden laten inbrengen, ene billyke en dragelyke vragt betalen zouden. Hierdoor zyn ze eens voor al bevryd geworden van alle zwarigheden en tot hiertoe onvermydelyke moeijelykheden van de zyde der amptenaren, als mede van velerly omwegen en koſten, en hebben 'er zig tot hiertoe, tot wederzyds genoegen, zeer wel by bevonden.

§. 3.

Het overige gedeelte van den zomer waren de Broeders zo wel als de Groenlanders vlytig in 't verzamelen van het nodige voor den winter, die reeds tegen het einde van September zeer fel begon, ſchoon men naderhand tot omtrent Kerſtyd meer zomer- dan winter-weder had, en waarvan zig de Broeders bedienden, om zommigen hunner buren, die in de *Fiorde* op het vaſte land woonden, en niet zo veel bezoek als de *Kangermers* gehad hadden, te bezoeken. Van zulk een bezoek wordt het volgende gezegt:

„ Den 2den November voeren drie van ons, benevens ettelyke Groenlanders, twe mylen ver in de *Fiorde*, naar een Groenlandſch huis. Deze lieden waren over ons bezoek zeer verblyd, en ontvingen ons met vele liefde. Wanneer ze van ons vernamen, dat een hunner bloedverwanten

ten te *Kangek* geftorven zy, begonnen ze geweldig te fchryen, 't geen egter niet lang duurde. Dit gaf ons naderhand aanleiding te betuigen, hoe wy, en allen, die den Heere Jefus kennen en lief hebben, ten aanzien van 't fterven in ons gemoed gefteld zyn, en verhaalden hen, met welke byzondere blymoedigheid twe van onze Groenlanderinnen den vorigen zomer naar de eeuwigheid gegaan waren: dat ons dit door den dood en het bloed des Heilands verworven zy, terwyl het zielen, die door dat bloed afgewaffchen zyn, zo natuurlyk zy, gaarn tot haren Schepper heen te gaan, als kinderen, naar hunnen vader, moeder en natuurlyke broeders en zufters te reizen. Hierover verwonderden zy zig zeer. De ene zeide, dat hy ook wel gelovig wilde worden, maar dat hy by ons niet wonen kon, om dat 'er langs onzen ftrand zulke grote golven waren. Onder anderen waren hier ook drie, die in hunne kindfe jaren door den Heer *Egede* gedoopt waren. Van dezen waren twe met elkander getrouwd, en hadden een lief kind. Het ganfche huisgezin had ons lief. Zonderling is het, dat kinderen, die nog noit by ons geweeft zyn, vele van onze vaarfen zingen kunnen, en daardoor hunne ouders dikwils opwekken. Miffchien wordt hen zulks tot ene gelegenheid, om nader tot het Koningryk van God te komen. Op ene andere plaats vonden wy negen huisgezinnen, en bleven twe dagen by hen. Zy verzogten een weinig artzeny voor een ouden zieken man, en niets anders hebbende, gaven wy hem een lepel vol brandewyn, waarop hy een weinig beter werdt. Zy boden ons daarvoor een rendier-vel aan, en toen wy 't niet aannemen wilden, was hen zulks te aangenamer. Wy zeiden hen, hoe goed het zy, met den Schepper zyner ziele bekend te worden, eer de ziel het lighaam verlaat, en voor den regterftoel horen moet, waar ze eeuwig blyven zal. Hierby waren ze allen zeer ftil, en gedroegen zig vriendelyk en beleefd. Een jongeling was zeer aangedaan, en zoude ons gaarn gevolgd hebben, indien de zynen hem hadden willen laten gaan. Dien dag gingen wy op de jagt, alzo het ongemeen moi weêr, en de fneuw, in September en October gevallen, merendeels reeds verdwenen was; zynde de aarde daarentegen zo hard bevrozen, dat, men over alle moeraffen en ftaande wateren gaan, en in agt uren verder komen kon, dan des zomers in twaalf, fchoon

het voor de voeten ongemakkelyker was. Wy kregen ook boven onze verwagting vyf rendieren, die wy egter twe grote mylen dragen moeſten, en ons dus vry zwaar werden."

§. 4.

By het intrekken in de winter-huizen bevondt men, dat het getal der inwoneren merkelyk weêr vermeerderd was. Uit het zuiden kwam een nieuw huisgezin, 't welk ene bloed-verwante in de Groenlandſche gemeente had. En uit het noorden kwamen ettelyke huisgezinnen met enige bedienden van den koophandel naar *Godhaab*, om dat het ſchip niet gekomen was, en ze dus allen niet by elkander beſtaan konden. Aan een huisgezin van de zending op de volkplanting te *Godhaab*, werdt, op deszelfs dringend verzoek, en door tuſſchen komſte van den Heer *Dracbart*, vergunt, naar *Nieuw-Herrnhut* met 'er woon te komen, en zommigen van hen werden eerlang tot het heilig Avondmaal toegelaten. Daarentegen vonden de Broeders het ook billyk, den Here *Dracbart*, op deszelfs verzoek, van een gedoopte vrouws-perſoon te ontlaſten, die door haar gedrag onder de zynen ſchade veroorzaken kon, terwyl men egter hope had, dat ze door ene verandering van plaats en omſtandigheden te regt zoude gebragt worden Hy zelve werdt tegen het einde van 't jaar, wegens zekere huizelyke omſtandigheden, verpligt met zyne vrouw naar de Broeders te verhuizen, en van daar, ſchoon zeer bezwaarlyk, zynen dienſt op de volkplanting onder kriſtenen en heidenen te verrigten.

§. 5.

De algemene en byzondere vergaderingen der Groenlanderen werden weêr ingericht, zo wel naar de verſcheidenheid der Koren, der kunnen, en des ouderdoms, als naar den trap en de vorderinge in 't kriſtendom. Eer de gezelſchappen op nieuws ingericht werden, werdt bekend gemaakt, dat een ieder, die 'er iets tegen had, en zyn hart niet gaarn ontdekken wilde, zig te voren melden, of in

allen gevalle ook naderhand uit de gezelfchappen blyven kon, alzo men niemand tot openhartige zamenfpraken dwingen wilde, en veel minder huichelaars van hen maken. Doch allen lieten het zig aangelegen zyn, om in een gezelfchap te mogen komen: en naardien men ettelyke nieuwe lieden by 't optekenen vergeten had, waren zy bedroefd, om dat ze dagten, dat zy niet waardig geoordeeld werden, met de gelovigen gemeenzaam te verkeren. Het getal der genen, die in gezelfchappen konden toegelaten worden, bevondt men omtrent drie honderd te zyn, waarby de onmondigen, die van hunnen inwendigen toeftand geen befcheid geven konden, niet gerekend werden. 'Er waren over de dartig beftierders van gezelfchappen, en dagelyks werden 5 of 6 gezelfchappen na elkander op de vergader-zaal gehouden, om dat in de huizen der Groenlanderen gene vertrekken zyn, waar men alleen zyn kan.

§. 6.

Daarenboven zogt men ook de Groenlanders allengskens beter en in zulk ene orde te brengen en te bewaren, als het meeft dienen kon ter bevordering van hunnen uitwendigen welftand, (dewelke dikwils met den inwendigen zeer nauw verknogt is) en van zulke zeden, die Gode en menfchen welgevallig zyn. Ten dien einde werden, na dat men dienaangaande met de verftandigfte en aanzienelykfte huisvaderen geraadpleegd had, enige regelen nopens de uitwendige verkering en de zamenwoning in gefchrifte opgefteld, die hen wegens de nieuwe inwoners, by 't intrekken in de winter-huizen, zouden bekend gemaakt worden. Wie tegen de gemelde regelen handelde, werdt naar vereifch van zaken, of heufchelyk erinnerd, of ernftig vermaand, en de Groenlanders begrepen van zelven, dat zulke regelen gene uitvindingen waren van eigenzinnige menfchen, die gene andere bezigheden hebben, maar in tegendeel, dat dezelven dienftig waren ter bewaring van de algemene ruft en afkeringe van zaken, die aanleiding geven tot zonden. Dus by voorbeeld wilden op een zekeren tyd zommige jongelingen hunne kragten op de Groenlandfche ma-

manier beproeven, door elkander naar de wyze der ouden vuistvegters, zo lang op de schouders te slaan, tot dat een het moet verloren geven, en den anderen voor zynen meester erkennen. Men bragt hen ernstig onder 't oog, hoe de eerste gelovigen hunner landsgenoten tegen alle spelen van dien aart uit eigene beweging getuigd hadden, in diervoegen dat alle dergelyke gewoonten t' enemaal afgeschaft waren. Schoon zy nu misschien van begrip waren, dat 'er op zig zelven niets kwaads in zy, zulke zaken konden egter aanleiding geven tot allerly losheden en zondige gevolgen (*). Dit begrepen zy zeer wel, en beloofden zulks niet meer te doen.

§. 7.

Dan by alle deze goede inrichtingen zoude men hebben kunnen zeggen: „ Het ene behoorde men te doen, en het andere niet te laten. " De maandelyksche bid-of gemeente-dagen werden niet meer gehouden. Op deze dagen was de gewoonte geweest, niet alleen stigtelyke brieven en narigten van de uitbreidinge des koningryks van God onder andere heidenen te lezen, zielroerende vermaningen aan 't volk te doen, en met een gebed te besluiten, maar ook dikwils een liefdemaal te houden, en den meesten tyd zulken dag plechtig te vieren, en, door een groten doop en aanneminge in de gemeente, van andere dagen te onderscheiden. Doch deze plechtigheid was misschien juist de reden, dat men den doop niet meer voor een Gemeentedag, die in den zomer dikwils moest uitgesteld worden, sparen wilde, maar zodanige leerlingen, die men bekwaam oordeelde, ten eersten dopen, op dat derzelver verlangen en yver door het lang wagten niet verflauwen mogt, en ten einde ze noch uit de plegtigheid, ten nadele van de hoofd-zaak, te veel werk zouden maken, noch door de al te grote vergadering en de veelvuldigheid van andere stigtelyke

(*) Zeker aanzienelyk Godgeleerde noemt, by gelegenheid van 't geschil *de Adiaphoris*, soortgelyke zaken *na by de Zonde*.

telyke ftoffen in hunnen aandagt geftoord worden. Van agteren zag men egter, dat men, in plaats van hierdoor iets te winnen, veel verloor. Men verloor wel niets van de betoninge der genade, waardoor de doop in 't bloed van Kriftus verzeld wordt, maar de begeerte, met welke de Groenlanders den maandelykfen gemeente-dag eertyds ingewacht hadden, en uitgevaren zynde, naar denzelven haaftende gekomen waren, was enigzins verminderd; ook had het vieren van den Zondag, op welken men anders zo talryk en begerig vergaderde, dit verloren, dat ze niet meer zo vlytig en talryk uit alle eilanden by een kwamen: ik fpreek van den zomer, want in den winter, wanneer zy allen te huis zyn, gaat alles den geregelden en gezegenden gang. Dit heeft men derhalven fchielyk weêr moeten veranderen, en den Groenlanderen den gemeente-dag, als een hunner aangenaamfte en gezegenfte middelen, wederom geven.

§. 8.

De gemeente werdt in dit jaar door den doop met twe en vyftig zielen vermeerderd, onder dezen telde men agt kleine kinderen, welker ouders of reeds gedoopt, of ten minften onder de leerlingen aangenomen waren, en dus het vafte voornemen hadden, van by de gelovigen te blyven en hunne kinderen kriftelyk op te voeden. Dan dat in dit jaar verfcheidene aankomende jongelingen en meisjes gedoopt werden, die, wanneer hunne ouders den doop ontvingen, niet meer onder de onnozele kinderen konden geteld worden, maar tans ook nog niet tot het volkomen gebruik van hun verftand en de jaren van onderfcheidinge gekomen waren, fchoon men by derzelver voorbereiding kennelyke blyken van een goed voornemen en verlangen befpeurd had, zulks heeft het Synode naderhand niet kunnen goedkeuren; des het heeft moeten afgefchaft worden, dewyl het by de Broeder-kerk een regel is: dat allen, die niet kort na hunne geboorte gedoopt worden, weten moeten, in wien ze geloven, wat de doop zy, waartoe hy hen dienen zal, en waartoe ze door denzelven verpligt worden.

Tot het heilig Avondmaal werden fes en dartig Groen-

landeren voor 't eerste maal toegelaten. Op witten donderdag werdt het voet-wasschen voor 't eerste maal met hen gehouden, na hen vooraf het oogmerk dier handeling uit *Joh.* XIII. duidelyk verklaard te hebben. Die in de voorbereiding tot het Avondmaal waren, werden niet meer den dag voor het Avondmaal, maar vier weken vroeger, bevestigd, na alvorens het Avondmaal als aanschouwers bygewoond te hebben.

§. 9.

In den egt werden twe paar Groenlanders verbonden. Nopens het ene paar vind ik iets aan te merken. De man, *David* genaamd, bragt ene jonge dogter, die op de volkplanting woonde, in voorslag. Men sprak met den Missionaris en den Koopman, by welken ze woonde. Deze gaven hunne toestemming met veel genoegen, en wanneer men 't haar voorstelde, kreeg men geen ja, (want dat geeft gene Groenlanderin) maar dit antwoord: „ Ik wil myne leraars gehoorzamen, en gaarn by U lieden wonen. " Deze persoon was op ene zonderlinge wyze herwaards gekomen. Zy werdt voorleden jaar door den Heer *Bloch*, Missionaris op de volkplanting *Christianshaab*, in de bogt van *Disko*, gedoopt en *Kersten* genaamd. Kort na haar doop kwamen hare broeders en zogten haar wech te nemen. Dan toen zy met hen lieden niet gaan wilde, en de Missionaris haar in bescherming nam, vielen zy den laatsten op 't lyf, en wilden hem vermoorden. Doch om dit te beletten, sprong zy zelve in den boot, en riep den wilden toe, dat ze maar komen zouden, en met haar heen varen. De Missionaris zondt ten eersten aan zynen halven broeder *Paul Molzau*, koopman te Godhaab, brieven, met verzoek om ze te vatten. Deze loerde op hen te *Kangek*, waar ze voorby wilden en naar 't zuiden varen, maar hy kon ze niet ontdekken, want zy hadden haar in den boot onder hunne vellen verborgen, en zy had het hart niet haar zelve te openbaren, alzo men haar den dood gedreigd had, zo zy zig verroerde. Doch wanneer zy reeds seven mylen verder waren, overreedde zy hare broeders, dat ze op het vaste land met haar gingen, en haar blauwe

be-

bezien lieten plukken. By deze gelegenheid ontweek ze, en verbergde zig tusfchen de rotzen, en na dat de wilden haar twe dagen te vergeefs gezogt hadden, en enige reizen tot hare grote angst over de kloof der rots, in welke zy lag, heen gefprongen en eindelyk vertrokken waren, ging ze enige mylen ver over bergen en door valleijen, tot ze aan den oever der zee een Groenlander van hier ontmoette, die haar op de volkplanting in zekerheid bragt. Zy is ene by uitnemendheid gefchikte en zindelyke huishoudfter, en beiden zyn zeer geachte en bruikbare medearbeiders onder hun volk.

Behalven deze twe nieuwe paren ontvingen vier paar egtelieden, die elkander reeds onder de wilden getrouwd hadden, maar nu leden der Gemeente, en ook deelgenoten van het heilig Avondmaal geworden waren, den kerkelyken zegen tot een Gode welgevallig kriftelyk huwelyk. De mannen zaten tegen over de Broeders, en de vrouwen tegen over de zufters, en werden knielende, onder een gebed en oplegginge der handen, ingezegend.

§. 10.

Eindelyk hadden fes gedoopten het geluk, in de zalige eeuwigheid over te gaan. Onder dezen was *Tobias*, een oude en lieve vader, en de eerfte uit het getal der Avondmaals-leden. Zyn wandel was eerwaardig en daarby altoos blymoedig geweeft. Men fprak niet ligtelyk met hem, of men hoorde hem de wonden des Heilands als de oorzaak zyner zaligheid pryfen.

Voorts ging de eerfte ongetrouwde zufter, *Amalia* genaamd, zalig uit de tyd, en *Maria Elifabeth*, die haar binnen kort volgde, nam een zo buitengewoon blymoedig affcheid, met de tederfte uitdrukkingen en tekenen van liefde jegens alle hare zufters, dat het tot eenen duurzaamen zegen en dankbare gedagteniffe in haar koor-huis geworden is. Door zulke voorbeelden (zegt men by deze gelegenheid) wordt onzen gedoopten het fcheiden van deze wereld, dat den Groenlanderen anders zo fchrikkelyk is, en gewonelyk met veel fchreijen verzeld wordt, allengskens aangenamer.

Behalven dezen ging nog een ongedoopt man uit de tyd, die eerſt den zelven winter gekomen was, om by de Broeders te wonen. Hiertoe had hem een ſchrik aanleiding gegeven. Want het vorige jaar eenen jongeling, welken hy als een zoon aangenomen had, tegen deszelfs wil van de Broeders afhalende, verdronk de jongeling niet ver van 't land. Hierdoor kwam hy op de gedagten, dat hy niet wel gedaan had, en nam het beſluit om zig te bekeren, gelyk hy ook dadelyk met alle de zynen kwam, om by de Broeders te blyven. Hy ging de eeuwigheid in met de hoop van zynen Verloſſer, in wien hy gelovig geworden was, te zullen aanſchouwen.

HET NEGENTIENDE JAAR

1751.

INHOUD.

§. 1. *Goede inrichting der Groenlandſche gemeente zo ten aanzien van het in- als uitwendige. Erinnering nopens 't vieren van den Zondag.*

§. 2. *Het Avondmaal wordt zommigen, tot zegen voor hunne harten, geweigerd. Het verlangen der gedoopten naar het zelve.*

§. 3. *De Miſſionaris* Böhniſch *komt, van deszelfs bezoek in Duitſchland, te rug. De Groenlanders varen alleen op de haring-vangſt, en geraken enigzins in wanorde.*

§. 4. *By 't onderzoek vinden de leraars meer trooſt dan droefheid, zelfs over hen, die zig te buiten hadden gegaan.*

§. 5. *Vermeerdering van ſes en dartig gedoopten, zonderlinge leiding van zommigen.*

§. 6.

§.

ONZE Groenlanderen bleeven in den beginne dezes jaars vry lang by elkander, ten einde de zalige weide der leer van 's Heilands verdienften te genieten. In hunne vergaderingen zo wel als in hunne onderlinge verkering befpeurde men genade. Men vondt wel zomtyds ftoffe tot de een of andere erinnering, en ook tot ernftige beftraffing; over 't geheel ging het egter met minder moeite en bekommering, dan men eertyds van dit woefte volk had kunnen verwagten. Zy gedroegen zig als gefchikte kinderen, die dikwils door hun voorbeeld, vriendelyke erinneringen of ernftige houding, de ongefchikten beter befchaven kunnen, dan de leermeefter zelf. Daarbenevens waren ze in hunne huishouding geregeld, in den arbeid naarftig, en de Heer gaf hen ook hierin zynen zegen rykelyk te genieten. Dienvolgens kon men ze dezen winter, in ene Zondags-predikatie, over het woord van dien dag: *Heeft u ook iet ontbroken?* met meer ruimte onderhouden, daar niemand in den beginne had willen geloven, dat flegts twe of drie huisgezinnen op deze plaats hun beftaan zouden kunnen vinden, terwyl egter tans meer dan drie honderd menfchen hier reeds woonden, die de vraag, of zy, ja of ook flegts een van allen, oit gebrek had gehad, met neen zouden moeten beantwoorden. Op alle andere, zelfs ter neringe gelegenfte, plaatfen, was genoegfaam elk jaar een hongers-nood geweeft, dat velen geftorven

ven waren, terwyl zy lieden in tegendeel nog altoos gehad hadden, om den genen, die nood hadden, mede te delen. Waardoor God ons bemoedigen wilde te geloven, dat hy onze regte vader (of, gelyk de Groenlanders een vader of man noemen, onze *Verwerver*) zy, en wy zyne regte kinderen.

In January en February (zynde de tyd, in welken zig gewonelyk anders de schaarsheid van levens-middelen het meest openbaart) kwamen dit jaar ene zulke menigte van *Alken* (*) tusschen de eilanden, dat men ze aan 't land dryven en met de handen grypen kon. Doch hiermede ging het byna als met het *Manna* in de Woestyne. Want de Groenlanders zaterdag avond zo velen dier vogelen te huis brengende, dat aan elk hunner lighamen en *Kajakken* by de veertig ja vyftig vogelen hingen, voeren zy weêr des zondags vroeg in zulk ene menigte naar de eilanden, dat de vergaderingen in de gewone en behoorlyke orde niet konden gehouden worden. Doch deze reis bragten ze niets dan een vermoeid lighaam naar huis: en wanneer men hen onder het oog bragt, dat ze gisteren zo overvloedig gekregen hadden, op dat zy den zondag in rust zouden vieren, schaamden ze zig, en gedroegen zig in 't vervolg beter.

§. 2.

Tot de haring-vangst in May bleven ze genoegsaam allen by elkander, des men alle vergaderingen in behoorlyke orde houden kon, en noit het Avondmaal behoefde uit te stellen. Dan zommigen, by welken men ene zekere lauwheid bespeurd had, moesten weêr ene keer van 't Avondmaal terug blyven. Wanneer men ze, na de voorbereiding afzonderlyk sprak, en hen te kennen gaf, dat ze wel, als leden van 's Heilands lighaam, mede tot dit Maal behoorden, doch deze keer niet tot hetzelve konden toegelaten worden, waarvan ze wel zelven by ene nadere beproeving de reden ontdekken zouden, werden ze zeer neerslagtig, en de tranen kwamen hen in de ogen: wanneer zy egter vernamen, dat ze evenwel het Avondmaal als aanschou-

(*) Zie het 2de Boek §. 5.

fchouwers bywonen mogten, om 'er toch enigen zegen voor hun hart van te hebben, werden ze weêr enigzins opgebeurd, kwamen ook naderhand en ontdekten, waarin zy zig fchuldig vonden, en dankten voor deze heilfame tugtiging, van welke zy meerder nut gehad hadden, dan zy zig in den beginne hadden kunnen voorftellen.

Het getal der deelgenoten van 't Avondmaal op goeden Vrydag beliep een honderd. Zeker huisgezin buiten kennis der leraren uitgevaren zynde, en by derzelver te huis komft vernemende, dat zy daardoor het heilig Avondmaal verzuimd hadden, ftortten een vloed van tranen, en de vrouw meende, dat ze ook nu in de vergadering der Avondmaals-leden niet meer komen mogt; doch vernemende, dat haar zulks geoorloofd zy, zeide ze: „Nu is myn hart toch enigzins ligter." Een der genen, die bevestigd zouden worden, was ook niet ter regter tyd te huis gekomen, en moeft derhalven met de beveftiging tot het aanftaande Avondmaal wagten. Hy had wel niet geweten, dat hy deze keer zoude beveftigd worden, had egter op dien dag by zig zelven ene vermaning gevoeld, dat hy naar huis haaften zoude, en was tans zeer bedroefd, dat hy zig door zyne vrienden had laten terug houden.

By de overige gedoopten befpeurde men een innig verlangen, om tot de nauwe gemeenfchap des Heilands (dus noemden ze het Avondmaal, zonder te weten waarin het beftond) (*) te komen, des 'er nog veertien perfonen, voor derzelver uittogt, konden toegelaten worden.

§. 3.

Ondertuffchen kwam het fchip den 7den May hier aan. Met het zelve kwam de Miffionaris *Böhnifch* benevens deszelfs vrouw van het bezoek der Broeder gemeenten terug. Zy waren voor twe jaren met het fchip, de *Irene*, naar *Pen-*

(*) In een der vorige jaren wordt aangemerkt, dat velen der gedoopten van derzelver verlangen naar de nauwe gemeenfchap deze reden gegeven hebben, dat zy in den ganfchen handel en wandel der leden dier gemeenfchap iet byzonders bemerkten, en uit derzelver gelaat, vooral kort na die vergadering, zien konden, dat dezelven iet zaligs moeften genoten hebben.

Penſylvanien gereiſt, alwaar ze de gemeenten, en in 't byzonder die der *Indianen*, bezogt hadden, en waren vervolgens over *Engeland* en *Holland* naar *Duitſchland* gereiſt. Nauwelyks was het ſchip in de haven, of het ys dreef in zulk ene menigte uit de zee in de *Fiorden*, dat dikwils geen *Kajak* van 't land komen kon. In 't *Noorden* waren ſes *Hollandſche* ſchepen gebleven. En van de twe *Deenſche* ſchepen, die naar *Chriſtianshaab* beſtemd waren, was het ene in 't ys verbryzeld, doch het volk gered.

Midlerwyl voeren de Groenlanders op de haring-vangſt uit, en dewyl geen der Miſſionariſſen deze keer mede varen kon, werdt het opzigt over dezelven aan den Groenlandſchen mede-arbeider *Petrus* toevertrouwd; en twe andere mede-arbeiders, *Jonathan* en *Nathanaël*, werden gelaſt, 's morgens en 's avonds telkens ene vergadering tot ſtigting der gemeente te houden. Een klein getal gedoopten bleef te huis, by welken van tyd tot tyd vele vremden kwamen. Zommigen van hen bezogten hunne vrienden, en ettelyken hoorden het woord van God gaarn, beloofden ook haaſt nader te komen. Anderen, die hier volwaſſene en ten dele reeds gehuwde kinderen hadden, kwamen om dezelven te overreden, dat ze weêr met hen lieden vertrekken zouden: Doch vernemende, dat hunne kinderen gedoopt, of reeds onder de leerlingen aangenomen waren, verklaarden zy dezelven niet te kunnen dwingen, noch te willen beletten, om gelovig te worden; dan, wat hen zelven aanging, zy vonden nog gene genegenheid daar te blyven of anders te worden, dan zy en hunne voorouders geweeſt waren.

Van *Piſſikſarbik*, de plaats der haring-vangſt, werdt nu en dan met *Kajakken* narigt gebragt van den toeſtand der gedoopten. Zy bevonden zig naar ziel en lighaam wel, behalven dat een oud man verdronken was, en een jongeling, die reeds vier kleine zee-honden op zyn *Kajak* had, by 't ſchieten van den vyfden omſloeg, en half dood uit het water gehaald werdt. Doch zy werden binnen kort door een ſterken ysgang van elkander afgeſneden, en raakten verſtroid, des hunne terug-komſt niet in de beſte orde geſchiedde. Zommigen waren op de rendier-jagt gevaren, en verzuimden daardoor vele aangename gelegenheden, om voor hun hart wat goeds te genieten, waarover zy naderhand berouw hadden; en *Petrus*, wien het opzigt toevertrouwd was, had zig, uit verdriet over enige ongeregelde

gelde lieden, van den hoop wech begeven. De droefheid, die hy hierover by zyne leraars bespeurde, trof hem dermaten, dat hy zig zelven uit de vergadering der Avondmaals-leden uitsloot, tot men hem, na ene aanmoediging tot getrouwheid in 't vervolg, te kennen gaf, dat hy 'er weêr komen zoude.

§. 4.

Het was derhalven by 't intrekken in de winter-huizen nodig, dat de Groenlanders een voor een gesproken werden, ten einde te weten, hoe hunne harten voor den Heiland gesteld waren, en wat in den tyd van hun afzyn voorgevallen was, dat afgedaan en uit den weg moest geruimd worden, om tegen den winter enen zaligen gemeente-gang ongestoord en onbelemmerd te kunnen beginnen. Want dewyl velen by hun afzyn verdrietig op elkander geworden waren, was men voor allerly kwade gevolgen bevreest; doch men vondt, dat de heilige Geest zyn werk in de meeste harten, ook by derzelver afzyn, en onder zo velerly zonderlinge omstandigheden, ongehinderd en getrouwelyk voortgezet had, en dat velen in de kennisse der bloedige verzoening grondiger, en hunne harten jegens de wonden des Heilands gevoeliger waren geworden, dan men vermoed had. Zommigen betuigden, hoe zeer zy verlangd hadden, om weêr by hunne leraren te zyn, alzo zy tans onder de wilden dikwils zeer benauwd waren. Zy bragten zig met hartelyke schaamte den tyd te binnen, in welken ze nog heidenen geweest waren, en in de duisternis gewandeld hadden. 't Geen niet aangenaam was, werdt uit den weg geruimd. Wie een misslag begaan had, erkende zulks en badt om vergiffenis. En by wien men nog een ongevoelig hart bespeurde, die werdt uit ene vergadering, dewelke hem anders zo dierbaar geweest was, uitgesloten, tot men meer erkentenis en verlangen naar ene volkomene besprenging en genezing door 's Heilands bloed by hem gewaar werdt.

Dus kon men alle gemeente- en koor-vergaderingen naar de gewone orde weer beginnen, waarby ook nieuwe genade bespeurd werdt. Het beste ontbrak egter nog, te weten het H. Avondmaal, 't welk van wegens verscheidene hinderpalen, in 't byzonder om dat ze van May tot October,

al

al te zeer verstroid waren geweest, in vyf maanden niet had kunnen gehouden worden. Zommigen kwamen van zelven, om over het missen van 't zelve te klagen, en meenden by zig zelven allerly redenen te vinden, die deze grote genade tot dus verre zouden terug gehouden hebben. Schoon zy 't nu niet altoos troffen, men was egter verblyd over den geest der zelfs-kennisse, der openhartigheid, en des vertrouwens, welken men by dit volk, dat anders zo argliftig, agterhoudend, en onerkentelyk is, hoe langer hoe meer zag toenemen. En toen het zo ver kwam, dat men op den 15den October het H. Avondmaal houden wilde, werdt men over den honger en dorst naar 's Heilands lighaam en bloed, welken men zo wel by de voorafgaande gesprekken, als onder het Avondmaal zelve by hen bespeurde, zeer verblyd en beschaamd. Den dag daarna hieldt men weer, ter gedagtenisse der inwying van de kerkzaal, enen plegtigen gemeente-dag, die anders gewonelyk veertien dagen na het Avondmaal gehouden werdt. Na een stuk uit het Dagverhaal der *Indiaansche* gemeente te *Rio de Berbice* in Zuid-*America*, en enige hoofdstukken uit het Evangelie van *Joannes* voorgelezen te hebben, werden ses leerlingen in de nadere voorbereiding tot den Doop aangenomen. Vervolgens werdt na ene Inwyings-predikatie een heden geboren kind gedoopt; en eindelyk na ene redenvoering over den Doop dit Sacrament aan nog vyf bejaarde personen toegediend, en dus deze gezegende dag met een gebed, in tegenwoordigheid van 't gansche volk, besloten.

§. 5.

In dit jaar waren der Gemeente door den Doop ses en dartig zielen, waar onder twaalf kinderen geteld werden, ingelyft geworden, en men vondt vele redenen tot dankerkentenis voor de genade, waar door vele zielen tot het gehoor des woords getrokken waren, en voor de betoning der kragt van 's Heilands bloed, die men by derzelver doop bespeurd had. Onder dezen bevondt zig een man, die reeds voor twe jaren met zyn huisgezin by de gemeente was gekomen, doch, om dat twe van zyne kinderen gedoopt werden, terwyl men hem nog niet tot den doop bekwaam oordeelde, uit verdriet weêr vertrokken was: hy had egter gene rust kunnen vinden, tot dat hy dezen zomer wederom

kwam

kwam, en tans met meer zegen ontving, 't geen hy voorheen zonder zegen aangemerkt had als een regt, dat hem toekwam.

Onze Katechizeerder werdt, op de jagt zynde, verwittigt, dat een Groenlander, wiens vrouw geftorven was, voornemens zy, zyn dogtertje, een meisje van een half jaar, levendig mede te begraven, om dat hy niemand had, die 't bezorgen kon. Hy zondt ten eerften een onzer gedoopten derwaards, met verzoek om het kind: met dezen buidt kwam hy vrolyk naar huis, liet het dopen, en door ene Groenlanderin bezorgen. Het heeft nog een jaar, hoewel ziekelyk, geleeft.

Ene vrouw, die eerft voor ettelyke maanden haren man bewogen had, om met haar by de gelovigen te wonen, deedt by haar doop uit eigene beweging ene Geloofs-belydenifle, die te aangenamer en geloofwaardiger was, om dat dezelve noch geëifcht noch van buiten geleerd was, en zo wel van haar als de toehoorders met vele tranen verzeld werdt.

§. 6.

Onder de leerlingen befpeurde men een kragtdadig Genade-werk, en wanneer zy kwamen, om te verzoeken, dat ze mogten aangenomen worden, of dat by andere gelegenheden met hen gefproken werd, kon men zeer klaar zien, dat het hen om de wezentlyke zaak, om vergevinge der zonden, om leven en zaligheid in 't bloed van den Here Jefus, te doen zy. By zulke lieden waren onze Groenlandfche mede-arbeiders van veel nut en zeer gelukkig: en wanneer ze een getuigenis van dezelven gaven, moeft men zig niet alleen over hunne voortreffelyke doorzigt en naukeurig gevoel, 't welk gewonelyk met de gedagten der leraren eenftemmig was, maar tevens over hunne onzydigheid verwonderen. Want zy fpraken niet om iemand te vlyen; zy verfchoonden niemand; zy gaven van hunne naafte vrienden en magen geen beter getuigenis, dan van vremden.

Men zoude dezen winter van de leerlingen nog verfcheidene vrouwen en jonge lieden tot den Doop hebben kun-

nen aannemen: dan nademaal de Huis-vaders nog geen vast besluit genomen hadden, om by de gelovigen te blyven, moest men deze arme lieden, die dikwils hun innig verlangen met vele tranen betuigden, zo lang ophouden, tot dat de eersten het besluit namen om te blyven, alzo men zig dit tot een vasten regel had gemaakt: gene gedoopten weêr onder de wilden te laten gaan, of lieden, die van anderen afhangen, op ene onzekere hope te dopen. Ook moest men ettelyken der opgewekten te *Kangek*, die de hunnen niet bewegen konden naar de gelovigen te trekken, den doop weigeren, schoon velen, juist wanneer ze de minste hope hadden, door allerly wonderbare wegen opening kregen. Dus verdronk een man, die reeds voor twaalf jaren niet zonder aandoening was geweest, maar altoos weer afgeweken was, en zo kon zyne vrouw, die dikwilk om den doop te vergeefs verzogt had, tans met hare kinderen ongehinderd by hare gelovige bloed-verwanten wonen, en de vervulling van haar wensch met blydschap genieten. Een ander ongedoopt man, die met de zynen, welke niet verre van het Koningryk Gods waren, vertrekken wilde, werdt van zyn voornemen door een droom afgeschrikt.

In den egt werden ses paar verbonden, onder welken zig *Johanan*, die mede in *Europa* geweest was, bevondt. By deze gelegenheid wordt 'er aangemerkt, dat dit gewigtig stuk allengskens in ene voegzamere en kristenen betamende orde gebragt word, en dat men daar omtrent minder zwarigheden ontmoet, dan men zig eertyds voorgesteld had.

§. 7.

Tans scheen het als of de Bruidegom in 't vervolg meermaals in zynen hof komen wilde, en zyne edele vrugten eten, die ter afplukkinge ryp geworden waren.

Deze inoogsting tot het eeuwig leven strekte den leraren aan den enen kant tot vreugde, doch aan den anderen tevens tot gevoelige smart, om dat ze dus zommigen hunner bekwaamste mede-arbeideren overgeven moesten.

In dit jaar gingen elf Groenlanders zalig derwaards heen, waar ze eeuwig wenschten te zyn, en onder dezen bevon-

vonden zig twe der bekwaamften mede arbeideren, *Jonathan* en *Sophia.*

De eerfte kwam in 't jaar 1743. met deszelfs vrouw uit het zuiden herwaards, zyn naam was toen *Kajo.* Hy werdt op het Kers-feeft van 't zelve jaar gedoopt, en ten eerften met zulk een geeft, om van de waarheid te getuigen, begaaft, dat hy alomme de genade, die hem gefchonken was, verkondigde, zo dat vele zielen door zyn getuigenis gewonnen werden. Hy was een der drie eerftelingen, die in 't jaar 1747. den 28ften October deelgenoten werden van 's Heilands lighaam en bloed, 't geen een gezegenden invloed op hem had, ter heiliging van deszelfs hart, ziel en leden. Door de tans in den *zond* woedende hete koortfen, werdt hy voor weinig dagen aan ene ontfteking in de zyde krank en herwaards gebragt. Hy zeide ten eerften, dat de tyd zyner voleindinge voorhanden was, en betuigde hartelyk naar dezelve te verlangen. Hy verloor zeer fchielyk het gehoor en de fpraak, maar zyn aangenaam gelaat toonde zeer klaar, 't geen zyn hart geloofde en beminde. Den 16den September had zyne ziel de genade, onder ene met vele tranen verzelde inzegening in 't hemelfch vaderland in te gaan. Hy was een uitverkoren, nederig en zalig zondaar, verlieft in 's Heilands wonden, genoegfaam altoos vriendelyk en vergenoegt, en tevens onze eerfte mede-arbeider onder zyn volk: dikwils heeft hy ons met zyne eenvoudige en vrolyke verkering verkwikt, terwyl zyn eigen hart, door al 't geen hy van den Heiland of deszelfs volk hoorde en zag, met vreugde vervuld werdt. Zyn affcheid deedt ons tranen ftorten. Doch de Heer heeft gegeven, de Heer heeft genomen, de naam des Heren zy geloofd. Tot zyne begraffenis kwamen omtrent twe honderd perfonen herwaards, en bragten weêr twe zieken mede. Zy metfelden een uitnemend fchoon graf voor zyn lyk, want hy was by allen in zeer grote liefde en agting geweeft, des men een algemeen gevoel van droefheid befpeurde.

Sophia had het woord der verzoening voor 't eerft in 't jaar 1742, te *Kangek* gehoord. De Heiland opende haar hart ten eerften, en ze was altoos ene begerige toehoorfter. Wanneer wy de heidenen bezogten, ontving ze ons met vreugde, en herbergde ons dikwerf tien ja tot veertien dagen toe. Zy moeft egter haren man, die nog ganfch

niet van hare gedagten was, binnen kort op ene reis van honderd mylen naar 't noorden volgen, en terug komende wilde hy ene byna even verre reis naar 't zuiden doen. Door veel biddens hieldt ze hem egter nog in de nabyheid, en niet ziende, hoe ze by ons zou kunnen wonen, waagde men 't met haar, en doopte ze in 't voorjaar 1744. op hunne woonplaats onder de heidenen te *Kangek*. By alle verzoekingen der wilden, hieldt zy zig standvastig aan haren onzienelyken Heer en Vriend, en was ook eindelyk door haar getuigenis en wandel zo gelukkig, dat zy nog den zelven herfst haren man en gansch huisgezin tot ons bragt. In 't jaar 1748. werdt ze mede tot 's Heren Avondmaal toegelaten. Zy had ene uitnemende liefde voor haar volk, en deedt zeer veel aan de armen. Haar hart leefde in een teder gevoel van 's Heilands verdiensten en wonden, en zy kon de genade en zaligheid, die ze daarin had ondervonden, niet verzwygen; hebbende van tyd tot tyd de genade in 's Heilands bloed aan meer dan duizend menschen verkondigd, en door haren stillen en blymoedigen wandel bevestigd.

Behalven deze twe gezegende mede-arbeiders, waren 'er nog enige byzondere voorbeelden, van welken ik kortelyk spreken zal. Ene weduwe had wel een onberispelyk leven gevoerd, was egter in haar hart niet zo gesteld, dat men met zekerheid zeggen kon, dat ze tot ene wezendlyke en standvastige gemeenschap met den Heiland gekomen zy.

Daarentegen ging ene jonge dogter uit de tyd, die eertyds wegens hare onbeschaafdheid zeer veragt onder de Groenlanders geweest was, doch na haren doop zeer bemind en geacht werdt by allen, die in staat waren de genade te schatten.

De oude weduwe *Jael* ging ook in hare rust in, na veertig nakomelingen geteld te hebben, 't geen in Groenland zeer zeldsaam gebeurt. Zy zelve had zeven kinderen. Van vier kinderen telde ze drie en twintig kinds-kinderen, en van vier kinds-kinderen, tien kinds-kind-kinderen. Van dezen leven nog twe kinderen, zeven kinds-kinderen, en vier kinds-kind-kinderen, welke dartien zielen allen in de gemeente zyn. Zy had wel vele jaren reeds met hare kinderen in onze buurt gewoond, kwam egter niet voor 't jaar 1748. by ons wonen. Hoe oud ze ook was, zy was egter

nog fris en vrolyk, en betuigde een groot verlangen, om voor haar einde der kristelyke gemeente ingelyft te worden. En toen haar de genade gefchiedde, dat ze in 't jaar 1749. op Kers-dag gedoopt werdt, begon ze als op nieuws te herleven, en bragt den overigen tyd van haar leven zalig en vergenoegd door.

Een man, die eerft in dit jaar gedoopt was, en zig in den egt, waarin hy kort na zyn doop getreden was, voorbeeldig gedragen had, riep kort voor deszelfs ontbindinge, met uitgeftrekte armen, enige reifen; „ Ach hoe goed is het, een zalig hart te hebben! tans zal ik haaft by mynen Heiland wezen! "

Simek, tans *Daniel* genaamd, van welken wy in de eerfte jaaren meermaals gefproken hebben, en die met *Samuel Kajarnak* reeds in 't jaar 1739. by de Broeders, maar naderhand te *Kangek* gewoond had; die vervolgens t' enemaal naar 't noorden was getrokken, doch eindelyk in 't jaar 1743. gedoopt, en naderhand ook een deelgenoot van 't H. Avondmaal geworden was; eindigde zynen ftillen en vergenoegden wandel met den Heiland en zynen volke hier beneden, en beveftigde door zyn voorbeeld de belofte des Heilands: *Niemand zal dezelven uit myne hand rukken.* Gedurende, deszelfs ziekte viel zyne vrouw dikwils van droefheid in zwym. Dan wanneer zy weer tot haar zelve kwam, riep ze hem in de oren: „ *Daniel*, gy hebt den Heiland toch nog met zyne bloedige wonden in 't gezicht? Gy zult wel haaft by hem zyn, en wy zullen u volgen. "

§. 8.

Het eerfte graan egter, dat dit jaar in de aarde gezait werdt en tevens de eerfte en tot hiertoe enigfte van de Europeäanfche mede-arbeideren aan 't werk der zendinge, was Juffrouw *Drachart*, huisvrouw van den Deenfchen Miffionaris. Zy werdt tegen het einde van 't voorleden jaar, kort na dat ze met 'er woon te *Nieuw-Herrnhut* gekomen was, door ene hevige hete koorts aangetaft. Op den eerften dag des jaars begon ze op ene aangename wyze te mymeren: zy zong namelyk zonder op te houden, en wel louter vaarfen, die zy zelve maakte, en zulks in ene orde, als of ze

de beſte digtereſſe was. Tegen de nagt werdt ze ſtil, en kort daarna ontſliep ze zagt en zalig in den Here, in den ouderdom van ruim vyf en dartig jaren. Haar ontzield lighaam werdt op den *Nieuw-Herrnhutſchen* kerkhof in een gemetſeld graf gelegt.

Dit onverwagt geval, benevens ene in 't voorleden jaar den Heer *Drachart* overgekomene ziekte, zullen wel de redenen geweeſt zyn, die den zo even gemelden Heer bewogen hebben van de volkplanting en zending afſcheid te nemen. Hy had twe zoete kinderen, die hy onder de Groenlanders niet wilde laten verwilderen; maar volgens den laatſten wil van derzelver zalige moeder wilde hy ze in de kinder-huizen der Broeder-kerk ter opvoedinge geven. En dewyl de oudſte Miſſionaris *Matthæus Stach* met de zynen in dit jaar terug geroepen werdt, (*) alzo men denzelven, ter gelegenheid, dat zig in *Engeland* ene hope opdeedt, dat het Evangelie ook onder de *Eskimaux* in *Hudſons-bay* en *Terra Labrador* zou kunnen gebragt worden, voorgeſlagen had, om als Miſſionaris derwaards gezonden te worden; zo nam de Deenſche Miſſionaris deze gelegenheid waar, om met zynen ouden vriend ene reis naar *Herrnhut* te doen, en zyne kinderen in de kinder-huizen der Broeder-kerk over te geven, terwyl hy zigzelve nog niet bepaald had, of hy op nieuws de zending, dan ene andere roeping in zyn Vaderland, aannemen zoude. Doch hy vondt het in *Herrnhut* zo wel, dat hy zig niet overreden kon van daar te vertrekken, en kreeg op deszelfs herhaald verzoek verlof, om aldaar te blyven, na alvorens op deszelfs verzoek door het Hoogloffelyk *Miſſions-Collegie* vriendelyk ontſlagen te zyn.

Zyne gedagteniſſe is zo wel by Europeanen als Groenlanderen in zegeninge. Zyn getuigenis *van God, en onzen Zaligmaker, den Here Jeſus Kriſtus, door wiens verzoeninge en genoegdoeninge alle arme zondaren leven en zaligheid verkrygen kunnen*, (dus wordt 'er van hem, in een overgezonden getuigenis, geſproken) had op de bedienden van den Koop-

(*) Met hem vertrok ook deszelfs neef *Thomas Stach* als mede *Chriſtian Börnike*, en derzelver huisgezinnen. De laatſte was voor vyf jaren ten dienſte van de huishouding herwaards gekomen, en de eerſte als ſchoolhouder voor de Europeaanſche kinderen.

Koophandel en de Matrofen, waarvan velen als zeer onkundige en woefte menfchen herwaards gekomen waren, zo veel invloeds, dat hy altoos een hoopje van heilbegerige zielen onder hen had, wier woorden en wandel hem, in zynen dienft onder de heidenen, tot vele verligting ftrekten. Onder de Groenlanderen had hy het geluk ene blyvende vrugt te zien, alzo hy 't van den beginne daarop toelegde, dat hy ze op ene plaats by elkander zogt te houden, en zo wel voor hun lighamelyk als geeftelyk beftaan zorg te dragen. En ten bewyfe dat zyne onderwyzing by zeer velen een blyvenden indruk tot derzelver zaligheid gemaakt hebbe, zal ik, behalven 't geen men op het fterfbed van velen waargenomen heeft, flegts het volgende hier aanmerken. Een geruimen tyd na deszelfs vertrek werdt een zyner gedoopten ziek, wanneer nu den zieken door een onzer Broederen ene ader zou geopend worden, en men denzelven op verzoek van den Miffionaris, die der taal nog niet volkomen magtig was, door het woord van God opbeuren zoude, gaf de zieke op ene hem gedane vraag, hoe namelyk zyn hart gefteld zy? met vele vrymoedigheid dit antwoord: „ Ik heb den Heiland in gedagteniffe, die voor my „ geftorven is, ik kus zyne wonden in handen en voeten. „ Ik denk dikwerf, zonder het te kunnen vergeten, aan 't „ geen ik gehoord heb, toen *Peliffingoak* (dat is, de kleine predikant, gelyk de Groenlanders den Heer *Drachart* noem„ den) hier was, en ik door hem gedoopt werdt." Toen men hem verder vroeg, of hy dan in een vertrouwen op den Heiland uit den tyd gaan kon? antwoordde hy: „ O „ ja! hy heeft my immers door zyn dierbaar bloed ge„ kogt," enz. Elk werdt door deze belydenis zeer bewogen.

Dat twe zendingen, behoudens derzelver verfchillende inrichting, in eensgezindheid op enen en denzelven Geloofsgrond kunnen arbeiden, en, in plaats van zig door nyd en jaloersheid van elkander te verwyderen, en dus door eigenwillige fcheuringen te verftroien, voor enen en denzelven Here vergaderen, en het vergaderde by een houden kunnen, wanneer ze van wederzyden met verftand handelen, zulks heeft men in deze laatfte twaalf jaren met vreugde en ftigting ondervonden. Zy waren van wederzyden der *Augsburgfche Geloofs-belydeniffe* toegedaan, en kenden elkander onderling als de zulken. Zy hadden enen Heer, een ge-

geloof, enen doop. In beide kerken werdt het voorname leerſtuk der Proteſtantſche Kriſtenen ſtandvaſtig voorgedragen, te weten de leer van de Regtvaardigmakinge uit loutere genade, door het geloof in de voldoenende verdienſten van den Here Jeſus Kriſtus, als den grond der zaligheid. Zy eerden elkander als vaders, en beminden zig onderling als broeders. Zy dienden elkander met raad en daad, voor al in de leiding der opgewekte zielen tot den Here Jeſus, en lieten niemand enig verſchil tuſſchen hen of de hunnen bemerken. Langs dezen weg kon gene ſcheuring onder de gelovigen, en ook gene laſteringe onder de ongelovigen voortkomen.

Dus bleef de Deenſche Miſſionaris by de hen voorgeſchrevene kerkelyke-orde, zo wel in't prediken en onderwyſen, als in't dopen; en de Broeders bleven by hunne gemeente-orde: het was 'er egter zo verre van daan, dat zy dezelve voor ene andere inrichting als noodzakelyk, of ſlegts als doenlyk en oorbaar zouden aangemerkt hebben, dat zy in tegendeel den Deenſchen Miſſionaris getrouwelyk afrieden, ietwes van hen te ontlenen, dat met de orde van zyne kerk niet beſtaanbaar zy, niet alleen ten einde hy zig gene verantwoording op den hals hale, maar ook en wel voornamelyk, op dat niets onder de Groenlanderen ingevoerd worde, dat te eniger tyd ene aanleiding tot verwarringe zou kunnen geven.

Ik kan my nog zeer wel te binnen brengen, met hoe veel genoegen de zalige *Ordinarius Fratrum* uit de jaarlykſe Groenlandſche narigten de eens-gezindheid zag, in welke deze twe Zendingen met elkander leefden en arbeidden, hoe hy dezelven geroemd en tot een voorbeeld aangeprezen heeft, en met welken yver hy de onzen heeft vermaand, om daarin voort te gaan. Dit heeft hy ook opentlyk betuigd. In deszelfs aanmerkingen op de *Kerkelyke-Hiſtorie* van *Dr. Weiſſmann* (*) wordt gezegt: „De hartelyke eensgezindheid, die aldaar tuſſchen de Broeders en de leraars der Lutherſche kerk plaats heeft, is ene der grootſte ſchoonheden in de *Straat Davis*.

(*) Zie de *Naturelle Reflexionen* bladz. 184.

§. 6.

§. 9.

Dit heb ik gemeend te moeten melden, om enigszins een denkbeeld te geven van de voorbeeldige en gezegende eensgezindheid, in welke men tot hiertoe ter bevordering van de bekeringe der heidenen met elkander gearbeid heeft. Tans zal ik, ter gelegenheid van het vertrek van onzen en dat van den Deenfchen Miffionaris, hebbende de eerfte agtien en de laatfte twaalf jaren aan 't werk der wederzydfche tans bloeiende Zendingen gearbeid, deze derde afdeeling befluiten met de eigene woorden, die aan 't einde dezes jaars in het Dagverhaal gevonden worden: „ Wy danken onzen beminne-
„ lyken Heer en Heiland, dat hy ook deze gemeente door
„ zynen Geeft en Evangelie uit de Wilden geroepen, ver-
„ licht, byeen vergaderd, geheiligd en tot hiertoe in Jefus
„ Kriftus bewaard heeft door het opregt en eenig geloof.
„ Was het by twe of drie, die in waarheid tot den Here Je-
„ fus zig bekeerd hadden en byeen vergaderd waren, geble-
„ ven, het zoude reeds, volgens zyne belofte, ene ge-
„ meente geweeft zyn, en wy zouden ons met dezen
„ loon van onzen agtien-jarigen arbeid vergenoegd hebben,
„ fchoon het oogmerk van onzen arbeid is, vele duizen-
„ den uit den afgrond hunner elende als Buiten van 's Hei-
„ lands kruis-dood in dezen genade-tyd te roepen en tot
„ hem te brengen. Dan by 't overzien van het Kerk-boek
„ vindende, dat reeds meer dan drie honderd zielen (*)
„ in het bondeltje der levendigen zamen zyn gebonden,
„ en dat van dezen reeds meer dan veertig naar boven
„ tot de bruiloft des Lams geroepen zyn, terwyl wy
„ een honderd als hongerende en dorftende aan de tafel
„ des Heren tellen, kunnen wy niet anders dan uitroe-
„ pen:

Bloe-

(*) By 't intrekken in de winter-huizen beliep zig het getal der inwoneren over het geheel op drie honderd en vyftig, van welken dezen zomer veertig uit de Wilden gekomen waren.

Bloedige Verzoener!
Uwes Volks Weldoener!
Schoon ik nacht en dag
In de diepſte buiging,
En met dank-betuiging
Aan uw' voeten lag;
Waar nog niet myn plicht geſchied.
Neem my heen ten loon der ſmarten,
En nog duizend harten.

Einde van het Twede Deel.

